

Хрестоматията е съставена на основата на учебната програма за школите по основи на марксизма-ленинизма по курса за изучаване „История на БКП“. Тя е предназначена за пропагандистите и учащите се в учебните звена, както и за самостоятелно изучаващите история на БКП.

В хрестоматията са включени извадки от произведения на В. И. Ленини, от доклади, речи и статии на Д. Благоев, Г. Кирков, Г. Димитров, В. Коларов и Т. Живков; от резолюции и решения на партийни конгреси, конференции и пленуми на ЦК на БКП и др., които са най-необходими за елементарно изучаване историята на БКП.

Хрестоматията не обема всичко свързано с изучаването на Историята на БКП. В нея не са включени пълно произведения, решения и материали, които са издавани много пъти и в масов тираж.

Материалите са групирани по дадените в учебната програма теми.

В края хрестоматията е снабдена с обяснителни бележки.

От издателството

ТЕМА ПЪРВА

**СЪЗДАВАНЕ НА МАРКСИСТКА ПАРТИЯ
В БЪЛГАРИЯ
(1885 — 1903 г.)**

Из „ПРИНОС КЪМ ИСТОРИЯТА НА СОЦИАЛИЗМА В БЪЛГАРИЯ“:

КОНГРЕСЪТ НА БУЗЛУДЖА

Ако търновската сбирка² може да се нарече първа социалистическа конференция, в която социалистите скъсаха с всичко старо, със старите възгледи и тактики и се съвещаваха върху своите нови „нравствени задачи“ като социалисти, сбирката на Бузлуджа може да се нарече *Първи учредителен социалистически конгрес*,³ който даде първата конституция, първия организационен устав на българското социалистическо движение и определи характера и задачите му. Той всъщност не беше събрание от определено число делегати на всяка социалистическа дружина; в него участваха почти целите близки дружини. Той беше събрание, в което участваха не само известните тогава първи социалисти в България — Н. Габровски, Ев. Дабеv, Т. Постомпиров, С. Мутафов, К. Бозвелиев, Ив. Кутев, но и повече от 20 души, групиращи се около тях работници, дребни занаятчии, учители и младежи, особено от Казанлък, Ст. Загора, Сливен, Търново, Габрово, Севлиево и Дряново. Така че сбирката на Бузлуджа имаше по състава си и по направеното в него характер наистина на един *учредителен конгрес* и в този смисъл може да се нарече *Първи социалистически конгрес*.

На 19 юли вечерта под вековни високи букове на Балкана, стотина метра далеч от самото място, дето са паднали Хаджи Димитър и Ст. Караджа и дето всяка година на 20 юли става събор от околните села в

памет на загиналите на Бузлуджа герои-въстаници, около един голям огън, насядали една купчина от хора глава до глава тихо разискваха с голям интерес и с известна предпазливост. Това бяха пристигналите от Казанлък и по-далечните градове конгресисти. Те очакваха пристигането и на конгресистите от близките места, които рано сутрин на 20 юли почнаха да пристигат. Изборът на Бузлуджа на 20 юли за първия социалистически конгрес беше нарочно направен. То беше време, когато не се позволяваха никакви открити събрания, а тайните събрания можеха лесно да се обвинят в комплотирани против „държавата“, т. е. против тогавашния режим. Страхът от преследвания караше социалистите да крият своите първи социалистически събрания; социалистическото движение не беше още добило право на гражданство. На 20 юли на Бузлуджа се събираше тогава множество народ и от най-далечни места на България и особено то беше станало място за екскурзии в този ден за мнозина от новата генерация на интелигенцията, учители и чиновници, почитатели на нашите революционери, паднали за свободата на България. Мислеше се, че този ден на Бузлуджа е най-безопасен за един социалистически конгрес, колкото многолюден и да е той. И действително конгресът мина съвсем незабелязан.

Бузлуджанският конгрес имаше да реши въпросите, които се повдигаха в търновската сбирка и останаха да се обмислят и да се вземе окончателно решение. Преди вончко тука трябваше окончателно да се реши въпросът, да се излезе ли открито като социалистическа организация и как. И тука се яви същото разделение на мненията, както и в търновската сбирка. Казанлъчани и севлиеви изтъкваха същите страхове от излизането открито и особено като социалдемократическа партия... Трябва да се забележи, че те както в Търново, тъй и на Бузлуджа не противопоставиха никакви принципиални аргументи против мнението на търновци, поддържано и от другите дружини. Единственият им аргумент се заключаваше в страха от преследвания и смазването на социалистическото движение още в самото му начало. Възпитани в конспиративната сиромашомилска организация, не им беше лесно да се отърват от нейното влияние. Тогава те нямаха ония аргументи

против излизането като партия, които идната 1892 година под влиянието на покойния Слави Балабанов те противопоставиха и които станаха причина за първото разцепление на социалистическите сили в България. Прочее техните аргументи тогава против излизането като социалдемократическа партия не бяха убедителни; те сами се съмняваха в тяхната действителност. Подир подробните обяснения, направени от търновци пред конгреса, последният единодушно реши на организацията да се даде името: „Българска социалдемократическа партия“, която излиза със свой седмичен орган и с една „социалдемократическа библиотека“ за пропаганда на идеите на научния социализъм и за агитация в името на програмните искания на „Българската социалдемократическа партия“. Решението всъщност беше категорично спрямо излизането със „социалдемократическа библиотека“, първият номер на която се реши да бъде брошурата: „Що е социализъм и има ли той почва у нас?“ Колкото до седмичния орган на „Българската социалдемократическа партия“, решението не беше категорично, а само по принцип, като при това конгресът реши, щото сп. „Ден“ да се използва за социалистическа пропаганда.

След това решение конгресът пристъпи към *проект-устава и проектопрограмата*. Организационният устав на партията беше същият, с малко изменения, който по-сетне биде обнародван в органа на партията, в „Работник“, а програмата беше оная на Белгийската работническа партия, приспособена към българските условия, но от извънредния партиен конгрес в Търново⁴ тя биде съвсем изоставена и изработена нова, по образеца на оная на Германската социалдемократическа партия, която с някои изменения беше същата, каквато е и днешната програма. След разрешението на главния въпрос от дневния ред на конгреса приемането на устава и програмата не отнеха много време. Оставаше практиката да покаже доколко са приложими те в живота и какви недостатъци ще покаже той в тях. С приемането им работата на конгреса беше привършена.

На 20 юли по обед, доволни от извършеното в Бузлуджанския конгрес, със сияющи лица от съзнанието, че в този ден под вековните букове на стария Балкан туриха основите на „социалдемократическата партия“ в

България, южнобългарските и северобългарските конгресисти стиснаха горещо ръцете си с пожелания за смела и енергична обща дейност в името на великия идеал, който ги съединява, и с радостно виждане в следния конгрес се разделиха. Но тази раздяла се оказа много по-дълга, отколкото се предполагаше от всички. Следната година, както ще видим, стана първото разцепване в току-що създадената социалистическа организация.

Съч., т. XI, 1960, с. 135—136.

Из „БЪЛГАРСКАТА СОЦИАЛДЕМОКРАТИЧЕСКА ПАРТИЯ“⁵

Социалистическото движение в България се захваща още от 1885 година. Седем години се изминаха оттогава. На първо време социалистическото движение се явява в твърде неопределен вид. Социализмът у нас до преди две години беше едно голо отрицание, едно смесение от революционни фрази, от утопически социализъм, от руски нихилизъм и от прудоно-бакунински анархизъм. Причините на това бяха нашите неразвити икономически условия и незнанието на съвременното социалистическо движение в Европа.

Но икономическото развитие, което напоследък се извърши и се извършва пред нашите очи, и запознаването ни със социалистическото движение в Европа трябваше да видоизмени и нашето социалистическо движение. И наистина, току-речи преди две години се захваща едно ново, определено социалистическо движение, което е известно под името *социалдемократическо*. Това движение не се ограничава само с така наречената „интелигенция“, но прониква и между работниците. Разпространението на идеите на научния социализъм усили движението и сгрупира повечето социалисти в една организационна сила, която днес излиза с този вестник. Така щото Бълг. соц.-демокр. партия съществува всъщност и работи от една година насам най-малко. Издаването на „Бълг[арската] соц[иал] демократ[ическа] библиотека“ и литературната и материална поддръжка на списанието „Ден“⁶ до последнята му книжка потвърждават това.

Българската социалдемократическа партия смята за най-естествено работене откритото и легалното. Всяко друго работене Бълг[арската] со[циал] демократ[ическа] партия го признава за неестествено, което поражда претълкувания на идеите и стремленията на социалдемократите. Може би да има у нас социалисти, които не се придържат о този възглед, но соц[иал] демократите, които влизат в състава на Бълг[арската] соц[иал] демократ[ическа] партия, смятат откритото и легалното работене като най-главно условие за успеха на социализма у нас.

Затова именно тя излиза днес със своя вестник. Обаче с думата „партия“ у нас са свързани своеобразни понятия. Щом каже човек партия, веднага изниква мисълта за партизанските борби, веднага мнозина ще си припомнят нашите дългогодишни политически партии; веднага мнозина може би ще си помислят, че се явяват хора, които ламтят за министерски кресла, които искат власт и т. н.

Всичко това може би да е вярно за всяка една буржоазна партия, но не и за социалдемократическата. Соц[иал] демократическата партия няма за цел с каквито и да бъде средства да дойде утре на власт. Да дойде тя на власт, ще рече да провъзгласи социалистическия преврат, който е крайната цел на социалната демокрация. Но да дойде тя на власт не може другояче, освен когато най-голямата част от народа съзнателно прегърне идеите ѝ, които тя се стреми да ги прокара в живота. Дотогава тя ще работи с всички законни средства, за да развие съзнанието в работническата класа и да я привлече към своите си идеи.

От казаното е ясно, че Бълг[арската] соц[иал] демокр[атическа] партия е право противоположна на всяка една буржоазна партия. Бълг[арската] соц[иал] демокр[атическа] партия е част от всесветската социална демокрация. Тя е съюз от всички български социалдемократи, които приемат програмата и тактиката ѝ.

Бълг[арската] соц[иал] дем[ократическа] партия съставлява отделно и независимо нещо от работническите дружества и съюзи, които си турят за цел взаимното спомагане на членовете си или борбата им за защита на интересите си. Соц[иал] дем[ократическата] партия защитава общите интереси на цялата работни-

ческа класа. Нейната непосредствена задача е — да привлече към програмата и тактиката си работниците, били те сгрупирани в дружества и съюзи или не. Като се състои от най-съзнателните работнически сили у нас, Бълг[арската] соц[иал] дем[ократическа] партия е авангардията на работническото движение, е организираната военна сила на работническата класа. Да пропагандира среди работниците своите идеи, програмата и тактиката на социалната демокрация, да развива класовото им съзнание, да им указва на класовата борба като най-вярно средство за подобрене на тяхното положение и за освобождението им от експлоатацията — такава е задачата на този вестник.

От всичко дотук казано не е мъчно да се определят отношенията на Бълг[арската] соц[иал] дем[ократическа] партия към другите партии. Началата, о които се придържа тя, определят тия отношения...

Нашите занаяти и земеделието от година на година отпадат и у нас захващат да се въвеждат машините и да се развиват фабриките и чифлиците. С други думи, нашата страна е тръгнала по пътя на капитализма. Другояче не може да бъде. Ние неизбежно ще минем през него. Всичко спомага днес за развитието му у нас. Нашата държава с всички средства спомага за развитието на капиталистическото производство, като отпуска помощи за отваряне на фабрики и машини и като покровителствува интересите на капиталистическата класа... Изобщо водителите на нашата държава и на народното ни развитие не намират друг път във развитието на капитализма. През този път ще мине и нашият народ, за да дойде до социализма. Защото капиталистическото производство води именно към социалистическата наредба. Като въвежда машините, то съсипе дребното ръчно производство и събира фабриките, земята, машините и търговията в ръцете на неколцина. Най-голямата част от народа се обръща на наемни работници, на една работническа класа, положението на която от ден на ден става по-лошо. Най-сетне, капиталистическото производство със своите неумолими закони довежда работите дотам, щото само себе си унищожава и тласка човечеството към социалистическата наредба. Но при всичко това минаването към социализма, освобождението на работническата класа не може

да стане без общественото и политическото възпитание на тази класа, без да съзнава тя своята задача.

Българската работническа класа от година на година се уголемява. Колкото повече се развива капиталистическото производство, толкова по-лошо ще става положението ѝ, защото капиталистическото производство може да вирее, когато има работници, които да експлоатира. Интересите на капиталистите и на работниците са право противоположни. Додето работниците не съзнаят своето положение и великата си задача като класа, дотогава тя от никоя партия не може да очаква освобождение от икономическото си робство. *Освобождението на работниците е дело на самите работници.*

Бъл[гарската] социалдемократическа партия, като излиза от току-що изложеното, не може да не се отнася съчувствено към всяка партия, която спомага за полекото минаване от нашия народ мъките, които поражда капитализмът, и която в същото време не пречи на соц.-дем. партия да развива съзнание в работническата класа днес и в бъдеще и да ѝ показва на условията, при които тя може да се освободи окончателно от робството, в което я туря капитализмът. Изобщо Бълг[арската] соц[иал] дем[ократическа] партия ще работи съвършено независимо от всички политически партии, които стоят на почвата на днешните буржоазни наредби.

Най-сетне смятаме за длъжност да забележим, че в „Работник“ е изражение на идеите, мненията и тактиката само на ония б[ългарски] социалисти, които влизат в състава на Бълг. соц.-дем. партия. [За] мнения, идеи и постъпки, изразени и направени във и без одобрението от този вестник, макар и под името на соц.-демократи и в името на партията, Българската социалдемократическа партия не отговаря.

Съч., т. 2, 1957 г., в. 363—367.

Из „ЩО Е СОЦИАЛИЗЪМ
И ИМА ЛИ ТОЙ ПОЧВА У НАС?“

... Разбира се, че щом социализмът е закон на историческото развитие, тогава и нашето развитие се подчинява на тоя закон; щом социалистическото движение е дело международно и тържеството на социалистическите наредби в някои държави ще подчини на тях и всички други, разбира се, че нашият народ ще бъде принуден да се подчини на тях; щом социализмът е наука, без знанието на която днес не може да се нарече човек напълно образован, тогава, разбира се, че социализмът и за нас, българите, е наука, без знанието на която винаги ще бъдем слепи, невежествени в научно отношение. Ясно е, че социализмът, като закон на историческото развитие, трябва да го знаем, трябва да го изучаваме, трябва да се разпространява у нас, защото инак не ще знаем вървежа на своето развитие като народ, не ще знаем към какво ни води това развитие, ясно е, че социалистическото дело, като международно, тържеството на което ще подчини и нашия народ, трябва да се изяснява на народа, трябва да се изяснява значението на социалистическия преврат, трябва да се развиват пред народа социалистическите идеи; защото инак нашият народ ще остане неприготвен за един най-велик международен преврат. Ясно е най-подире, че социализмът като наука трябва да се развива у нас, трябва да се пропагандира; защото без знанието на тая наука ще вървим сляпо, без съзнание, в тъмнината. А няма няма у нас почва за разпространение на историческите знания? Да допуснем такова нещо, ще рече да допуснем, че у нас няма почва за нищо. Ясно е, че такова допускане е чиста нелепост, безсмислица.

Дето ще се рече, за разпространението на социализма у нас има почва, както има почва за разпространението и на други учения. Друго е питанието доколко бързо или бавно може да се разпространяват идеите на социализма у нас. Бавното или бързото разпространение идеите на научния социализъм у нас зависи от това, доколко бавно или бързо се развиват икономическите условия и с какво старание се разпространяват социалистическите идеи у нас. А щом е така работата, тогава няма си място питанието: има ли социализмът почва у нас? По-право ще бъде да се тури друго питане: *има ли у нас почва капитализмът, съвременното капиталистическо производство?* Защото, както видяхме, начинът на капиталистическото производство и на размяната социализира средствата за производство — машините, земята, оръдията на труда, — сиреч води към социализма, открива оредствата, с които ще се осъществяват социалистическите наредби, и показва на начина, според който ще се мине към тях. Бързото или бавното разпространение на социализма у нас зависи от това, доколко бавно или бързо се развива у нас капитализмът. Та затова най-лесно ще достигнем целта, като отговорим на питанието: развива ли се у нас капиталистическото производство и какви изменения прави то в нашия живот?

И наистина, има ли у нас почва за капитализма? Във втората глава на тая книга видяхме, че при сегашните лесни и бързи сухопътни и морски съобщения, при сегашната всеобхватна търговия капиталистическото производство завлича по своя път на развитието всички народи, даже и най-закъснелите, изважда ги из първобитния им тесен национален живот, туря във взаимна зависимост всички нации. Разбира се, че и нашият народ трябваше да попадне под всесилното влияние на капиталистическото производство. Веднага след освобождението ни това влияние се усети: веднага се захвана разлагане на старите наредби. Най-напред това разлагане се захваща, разбира се, от старите начини на производството. Веднага след освобождението ни се разлага еснафската наредба на нашите занаяти и под влиянието на външната конкуренция се съсипват самите занаяти и спира ситната търговия. В настояще време еснафската наредба съвсем изчезва, а занаятите и

ситната търговия окончателно спират. Стига да минем през който и да било град, за да видим това. Навсякъде виждаме едно явление: много от занаятите изчезнаха, пропаднаха, в ситната търговия пълно спиране на вземанията и даванията, а ситните търговци постоянно напушат дюкените си. Това вече се признава от всички и потвърждава от правителствените известия...

... С паданието на еснафската наредба у нас захващат да изникват отделни занаятчийски работилници, които произвеждат наготово стоки и на които работят всички други майстори, калфи и чираци, или като отделни наемни работници, или майсторите заедно с калфите и чираците в дюкяните си работят стоки за работилниците. Така например, по кундурджилъка в много градове сега виждаме да изниква по една работилница, която принадлежи на едного, на когото работят другите майстори, калфи и чираци от тоя занаят като наемни работници с плата или на парче по дюкяните си. Същото виждаме в терзилъка, в железарството, в бояджилъка, в грънчарството и другите занаяти. Такива заведения срещаме в София, Самоков, Видин, Русе, Търново и другаде.

Но засега най-голямо е развитието на капиталистическото производство у нас в изработването на шаяците и преждата. Както се знае, с изработване на последните у нас до недавна се занимаваше почти цялото население. Но от Освобождението насам и особено в последно време и това дребно домашно производство бърже, бърже се унищожават. На негово място изниква фабричното производство и фабриките растат от година на година. Най-голямото развитие на това производство виждаме сега в Сливен. В града и околността му в 1890 година числото на фабриките беше 14, а тая година вече станаха 16 фабрики. Подир Сливен идат: Габрово, Трявна, Казанлък и Карлово. В Габрово има 5 фабрики за шаяци и прежда, в Трявна — 3, в Карлово и Казанлък — по една. По-главните от тия фабрики работят с огнени машини и механически станове. А както видяхме във втората глава на тая книга, тия машини заместят човешкия труд и за управлението им не се иска нито голяма физическа сила, нито особено изкуство. Затова днес навсякъде, а така също и у нас, за управление на тия машини предпочитат да наемат деца, момичета и

жени. Във всички наши фабрики повечето работници са деца от 6—9 до 14 години, момичета и жени. Работниците мъже са повече в ония фабрики, гдето работят със старата система машини и станове. Както и да е, но на тия фабрики сега работи цялото население на градовете, в които ги има — работи във фабриките и в къщи, като наемни работници

... В предните глави видяхме, че икономическите наредби са основата, над която се издигат всички други учреждения: обществени, политически, религиозни и т. н. Изменят ли се икономическите наредби на обществото, изменят се и всички други наредби. Разбира се, че капиталистическото производство у нас, като съсипа старите начини на производството и размяната, сиреч икономическите наредби, преобразява нашия живот и във всяко отношение: в обществено, политическо, съдебно, семейно, религиозно и умствено. Знае се какви прости са били до Освобождението тия отношения в нашето общество. Но от Освобождението насам капиталистическото производство издъно изменява всичко у нас. И колкото повече се развива това производство, толкова по-широки ще стават тия изменения, толкова по-дълбоки и по-ясни ще бъдат те. И наистина преди у нас общественото положение на всички беше еднакво: нямаше големи богатства, но нямаше и голяма сиромашия, богатствата бяха разпределени горе-долу равномерно. Сега е тъкмо обратно — богатствата все по-вече и повече се централизират (събират) в ръцете на малцина. Имаме големи богаташи, но и голяма сиромашия, числото на бедните расте от ден на ден. Това е печална, но необорима истина...

... В политическо отношение у нас така също става едно коренно изменение. Преди няколко години нашата държава покровителствуваше само интересите на дребното производство и старите обществени отношения; тя не беше представител на интересите на някоя класа, а на цял народ. Съвсем друго е сега. Държавата сега все повече и повече явно захваща да поддържа новите начини на производството, капитализма, едрата фабрична индустрия и явно покровителствува интересите на капиталистическата класа. Така миналата година държавата отпусна 150 хиляди лева помощ на Акционерното дружество в Габрово за построяване на изгорялата фаб-

рика; тая година дава особени права на хартийната фабрика на Манафов и С-ие...

... Ние виждаме да става у нас и един голям умствен преврат. Преди 5—6 години у нас никакво внимание не се обръщаше на икономическите въпроси; умът на българина се въртеше в тесния кръг на старите понятия, които се заключаваха в общи изтрити мисли... В последно време изведнъж всички заговориха за индустрията, търговията, земеделието и машините; всички се заловиха за разрешение на икономическите въпроси. Икономическите въпроси станаха и у нас „насущни въпроси“. Развитието на икономическите условия у нас извиква и развитие на икономическите учения. Вестниците „Свобода“ и „Балканска зора“ развиват учението на *протекционизма* (покровителството на нашите стоки от чуждата конкуренция), списанието „Промисленост“ развива старото изтрито буржоазно начало *laisse faire, laissez passer*, сиреч никаква намеса на държавата в икономическите работи на обществото. Редом с тия учения се развива и новото икономическо учение — *научният социализъм*. Наистина, развитието на научния социализъм у нас е съвсем слабо: досега, и то в най-последно време, са преведени само три-четири книжки по научния социализъм. Но колкото повече се развиват икономическите условия у нас, толкова повече се сеща нуждата от развитие на новото икономическо учение — научния социализъм. Колкото по-ясно става икономическото направление на нашия живот, толкова по-ясно става и в главите на социалистите теорията на научния социализъм. Така щото социализмът у нас се явява така също като естествен плод от икономическото развитие на България.

И така, какво излиза от всичко гореказано? Излиза ясно като ден, че нашият живот изменява своя образ съвсем и получава образа и подобие на капиталистическото общество. Излиза, че нашият живот се намира под пълното влияние на начините на капиталистическото производство. А това последното, както видяхме, съвсем естествено води към социализма. Дето ще се рече, естественото развитие на нашия живот води и нашия народ към социализма. С една дума — *социализмът има почва у нас*.

РЕЗОЛЮЦИЯ

*на VIII конгрес на БРСДП по годишния отчет
на Централния комитет**

VIII-ят национален конгрес на Българската работническа социалдемократическа партия, след като изслуша годишния отчет на Централния комитет за състоянието и дейността на партията и като взе предвид:

че за постигане на своята крайна цел — икономическото и политическо освобождение на работническата класа — Българската работническа социалдемократическа партия черпи своята сила *най-главно* от развитието на класовото съзнание на пролетариата и неговото организиране върху почвата на класовата борба;

че сродните и близкостоящи до пролетариата елементи на градската и селока среда могат да представляват за партията известна сила само дотолкова, доколкото те *се проникват от класовите интереси на пролетариата;*

че през изтеклата година партийните организации не само не са отделяли потребното внимание за привличане нови сили на работническата маса, но и твърде малко са направили, за да закрепят в основните партийни начала и партийна дисциплина спечелените досега работнически елементи;

че голяма част от партийните организации са работили между дребните градски и селски стопани не толкова чрез пропаганда на крайната цел на партията, а повечето чрез агитация в името на минималната програма, па даже и в името на искания, които не фигурират в нея;

---

* 1901 г.

че в досегашните изборни борби на много места партийните организации без предварителна и дълговременна социалдемократическа пропаганда, а някои партийни членове и без да се опират на никакви организации, са се стремили повече към печелене гласове и мандати;

че такава една деятелност не е от естество да развие и закрепи силите на партията, а, напротив, заплашва да я тикне в пътя на деморализацията и израждането и чрез това да я отклони от нейната историческа задача като партия на пролетариата,

р е ш и:

I. Подчертава още веднъж чисто пролетарския характер на Българската работническа социалдемократическа партия.

II. Вменява в длъжност на партийните членове:

1) Преди всичко да стегнат партийните организации, като употребяват всички средства за закрепването им в пролетарския дух и дисциплина на партията;

2) Да развият по-жива деятелност за привличане нови сили в партията из пролетарската среда;

3) Да поведат устна и печатна социалдемократическа пропаганда както измежду чисто работническата среда, така и из близкостоящите до нея среди за привличането им към съзнателно участие в борбата на партията;

4) Да приложат всички усилия за организирането на работниците в синдикати и други работнически дружества, както и за закрепването на съществуващите.

III. Обръща най-сериозно внимание на всички партийни организации върху голямата нужда да се поведе широка агитация в полза на работническото законодателство, а особено за ограничение на детския и женския труд.

БКП в резолюции и решения, т. I.
Второ издание, 1967 г., стр. 131—132.

Из „МАРКСИЗЪМ ИЛИ БЕРНЩАЙНИАНСТВО“⁹

Да напиша тази статия ми даде повод книгата на бившия социалдемократ Едуард Бернщайн в превод на български език под заглавието „Предпоставките на социализма и задачите на социалната демокрация“. За тази книга, преди тя да се яви на български, бидоха дадени в сп. „Ново време“ ред статии, оригинални и преводни. Ако при всичко туй и сега спираме вниманието върху нея, то причината не е в някакви особени достойнства на съдържанието ѝ, а в туй, че някои партийни членове, слабо запознати с Марксовото учение, попаднаха под влиянието на Бернщайновата „критика“ на марксизма и под влиянието ѝ се мъчат да подроят доверието на партийните членове към марксистките принципи с желание да отклонят Работническата социалдемократическа партия от тях и от тактиката ѝ, основана на тях, без обаче да имат куража да кажат, че искат да заместят марксизма с бернщайнианството. За забелязване е при туй, че между тези неколцина партийни членове има и такива, които преди малко са писали критики върху Бернщайновите възгледи, а напоследък се явяват поддържатели на бернщайнианството в Българската работническа социалдемократическа партия. . .

И наистина какво представлява книгата на Бернщайн, ако не сбор от всички ония повърхностни, дори безсъвестни „критики“, изопачения на Марксовото учение? Книгата на Бернщайн не е нищо друго освен едно по-систематично изложение на всички „критики“, на-

правени върху Марксовото учение от буржоазните идеолози и от идеолозите на буржоазния социализъм... В туй отношение прави са ония германски другари, които погледнаха на Бернщайновото поведение като на чиста измяна към пролетариата и към социалната демократия. Но ето че се намериха у нас партийни членове, които тази измяна поискаха крадешком, без да му мислят много, по един много скоропалителен начин да я препоръчват на Българската социалдемократическа партия за последна дума на науката...

Да се разгледа книгата на Бернщайн значи да се разгледат всичките „критики“ против Марксовото учение, изказани преди нейното появяване... Тука ние ще се опрем само на някои страни от книгата на Бернщайн, а именно на ония, които се изтъкват, без да се посочва на източника им, от нашите бернщайнианци.

Бернщайн написа „Предпоставките“ с цел да докаже, че тактиката на социалдемократическата партия не била добра и че трябвало да се замести с друга. Но понеже не прилича на своите скоропалителни ученици в България, той знае прекрасно, че тактиката на социалдемократическата партия е тясно свързана с Марксовото учение: с материалистическото разбиране на историята, с диалектическата метода, с учението за стойността, с класовата борба и с диктатурата на пролетариата. Марксовото философско-икономическо учение е основата на социалдемократическата тактика и за да докажеш, че последната е ненужна, е погрешна, трябва предварително да докажеш, че е ненужна, е невярна основата ѝ, т. е. Марксовото философско-икономическо учение. Тъй и прави Бернщайн в своите „Предпоставки“. Основната мисъл в книгата на Бернщайн е тази, че най-важното нещо съставлявало „движението“ напред и че за разбирането му не е нужно нито материалистическото разбиране на историята, нито диалектическата метода, на която Бернщайн гледа като на главно зло в Марксовото учение, нито учението за стойността, нито класовата борба. Всичко това, т. е. Марксовото учение, не само не е нужно според него, но то се явявало и главна пречка за „движението“ напред, понеже всичкото това хвърляло в ужас либералната буржоазия и плашило миролюбивите демократически елементи... Бернщайн се погрижи да намали карикатурността

на положението, в което беше изпаднал, преди да издаде „Предпоставките“, като се помъчи с тях да представи поне привидни аргументи против Марксовото учение. Да се спрем на някои от тях.

Най-първо, книгата на Бернщайн се отличава с голяма мъгливост, неопределеност на мислите, която се увеличава и от лошия ѝ превод, прошарен с новоизковани, непривични за читателите думи и изрази... Тя представлява ред от най-пруби противоречия. Бернщайн захваща своята „критика“, разбира се, от материалистическото разбиране на историята. Но преди това той прави един много оригинален увод. Според Бернщайна всяко едно учение се състои от две части: *основна част* и *приложена част*. Първата е *постоянна*, а втората *променлива*. Коя част от едно учение е основна и коя приложение от книгата на Бернщайн, нищо не може да се разбере. Той не ни дава нито един пример. При всичко това според него постоянната част на учението може да си остане непокътната, ако, разбира се, е вярна, когато приложената се измени или дори се окаже съвсем погрешна и се отмахне. Това деление на ученията на две части е необходимо за Бернщайн, понеже той желае да си остане „социалдемократ“ без Марксовото учение. А пък това не би било възможно другояче освен когато Марксовото учение го раздели на споменатите две части. Тогава всичко, което не се харесва на Бернщайна в Марксовото учение, ще бъде „приложена“ част, която може да се махне. Така например диалектиката в Марксовото учение най-много не се харесва на Бернщайн, защото тя обосновава революционната дейтелност на социалдемократията, затова за него диалектиката не само е „приложена“ част на Марксовото учение, но просто била чужда, прилепена, от увлечение от Хегеловата философия, част. Също така учението за стойността и класовата борба в Марксовото учение се явяват „приложени“ части, защото не се харесват на Бернщайн, понеже те оскърбявали и плашели буржоазията и демократическите елементи. Затова според Бернщайн те могат също да се изхвърлят, без да се накърни в нещо социалистическото учение. Всъщност за Бернщайн цялото Марксово учение се оказва „приложено“; „основна“ част за него остава един социализъм, за който нищо определено не може да се ка-

же. За Бернщайн всичко е социализъм: завоеванията на либерализма за него са социализъм; разширението на правата и на демократическите учреждения, които, между другото да кажем, са плод на класовата борба на пролетариата, са социализъм. Изобщо всичко, което се движи напред, според понятията на Бернщайн, е социализъм. Затова той казва, че за него важи движението, а не крайната цел. Движи ли се обществото напред — това важи за Бернщайна, а не крайната цел, понеже самото движение е социализъм, според него. При това той под движение разбира движение към либерализма и демократическите учреждения. Стремлението на пролетариата към завоеването на политическата власт с цел да махне днешната наредба и да тури на мястото ѝ социалистическата, т. е. общественото владение средствата за производство и разпределение на продуктите, не важи за Бернщайн, понеже не се харесва на него, защото то е „приложена“ част от учението на Маркса. Най-сетне, то не важи за Бернщайн, защото това не е необходимо, защото и материалистическото разбиране на историята не е *детерминистическо*, каквото е естественонаучният материализъм, та кой знае дали движението именно към тая цел ще докара обществото. По такъв начин Бернщайн „изпразнува“, „изживява“, унищожава марксизма!...

Преди всичко Марксовото (и Енгелсовото) учение никога не е изпусकало изпредвид влиянието и развитието на идеологиите. Маркс в много места от своите съчинения много ясно изтъква това влияние. За „материалистическата историческа теория“ въпросът се състои не в това, дали влияят или не идеологиите — това тя не е отричала, — а в това, че произхождението им, същността им, а главно степента на влиянието им се определят от „материалното движение“. Че науките, изкуствата, правовите, религиозните и други учреждения и понятия влияят върху развитието, в това няма съмнение, няма въпрос. Въпросът е, в каква мяра те влияят? „Материалистическата историческа теория“ отговаря, че те влияят в тази мяра, в каквато мяра достига „материалното движение“. Развитието и влиянието нито на една „идеологическа форма“ не може да прескочи мярата на „материалното движение“, не може да се извършва вън от неговата зависимост. Например

развитието, а още повече влиянието на буржоазните идеи за свободата в началото на новите векове бяха слаби очевидно защото „материалното движение“ още беше твърде слабо. Колкото повече се развиваше „материалното движение“, колкото повече се развиваха материалните условия на буржоазното производство, толкова повече се развиваха в смисъл на уяснение в главите на хората и разпространение между тях и влияеха буржоазните понятия за свободата и изобщо за новите обществени отношения. Социалистическите идеи се развиват и влияят по-силно в Белгия, а по-слабо в България. Защо? Очевидно защото Белгия е страна на по-голямо „материално движение“, а България на слабо. Не е истина, че „науките, изкуствата, една по-голяма редица обществени отношения са днес по-малко зависими от икономията и от природата, действаща като икономическа сила“. В страни, в които слабо е развита „икономията“, слабо са развити и науките, и изкуствата, и „редицата обществени отношения“... Прочее Бернщайн просто бърка понятията. Той казва, че днешното общество било по-богато с идеологии, които не зависели от „икономията“. Но, първо, откъде са се взели тия идеологии? Не може да съществуват идеологии там, дето няма „материално движение“, което да се отрази в главите на хората. Второ, ако „днешното общество е по-богато с идеологии“, то значи само, че днес „материалното движение“ е много по-голямо, отколкото в предишните времена. Другояче е просто немислимо, защото в противен случай трябва да допуснем, че идеологиите падат от небето или че те се явяват като вродени в хората. Нито едното, нито другото е допустимо. Но в такъв случай зависимостта на идеологиите от „икономията“ е очевидна.

От гореказаното следва, че произхождението, развитието и влиянието на идеологиите се определят от „икономията“, от „материалното движение“ и че „природната необходимост на техническо-икономическото развитие“ никак не става „все по-малко меродавна за създаването, за образуването на учрежденията“, а, напротив, си запазва същата сила, каквато ѝ беше дадена първоначално от Маркса и Енгелса. Обаче за Бернщайн е необходимо да намери едно „ограничение“ в историческата теория на Маркса, за да я представи в

„съвсем друга форма, нежели оная, в каквато тя беше дадена най-напред от своите автори“. Истина ли е, че материалистическото разбиране на историята е направило в самите му автори „еволуция“, че претърпяло у самите тях „ограничения“? Според Бернщайн — да, и той вади това заключение от две писма на Енгелса, едното от 1890 година, а другото от 1895. Руският социал-демократ и един от първите социалистически теоретици Плеханов в предговора към „Комунистическия манифест“, издаден на български в отделна брошура, под названието „Марксовата историческа теория“, прекрасно показва, че тия писма на Енгелса никак не противоречат на първоначално изказаните мисли от същите автори на материалистическото разбиране на историята. Значи мислите, изказани в писмата на Енгелса, по никой начин не съставляват „ограничение“. Затова тука няма нужда да се спираме и да доказваме невярното тълкувание от Бернщайн на тези писма. Интересуещите се от тоя въпрос читатели ще направят добре да прочетат внимателно казаната брошура.

Ако за Бернщайн историческата теория на Маркса не е „основна“ част от неговото учение, ако тя е „приложена“, променлива част, диалектиката вече, както казах, според него, е съвсем чужда на Марксовата доктрина. Дори нещо повече: тя е „предателският елемент“ в нея. „Тая диалектика — казва Бернщайн — е предателският, вероломният елемент (*das Verrätherische*) в Марксовата доктрина, тя е мрежата, която пречи за последователното и логическо разглеждане на нещата“ (47). Думата е за Хегелевата диалектика. Както е известно, Маркс и Енгелс, възпитани на Хегелевата философия, като се отказаха от нейния идеализъм, приеха неговата диалектика, която и приложиха към общественото развитие. Марксовото учение според Бернщайн губило своята научност именно затова, че приело Хегелевата диалектика. Бернщайн е пренедоволен от това обстоятелство, защото диалектичeskото разбиране на социалното развитие тъкмо и обосновава революционната тактика на социалната демокрация. . .

. . . Маркс е приел Хегелевата диалектика, само че той я обърна с главата нагоре. У Маркса диалектиката на понятията е съзнато отражение на диалектичeskото движение, което става в реалния свят. По такъв начин

Хегелевата диалектика се обръна в *Маркс*ва диалектика, която Маркс приложи към обяснението на социалното развитие. В третия том на „Капиталът“ Маркс казва: „Доколкото процесът на труда е прост процес, извършващ се между човека и природата, неговите прости елементи остават еднакви при всички обществени форми на неговото развитие. Но всяка определена историческа форма на този процес развива по-нататък неговите материални основи и неговите обществени форми. Като достигне известна степен на зрелост, дадената историческа форма се преобразува и отстъпва място на по-висока форма. Моментът на такава криза става явен тогава, когато противоречието и противоположността между отношенията на разпределението и затвъ също между определена историческа форма на съответните на него отношения на производството, от една страна, и производителните сили, производителната способност и развитието на техните фактори — от друга, достигат известна широчина и дълбочина. Тогава става колизия, сблъсквания между материалното развитие на производството и неговата обществена форма“ („Капиталът“, т. III, стр. 733). В тези думи се съдържа същият закон за диалектичното развитие, за който по-горе казахме, законът за *отхвърляние на формата, породена от известно съдържание, вследствие на по-нататъшния ръст на същото съдържание*. Дадена обществена форма се отхвърля вследствие ръста на нейното съдържание, на „материалното развитие на производството“, което се извършва в нея форма. Когато „материалното развитие на производството“ достигне такава степен на зрелост, че не може вече да се помества в обществената форма, в която се е извършвало то, тогава настъпва моментът на сблъсък между съдържанието и формата, който се свършва с унищожението на формата и заместването ѝ с нова, по-висока. Количеството минава в качество, или качественото изменение е следствие на количественото материално изменение. В този момент се *прекъсва постепенното, еволюционното развитие* на обществото, извършва се *скок, социална революция*, която се явява и във вид на политическа революция на класите, издигната на историческата сцена от „материалното развитие на производството“. Такава е *Марксовата диалектика*, която по същността си е *революционна*.

Както виждаме, Марксовата диалектика се основава на Хегелевия диалектически закон за развитието, но тя се различава от Хегелевата диалектика и по туй, че чрез диалектическия закон тя ни обяснява цялото социално развитие, което диалектиката на Хегеля не е могла да направи.

Обаче на Бернщайна не се харесва именно тази диалектика, както не се харесва тя на всички буржоазни теоретици. „В своя мистифицирован вид—казва Маркс — диалектиката е била немска мода, защото тя оправдаваше наглед съществуващия ред на нещата, В своя рационален вид тя е неприятна на буржоазията и на нейните теоретици, понеже тя, като обяснява съществуващото, обяснява също и неговото отрицание и неговото неизбежно унищожение, защото тя разглежда всяка дадена форма в процеса на движението, т. е., дето ще рече, от нейната преходяща страна; защото тя не се опира пред нищо, понеже е критическа и революционна по същността си.“* Но тя е душата на *истинското научно познание*, както казва Хегел, тя е основата на Марксовата теория за социалното развитие. Не важи! Дори тя за Бернщайна е „предателският елемент“ за Марксовото учение!

В тоя куп от фрази, които съставляват едно безсмислено резоньорство, се разбира само едно нещо, а именно, че Марксовата теория, като приела Хегелевия диалектически закон и приемала „формулата за противоречието“, напускала „почвата на фактите, които могат да се доказват чрез опит“, и изпадала в царството „на дедуктивните понятия“. Тук се заключавала „голямата научна опасност“, „предателският елемент“ в Марксовото учение. Но вярно ли е всичко това? Истина ли е, че Маркс, като приел диалектиката, е напуснал фактите, „които могат да се доказват чрез опит“? Истина ли е, че марксизмът от това изпада в царството на дедуктивните понятия? — Положително не! Марксовата теория за социалното развитие се основава на фактите на миналото и на настоящето и при туй на факти, „които могат да се доказват чрез опит“. И действително, преминаването на човеческото общество от първобитния комунизъм към индивидуализма, от пъл-

---

* Цитирано по статията на Г. Плеханов в „Заря“, № 1, стр. 116.

ното робство и робската обществена форма на производството към феодализма и крепостничеството, от тях към капитализма и наемния труд е било все следствие от сблъсъка между „материалното развитие на производството и обществената му форма“. Значи тука фактите, основани на „опита“, напълно потвърждават Марксовата теория и доказват, че тя не изпада в „царството на дедуктивните понятия“. Но и фактите от настоящето същото доказват. И наистина днес в капиталистическото общество ние виждаме, че производството е обществено и че с „материалното развитие на производството“ то става все повече обществено. Обаче присвояването на продуктите от него е частно и от малцина, от ония, които не участвуват непосредствено в производството. А това е основното противоречие на капиталистическото общество. Заедно с материалното развитие на производството неговата обществена форма все повече ще се отрицава и ще настъпи най-сетне моментът на сблъсъка между него и обществената му форма. Тоя момент е неизбежен, щом материалното развитие се извършва. В предговора към „Критика на политическата икономия“ Маркс казва, че преди да стане социалният преврат, съществува конфликт между класите, класова борба. Пита се: съществува ли днес тоя конфликт, тая борба на класите? — Без съмнение съществува. Но щом съществува, това показва, че съществува противоречие между „материалното развитие на производството и обществената му форма“, с развитието на което неизбежно ще се изострюва класовата борба. Разрешението на това противоречие и следователно на класовата борба ще бъде неизбежно в социалния преврат и в диктатурата на революционната класа. Днес се борят две класи: капиталистическата и работническата. Тази борба е следствие на противоречието между „материалното развитие на производството и неговата обществена форма“. Това противоречие ще реши работническата класа; крайната цел на нейната борба е именно да махне противоречието. Работническата класа заедно с материалното развитие на производството расте, прониква се от съзнание, организира се и се бори. Изходът на тая борба не може да бъде другаде освен в социалния преврат и в нейната диктатура. Значи и настоящето ни дава факти, които потвър-

ждават Марксовата теория за социалното развитие. Следователно тя не е проста дедукция на понятията и не е увлечение от „формулите на аналогията“, а неизбежно заключение от наблюденията над действителността, от „опита“. Така че Марксовото учение не само не губи нищо в своята научност от това, че приема „Хегелевата диалектика“, но, напротив, диалектиката му придава оная научна стойност и логическа стойност, които са присъщи на всяка научна теория. Без диалектиката Марксовото учение тъкмо престава да бъде научна теория. . .

Маркс и Енгелс, истина е, че имаха тоя грях да предричат историческите събития и някои от тях предвидяха с голяма точност. . . Бернщайн обаче в желанието си да обори марксизма одързостява се дотам, че в ясният смисъл на Маркс-Енгелсовите думи да вижда „историческа самоизмама“. Така например той вижда историческа самоизмама в думите, откъснати от общата система на мисли, изказани от Маркса и Енгелса в „Комунистическият манифест“, че „буржоазната революция, в навечерие на която се намира Германия, при достатъчно развитие на пролетариата и при напредналото състояние на европейската цивилизация може да бъде само непосредна предигра (пролог) на една пролетарска революция“. В това предричание всичко е условно, „може да бъде“ при достатъчно развитие на пролетариата и пр. Една част от него и се изпълни след по-малко от две години: предричанието им, че Германия се е намирала в 1847 г. в навечерието на буржоазната революция, се сбъдна. . . Във всякой случай предричанията на Маркса и Енгелса са предричания на политики и водители на партии, които предричания са имали за цел да насърчат социалното движение на пролетариата и съставляват апел за организация и борба. Обаче те нито на йота не пакърняват научната стойност на теорията за социалното развитие дори и тогава, когато те са най-преувеличени. Също нито на косъм не се покътва теорията от обстоятелството, че еднъж Енгелс бил казал, какво в немската социалдемократическа партия съществувал „дребнобуржоазен социализъм“ и че той съществувал „дори и между фракцията в райхстага“, а друг път бил се произнесъл по-другояче и дори защищавал „тактиката на фракцията“. Така също с

нищо не противоречи на теорията и предговорът на Енгелса към „Класовите борби“, в който Енгелс обяснява условията за една политическа революция на пролетариата в Германия днес. Просто е невярно твърдението на Бернщайн, че уж Енгелс в казания предговор „открито признава заблуждението, което той и Маркс бяха направили при оценяването времето за извършване на социалното и политическо развитие“. Нищо подобно няма в предговора. Интересно е, че Бернщайн чакаше да умре Енгелс, за да му натрапи разни „драговолни признания“ и да изкара себе си много по-дълбокомислен от него, от Енгелса... Но за нещастие на Бернщайн Енгелс не беше толкоз умен, колкото е той, и Енгелс не захвърли диалектиката, а умря диалектик, защото, види се, не искаше да напусне една научна теория и да прегърне мъглите на метафизиката. Но това обстоятелство говори в полза на това, че Енгелс не е нито помислювал да „признава открито заблуждението“, че Енгелс не е правил никакви „драговолни“ признания за несъстоятелност на Марксовата теория и че те са плод на голямото лекомислие на Бернщайн.

Както лекомислено „оборва“ Марксовата теория за социалното развитие чрез обявяването на диалектиката за „предателски, вероломен елемент“ в нея, тъй лекомислено той обвинява и марксизма в родство с бланкизма. Разбира се, че това е едно просто лекомислие на Бернщайн. Бланкизмът не иска да знае за материалните условия и за организирането на революционния пролетариат в отделна политическа класова партия, която да се бори за завоеванието на политическата власт. Бланкизмът проповядваше революционния заговор на шепя смели революционери, организирани в тайно „революционно дружество“, което в даден и удобен момент напада на властта, обезоръжава я и декретира социализма. Марксизмът нищо общо няма с тая „теория“. Считам за съвсем излишно да се простираме тука, за да доказваме, че това е така.

Всички тия смешни пигмейски усилия Бернщайн прави, за да подрови доверието на социалдемократията към Марксовата теория за социалното развитие, като „оборва“ диалектиката. Бернщайн иска да ни повърне към метафизиката. Според него развитието на обществото не става диалектически, а тъкмо тъй, както си

представяват метафизиците. Според него развитието се състои в бавния, постоянния и непрекъснат количествен ръст на явленията. В обществения живот развитието се състои в постепенното намаление размерите на престарелите, на реакционните учреждения и в постепенното увеличение размерите на новите учреждения, на демократическите. Най-напред тия последните, според метафизическото разбиране на развитието у Бернщайн, биле микроскопически малки във вид на либерални учреждения, сетне бавно, но постепенно непрекъсвано са се увеличавали и увеличават и ще растат, ще растат количествено до безконечност, до гигантски размери. Какъв край най-сетне ще вземе това бавно, постепенно, непрекъсвано количествено *растение* на либералните демократически учреждения, кой знай. За Бернщайн това не е важно да знаем. За него важи „движението“; крайната цел за него нищо не важи. Също тъй се развиват и другите обществени явления у Бернщайна. Например вземете разпределението на богатствата. Според Бернщайновата „теория“ изпървен хората са били сиромаси, но сега, с увеличение на богатствата, особено при капитализма и особено при акционерната му форма, богатствата растат в широчина, т. е. всеки сиромас става все по-богат, все повече акциите на акционерните капиталистически предприятия се пръскат между бедните граждани! Това количествено *растение* богатствата на последните е според Бернщайновата „теория“ бавно, постепенно, но също безкрайно. Краят и на това „движение“ кой знай какъв ще бъде. Но едно трябва да бъде сигур според тая теория, че количественото *растение* на богатствата, в смисъл на по-широко разпределение между гражданите, постепенно, непрекъснато, без пертурбации, без скокове, без революции ще намалява размерите на неравенството, додето достигне до микроскопически размери, а може би, додето един ден капиталистите се убедят в ползата от равенство в богатствата и братски си ги поделят с бедните граждани! Това толкоз е по за вярване, че на, и дребните самостоятелни производители не пропадат, а, напротив, според Бернщайна, се умножават! Такова е „движението“, така става социалното развитие според Бернщайн! Това уродливо представление, за развитието е онова старото представление, което

гооподствуваше до Хегеля. И ето с туй старо уродливо представление за развитието Бернщайн замества Марксовата теория за социалното развитие!

Който е имал търпението внимателно да прочете „Предпоставките“ на Бернщайн и да се ориентира върху съдържанието им, той ще се съгласи, че за Бернщайн най-важното беше да разколебае вярата в научността на Марксовата теория за социалното развитие. Други средства за това той не можеше да намери, освен да прегърне старото уродливо представление на метафизиците за развитието. Няма съмнение, че на повърхностните, на колебливите елементи Бернщайн можа да повлияе, но изобщо социалдемократическата партия той не можа да поколебае. Тя дотолкова е пораснала умствено, че се отнесе с отвращение към опита на Бернщайн да я уплете в примките на метафизиката и чрез нея в примките на буржоазния социализъм. Обаче Бернщайн съвършено съзнателно прегърна уродливата метафизическа теория за развитието. Неговото желание е да измени тактиката на социалдемократическата партия, а за това стана необходимо за него да подрови доверието ѝ към нея. От гледна точка на метафизическата теория за развитието тактиката на социалдемократическата партия действително се руши. И наистина, щом развитието става по „теорията“ на Бернщайн, тогава прекъсване на постепенното развитие, скоковете са невъзможни: следователно *социалната революция* е измислица, а заедно с това е измислица и *политическата революция на пролетарската класа*. А щом това е така, тогава безсмислица е да се говори за завземане на властта от тази класа и за нейната *диктатура*. Тази безсмислица става още по-голяма, като се има предвид, че според Бернщайн пролетариатът не е способен да управлява, толкоз повече че и той не бил една еднородна класа, а бил се разпадал на разни класи, на разни подразделения с различно положение. Разбира се, подир това, че и говорението за класова борба днес е безсмислено. Класовата борба според Бернщайн днес не се изострюва, а, напротив, се изглажда, се притъпява, изчезва. Ако излизаме от гледна точка на неговата „теория“, то тъй и трябва да бъде, защото от нея гледна точка противоречието между производството и разпределението на богатствата се изглажда, се унищожа-

ва. В такъв случай и крайната цел на пролетарската борба става без всякакво значение. Преобръщането на средствата за производство от частно владение в обществено — тази крайна цел на борбата излиза безсмислица, защото Бернщайновата „теория“ за „движението“ нищо не може да каже. Също така безсмислена излиза и минималната програма на социалдемократическата партия както в общата ѝ част, тъй и в исканията ѝ за защита интересите на работническата класа. Изобщо според Бернщайновата „теория“ за развитието всичко онова, съвкупността на което съставлява тактиката на социалдемократическата партия, е безсмислица, е негодно, остаряло. Затова той предлага нова тактика, съответна на неговата „нова теория“ за развитието. Новата тактика се състои в туй, щото социалдемократическата партия да се преобърне в *социалреформаторска партия*, която да се съедини с либералната и демократическа буржоазия и ръка за ръка да вървят напред към... все по-големия и по-големия демократизъм. Съответно с това Бернщайн предлага и обща програма за демократически реформи. Но за да се осъществи този съюз, това „общо дело“ на пролетариата и буржоазията, трябва, щото социалдемократията, като се отказва от названието си, да се откаже и от революционната фразеология, да не говори за социална революция и за диктатура на пролетариата, защото всичко това плашело либералната и демократическата част от буржоазията. Специално за работниците, наместо оня ред искания, които има в минималната програма на социалдемократическата партия препоръчва кооперациите, благоденствията от които за работниците Бернщайн превъзнася до небеса. Кооперациите според него демократизирали индустрията. Като правели работниците съучастници в печалби от капиталистическото производство, кооперациите постепенно щели да изравнят неравенството, без сътресения, разбира се. Туй е най-главното утешение, което дава на работниците „новата тактика“ на Бернщайн. Борбата на работниците за защита на своите класови интереси „новата тактика“ счита я за излишна. Такава е Бернщайновата тактика, която трябва да замести днешната тактика на социалдемократическата партия! Тази негова тактика е тъкмо съгласна с неговата „теория“ за развитието.

От всичко казано става ясно, че „ревизията“ или „критиката“, която прави Бернщайн на Марксовата теория, е крайно повърхностна, лекомислена и изхожда от старото уродливо, дегинско представление за развитието. „Ревизията“ на Бернщайн, ако не е умишлено извратяване на марксизма, крайно компрометира умствените способности на автора ѝ. „Ревизията“ на Бернщайн е направена с цел да се измести ясната, строго научната Марксова теория за социалното развитие и да се замести с една „теория“, която отдавна е осъдена и от естествените науки, и от историята, и от философската мисъл и която не е в състояние да даде никакви положителни познания нито за миналото, нито за предвиждане на бъдещето. „Критиката“ на Бернщайн е лекомислена профанация на научните придобивки в областта на човеческата мисъл, на придобивките, направени от пролетариата, на борбите на социалдемократията, които борби дадоха толкова бляскави резултати за работническата класа. Всичко, каквото говори тази „критика“, е в рязко противоречие с действителността. Когато тя пращаше кризите в областта на миналото, в Германия върлуваше обща търговско-индустриална криза, в целия индустриален свят имаше обща земеделческа криза. Когато Бернщайн в своята критика ни говореше за притъпяване, за изграждане на класовата борба, в това време избухнаха грамадни работнически стачки, на които буржоазията отговаря с ножа на жандарина и с пушката на войника. От каквито побуждения Бернщайн и да прави своята „критика“ на Марксовата теория за социалното развитие, обаче тактиката, която той предлага на социалната демокрация, е действително чисто предателска спрямо класовите интереси на пролетариата, спрямо социалните идеали на социалната демокрация и опрямо нейните борби. Два конгреса на германската социалдемократическа партия почти единодушно осъдиха и „теорията“, и тактиката на Бернщайн. Особено рязко осъди Бернщайновата *едностранчива критика* последният ѝ конгрес в Любек. Резолюцията на този конгрес по косвен начин предложи на Бернщайн дилемата: или да се откаже от своето поведение, или да напусне партията. Бернщайн обещал да се съобрази с резолюцията. Остава да видим какво ще прави той по-нататък. Резолюцията на

Любекския конгрес показа на Бернщайн и на всички бернщайнианци, че социалната демокрация никога няма да приеме уродливата Бернщайнова „теория“ за социалното развитие и основаната на нея предателска за борещия се пролетариат тактика.

Обаче тази „теория“ и „нова тактика“ на Бернщайн намери привърженици и в редовете на Работническата социалдемократическа партия в България. Бернщайновото „общо дело“ на пролетариата и буржоазната либерална и демократическа част се прегърна от Я. Сакъзов, член на Централния комитет на Българската социалдемократическа партия, във вид на „общо дело“ на „производящите слоеве“ в България. Бернщайн противопостави „общото дело“ на пролетариата и буржоазията на революционната пролетарска тактика и това „общо дело“ той вижда в „движението“ им напред към увеличение на политическия демократизъм. Я. Сакъзов „общото дело“ на „производящите слоеве“ у нас вижда също в „движението“ на последните към политическия демократизъм. Така че Янко Сакъзов просто пренесе на българска почва бернщайнианството, без да има смелостта да изповяда открито, че той е привърженик на Бернщайновото „движение“. Бернщайн, както видяхме, дохожда до „общото дело“ на социалната демокрация с буржоазията, след като открито „ревизира“, т. е. отхвърли Марксовото учение като негодно, остаряло и ненаучно. Янко Сакъзов, като усвои „общото дело“ на Бернщайн, или не е разбрал неговото основно теоретическо гледище, от което Бернщайн логически дойде до него, или няма смелостта на Бернщайна да се обяви против Марксовата теория. Но очевидно беше, че Я. Сакъзов, като прегърна Бернщайновото „общо дело“, се отклони от принципите на социалдемократическата партия. Обаче когато пръв път му напомних, че се отклонява, той отговори, както е известно, с азарт, че не се отклонявал, а че ние сме тясно схващали Марксовото учение, сме го изсушавали и т. н. Поканен няколко пъти да покаже кое е широкото схващане на марксизма и дали то не е бернщайнианство на българска почва, Я. Сакъзов отговори с лични закачки в антрефилета с остроумни заглавия. С туй само си обяснявам обстоятелството, че за някои партийни другари нашата полемика не бе тъй ясна и че изобщо те не

обърнаха всичкото сериозно внимание на полемиката. Обаче след излизането превода на Бернщайновите „Предпоставки“ за всички, които са имали търпението да ги прочетат, е ясно, че полемиката е от високо важно принципиално значение за нашата партия. Въпросът беше: ще ли приемем ние Бернщайновата „теория“ и тактиката, или, преведено на български, Я. Сакъзовото „общо дело“, или не? Я. Сакъзов се придържа от тактическият прием да проповядва бернщайнианството и да крие, че е последовател на Бернщайна, и да се препоръчва за „широк“ марксист. Но както читателите виждат сега, „общото дело“ на Я. Сакъзов е същото „общо дело“ на Бернщайн на българска почва. Никакъв марксизъм, нито тесен, нито широк, няма...

Нашите бернщайнианци бяха се опитали да прокарат в нашата партия под булото на „широк марксизъм“ и на „широк социализъм“ бернщайнианството, Бернщайновата „теория“ и „тактика“. Не успяха. Дали ще успеят в бъдеще, остава да видим. Пишуният тия редове лично вярва в здравия разум на болшинството от Работническата социалдемократическа партия; затова и е убеден, че то никога няма да допусне, щото партията да се повлече подир бернщайнианството, да напусне научното гледище на марксизма и произтекающата от него тактика и да приеме такава една уродлива „теория“ и основана на нея „плъзгава“ тактика, каквито ни препоръчва Бернщайн в своите „Предпоставки на социализма“.

*Съч. т. 7, 1958 г., стр.105—
11—117, 118—126,*

Из „ДЕСЕТИЯТ НАЦИОНАЛЕН КОНГРЕС
НА РАБОТНИЧЕСКАТА
СОЦИАЛДЕМОКРАТИЧЕСКА ПАРТИЯ“¹⁰

Десетият национален партиен конгрес се явява блестящо доказателство на върната мисъл на социалдемократите, че за развитието силата и за плодотворна дейтелност на една социалдемократическа партия необходимо условие съставлява *единомислието* на членовете ѝ по основните принципи и тактиката на партията. Липсата на това необходимо условие внася в партията принципиални разногласия, които при слабо съзнание у членовете ѝ и слаба дисциплинираност се обръщат в раздори, в деморализация на партията. Такова състояние не само отслабва партията като бойна организация, но се явява пречка и на всяка плодотворна практическа работа. Последната става просто невъзможна. Откакто изникнаха разногласията в нашата партия, планомерната, систематичната практическа деятелност стана положително невъзможна. Ако деятелността на Ц[ентралния] комитет от три години насам не беше плодотворна; ако деятелността на парламентарната фракция е била тъй слаба и тъй противоречива, че тя остана без всякакво влияние, обявява се с липсата на единомислие по основните принципи и тактика на партията. . .

Десетият национален партиен конгрес коренно се отличава от предишните два. Съставен от представители на партията, единомислящи по основните ѝ принципи и задачи, той нямаше да се бори с шарлатанствующи демагози и отвратителната им демагогия, с която се стремяха да подкопават основите на партията и на пар-

тийните учреждения. . . Единомислието, което господствуваше в конгреса, не попречи, разбира се, да се явят различни дебати по въпросите, а по някои дори и доста горещи дебати. Обаче те тъй също се отличаваха от ония на предишните два конгреса. Те се отличаваха не само с искрено желание на дебатирващите да изтъкнат по-ясно общите ръководни мисли по въпросите, да дадат на тия мисли по-ясен израз, но и по краткостта и точността на изказа им. В това отношение в десетия партиен конгрес абсолютно отсъствуваше онова демагогско пустословие на скудоумни бълберици, което видяхме в предишните два конгреса. В десетия конгрес правеше впечатление делността в речите и в отношенията на делегатите към работата. . .

Десетият национален партиен конгрес свърши своята работа колкото бе възможно най-добре. Другарите делегати едни вече са се върнали при организациите, които са представлявали на конгреса, и са им дали отчет, други ще се върнат и ще направят същото. Остава сега да се заловим енергично, мъжката за работата. Нека всинца помним, че ни предстои голяма, сериозна работа, която изисква да ѝ посветим всичката си енергия, ентузиазъм и преданост. Да реализираме конгресните решения, да създадем работническите кадри, из които партията ще черпи съзнателни, интелигентни и предани революционни сили, да издигнем партийните организации до по-високо умствено равнище и да направим партията по-дееспособна във всяко отношение, истинска, а не мнимка, не ефимерна сила, да развием духа на партийна дисциплина и да я направим непоколебима в своята революционна основа — всичко това е грандиозна работа, която може да се извърши само с неизчерпаема енергия, неугаоим ентузиазъм и непоколебима преданост към идеалите на Работническата социалдемократическа партия. Освен това нашата партия е партия на борещия се съзнателен пролетариат; тя е партия на постоянната борба. В борбата тя расте, явне, възмъжава. Работническата социалдемократическа партия още от първите си крачки имаше да се бори с различни врагове и с нейния ръст те все повече се увеличават, ако не по сила, то по брой. Благодарение на условията, в които тя се развиваше, и на неопитността ѝ в нейните редове беше

свил гнездо един опасен враг, опасен като всеки вътрешен враг. Три години партията води борба с него, додето да се избави. Днес той е въвн от нея. Думата е, разбира се, за оная компания от опортюнисти, от „широки социалисти“, които от три години насам явно и с всички отвратителни средства подкопаваха основите на Работническата социалдемократическа партия, с желание да я преобърнат от класова пролетарска революционна партия в дребнобуржоазна демократическа, и която компания начело със Сакъзов и Дабев се опита най-сетне да превземе управлението ѝ. Тя се озова въвн от нея. Намерила се въвн от партията обаче, тя се стреми сега да се организира за борба с Работническата социалдемократическа партия под булото на „работническа социалдемократическа партия“ и на почвата на „революционния социализъм“. Няма съмнение, че този отблизо познат нам враг на Работническата социалдемократическа партия представлява една сбирщина от най-разбъркани дребнобуржоазни глави, които едни други не се разбират, и следователно като някаква обществена сила той е едно нищожество за нашата партия. При всичко това обаче нашите партийни другари трябва с всичката си енергия да се опълчат против мискинските средства, които пускаше и ще пуска в ход този нищожен иначе враг на Работническата социалдемократическа партия. Той си туря маската на „работническа социалдемократическа партия“ и на „революционния социализъм“, за да заблуждава работническото и неустановените социалисти, да внася мъгла, бъркотия и съмнения в работническото движение; нашите партийни другари трябва да късат тази маска навсякъде и да показват истинското му лице. И нека бъдем уверени, че искрените и убедените социалдемократи, съзнателните и способните да се развиват работници, които по тази или онази причина днес са въвн от Работническата социалдемократическа партия и се влекат подир „широките социалисти“, ще зарежат маскираните „социалисти“ и ще потърсят мястото си в редовете на Работническата социалдемократическа партия. Прочее, на работа! Жива е Работническата социалдемократическа партия, партията на революционния пролетарски социализъм!

РЕЗОЛЮЦИЯ

*на X конгрес на БРСДП (т. с.) по отчетите
на Централния комитет, парламентарната група
и редакцията на партийния орган*

Десетият национален конгрес на Българската работническа социалдемократическа партия, след като изслуша отчетите на Централния комитет, парламентарната група и редакцията на партийния орган и дебатите, станали по тях, и като взе предвид:

Че основата на Българската работническа социалдемократическа партия е научният социализъм и нейното средство — класовата борба;

Че въпреки това от три години насам едно опортюнистическо течение в нея се стараяше да я измести от тази основа и да ѝ наложи чужди за нея възгледи и задачи.

Че за постигането на това представителите на опортюнистическото течение, ползувайки се от положението си като членове на Централния комитет, прибегнаха към една нечувана узурпация на правата на Централния комитет, вследствие на което болшинството на последния, турен във физическа невъзможност да приведе в изпълнение своите решения, биде принуден да поиска от самата партия да тури край на техните гибелни за нея действия.

Р е ш и:

1. Одобрява напълно поведението на болшинството от Централния комитет — Д. Благоев, Г. Кирков, Н. Харлаков — и мерките, взети от него за предпазване партията от гибелния път, в който се опитаха да я тласнат представителите на опортюнистическото течение.

2. Одобрява за изключени от партията бившите членове на Централния комитет Я. Сакъзов и Е. Дабеv, защото са злоупотребили с доверието на партията и са нарушили партийните принципи и дисциплина.

3. Одобрява дейността и поведението на парламентарната група в лицето на депутатите си: Д. Благоев, Г. Кирков и Г. Василев, и обявява останалите Я. Сакъзов, Н. Габровски, А. Конов и Вл. Димитров — въвн от партията.

4. Одобрява напълно държането на редакцията на партийния орган както по спора в партията, така също и по събитията, станали в нея от 18 март насам.

5. Изказва своето пълно задоволство и благодарност към местните партийни организации, които в трудните за партията минути останаха верни на принципите на революционния социализъм, подкрепиха болшинството от Централния комитет и по този начин запазиха целостта и бъдещето на партията, и

8. Обявява за стоящи извън партията всички организации и отделни членове, които са се явили защитници на опортюнистическото течение в партията и са се солидаризирали със своеволните действия на малцинството от Централния комитет, дотогава, докато по установения в *устава и правилника* ред те не заявяват своята солидарност с принципите на партийната програма, тактика и дисциплина, не се подчинят на конгресните решения на партията и не изпълнят всички задължения към партийния орган и самата партия като бивши нейни членове.

*БКП в резолюции и решения, т. 1,
Второ издание, 1957 г., стр. 151—235.*

ТЕМА ВТОРА

ПАРТИЯТА НА ТЕСНИТЕ СОЦИАЛИСТИ
ПРЕЗ ПЕРИОДА

1904 г. — октомври 1917 г.

НОВА ГЛАВА В СВЕТОВНАТА ИСТОРИЯ¹¹

Даже буржоазният печат в цяла Европа, който с реакционни и користни цели защитава прословутото *status quo* (статус кво — предишното, неизменно положение) на Балканите, признава сега единодушно, че се е започнала нова глава в световната история.

Разгромът на Турция е несъмнен. Победите на балканските, обединени в четворен съюз държави (Сърбия, България, Черна Гора, Гърция) са грамадни. Съюзът на тези четири държави стана факт. „Балканите — за балканските народи“ — това е вече постигнато.

Но какво значение има новата глава в световната история?

В Източна Европа (Австрия, Балканите, Русия) — досега не са премахнати още могъщите остатъци от средновековието, които страшно задържат общественото развитие и растежа на пролетариата. Тези остатъци са абсолютизмът (неограничената самодържавна власт), феодализмът (земевладението и привилегията на крепостниците-помещици) и потискането на националностите.

Съзнателните работници в балканските страни първи издигнаха лозунга за последователно демократическо решение на националния въпрос на Балканите. Този лозунг е: федеративна балканска република. Слабостта на демократическите класи в сегашните балкански държави (пролетариатът е малоброен, селяните са измъчени, раздробени, неграмотни) доведе до това, че икономически и политически необходимият съюз стана съюз на балканските монархии.

Националният въпрос на Балканите направи грамадна крачка напред към своето разрешение. От цяла Източна Европа сега *единствена* Русия остава най-назаднала държава.

Въпреки това, че на Балканите се е образувал съюз на монархии, а не съюз на републики — въпреки това, че съюзът е осъществен благодарение на войната, а не благодарение на революцията, — въпреки това направена е голяма крачка напред за разрушаване остатъците от средновековието в цяла Източна Европа. И рано ликовате, господа националисти! Тази крачка е *против* вас, тъй като в Русия има *най-много* остатъци от средновековието!

А в Западна Европа пролетариатът още по-силно провъзгласява лозунга: никаква намеса! Балканите — за балканските народи!

Из „СОЦИАЛИЗМЪТ И ВОЙНАТА“¹¹

ОТНОШЕНИЕ НА СОЦИАЛИСТИТЕ КЪМ ВОЙНИТЕ

Социалистите винаги са осъждали войните между народите като варварско и зверско дело. Но нашето отношение към войната е принципно по-друго от това на буржоазните пацифисти (привържениците и проповедниците на мира) и на анархистите. От първите ние се различаваме по това, че разбираме неизбежната връзка на войните с борбата на класите вътре в страната, разбираме невъзможността да се унищожат войните, без да се унищожат класите и се създаде социализъм, както и по това, че ние напълно признаваме законността, прогресивността и необходимостта на гражданските войни, т. е. на войните на потиснатата класа против потискащата, на робите против робовладелците, на крепостните селяни против помещиците, на наемните работници против буржоазията. И от пацифистите и от анархистите ние, марксистите, се различаваме по това, че признаваме необходимостта от историческо (от гледна точка на диалектическия материализъм на Маркс) изучаване на всяка война поотделно. В историята не един път е имало войни, които въпреки всички ужаси, зверства, бедствия и мъчения, неизбежно свързани с всяка война, са били прогресивни, т. е. принасяли са полза за развитието на човечеството, помагали да се разрушат особено вредните и реакционни учреждения (напр. самодържавието или крепостничеството), най-варварските в Европа деспотии (турската

и руската). Ето защо трябва да разгледаме историческите особености именно на сегашната война.

ИСТОРИЧЕСКИ ТИПОВЕ ВОЙНИ НА НОВОТО ВРЕМЕ

Великата френска революция откри нова епоха в историята на човечеството. От нейно време чак до Парижката комуна, от 1789 до 1871 г., един от типовете войни бяха войните от буржоазно-прогресивен, националноосвободителен характер. С други думи, главното съдържание и историческото значение на тия войни беше събарянето на абсолютизма и феодализма, тяхното подкопаване, събарянето на чуждонационалното потисничество. Затова те бяха прогресивни войни и всички честни, революционни демократи, както и всички социалисти при *такива* войни винаги са съчувствували на успеха на онази страна (т. е. на онази буржоазия), която е съдействувала за събарянето или подкопаването на най-опасните устои на феодализма, абсолютизма и на потискането на чужди народи. Напр. в революционните войни на Франция имаше елемент на грабеж и завоевание на чужди земи от французите, но това никак не изменя основното историческо значение на тия войни, които разрушаваха и разтърсваха феодализма и абсолютизма на цяла стара, крепостническа Европа. Във френско-пруската война Германия ограби Франция, но това не изменя основното историческо значение на тая война, която освободи десетки милиони от немския народ от феодалното раздробяване и от потисничеството на двама деспоти—руския цар и Наполеон III.

РАЗЛИКА МЕЖДУ НАПАДАТЕЛНА И ОТБРАНИТЕЛНА ВОЙНА

Епохата от 1789—1871 г. остави дълбоки следи в революционни спомени. До събарянето на феодализма, абсолютизма и чуждонационалното потисничество не е могло и дума да става за развитие на пролетарската борба за социализъм. Говорейки за законността на „отбранителната“ война по отношение на войните от *тази* епоха, социалистите винаги са имали предвид именно

тия цели, които се свеждат до революцията против средновековието и крепостничеството. Социалистите винаги са разбирали под „отбранителна“ война „справедливата“ в този смисъл война (В. Либкнехт веднаж именно така се изрази). Само в този смисъл социалистите са признавали и признават и сега законността, прогресивността, справедливостта на „защитата на отечеството“ или на „отбранителната“ война. Например, ако Мароко утре обяви война на Франция, Индия — на Англия, Персия или Китай — на Русия и т. н., това биха били „справедливи“, „отбранителни“ войни, *независимо* от това, кой пръв е нападнал, и всеки социалист би съчувствувал на победата на потискащите, зависимите, непълноправните държави над потисническите, робовладелските, грабителските „велики“ държави.

Но представете си, че един робовладелец, който има 100 роби, воюва с друг робовладелец, който има 200 роби, за по-„справедливо“ преразделяне на робите. Ясно е, че прилагането към такъв случай на понятието „отбранителна“ война или „защита на отечеството“ би било историческа фалшификация и практически просто измама на простолудието, еснафите, невежия народ от ловките робовладелци. Именно така и мами народите с помощта на „националната“ идеология и понятието за защита на отечеството сегашната, империалистическата буржоазия в съвременната война между робовладелците за укрепване и засилване на робството

СЕГАШНАТА ВОЙНА Е ИМПЕРИАЛИСТИЧЕСКА ВОЙНА

Почти всички признават сегашната война за империалистическа, но най-често това понятие се изопачава или се прилага към една страна, или се прокарва мисълта, че е възможно все пак тази война да има буржоазно-прогресивно, националноосвободително значение. Империализмът е най-високото стъпало в развитието на капитализма, достигнато едва през ХХ век. На капитализма стана тясно в старите национални държави, без образуването на които той не можеше да събори феодализма. Капитализмът разви концентрацията до такава степен, че цели отрасли на промишлеността са заграбени от синдикатите, тръстовете, съюзите на

капиталистите-милиардери и почти цялото земно кълбо е поделено между тези „властелини на капитала“, било под формата на колонии или чрез уплитането на чуждите страни с хилядите нишки на финансовата експлоатация. Свободната търговия и конкуренцията бяха заменени със стремежите към монопол, към заграбване на земи за влагане на капитал, за износ на суровини и т. н. От освободител на нациите, какъвто беше капитализмът в борбата против феодализма, империалистическият капитализъм стана най-голям потисник на нациите. От прогресивен капитализъм стана реакционен, той разви производителните сили до такава степен, че на човечеството предстои или да премине към социализъм, или с години и дори десетилетия да понася въоръжената борба на „великите“ държави за изкуствено запазване на капитализма чрез колонии, монополи, привилегии и всякакъв вид национално потисничество.

Съч., т. 21, 1952 г., с. 297—300.

Из „ПРИНОС КЪМ ИСТОРИЯТА НА СОЦИАЛИЗМА
В БЪЛГАРИЯ“

АНАРХО-ЛИБЕРАЛИЗМЪТ

След очистването на партията от общоделците, от 1903 г. насам, индустриалният подем, почнат от 1901 г. в България, се засили, а заедно с това и развитието на работническото движение получи нов гласък. От 1903 г. насам дотолкова то се засили, че следната — 1904 г., се основа *Общ работнически синдикален съюз*, състоящ се, според данните, изтъкнати в първия му конгрес, от 75 синдикати и разни работнически дружества с повече от 2 000 члена. През 1904 г. избухнаха 12 стачки, от които три, а именно стачката на работниците тютюнджии в Пловдив, стачката на работниците хлебари в съшия град и стачката на работниците от една текстилна фабрика в Самоков, бяха по-важни, а в 1905 г. избухнаха 34 стачки според сведенията, макар и крайно непълни, дадени от II-ия синдикален конгрес. Като сравним работническото движение през 1903 г. с това след тази година, намираме голяма разлика. През 1903 г. всички работнически синдикати и дружества в България едвам достигнаха числото 30, когато през 1904 година те достигат числото 75. От друга страна, през 1903 г. са отбелязани само две стачки, когато през 1904 г. — 12, а през 1905 — 34 стачки. Естествено това така засилено работническо движение разширяваше и усложняваше задачите на партията, толкова повече, че то не само растеше под прякото нейно влияние, но и се намираше в най-тясна връзка с нея. . . . . Обаче в стремежа

си да нагоди своята литературна пропаганда и агитация, както и цялата си дейност, към поставените от работническото движение нови задачи и нужди партията се среща с остатъците на дребнобуржоазния и интелегентския индивидуализъм и анархизъм, останали в нея от епохата на общоделството. Тя се среща с *анархо-либерализма*.

Анархо-либерализмът в Работническата социалдемократическа партия е същото дребнобуржоазно и интелегентско-индивидуалистично течение, каквото беше онова, против което партията водеше борба в продължение на много години. Поради това всичко, каквото характеризира последното, се отнася и към анархо-либерализма. Буквално няма никаква разлика между анархо-либерали и общоделци. Истина е, че между общоделството и анархо-либерализма в партията може да се прокара една разлика във времето на проявата им... Анархо-либерализмът се прояви две години след свършването на борбата с общоделството и тъкмо тогава, когато работническото движение се засили и когато работническият елемент стана мнозинство в партията, а поради това налагаха на партията по-строга централизирана дейност, по-голям самоцентрализъм в нейните редове и в нейните дела. Това обаче не хареса на интелегентските индивидуалисти и анархисти, останали в партията след очистването ѝ от общоделството или сполучили да влязат в нея след него, но не разбрали смисъла на борбата ѝ с общоделството. Те именно се видяха стеснени от централизма, който налагаше на партията развитието на работническото движение, видяха се заплашени от работническия самоцентрализъм в нея. Те видяха в него и спрямо себе си „тирания“, „диктатура“, „автократизъм“. Неспособни да разберат развитието и задачите на Работническата социалдемократическа партия като класова пролетарска организация, в свързката им с ръста на работническото движение, те в социалдемократическия ѝ централизъм видяха механически и бюрократически централизъм, в дисциплината — диктатура. И те въстанаха против него, като се обявиха за „либерали“ и за „крайно демократичния принцип“, т. е. за анархизма в пролетарските организации. Обаче анархо-либерализмът, като остатък от дребнобуржоазното и интели-

гентско-индивидуалистическото течение в партията не можеше да има онова влияние, което то имаше преди. Анархо-либералите се явиха представители на идеологията само на остатъците в партията от общоделството. . .

. . . Тази природа на анархо-либерализма е изтъкната достатъчно в партийния печат, а именно в статиите на сп. „Ново време“ и „Работнически вестник“, както и в брошурата на Христо Николов—Кабакчиев: *„Баснята за диктатурата в партията“*. Впрочем тя може да се опознае и от брошурите на анархо-либералите против „котерията“, особено от брошурата: *„Оръжията на нашите противници“*, както и от органа им *„Пролетарий“*.

Ако борбата с общоделството погълна многоголишната остра борба, то с неговите остатъци в партията, с анархо-либерализма, тя не се продължи и няколко седмици. . .

Съч. т. II, 1960 г., стр. 135—138.

Из „MAGISTER DIXIT“

... Ние, българските социалдемократи, още в началото на войната, щом узнахме за декларацията на германската парламентарна група, се изказахме върху нея. Като изтъкнахме пълното ѝ противоречие с всичко минало на германската партия, с всички нейни конгресни категорични декларации против войната и военните кредити, ние в същото време приведохме и всички предположения за условията и съображенията, които наложиха на нея опортюнистическата тактика. Плеханов прибавя и друго едно съображение, от което опортюнистите в германската парламентарна група се ръководили и което няма нищо общо с възгледите и тактиката на социалдемократията. Ние оставяме на нашите четци да четат рязката, но изобщо справедливата критика на Г. В. Плеханов върху поведението на германската парламентарна група. Нас тук особено интересуват възгледите на Г. В. Плеханов върху отношенията ни към Русия.

Един от въпросите, на които Г. В. Плеханов посвещава доста място, е въпросът за последиците от една победа или от едно поражение на Русия за самата Русия. Плеханов изхожда при отговора си на този въпрос от гледна точка на революцията в Русия. Според него въпреки общото убеждение, което съществува сред по-голямата част от руските социалдемократи и революционери, едно поражение на Русия, resp. на Тройното съглашение, освен дото ще бъде поражение на демокрацията във Франция, Белгия и дори в Англия, но

то ще попречи и на успехите на руското освободително революционно движение. Русия ще попадне в икономическа зависимост от германския империализъм, а това ще пречи на икономическото развитие на Русия, следователно и на развитието условията за революцията. Обратно, една победа на Русия, гесп. на тройната антанта, щяла да има тъкмо обратния резултат. На възражението, че една победа за Русия ще приведе към закрепване на царизма и черносотенския режим, Плеханов отговаря следното. Възможно е, щото царизмът да се засили след победата, но то щяло да бъде временно, защото след победата Русия ще добие условия, много по-благоприятни за икономическото развитие, което ще усилва темпа на революционното движение. От друга страна, едно поражение за Русия не означава поражение на царизма, а, напротив, то можело да го закрепва. За да подкрепи това си твърдение, Г. В. Плеханов привежда историческия пример как поражението на Прусия сплотило пруския народ около своя крал. Обаче историята ни дава повече противни примери, а именно, че пораженията на големи народи водят и към поражения на „стария ред“, на царизма, и към революции. Така е било след поражението на Франция в 1870 година, дето последва революцията на Комуна, така е било след Руско-японската война след поражението на Русия, дето избухна революцията. Така че, без да отиваме по-далече в историята и да привеждаме по-далечни исторически примери, приведените говорят, че след едно поражение за Русия повече може да се очаква избухването на революция, която може да приведе и към революция в другите европейски страни.

Но победата на Русия, следователно и на тройната антанта, означава поражение на Германия. Обаче ако е верен възгледът на Г. В. Плеханов спрямо Русия, той трябва да е верен и спрямо Германия. И наистина опортюнистите в германската партия, както това се вижда и от цитираните от Г. В. Плеханов думи на Зюдекум за убития на бойното поле Франк, се въодушевяват от същия възглед спрямо Германия, о който се придържа и Г. В. Плеханов. Според тях, поражението на Германия означава поставянето ѝ в по-неблагоприятни условия за развитие социално и политическо, сле-

дователно и за развитието мощта на революционната социалдемокрация в Германия... Страхът от една победа на черносотенска Русия над Германия е бил толкова голям сред германската социалдемокрация и изобщо сред германския пролстариат, че достатъчно бяха лъжливите сведения, дадени от Бетман Холвег пред райхстага за нахлуването на руските войски в Прусия и на френските в Елзас и Лотарингия, за да накара социалдемократическата парламентарна група да гласува първите военни кредити, без всякакъв протест от страна на лявото ѝ крило, на социалдемократите в нея и по такъв начин да възбудят ентузиазма на пролетариата и го въвлекат във войната, без да му мислят за международната пролетарска солидарност, създаването на която съставлява най-главната грижа на международната социалдемокрация и която е първото необходимо условие за успехите на нейните революционни, освободителни борби.

Очевидно е, че ако ние приемем гледището на Г. В. Плеханов и онова на германската социалдемокрация в началото на войната — гледище национално, в такъв случай всички, които дават своята поддръжка на войната, ще бъдат прави. В такъв случай всички ще бъдат прави, когато искат победата на своята страна и когато едните и другите искат всички неутрални държави да дадат своята помощ за победата на техните страни. Но ако ние се поставим на гледището на международната пролетарска солидарност и на интересите на революционното, на освободителното пролетарско движение, ние веднага ще видим фаталната погрешност на чисто националното гледище, на което заставаха и застават социалдемократите спрямо днешната война.

Преди всичко, в една война като днешната, в която се борят няколко големи народа за империалистическите интереси на капитализма и в която взимат участие десетици милиони народи, не може да се очаква да има победители и победени. И това ще бъде най-щастливият за международния пролетариат и за неговите борби изход. Той само ще му покаже всичката безсмисленост, до която достигна днешната капиталистическа система. Вярно е, че войната ще погълне много пролетарски жертви и съвсем напразни жертви.

Но при всичко това при една обща катастрофа за всички воюващи все ще се намерят още сили в международния пролетариат, за да подемe своята революционна борба, като възстанови международната пролетарска солидарност. . .

При такива условия нашата задача е съвсем друга, и във всеки случай не е да апелираме към целия свят в полза на победата на руския капитализъм и империализъм.

Като апелира към цял свят в полза на руската победа, Г. В. Плеханов апелира, разбира се, и към нас на Балканите, които стоим неутрални. Но руската победа означава сливането на руския капитализъм към Босфора и Дарданелите и следователно към подчиняването на балканските народи под Русия. Да отидат балканските народи да воюват за каузата на руската завоевателна политика, значи да воюват за своето заробване икономическо и политическо, както би било и в противния случай, ако отидат да воюват за в полза на немската победа. Поне ние, социалдемократите в България, по никой начин не можем да се поставим на такава почва. Нашата задача в България, както и задачата на социалдемократията на Балканите, е да се борим с всичките си сили за запазване *Балканите за балканските народи*, за тяхната независимост, за свободата им и самостоятелното развитие на техните производителни сили. А това те ще постигнат само чрез образуването от тях на една *Балканска федеративна република*. И не победата на Русия или на Германия ще увенчае нашата борба за Балканската федеративна република и за запазването на *Балканите за балканските народи*, а революцията, която ще избухне като резултат от днешната небивала по своите размери война — в това, ние сме убедени, ще помогне на балканската социалдемократия в своята революционна борба. Това, което ни предлага Г. В. Плеханов, то според нас означава да напуснем своята пряка задача и да отдалечаваме балканските народи от своето освобождение и обединение. И сигурно възгледът на Г. В. Плеханов ще бъде твърде много експлоатиран от русофилствующите на Балканите буржоазни партии и най-много от така наречените „леви“ партии, и особено от така наречените „широки социалисти“, общодел-

ците у нас, които искат да минават за опортюнисти социалисти в социалдемокрацията, която няма нищо общо с тях. Затова именно ние сметохме за нужно да кажем тия няколко думи по повод писмото на Г. В. Плеханов. Наистина *Magister dixit*, но предвид на казаното не можахме да не изкажем мислите, които възбужда неговото писмо.

Колкото до укора, който Г. В. Плеханов отправя до нашите другари от неутралните държави, както и от някои от воюващите, за въздържането им да протестират против военните варварства, извършени в Белгия от германците, той не се отнася до нас. Ние протестирахме и протестираме против всички варварства, които се вършат в днешната война, от която страна и да се вършат те. Ние минаваме мълком и въпроса, коя от воюващите държави първа е предизвикала войната. При всичко, че тоя въпрос не е от първа важност за социалдемокрацията, върху него може да се говори по-сетне, когато се съберат по-подробни доказателства. Днес всяка от тях сваля тази вина на другата. Най-сигурно е според нас, че и двете страни искаха война, ръководени всяка от свои съображения

Из „ИНТЕРНАЦИОНАЛЪТ И ВОЙНАТА“

Откакто стана известно, че парламентарната фракция на Германската социалдемократия гласува военните кредити за империалистическата война на Германия, Интернационалът се разпадна... Защото гласуването на военните кредити от парламентарната фракция на германската социалдемократия означаваше очевидно солидаризиране с капиталистическата класа и насърчаване на войната; следователно означаваше обявяване против международната пролетарска солидарност, за създаването, разширяването и заякчаването на която служеше Интернационалът...

До войната в Интернационала господстваща роля играеше Германската социалдемократическа партия. Тя беше ръководителката и учителката на международния пролетариат. Нейните възгледи, нейните социалистически концепции, нейните конгресни решения и нейната непримирима класова позиция винаги служеха за основа и ръководство на интернационалните конгреси и на международната социалдемократия. Но тъкмо поради това поведението на германската социалдемократия спрямо обявената война, т. е. спрямо исканите от германския империализъм военни кредити, беше съдбоносно за Интернационала. Гласуването от нейната парламентарна фракция на тия кредити провали Интернационала, скъса връзките на пролетарската международна солидарност. То помрачи ума и развърза ръцете на водителите на социалдемократията в нападнатите от Германия страни — Белгия и Франция.

Водителите на социалдемокрацията в тия страни отидоха тъй далече, че дори дадоха министри на буржоазните правителства.

Няма съмнение, че сторената на Интернационала от германската парламентарна фракция пакост биде сторена не от германската партия, нито от цялата парламентарна фракция, а само от едно нейно болшинство, от така наречените спортюнисти в нея. Днес вече е известно, че малцинството от социалдемократи в нея е било против гласуването на военните кредити. Също така днес е известно, че голямата част от партията, с изключение на оная, която се е намирала под влиянието на *опортюнизма*, се възмущава от болшинството на парламентарната фракция.

Ако германската парламентарна фракция не беше гласувала военните кредити, Интернационалът нямаше очевидно да изпадне в днешното положение. В такъв случай, като запазеше позициите, които заемаше до войната, като запазеше пролетарската международна солидарност с решението си да не гласува никакви военни кредити, Интернационалът щеше да повлияе върху по-скорошното прекратяване на войната, като по такъв начин увеличаваше революционната енергия на пролетариата за една обща революционна акция против причините на войната. Но се случи тъкмо противното. Гласуването на военните кредити от германската парламентарна фракция означаваше туряне на Интернационала в услуга на германския империализъм и монархизъм, а за останалите страни означаваше туряне на Интернационала в услуга на руско-френско-английския империализъм. С други думи, то означаваше позив към всички страни за насърчаването на войната.

Не можеше ли германската парламентарна фракция да постъпи другояче? Ние още в началото, като изтъквахме всички съображения, които можеха да оправдаят поведението на германската парламентарна фракция, подчертахме, че те бяха съображения на така наречения *опортюнизъм*, който беше свил гнездо в социалдемокрацията, че носителите му в парламентарната ѝ фракция съставляваха болшинство, което намери момента, дебнен от него, да наложи себе си на партията в най-съдбоносния момент за пролетариата

и Интернационала. Така че германската парламентарна фракция не можеше другояче да постъпи. Съставена в болшинството си от буржоазни оръдия, наречени опортюнисти, които старателно криеха своята буржоазна природа и се приспособяваха в социалдемократията като „социалисти“, тя не можеше да не измени на Интернационала в най-решителния момент за него и да го предаде на буржоазията, на империализма и монархизма и по такъв начин да го порази.

Вторият интернационал се разруши; обаче социализмът — *думата ни е за революционния, за Марксовия социализъм* — не е пропаднал, както това твърдят буржоазните политици и идеолози. Напротив, както след разрушаването на Първия интернационал, остана жив и доби много по-голям ръст, така и сега, с пропадането на Втория интернационал, революционният социализъм ще добне нова сила. Провалянето на Втория интернационал означава само провалянето на оня „социализъм“, който наричаха *опортюнизъм* в социалдемократията, на така наречения у нас „широк социализъм“.

Вторият интернационал, както и Първият представляваха една международна организация, която си поставяше за задача да събира под знамето на революционния социализъм международния борещ се и организиран в национални партии пролетариат, с цел да му даде единство в мислите и действието за тържеството на социализма. Обаче в тази международна организация се промъкнаха и съвсем чужди на нейната задача и тактика елементи. В Първия интернационал бяха се промъкнали анархистите и всевъзможни дребнобуржоазни „социалисти“ и „революционери“, които винаги бяха по-близки до анархистите, отколкото до революционния социализъм. Борбата на Първия интернационал с тия чужди на революционния социализъм елементи свърши с разпадането му. Във Втория интернационал на първо време също бяха се промъкнали същите елементи. Обаче Лондонският международен социалистически конгрес изпъди из своята среда, следователно из Интернационала, анархистите, като постанови, щото приемането на партии и работнически организации в Интернационала се допуска само за ония, които декларираха, че стоят върху почвата на

класовата борба, признават социализацията на средствата за производството и завладяването на политическата власт от пролетариата. По такъв начин Вторият интернационал отвори вратата за всички политически и професионални организации, които даваха такава писмена декларация, без да обръща внимание на състава им и на действителната им дейност в страните, от които те идваха. По такъв начин във Втория интернационал се промъкнаха същите елементи, които бяха се промъкнали и в Първия... Но по такъв начин ония чужди на революционния социализъм елементи в Интернационала, наречени опортюнисти, ставаха вече по-нахални и все повече те се опитваха, зад гърба на националните социалдемократически партии, да наложат своите интимни желания — да подведат Интернационала във водите на буржоазията. В това отношение най-голяма опасност представляваше търпеният в германската социалдемократия и следователно в Интернационала *опортюнизъм*. Той подхранваше и насърчаваше опортюнизма в Интернационала. Той и тласна Интернационала към разпадане, щом му се представи сгодният случай, какъвто се яви войната. Обаче последната, вместо да погребее революционния социализъм, ще погребее само него, за да възкръсне новият Интернационал, очистен и мощен, като организация на международната революционна социалдемократия.

Днес във всички неутрални страни, както и в някои от воюващите социалдемократическите партии са заети с грижата да се възстанови Интернационалът. За тази цел свикани бяха няколко частни конференции, правят се опити за свикването на една обща конференция, както и за свикване на заседание старото Международно социалистическо бюро, екзекутивата на което е преместена в Хага и попълнена с другари от холандската партия. Обаче от тия опити досега не се получиха резултати. Напротив, тия опити предизвикаха лондонската конференция от представителите на френските, белгийските и английските социалисти, която рязко отхвърли тия опити, които целеха предприемането общи акции за спирането на войната и за възстановяването на мира. От това става явно, че додето

трае войната, не може да се очаква никакво възстановяване на Интернационала. Но независимо от това възстановяването на Интернационала в стария му вид е абсолютно невъзможно. Преди да се дойде до възстановяването на Интернационала, ще трябва да се реши основният въпрос: върху каква база той може да бъде възстановен. Днес все повече се издигат гласове, че новият Интернационал може да съществува само върху базата на революционния социализъм; новият Интернационал може да бъде международна организация само на революционната социалдемократия. Следователно новият Интернационал ще трябва да постави нови условия за присъединяването на партии и организации, а не по простата декларация, че признават някои принципи на Интернационала, както е било досега, а фактически да бъдат партии и организации, които нямат нищо общо с революционния социализъм. Такъв е смисълът на агитацията на Руската социалдемократическа работническа партия и особено на така наречените болшевики в нея; такъв е смисълът на позивите на Клара Цеткин и други социалдемократи от германската партия, които е пропуснала цензурата и които са достигнали до нас...

...Новият Интернационал ще изникне като феникс из пепелищата на престъпната война, в която биде тласнат пролетариатът, без опит да бъде спряна тя още в самото начало, като не се дадеше никаква подкрепа на господстващите класи и монархизма. Така че ако днес партиите на неутралните държави не поставят въпроса за базата, върху която може да бъде възобновен Интернационалът, а поставят въпроса само за свикването на една обща конференция, утре те ще трябва да го поставят неизбежно и преди всичко за себе си и тогава да помислят за свикването на обща конференция. Необходимо е по-късно да се постави още днес основният въпрос за разискване, който ще доведе до изникването на новия Интернационал.

В разрешаването въпроса за новия Интернационал нашата партия, както и братските балкански партии, които останаха непоколебимо верни на принципите и тактиката на революционния социализъм, има да кажат своята дума и тя трябва да бъде чута. За нас е

ясно, че новият Интернационал може да изникне и възобнови своя авторитет и го засили само върху базата на международната пролетарска организация на революционния социализъм. Новият Интернационал не може да бъде това, що е бил Вторият интернационал. Той ще бъде истински социалистически Интернационал, който с истински социалистически средства ще обединява и възпитава пролетариата във всички страни, а не с ония средства, с които Лепин и екзекутивата на Международното соц. бюро се опитваха да възпитават и обединяват партии и организации, чужди на социализма.

Съч., т. 17, 1962 г., с. 17—24.

Из „РЕВОЛЮЦИЯТА НА КРЪСТОПЪТ“¹⁴

От сведенията, които имаме, се вижда, че хаосът в Русия расте и че тя рискува да види разстроено цялото си стопанство, ако в скоро време не се сключи мир.

Картината е такава: революцията се ръководи от социалдемократите и социалистите-революционери. Обаче тая революция е буржоазна в тоя смисъл, че тя не засяга отношенията на собствеността, а повече политическата надстройка. И тук е възелът.

Революцията се прави от работниците и те предявяват всичките си искания, които отиват чак до основите на обществения строй. Вътрешната тенденция на тяхната борба е насочена против собствеността. От друга страна, в революцията участвуват селяните, които искат земя и собственост. От трета страна, в революцията участвува и буржоазията, която иска да измени само политическата наредба и е решително против фабричните основни искания, както и против ония на селяните.

И ето, социалистите, които ръководят революцията, са поставени на голямо изпитание. Очевидно, мнозинството от тях, схващайки, че революцията е буржоазна, искат да запазят съществуващите имотни отношения и се противопоставят на всяка помисъл за даване на революцията *социална насока*, т. е. за прибягване ако не към пълна, то поне към частична социализация на някои от големите производства или поне преобръщането им в държавни или общински.

Добре, но ако те продължават в тоя дух, един ден могат да осъмнат без работниците, нещо повече, да ги опълчат против себе си.

Ленин и привържениците му настояват да се вземе изцяло властта, да се сключи мир и се прибегне към частична социализация, като с това се даде пример на европейския пролетариат.

Трябва да се има предвид и това, че буржоазията в Русия е свършено безсилна: против нея са широките пролетарски и народни маси. Съветът на работническите и др. делегати е днес най-авторитетният център в Русия. Неговите решения, често пъти не съвсем удачни поради състава му, се изпълняват с пълна готовност.

Грамадната народна маса в страната познава само Съвета като единствена фактическа сила. Против правителството, даже и от социалисти, може да се отива, обаче против Съвета — това е немислимо засега в Русия.

И ето руската буржоазия е принудена днес да гледа и да търпи, щото „нейната революция“ да се върши и ръководи от представители на пролетариата и елелската маса. Ако тя тъй многакратно против „анархията“, то е затова, че тя вижда „чужди нехотоп“ да се бъркат в нейната „советая светик“, и ако нейните кръсници най-много са обасочени против Ленин, то е затова защото жв неговата отворана в лона на партията пропаганда „решава своята глѣ общо политическо на аладо то социално калторо“

От друга страна, тя хваля Плеханов и всички омики които искат да вкарат Руската революция сама да известен пункт за който се създава „социалната спсност“ По тази причина тя дажда гласа пред Съвета и не от това да вое до вриндаже (с) еднолично про социалистическо правителство, стига то да не прескжана тонката на „социалната опасност“.

Ще ми се да яввам че руската буржоазия се зат блуждава. Във всеки случай аз смятам, че руската революция е още в своя първи период и че критическият момент като че наблюдава.

Избр. произв. т. I. 1950 г., с. 210—211

Из ПОЛИТИЧЕСКИ ОТЧЕТ НА ЦК НА БРП (К)
ПРЕД ПЪТИЯ КОНГРЕС НА ПАРТИЯТА 15

Главните положителни особености на партията през нейния тесносоциалистически период се състояха в дълбоката ѝ вяроност към Марксизма, към пролетарския социализъм и интернационализъм, в нейната класова непримиримост към буржоазията и реформистките ѝ орбдия, в нейната непоколебима вяра в силите и бъдещето на работническата класа, в нейната съзнателна желязна дисциплина. Основен закон за тесните социалисти беше пълното подчинение на личния живот, личните интереси, личната воля на партиейца на интересите и волята на пролетарската партия. Тези главни особености на нашата партия в периода преди Първата световна война и непосредствено след нея осигуриха нейните големи успехи. Те ѝ осигуриха възможността да стане организатор и ръководител на работническите борби и да изтласка общоделството от неговите основни позиции в работническото движение. Те също така ѝ помогнаха през време на Първата световна война да заеме мъжествено интернационалистическа позиция, да се приближи към болшевиките и след Октомврийската социалистическа революция ѝ създаването на Комунистическия интернационал да тръгне по пътя на своята болшевизация.

През тесносоциалистическия период нашата партия отчети редове си от общоделството, осигури самостоятелното развитие на работническата класа като класа за себе си, водеше непримирима борба против господстващата буржоазна класа. Класа против клас

са — това бе девизът, линията на партията през този период. Тя застана начело на разрастващите се борби на работниците и трудещите се за осемчасов работен ден, за социално законодателство, за подобрене условията на живота и труда им, против вътрешната и външната реакционна политика на буржоазията. Тя организира и ръководи класовото синдикално движение. Тя ръководи голямата рудничарска стачка в Перник в 1906 год., както и другите стачки и борби на работническата класа през следващите години у нас. Нямаше нито една работническа стачка, която да не бе под нейно ръководство и нейно влияние.

Партията възпитаваше трудещите се в духа на пролетарския интернационализъм. Тя взе инициативата и най-активно участва в изграждането на Балканската федерация на социалистическите партии и в провеждане на нейната ползотворна дейност, работейки с всички сили за укрепване солидарността на българските трудещи се с трудещите се от другите балкански страни и от целия свят.

Тесносоциалистическата непримиримост към реформизма и реформистите в различните техни разновидности, обстоятелството, че тесните социалисти не търпяха да съжителствуват с буржоазните агенти в работническото движение, тяхната героична борба в защита на жизнените интереси и правата на работническата класа — всичко това ги правеше своеобразно революционно марксистко течение в международното работническо движение и във II Интернационал, което от всички други леви социалдемократически течения най-много се приближаваше до болшевиките.

Но оттук, другари и другарки, никак не следваше, че тесният социализъм нямаше съществени различия по основните въпроси с болшевизма.

Много опасно бе съществуващото тогава в партията схващане, че теснячеството било болшевизъм на българска почва и че то трябва само да се приспособи към новата международна обстановка.

Трябва още тук да подчертая, че именно това погрешно схващане на партията и особено на партийното ръководство начело с Димитър Благоев задържа партията дълго време на позициите на стария марксизъм и ѝ попречи да възприеме своевременно новото в марк-

сизма, което внесе гениалният Ленин, изхождайки от новите условия, създадени в епохата на империализма като най-висша фаза на капитализма. Това допринесе много за забавянето на болшевиизацията на партията, както и за погрешната позиция на партийното ръководство по време на Владайските събития и особено при военно-фашисткия деветоюнски преврат.

Вярно е, че тесният социализъм, особено със своята класова непримиримост, с борбата си против българския меншевиизъм, със своята строга желязна партийна дисциплина, бе течение близко на болшевиизма. Не по-малко вярно е обаче, че теснячеството се различаваше от болшевиизма, от ленинизма по редица основни принципиални и тактически въпроси.

В какво се заключаваха главните различия между теснячеството и болшевиизма?

Тесният социализъм не поставяше пролетарската диктатура като основен въпрос на пролетарската революция. Тоя въпрос липсваше в програмата на нашата партия. Не осъзнавайки още новата фаза на капитализма като негова последна фаза, като навечерие на пролетарската революция, тя не поставяше конкретно въпроса за властта, за въоръженото въстание като средство за събаряне на буржоазната класа от властта.

Тесният социализъм не стоеше напълно на ленински позиции по въпроса за ролята на партията като боеви авангард на работническата класа в революцията, в борбата за власт, макар че в изграждането на партията и в нейната организация и дисциплина тя се доближаваше твърде много до ленинското учение за партията. Партията още не гледаше на себе си като на такава висша форма на организация на българската работническа класа, която да ръководи всички други организации на трудещите се, да осъществи най-тясна връзка с масите и по този начин да си осигури успешно революционен действие.

Тесният социализъм не беше свободен от известно преклонение пред стихийността в работническото движение. Той се намираше под влиянието на социалдемократическото схващане за автоматичното действие на обективните обществени закони. Той схващаше своята задача предимно в това — да води агитация и про-

партията за обяснение и разяснение на обективно действащите закони на общественото развитие, да организира и провежда работниците и трудещите се в социалистически дух, да издига класовото съзнание на работниците, да ръководи техните всекидневни борби с оглед на неизбежната социалистическа революция, която ще настъпи в резултат на съзряващите обективни условия. Партията не разглеждаше себе си като такава активна сила, която е призвана не само да организира и провежда трудещите се и да воли техните всекидневни борби, не само да обяснява събитията, но и да участва в създаването и направляването на революционните събития, да бъде ръководещ фактор в подготовката, организирането и развитието на пролетарската революция. Оттук се явяваха изоставане и пасивност на партията в моменти на остра класови битки, сектантско откъване от вливанията се на борба маси.

Тесният социализъм възвеждаше в догма редица марксистки положения, поради което партията изпадаше в сектанство и затрудняваше връзките си с широките маси на трудещите се. Така например, провеждайки линията на непримирима борба против буржоазията като класа, правилно противопоставяйки се на безразборните изборни коалиции с буржоазните партии и на „градивната“ законодателна работа в буржоазния парламент, партията издигна самостоятелното действие в догма, отричаше въобще каквото и да било споразумение с други обществени и политически групи при всички условия и по такъв начин фактически се самоизолираше. Нашата партия беше чужда на ленинското учение за революционните компромиси, без които нито една революционна партия не можеше успешно да се бори и върви напред.

Не разбирайки ролята на селяните като съюзници на работническата класа в борбата срещу капитализма, по въпроса за отношението към селяните партията стоеше не на ленински, а на плехановски позиции. Тя привличаше селяните под своето знаме само доколкото, доколкото те преминават на позициите на пролетариата. А както е известно, Ленин допълни и разви Марксовото учение за отношението на пролетариата към селяните. Ленин издигна и разви идеята за об-

вия съюз на работниците и селяните в борбата против царизма и буржоазията, при което работническата класа привлича към себе си, печели като свои съюзници селяните още в качеството им на дребни стокопроизводители, преди те да са дорасли до възприемане на социализма. Ленин обобщава възможността да се използват съществуващите у широките селски маси революционни възможности както в буржоазнодемократическата, така и в социалистическата революция.

Нашата партия правилно и уопешно се бореше против реформистите, които искаха да превърнат партията на работническата класа в една раздвоена дребнобуржоазна партия, да я направят по този начин оръдие на буржоазната класа, да лишат работническата класа от нейната самостоятелност. Но нашата партия не разбраше, че селяните като дребни стокопроизводители, подложени на експлоатация и разорение от монополистическия крупен и спекулантски капитал, крият в себе си значители революционни възможности, че те са естествен съюзник на работническата класа в нейната освободителна борба, че собствено без съюза на работниците със селяните, без осъществяване ръководството на работническата класа в този съюз не е възможно събарянето на капиталистическото господство, не е възможна победата на пролетариата.

Тесният социализъм доктринерски определяше селяните-стокопроизводители само като консервативен елемент. Той не си даваше сметка, че господството на монополите носи все по-голямо унетяване и разорение на основните селски маси, прави ги все по-недоволни и революционно настроени. Това неразбиране на революционните възможности на селячеството като съюзник на работническата класа в революцията представлява едно от най-характерните отличия на тесния социализъм от ленинизма. Поради това не е никак случайно, че партията в 1900 г., през време на селските бунтове, пренебрегна революционните способности на селяните в борбата против капитализма, които естествено могат да бъдат разгнати и осъществени успешно само под ръководството на работническата класа и нейния боеви авангард. Никак не е случайно също така, че нашата партия от онова време нямаше своя революционна аграрна програма. Трябва ясно да се под-

чертае, че нито по един от въпросите, разработени и внесени от Ленин в съкровищницата на марксизма като негово продължение и приложение в епохата на империализма, тесният социализъм не стоеше на ленински позиции. Затова той не можа да извлече за себе си необходимите поуки от първата руска революция в 1905 г. и както в оценката на революцията, така и в изводите от нея не отиде по-далеч от Кауцки. Той беше съвсем чужд на обосноваването от Ленин още в „Двете тактики“ нови съществени моменти от марксистката теория на пролетарската революция — за ръководната роля на работническата класа в буржоазнодемократическата революция, за прерастването на буржоазнодемократическата революция в социалистическа революция, за въоръжено въстание. Поради това нашата партия, макар и да пропагандираше неуморно идеята за социалистическата революция, макар да сочеше тази революция като единствен спасителен изход за трудещите се, нямаше ясна представа по основните въпроси на тази революция. Тя не поставяше пред себе си за разработка въпросите за конкретните пътища, по които може да се осъществи революцията у нас, в България, за нейните главни движещи сили, за нейния характер, за нейните особености, за ролята на работническата класа и партията в нея. Тя не поставяше въпроса за съюзниците на работническата класа.

Това показва, че нашата партия въпреки своите огромни революционни заслуги пред трудещите се в нашата страна още не беше болшевишка, марксистко-ленинска партия, партия от нов тип — достатъчно смела, за да поведе пролетариата на борба за власт, достатъчно опитна, за да се ориентира в сложните условия на революционната обстановка, и достатъчно гъвкава, за да заобиколи всички и всякакви подводни камъни по пътя към целта.

В периода до Първата световна война, когато на пръв план стоеше задачата за организирането и класосъзнаването на работническата класа, недостатъците и слабостите на тесния социализъм не се чувствуваха още практически. Но когато избухна Първата световна война и постави на дневен ред като практическа задача и у нас събарянето на капитализма, те изпъкна-

ха с всичката си сила и се почувствуваха съвършено определено.

През време на Първата оветовна война, особено след Октомврийската социалистическа революция, партията проведе широка разяснителна и агитационна дейност сред войниците на фронта и в тила, задачата на която беше да се подготвят войниците „да последват примера на своите руски братя“, т. е. на революцията. Но в решителния момент, когато войниците на фронта обърнаха щикове против виновниците на войната, вдигнаха се и потеглиха към София, т. е. последваха на дело примера на руските братя, партията не се оказа на висотата на своята задача да организира и възглави въстанието на войниците, да го разпространи широко в страната, като привлече в него работниците и селяните, да му даде насока, да го превърне в народно въстание срещу монархията — главната агентура на немския империализъм — и срещу властващата капиталистическа класа, която използваше войната за грабеж и забогатяване. Лозунгът за мир и за народна демократична република, ако бе издигнат тогава от партията, щеше да обедини без съмнение огромната маса от трудещите се от градовете и селата. А единодействието между нашата партия и Земеделския съюз би осигурило успех на въстанието. Едно победоносно народно въстание в името на народната република през 1918 г. можеше да измени общата насока на развитието на страната и Балканите в интерес на огромното мнозинство от нашия народ.

Главната причина, поради която нашата партия не застана начело на въстаналите войнишки маси през есента на 1918 г., лежи в нейното доктринерство, в неболшевишките разбирания, методи и отживелици на тесния социализъм.

Нямайки ленинско разбиране за своеобразието на революционния процес в разните страни, за съотношението и органическата връзка между борбата за демокрация и борбата за социализъм, нашата партия считаше, че в настъпилата епоха на социална революция лозунгът за народна република, като неспецифично социалистически лозунг, не може да бъде издигнат от една марксистическа партия.

Нямайки ленинско разбиране за боевия съюз на ра-

обичаите със селяните, тя считаше, че в ЦОМ войничките маси, състоящи се предимно от селяни, не са готови още да се борят за съветска власт, те не са способни за никаква истинска революционна борба. Тъкмо поради това своето доктринерско схващане на марксизма нашата партия не по ръководството на войничките въстания, не предприе нищо за неговото превръщане в общонародно въстание, вследствие на което то остана изолирано, без надеждно ръководство и биде потушено.

И така, тесният социализъм бе революционен марксизъм, но не болшевизъм на българска почва. Дълга борба бе необходима за болшевизацията на партията, за да стане тя партия от нов тип, марксистко-ленинска партия, каквато тя с чувство на законна гордост съвпява днес на своя сегашен конгрес (Бурият ръкопляскация).

Грм. № 14, 1955 г., стр. 271-278

РЕЗОЛЮЦИЯ

**на XI конгреса на БРБДП (п. с.) на работническите
синдикати и отношението ѝа партията към тях!**

Единадесетият национален конгрес на Българската работническа социалдемократическа партия, като взе предвид, че работническото синдикално движение е само една от страните на общата класова борба на пролетариата в съвременното капиталистическо общество; че това движение само тогаз изпълнява своята историческа мисия, когато съзнателно се стреми към същата крайна цел, която преследва и общото освободително движение на работническата класа — унищожението на наемничеството; че синдикалната борба на българските работници се зароди и започна в такъв момент, когато Бълг. соц.-дем. партия бе вече подела и водеше тяхната обща борба в името на социалистическия идеал, и че самото това синдикално движение се яви в твърде голяма степен като плод от усилията на партията; че следователно от самото си начало то се развива при най-благоприятните за него условия, понеже свършено естествено е и по-отрано то да свързва своята съдба със съдбата на социалната демокрация.

Като взема всичко това предвид, конгресът се обявява против откъсването една от друга на тези две различни по същество, но еднакви по крайната си цел форми на пролетарското класово движение, което откъсване ги взаимно неутрализира и тика синдикатите в пътя на професионалната ограниченост и под влиянието на буржоазните фракции.

Конгресът заявява, че Българската работническа социалдемократическа партия ще положи, както е по-

лагала и досега всичките си усилия, за да ги сближи още повече, като систематизира и стабилизира техните досегашни отношения;

Конгресът вменява в наложителна длъжност на партийните членове да работят за създаването на трайни и преки организационни връзки между партията, от една страна, и проектирания общ съюз на българските синдикати — от друга, като се запазва пълната негова вътрешна автономия

*БКП в резолюции и решения,
т. I, Второ издание 1957 г., с. 168—169.*

РЕЗОЛЮЦИЯ

*на XII конгрес на БРСДП (т. с.) в защита
на Първата руска революция¹⁷*

XII национален конгрес на Българската работническа социалдемократическа партия изпраща на борещия се руски пролетариат и неговата ръководителка Руската социалдемократическа работническа партия най-горещи поздравии за тяхната борба против кървавия режим на руския абсолютизъм. Конгресът присъединява към сърдечните пожелания на международната социална демокрация и своите пожелания за близка победа на руския пролетариат над абсолютизма и се покланя пред святите жертви, паднали в неговата борба за своето собствено освобождение и за освобождението на международния пролетариат от крепителя на международната реакция.

Да живее руската революция! Да живее руската социалдемокрация!

Смърт на абсолютизма!

*БКП в резолюции и решения,
т. I, Второ издание, 1957 г., стр. 182.*

Из ДЕКЛАРАЦИЯ

на парламентарната група на работническата
социалдемократическа партия
против военните кредити

(Направена на 15 декември 1915 г.)

Страшният пожар на Общоевропейската война, който от година и половина насам опустошава Европа, като поглъща милиони човешки жертви, милиарди човешки труд и причинява неизразими страдания на народите, е запален от взаимното съперничество на европейската империалистическа буржоазия. Досегашният развой на събитията не допуска никакво съмнение, че Общоевропейската война е една завоевателна и империалистическа война.

Социалната демокрация в България още при избухването на войната взе решително становище против нея и положи всички усилия, за да не се въвлече в нея и българският народ. Днес, когато насилствено и чрез брутално потъпкване на всичките му права и свободи българският народ биде хвърлен в пламъците на кръвоавия пожар, ние още по-малко можем да променим отношенията си към войната. Ние си оставаме нейни непримирими противници, протестираме против изнасилването на българския народ и давайки израз на горещото желание на широките народни маси, най-настоятелно искаме незабавното спиране на кръвопролитията и сключването на мир...

Балканските войни от 1912 и 1913 г. бяха само подготовка на днешното брутално нашествие на европейския капитализъм на Балканите. Днес сръбската държава е разгромена: подобна участ очаква и Черна гора; а значителни части от гръцката, албаноката и турската територия са окупирани от армиите на Четворното съ-

глашение. Какво очаква българската държава — това бъдещето ще покаже. Но и в най-благоприятния случай тя се заплашва да падне под тежкото иго на европейския империализъм, който ще я подчини икономически и политически.

Господстващите класи в балканските държавици виждат във войната единственото средство за национално обединение на разпокъсаните балкански народи. Обаче балканските войни от 1912 и 1913 г. свършиха с катастрофа за българския народ, а сегашната балканска кампания причини пълния погром на Сърбия. В своето шовинистическо заслепение те не виждат, че пътят на взаимноизтребителните войни, далеч да доведе до националното обединение на балканските народи, води към тяхната гибел.

Националното обединение, под булото на което българската буржоазия и българският монархизъм преследват своите завоевателни цели, не може да се постигне чрез войната...

Социалната демокрация, признавайки правото на самоопределение и самоуправление на всички народи, се обявява най-решително против присъединяването на чужди земи и против подчинението на чужди народи. Застъпвайки се винаги за правата на поробените народи, тя протестира и против унищожението и поробването на сръбския народ. Обединението на българската нация тя намира само в пределите на една Балканска федеративна република, в която всички балкански области биха влезли като автономни членове и всички балкански народи биха си взаимно гарантирали своята национална и културна независимост.

Намесата на българския народ във войната социалната демокрация отдава на завоевателните интереси на българската буржоазия и на българския монархизъм. С тия интереси няма нищо общо масата от работния народ, който понася всички тежести на войната. Днешната война, подобно на миналите балкански войни и повече от тях, носи за широките народни маси смърт, физическа и духовна мизерия, израждане, робство. Тя принася облаги само на господстващите класи, които в нея намират средство за бързо забогатяване и за разширяване на своето икономическо и политическо господство.

Социалната демокрация няма нищо общо с тая войнствена и народоубийствена политика на българската буржоазия и на българския монархизъм, протестира против нея и всичката отговорност за нейните последици пред народа и пред неговото бъдеще стова-ря върху тях. Тя заявява, че отказва всякаква подкре-па на тяхното кърваво дело, и солидарна със съзнател-ния пролетариат от целия свят, тя ще положи всички-те си сили за тържеството на мира и на социализма.

По тия съображения ние гласуваме против военния кредит от 500 милиона лева.

БКП в резолюции и решения.
Г. I. Второ издание, 1957 г., в. 446—448.

ПРИВЕТСТВИЕ НА БРСДП ДО РАБОТНИЧЕСКИЯ СЪВЕТ В ПЕТРОГРАД

Преди десет дена нашата партия изпрати до Международната социалистическа комисия в Берн и до нашата братска партия в Швеция следната телеграма с молба да се препрати до Работническия съвет в Петроград:

Българският социалистически пролетариат посреща с възторг и адмиращия героическата борба на руския пролетариат за свобода, изпраща му своите най-горещи братски поздрав и пожелава пълната победа на революцията, създаването на руската федеративна демократическа република и възстановяването на международния мир. Балканските работници очакват, че европейският пролетариат ще изпълни своя дълг, като подкрепи руския революционен пролетариат и разшири неговото дело. За балканските народи руската революция има това грамадно значение, че не само ги освобождава от опасността на завоевания от деспотическа и империалистическа Русия, но и разчиства пътя за тяхното собствено обединение в също такъв свободен демократически съюз.

Да живее руската революция!

Да живее международната солидарност на пролетариата!

За Централния комитет на партията, Синдикалния съюз и парламен. група: *Д. Благоев.*

24 април 1917 г.

**Из „ДЕКЛАРАЦИЯ
НА БЪЛГАРСКИТЕ СОЦИАЛДЕМОКРАТИ
ИНТЕРНАЦИОНАЛИСТИ, ДЕЛЕГАТИ
НА III ЦИМЕРВАЛДСКА КОНФЕРЕНЦИЯ
В СТОКХОЛМ ПРЕЗ 1917 г.“¹⁸**

... Работническата социалдемократическа партия в България е за незабавно сключване на мира на основата „без анкси и без контрибуции“. Всеки опит да се пригоди към тази основа завладяването на чужди територии е препятствие за сключване на мира. Тя е решително против насилственото подчинение, както и против насилственото държане в подчинение на един народ или на част от него от друг народ. Тя признава правото на самоопределение на българския народ, както и на всички народи. Целият български народ има право свободно да определи формите на политическия си живот, както и всички други народи на Балканите и в целия свят. Но правото на национално самоопределение не може да бъде проведено при условията на военна окупация и военно положение. Народите трябва да бъдат свободни, за да определят свободно своята съдба. Но тази задача е невъзможно да се разреши иначе освен чрез революционна борба против империализма и империалистическата война.

Социалдемократическите партии на Балканите — в България, Сърбия, Гърция и Румъния — вече два пъти имаха случай да определят своето отношение по Балканския въпрос. Както на Първата интернационална Балканска социалистическа конференция, станала в Белград през 1909 г., така и на Втората в Букуреш през 1915 г. те единодушно приеха Балканската федеративна република като единствена политическа организация на балканските народи, отговаряща на техни-

те жизнени интереси. В нейните предели ще се обединят балканските народи — всички заедно и всеки поотделно. Ще се обедини и българският народ. По такъв начин националният въпрос на Балканите се разрешава окончателно, отстраняват се всички препятствия за свободно икономическо, политическо и културно развитие на балканските народи и веднаж завинаги Балканите се осигуряват от посегателствата на агресивния империализъм. На тази гледна точка, приета и от Международния социалистически конгрес в Базел, стои непоколебимо и сега Българската работническа социалдемократическа партия. Непрекъснатата петгодишна война на Балканите, която ги превърна в куп развалини и пепелища и погуби най-жизнеспособната част от тяхното население, още повече укрепи у българските социалдемократи убеждението, че спасението на балканските народи е само в Балканската федеративна република.

В този момент, когато сръбската и румънската социалдемократически партии поради окупационния режим в техните страни не могат публично да изкажат своите гледища и да защитят интересите на сръбския и румънския пролетариат, Българската работническа социалдемократическа партия счита за свой дълг на международна солидарност високо да заяви, че тя безусловно поддържа решенията на междубалканските социалистически конференции и твърдо стои на позициите на революционния социализъм.

Делегати на Българската работническа
социалдемократическа партия:

Г. Кирков, В. Коларов

*ВКП в резолюции и решения, т. 1.
Второ издание, 1957 г., 449—451.*

ТЕМА ТРЕТА

**ВЛИЯНИЕТО НА ВЕЛИКАТА
ОКТОМВРИЙСКА СОЦИАЛИСТИЧЕСКА
РЕВОЛЮЦИЯ В БЪЛГАРИЯ.
НАЧАЛОТО НА БОЛШЕВИЗАЦИЯТА
НА ПАРТИЯТА
(1917 — юни 1923 г.)**

**Из „РЕЧ ПРИ ОТКРИВАНЕТО НА I КОНГРЕС
НА КОМУНИСТИЧЕСКИЯ ИНТЕРНАЦИОНАЛ“**

По поръчение на Централния комитет на Руската комунистическа партия откривам първия международен комунистически конгрес. Преди всичко моля всички присъстващи да почетем със ставане на крака паметта на най-добрите представители на III Интернационал: Карл Либкнехт и Роза Люксембург (Всички стават).

Другари! Нашето събрание има велико световно-историческо значение. То доказва краха на всички илюзии на буржоазната демокрация. Защото не само в Русия, но и в най-развитите капиталистически страни на Европа, например в Германия, гражданската война става факт.

Буржоазията изпитва безумен страх пред растящото революционно движение на пролетариата. Това ще стане понятно, ако вземем под внимание, че ходът на събитията след империалистическата война неизбежно съдействува за революционното движение на пролетариата, че международната световна революция започва и се засилва във всички страни.

Народът съзнава величието и значението на разиграващата се в настоящия момент борба. Необходимо е само да се намери практическата форма, която ще даде възможност на пролетариата да осъществи своето господство. Такава форма е съветската система с диктатурата на пролетариата! Диктатурата на пролетариата! — досега тези думи бяха за масите непонятен латински. Благодарение разпространяването на системата на Съветите по целия свят тази латинска дума е пре-

ведена на всички съвременни езици; практическата форма на диктатурата е намерена от работническите маси. Тя стана разбираема за широките работнически маси благодарение на съветската власт в Русия, благодарение на спартакистите в Германия и на аналогичните организации в други страни като например Shop Stewards Committees в Англия. Всичко това доказва, че революционната форма на пролетарската диктатура е намерена, че пролетариатът сега е в състояние практически да използва своето господство.

Другари! Аз мисля, че след събитията в Русия, след януарската борба в Германия е особено важно да се отбележи, че най-новата форма на движението на пролетариата си пробива път в живота и става господстваща и в другите страни. . .

Нека буржоазията още свирепствува, нека тя още избива хиляди работници — победата е наша, победата на световната комунистическа революция е осигурена.

Другари! Като ви приветствувам сърдечно от името на Централния комитет на Руската комунистическа партия, предлагам да преминем към избор на президиум. Моля да се съобщят имената.

Д. Благоев

ПО ПРЕДЛОЖЕНИЕТО НА РУСКОТО
РЕВОЛЮЦИОННО ПРАВИТЕЛСТВО ЗА ПРИМИРИЕ
И МИР

Реч в Народното събрание*

Г. г. народни представители! Нашата парламентарна група много скоро след прекратяване заседанията на Народното събрание подаде на г-н министър-председателя, с копие до г-н председателя на Народното събрание, една резолюция, с която го покани да свика час по-скоро Народното събрание, в което да се разгледа въпросът за предложението на руското революционно правителство за примирие и мир. Тогава още не беше ясен въпросът, само се говореше, че ще има примирие и мир, и ние сметнахме за нужно да обърнем вниманието на г-н министър председателя, за да свика Народното събрание да разискваме върху условията за примирие и мир. Сега вече, понеже са възобновени заседанията на Народното събрание, ние ще искаме да се разгледа в самото Народно събрание нашето предложение, което се свежда всъщност към разглеждане условията за примирие и мир.

Известно е, че вече има предложение за примирие и даже за преговори за мир, и то е прието от съюзниците на България. Австрия го е приела най-категорично, без всякакви резерви, а Германия — още с известни резерви. Обаче България има най-голям интерес да се произнесе върху условията за мир и примирие веднага и тъй също без всякакви резерви. Както България може да продължи войната и да завладее това, което искаше, тъй също тя може да стане и причина за съкратяване-

---

* Произнесена на 1 декември 1917 г. Бел. ред.

то на войната и даже за сключване на мира. Сега, когато руското революционно правителство, както от всичко изглежда, е решено да наложи мир на своите съюзници преди всичко и се надява да го достигне не толкова със съгласието на правителствата, които очевидно не искат мир, но се надява да достигне този мир чрез народите, ние сме убедени, че руското революционно правителство ще може да наложи на народите да поискат от своите правителства да сключат вече мир. Обаче щом е тъй, първото нещо, което се налага на нашия парламент, на Народното събрание в България, то е именно да поеме в ръцете си този въпрос и да постави въпроса: какви са условията, при които може да се сключи мирът?

Я. Сакъзов: Интерпелацията трябва да се тури на дневен ред.

Д. Благоев: Защото ние имаме този въпрос почти категорично поставен. И аз помня думите на г-н министър-председателя преди вдигането на заседанията, когато каза, че той се опира на парламента. Щом е тъй, тогава ще трябва именно по този най-важен въпрос да се опре на парламента, а парламентът да изкаже своето мнение и да поеме своята длъжност, да разисква върху тия условия, като поиска преди всичко от г-н министър-председателя да ни даде точни данни: какви условия се предлагат за примирие и мир и какви условия приема българското Народно събрание.

Туй е, на което исках да обърна внимание и върху което нашата група настояваше — да се разисква вече от Народното събрание този въпрос за условията на мира. Той трябва да се постави на дневен ред още на първото заседание.

Из „ТРИ ГОДИНИ ОТ РЕВОЛЮЦИЯТА“

Тъкмо преди три години, на 7 т. м., избухна *пролетарската революция* в Русия, която предаде властта в ръцете на руския пролетариат и селяните и по такъв начин създаде *Съветската социалистическа федеративна република, съветската система на управление*. Руската пролетарска революция съставлява едно от най-великите исторически събития, събитие с *всесветско, най-дълбоко* значение за живота на народите. На 7 т. м. се изпъхват тъкмо три години, откакто съществува Съветока Русия. Всички врагове на пролетарската, на социалистическата, на комунистическата революция, всичките *контрареволуционери-паразити* народни от самото начало, дори до днес, все очакваха провалянето на революцията, възвръщането им на власт и продължението на господството им над милионите народни маси. Но *напразни очаквания! Напразни усилия да сломят* руската пролетарска революция, Съветска Русия — *огнището на великата всеветска комунистическа революция!*

И наистина, една такава дълбока, велика социална революция нищо не е в състояние да я спре, да я сломи и повърне човечеството към старото, гнилото, неспособното да съществува, да живее и твори. . .

. . . Руската пролетарска революция от 7 ноември 1917 г. насам, нейните тригодишни геройски победоносни борби против контрареволуцията отвътре и отвън все укрепяват събудилото се съзнание на всеветския пролетариат. Днес, на *третата година* от руската проле-

тарска революция, пролетариатът и всички потиснати народи бърже се нареждат под нейното знаме и активно защитават нейното дело, като все по-съзнателно става и тяхно дело, въпреки всички усилия на капиталистическите подкупни агенти и социалпредатели. Днес пролетарската, социалистическата, комунистическата революция на пролетарската класа е носител на освобождението на човечеството от веригите на капитализма, които вече спъват икономическото му и културно развитие.

Колкото повече се закрепя руската пролетарска революция и колкото повече стана всеотразимо нейното влияние, а безсилна контрареволуцията, толкова повече лъжи се разпространяват по нейния адрес. . .

Руската пролетарска революция наследи една Русия напълно разстроена и юграбена от бившите и управляващи класи, от чокоите и буржоазията, които днес леят крокодилски сълзи за „нешастието“, което било постигнато „руския народ“. Руската болшевишка революция наистина извърши едно голямо разрушение в Русия. Но то е само разрушението на монархическо-чокойско-капиталистическото разбойническо гнездо и на организите, и на организацията на това гнездо. Нищо повече! Но руските контрареволуционни разбойници бързат да припишат своите разбойничества на руската пролетарска революция! И това тъкмо тогава, когато при тригодишните геройски кървави борби с вътрешната контрареволуция, подпомагана от международната, тя развива едно небивало по своите размери и съдържание строителство във всяко отношение, за което е неспособно днешното капиталистическо общество. . .

Прочее, да не си правим никакви илюзии. Най-мъчният въпрос за великата пролетарска революция е въпросът за организирането на продоволствието за освободеното трудещо се население. Тука пролетариатът, малоимотните и всички бедни ще трябва да понесат големи жертви, да употребят всички усилия, голямо напъгане на силите си. Великият урок на руския пролетариат и бедните руски селяни, които понасят всички несгоди само да закрепят своята революция, трябва да бъде винаги пред очите ни. Пролетариите и бедните са понасяли през цели столетия много по-големи несгоди, *насила наложени от техните експлоататори*; днес, как-

вито и несгоди да понасят, те ги понасят *доброволно и съзнателно*, за да турят край на царството на експлоатацията и потисничеството, за своето и на цялото потиснато човечество освобождение. И нека, като чествуваме тригодишнината от великата пролетарска революция в Русия, да внасяме най-енергично и смело в сред нашите пролетарии, малоимотни и бедни в градове и села съзнанието, което ни дават уроците на великата руска пролетарска революция, за това, което ни предстои и за което социалистическата Съветска Русия с толкова скъпи жертви, но славно и победоносно се бори в продължение на три години. Като чествуваме нейната тригодишнина, казваме с дълбока вяра: Каквото и да става, победата е на революцията, на комунизма!

Съч., г. 19, 1963 г., в. 90, 96—97.

**Из „ПОЛИТИЧЕСКИ ОТЧЕТ НА ЦК НА БРП (к)
ПРЕД ПЕТИЯ КОНГРЕС НА ПАРТИЯТА“**

**2. НАШАТА ПАРТИЯ В КОМУНИСТИЧЕСКИЯ
ИНТЕРНАЦИОНАЛ
И НАЧАЛОТО НА НЕЙНАТА БОЛШЕВИЗАЦИЯ**

Нашата партия посрещна, както е известно, единодушно, с възторг и голямо въодушевление Великата октомврийска социалистическа революция. Тя възприе нейните лозунги. Тя мобилизира трудещите се у нас за защита на младата Съветска социалистическа република.

Във времето на гражданската война, империалистическата интервенция и жестокия глад в Поволжието нашата партия разгърна една забележителна политическа и помощна кампания. Паметни ще останат в нашата история месеците, когато нашите трудещи се селяни с необикновен ентузиазъм и готовност за жертви даваха значителни количества храни за съветските братя и когато работническата класа със своята борба начело с партията разложи намиращата се на българска територия 20-хилядна Врангелова армия и възпрепятствува тя да бъде използвана от чърчиловци във военната интервенция против съветската страна.

На своя конгрес в 1919 г. нашата партия се обяви за комунистическа партия. Партията като цяло, за разлика от партиите в много други страни, влезе в Комунистическия интернационал. Нещо повече. Тя взе участие в създаването му под ръководство на Болшевишка-

та партия и безсмъртния Ленин. Тя прие нова програмна декларация — възприе пролетарската революция не вече като цел на неопределеното бъдеще, а като близка задача, обективните условия за която са вече узрели и разрешението на която зависи от подготовката на субективния фактор на революцията, т. е. главно от готовността и способността на самата партия да бъде организатор и вожд на революцията. На конгреса си в 1921 година партията възприе принципите за диктатурата на пролетариата във формата на съветска власт като основен въпрос на пролетарската революция. В резолюцията по селския въпрос партията провъзгласи като необходимо условие за победата на революцията съюза между работниците и селяните под ръководството на работническата класа. Възприемането на тия програмни положения, които тя популяризира широко чрез издаването на български основните работи на Ленин, се съпровождаше с активното участие на партията в работите на Комунистическия интернационал.

Партията възприе по принцип и методите на нелегалната борба, тяхното съчетание с широкото използване на всички легални възможности за борба и революционна пропаганда, каквито представляваха парламентът и общинските и окръжните съвети.

Партията положи началото на своя военна организация, разгърна значителна пропагандистка и организационна работа сред войниците и пристъпи към въоръжаването на масите. Тя стоеше начело на бурните борби на трудещите се след катастрофалната война, на големите движения за амнистия, против скъпотията, против използването на България като база за интервенция срещу Съветска Русия, за признаването на Съветска Русия.

Едновременно с това партията проведе масова борба за превръщането на общините от оръдие на потисничество, ограбване и експлоатация в органи, служещи на интересите на трудещите се маси. Редица важни градски общински съвети и някои селски общински съвети се намираха под ръководството на комунистическата партия. Така в 1920 год. ние имахме 22 градски и 65 селски комунистически съвети. Тяхната народна, стопанска и културна политика в полза на работническата класа и другите трудещи се слоеве на населението срещ-

на естествено ожесточената съпротива на буржоазията и нейната централна власт. В историята на нашата страна ще остане паметна продължителната и крайно ожесточена борба за осъществяването и укрепването на така наричаните тогава комуни.

Разбира се, без завладяването от пролетарната на държавната политическа власт начело с партията тя комуни не можеха дълго да съществуват и те бяха последователно разбити от буржоазията.

Но борбата за завладяването на общините от трудещите се под ръководството на партията допринесе много за сплотяването на масите в борбата против експлоататорите и грабителите на плодовете на народния труд и още повече увеличи доверието на тия маси към партията.

Борбите за непосредствените нужди на трудещите се нашата партия изобщо свързваше с подготовката на решителните боеве за победата на революцията. Когато пък бяха ангажирани важни интереси на трудещите се или политическите права и свободи на последните бяха сериозно застрашени, партията не се поколеба да прибегне и към организирането на обща политическа стачка, какъвто беше случаят например в 1919—1920 година по време на транспортната стачка, и към големи акции на масите, като отиде и на сътрудничество със земеделското правителство в 1922 г. срещу надигащата се реакция и фашизъм. Така партията сплоти нови огромни маси от градовете и селата.

Но участвайки и в Комунистическия интернационал, имайки сериозни и значителни успехи в своето израстване като ръководителка на класовите борби на трудещите се в условията на революционната обстановка непосредствено след войната, партията все още не осъзнаваше и партийното ръководство не съумя да посочи и сега конкретно коренното отличие на теснячеството от болшевизма, да извади от това всички необходими поуки за партията и да възглави борбата за преодоляване на отрицателните отживелици на теснячеството и за превъоръжаване на партията с марксистко-ленинското учение.

Партията наистина натрупваше овой собствен революционен опит, но в нея продължаваха да преобладават още легалистките пропагандистки навици, схваща-

нето на марксизма по-скоро като една доктрина, отколкото като ръководство за революционно действие.

Това показва особено ярко позицията на партийното ръководство на 9 юни 1923 г., когато в него надделя тъкмо тесносоциалистическото доктринерско схващане на революционния процес. Обявеният от партийното ръководство злополучен „неутралитет“ се оправдаваше с чужди на действителността и революционния марксизъм мъртви доктринерски съображения. Партийното ръководство поддържаше тезата, че тъй като земеделското правителство се компрометирало с управлението си, народните маси не щели да се вдигнат да го защитят от фашисткия преврат. От друга страна, тъй като селяните не били готови още да се борят за работническо-селско правителство, те не щели да последват призива на Комунистическата партия за въстание против фашизма. Партийното ръководство очевидно не доценяваше огромния авторитет на Комунистическата партия сред масите, който тя си беше завоювала със своята борба. То подценяваше ненавистта на масите към фашизма и bankerско-милитаристичната олигархия, предизвикана от представителите на двореца и буржоазно-монархическите клики и разпалвана от самата Комунистическа партия. Ако Комунистическата партия беше последвала примера на Болшевишката партия по време на корниловския опит за преврат (септември 1917 год.), ако тя беше се съединила със здравите сили на Земеделския съюз и бе се обявила решително против фашистките съзаклятници, фашисткия преврат без всяко съмнение щеше да бъде смазан.

Тъкмо поради надмощието на неболшевишките тесносоциалистически схващания за революцията в партийното ръководство на 9 юни и в последвалите дни на 1923 год. партията претърпя морално-политическо поражение; беше пропусната извънредно благоприятна ситуация за пълното разгромяване на монархо-фашистките сили още в самото начало на тяхното настъпление, за извоюване на сериозни позиции в борбата против капитализма и за социализма.

Тесният социализъм, прочее, като идейно-политическо въоръжение на работническата класа и нас не издържа проверката на историята при новите условия на следвоенната криза на капитализма и непосредствена-

та борба за властта. Това въоръжение се оказва явно недостатъчно и непригодно да осигури пролетарската победа у нас.

Трябваше нашата партия да осъзнае това, да види в светлината на своя собствен революционен опит отликите на теснячеството от болшевизма и да преустрои цялата своя политическа и организационна дейност в духа на марксизма-ленинизма, решително преодолявайки наслоилите се в нея отрицателни социалдемократически схващания, навици и методи от миналото. Трябваше здравите марксистки тесносоциалистически традиции, добродетели и опит да се претопят, както съм казал и друг път, в болшевишкия котел.

Нашата партия беше вече тръгнала по този път, обаче очистването ѝ от отрицателните отживелици на миналото и нейната болшевизация трябваше да протече в тежките условия на подполието и белия терор, които се създадоха след потушаването на Септемврийското въстание, под непрекъснатия и жесток обстрел на врага.

Съч., т. 14, 1955 г., с. 235—240.

ПРОГРАМНА ДЕКЛАРАЦИЯ НА БКП (т. с.)

(Приета от I партиен конгрес по доклада
на Хр. Кабакчиев)¹⁹

① Българската работническа социалдемократическа партия винаги се е придържала в принципите на революционния социализъм и в тактиката на самостоятелната класова борба. Тя протестира и се бори с всички сили както против балканските войни в 1912—13 г. тъй и против намесата на България във всесветската война, която тя заклейми като империалистическа. Както въвн от парламента, тъй и в него тя води смела и непрестанна борба против престъпната националистическа завоевателна политика на буржоазията и монархизма. Тя гласува против кредитите за войната, скъса връзките си с II Интернационал, ръководните органи и партии на който окончателно измениха на социализма и преминаха на страната на капиталистическите правителства, и чрез участието си в Цимервалдската конференция засвидетелствува своята интернационална солидарност с останалите верни на революционния социализъм партии и течения в международната социалдемократия. Тя участва заедно с комунистическите партии и цимервалдските течения в другите страни в създаването на Комунистическия интернационал, който отново обединява международния революционен пролетариат.

② Мнозинството от социалдемократическите партии измени на принципите и тактиката на революционния социализъм. Тия партии си служат с името на социалдемократията, за да използват нейния предишен авторитет и по тоя начин да заблуждават и влачат подире си работническите маси. Както Маркс и Енгелс се на-

ричаха комунисти, за различие от буржоазните и дребнобуржоазните социалисти по онова време, тъй и днес партията на революционния пролетариат, за да се различи напълно от опортюнистическите и социалистическите партии, които всецяло преминаха в лагера на буржоазната контрареволуция, трябва да отхвърли названието на продалите се на работническите врагове управляващи партии, наричащи себе си социалдемократически.

Но названието на социалдемократическата партия е и теоретически неправилно. Първо, защото революционният пролетариат се бори днес не за извоюване и разширение на буржоазната демокрация, която измени на всички демократически традиции и застана безвъзвратно на страната на контрареволуцията, а за установяване диктатурата на работническата класа, която единствена е в състояние да даде истинска свобода на трудещите се маси, съставляващи грамадното, подавяващо мнозинство от народа. Не буржоазната демокрация, а диктатурата на пролетариата води към победа на социализма. Второ, защото социализмът е първият стадий на бъдещото общество, към което човечеството ще премине непосредствено от капитализма, а комунизмът е вторият, висшият стадий на бъдещото общество, или крайният исторически идеал на работническата класа.

Предвид на това и следвайки примера на братските революционни партии в Русия, Германия, Унгария, Австрия и др., Българската работническа социалдемократическа партия измени своето название и отсега нататък се нарича *Българска комунистическа партия (секция на Комунистическия интернационал)*.

II

Империалистическият стадий от развитието на капитализма, всесветската война и настъпилата след нея революция в Русия, Германия, Унгария и Австрия създадоха нови условия за борбата на работническата класа. Тия условия се отличават със следните най-важни моменти:

❶ Колосалното развитие на капитализма през последните десетилетия се отличава с нови, недостигнати

преди размери в централизацията на капиталите и концентрацията на производството, с капиталистическите монополи, които завладяват все повече и по-важни клонове на индустрията във вътрешния и международния пазар, със съединението на индустриалния и банковия капитал и развитието на финансовия капитал, с увеличение износа на капиталите, изостряне борбата между капиталистическите държави за ново разпределение на колониите и всесветския пазар. През този нов стадий от развитието на капитализма, наречен империалистически, настъпиха изменения както във вътрешното положение, тъй и в международните отношения на капиталистическите държави.

② Вътре в държавите политическата власт се съсредоточи в ръцете на една шепа едри капиталисти, земеделци и банкери, които станаха владетели на големите индустрии, на капиталите, на мишите, на земята. В същото време все по-многобройни маси от дребни стопани се пролетаризират, а ония от тях, които още запазват своята малка работилница, парче земя или търговско дюкянче, загубват окончателно своята икономическа самостоятелност и по положението си все повече се доближават до работническата класа. Класовите противоречия между буржоазията, от една страна, и пролетариата и малоимотните трудещи се класи, от друга страна, се все повече изострят. За да потискат растящото недоволство и засилващата се борба на пролетариата и малоимотните класи, владеещите едрокапиталистически банди прибегват до все по-реакционна вътрешна политика. Те осъществяват един режим на явна полицейска и военна диктатура като последно средство за запазване на своето класово господство.

③ Империалистическият стадий от капитализма създаде външната империалистическа политика на капиталистическите държави. Завладели вътрешния пазар и станали пълни господари в него, владетелите на капиталистическите монополи и на банките се стремят да завладеят и външните пазари. Когато целият свят бъде поделен, започнаха се съперничества за ново разделение и преразделение на света между големите хищници, наречени „велики сили“. Износът и пласирането на все повече капитали в колониите и зависимите страни засилват интереса и стремежа на буржоазията да подчи-

ни последните напълно икономически и политически, за да осигури капиталите и дивидентите си. Империализмът смъква окончателно булото на външната политика на буржоазията, която изпъква във всичката си гора на една политика на грабеж, на завоюване и подчиняване на чужди народи и земя.

За постигане на тия разбойнически цели във външната си политика, както и за поддържането на вътрешната си реакционна политика, империалистическите правителства довеждат до чудовищни размери милитаризма, под тежестта на който народите се задушават и изнемогват. Империализмът изостри конфликтите между големите държави и, най-последно, запали пожар на всеобщата война.

④ През епохата на империализма развитието на производителните сили прави колосален прогрес, трудът за произвеждане богатата става напълно обществен; гла в същото време капиталите се централизират в ръцете на едно все по-незначително малцинство от едри капиталисти и банкери. Противоречията между общественото производство и частното присвояване, почиващо върху частната собственост, се изострят. Назряват икономическите условия за превръщането на средствата за производство от частна в обществена собственост. Пролетариатът и близкостоящите до него малоимотни класи съставляват грамадното мнозинство от народа. Победата на социализма зависи само от съзнанието и организацията, т. е. от силата на работническата класа.

Въпреки общия повик на буржоазията за „граждански мир“, класовите борби се засилиха. Страшните човешки жертви, които работническите класи дадоха, разорението, мизерията и гладът, в които войната хвърли народите, пълният политически и финансов банкрут на капиталистическите правителства, съкрушителното поражение на империалистическата политика, пълната анархия и дълбоката пропаст, в която капитализмът доведе обществото — всичко това направи положението на работните маси непоносимо, пробуди революционното съзнание и енергия на пролетариата и даде мощен тласък на революционната му борба. Избухна революцията в Русия, след нея в Германия, Австрия и Унгария. Победата на социалистическата революция в

Русия посочи ясно целите и средствата на международната революция на пролетариата.

⑤ България се развива в общите условия на европейския империализъм. Нейното положение се отличава от това на големите капиталистически държави по туй, че тя, въпреки ненаситните ламтежи на българската буржоазия за завоюване на чужди народи и земи, е сама обект на завладяване и експлоатация от големите империалистически хищници. Работническата и малоимотните класи в нашата страна изпитват двойното иго на собствените си експлоататори и на чуждите завоеватели. Поради това те се намират в още по-тежко бедствено положение.

Всесветската война завърши за малките и закъснелите народи това, което империализмът започна: завладяването и превръщането им в колонии. Големите капиталистически държави турят ръка на природните богатства и суровите материали на малките и закъснелите народи, те ги ограбват икономически, подчиняват финансово и заробват политически.

Експлоатацията, на която са подложени народите в колонии и полуколонии, засили в тях революционните движения. Тия движения намират поддръжка само в революционния международен пролетариат и те, започнати като национални, неизбежно се развиват в социални революции, окончателната победа на които зависи от победата на социалната революция в Европа. Но освобождението на потиснатите от империализма народи разклаща окончателно привилегированото положение на големите паразитни империалистически държави и ускорява революцията в самите тях.

По тоя начин европейският империализъм идва да изостри класовите противоречия, които вътрешното развитие на нашата страна създава. Войната, от една страна, ускори натрупването на капиталите в ръцете на буржоазията чрез доставките на държавата, спекулацията и явния грабеж, от друга — тя увеличи експлоатацията на работниците и масовото пролетаризиране на дребните селяни и занаятчии. Грамадните жертви от войната, икономическото разорение, финансовият банкрут, пълният крах на националистическата завоевателна политика — всичко това разклати основите на буржоазно-монархическия режим. Надига се вълната на недо-

волството и революционната борба на масите, пред българския пролетариат се постави пряката цел да стане начело на това движение, за да го влее в общия мощен поток на европейската социалистическа революция. Българският пролетариат има двоен интерес да се бори с всичките си сили за победата на социализма: първо, да освободи себе си от икономическото и политическото робство, второ, да освободи българския народ от игото на европейския империализъм. Социализмът ще осъществи братството на народите, само той ще донесе националното освобождение и обединение на потиснатите народи.

III

Всесветската война отвори епохата на социалистическите революции. През тая епоха максималната програма на революционната социалдемокрация добива първенствувашо и непосредствено практическо значение в борбата на целия международен пролетариат. Опитът на революцията в Русия и другите страни посочи ясно новите средства за революционната борба на пролетариата — от масовата акция и масовата политическа стачка до въоръженото въстание, както и целите на освободителната борба на работническата класа; тоя опит дава възможност да вложим определено и точно съдържание в максималната програма. Българската комунистическа партия заявява прочее, че се бори за осъществяване на следните цели:

1) *Социалистическа съветска република*

Революционният пролетариат се бори да завладее политическата власт, да експроприира и превърне средствата за производство от частна в обществена собственост, да организира общественото производство и да осъществи социализма.

Но пролетариатът не може да завладее и да осъществи своите идеали при съществуването на капиталистическата държава. Днес държавата е организирана за поддържане класовото господство на буржоазията и за потискане и експлоатиране на работническата и

малоимотната класа. Тая държава, която почива върху парламента, бюрокрацията и милитаризма, трябва да бъде разрушена и на нейно място създадена друга, нова държава, която да почива върху самоуправлението на работническите и малоимотните класи, изразено в *съветите на работническите, селските и войнишките пълномошности*, и върху въоръжението на народа, изразено във *всенародната милиция и Червената армия*. По този начин държавата ще се превърне от институт за потискане и експлоатация на народните мнозинства в инструмент за тяхното политическо освобождение и за строшаване веригата на икономическото им робство.

Под маската на демокрацията капиталистическата държава поддържа властта и привилегиите на едно малцинство от имотни класи над грамадното мнозинство от обезправените и експлоатирани трудещи се класи. Днес буржоазията дори когато установява демократическата република, все пак фактически управлява с полицейска и военна диктатура. Парламентът и конституционният парламентарен режим са само проводници на същата диктатура. Революционният пролетариат, като завладее политическата власт, ще установи със съветите и милицията диктатурата на работниците и бедните селяни, която ще даде свобода на грамадното мнозинство от народа. Със своята диктатура революционните класи ще сломят съпротивата на имотните контрареволюционни малцинства срещу новия режим. С осъществяването на социализма ще изчезнат различията между класите и самите класи, държавата като инструмент за насилие ще изчезне и ще стане организация за съзнателно регулиране на производството и разпределението.

Социалистическата съветска република осъществява пълновластието на народа, тя дава цялата власт — законодателна, изпълнителна и съдебна — в ръцете на производителните трудещи се класи. Всичките органи на стария режим — от правителството, парламента, бюрокрацията, полицията и милитаризма до окръжните и общинските управления, се заменят с новата, съветска организация и създадените от нея политически, стопански и културни местни и централни институти. Съветите на работническите, селските и войнишките пълномошности са органи за упражняване на революционна-

та власт и осъществяване на социализма. Участието на всички мъже и жени, заети в производството, в избирането на съветите и сменяемостта на пълномощниците във всеки момент осигурява непосредствения постоянен контрол и прякото участие на народа в управлението.

Социалистическата съветска република в България влиза в братски съюз със съседните народи, за да създаде Балканската социалистическа федеративна съветска република като част от Европейската и Всесветската социалистическа федеративна съветска република, която ще осъществи общия съюз и трайния мир между народите.

2. *Всенародна милиция и Червена армия*

Буржоазията прибегва до всички средства на насилието и запалва гражданската война, за да задържи властта в ръцете си и да запази привилегиите си. Затова едно от първите условия за победата на социалистическата революция е: обезоръжаването на буржоазията и въоръжаването на революционните класи. Оръжието трябва да се даде в ръцете на самия народ, на работническите и малоимотните класи. Революционните класи с въоръжена сила завладяват държавната власт, сломяват съпротивата на буржоазията, подавят вътрешната и външната контрареволуция и по този начин осигуряват своето господство и окончателната победа на социализма.

Всенародната милиция се организира на следните основи:

Въоръжаване на всички работници и бедни селяни, на цялото работническо и малоимотно население, способно да носи оръжие. Образуване на *Червена армия*, като активна част от милицията, за постоянна закрила на революцията от контрареволуционен атентат и заговори. Избиране на военни началници, дисциплинарни комисии и съдилища от самите войници. Кратковременни периодически военни обучения на милиционерите. Съединяване на военното обучение с физическото възпитание на младежта в училището.

3. Експроприация и социализация на средствата за производство и размяна

Икономическата и политическата сила на капиталистическата класа се опира върху владението на средствата за производство и размяна. Първата задача на победоносния пролетариат е да отнеме средствата за производство и размяна от капиталистическата класа и ги превърне в обществена собственост. По този начин той ще пресуши източника на нейната сила и ще положи основите на новото, социалистическо общество.

Революционният пролетариат, като завладее политическата власт, най-напред пристъпва към експроприация и социализация на ония средства за производство и размяна, в които процесът на капиталистическата концентрация е най-много напреднал и подготвил условия за колективистическото производство. Такива са едрите индустриални и търговски предприятия, мините, банките и големите транспортни средства.

След това той насочва усилията си към дребното производство. От дребния занаятчия няма какво да се експроприира, понеже освен няколко ръчни първобитни оръдия на труда той не притежава нищо повече. Но наемният труд в занаятчийското производство, както изобщо в цялото производство, ще бъде премахнат и тогава за дребните занаятчии, които днес се крепят само от чрезмерната експлоатация на занаятчийските работници, не ще остане друго спасение освен заменяването едноличния труд и ръчните оръдия с кооперацията на труда и приложението на машините в модерната работилница и фабрика, превърнати в обществена собственост. Това ще повишне веднага многократно производителността на труда и благосъстоянието на днешния дребен занаятчия.

Земята е основният фонд на производството и затова пролетариатът нито една сериозна стъпка не може да направи в пътя на социализацията, ако едновременно не премахне частната собственост върху земята. Победоносният пролетариат унищожава всичките форми на частната земеделска собственост и превръща земята в обществена собственост, обявява я за обществен фонд, принадлежащ на всички трудещи се, на целия народ. Най-напред той експроприира едрите земевладе-

ния, които, превърнати в обществени предприятия и обработвани с най-усъвършенствувани земеделски оръдия, ще играят ролята на образцови стопанства, примерът на които ще бъде от грамадно значение за преминаване на дребните и средните селски стопани към колективно владение и обработване на земята. Като бъде унищожен наемният труд в земеделието, ще бъде улеснена експроприацията на средните и едрите земеделци.

Революционният пролетариат не ще отнеме земята от дребните земеделци, която не осигурява дори храната им, а ще употреби всички сили и средства, с които ще разполага на власт, за да организира колективистическото владение и обработване на земята с машини и рационални методи. Това ще повдигне производителността на земеделския труд и ще подобри материалното положение на широката земеделска маса.

Организирането на общественото владение, произвеждане и ползване може да се осъществи само чрез установяване на *работническият контрол* върху производството и разпределението на продуктите, упражняван от професионалните и други стопански организации на работническата класа, които постепенно ще поемат цялото ръководство и управление на социализираните производства. От друга страна, организирането на колективистическото производство е немислимо без *премахването на наемния труд и въвеждането на задължителния труд за всички работоспособни членове на обществото*.

За да задоволи неотложните нужди на бедстващите народни маси, една от първите задачи на новата революционна власт е да извърши *конфискация* на всички предмети и сурови материали, необходими за изхранване и обличане на народа, и да организира *общественото им разпределение* със съдействието на организациите на самите трудещи се маси.

④ *Всестранна защита на труда на работническата и малоимотните класи*

Развитието на капиталистическите картели, тръстове и синдикати, както и на господарските съюзи за

борба против работниците, прави все по-мъчна борбата и намалява успехите на професионалните работнически организации. Буржоазията използва положението си на господстваща класа и с политическата власт отново отнема или осуетява прилагането на ония подобрения, които са извоювани от работниците с продължителни професионални борби и с тъй нареченото работническо законодателство. Само като завладее държавната власт, работническата класа ще може да прокара в твърде кратко време такава широка и ефикасна защита на труда, каквато тя не е могла да добие досега с десетилетни професионални борби. Първите цели на тая защита са: установяване нормален работен ден, забраняване труда на децата и юношите и нощната работа, достатъчна седмична почивка; осигуряване на всички работници и работнички в индустрията, земеделието, търговията и транспорта от безработица, злополука, болест, инвалидност, старост и смърт; работнически контрол върху приложението на законите за труда.

5 Задоволяване жилищната нужда на безимотните народни маси

Експроприация на големите домопритежания, като се оставят за личното и това на семейството им ползване необходимите жилищни отделения. Изпразване на всички нехигиенични жилища и разквартиране на струпаното в работническите квартали население в благоустроените квартали и широките жилища на буржоазията. Благоустрояване на градовете и селата, застрояване с обществени средства на нови, хигиенични жилища за бездомното и претрупаното население. Задоволяването жилищната нужда на трудещите се класи се поема от самите тях чрез изборни квартални и общоградски комисии, които действуват в съгласие с местните и централните благоустройствени, стопански и др. органи на съветското управление.

⑥ *Задължително и пълно научно-трудова образование с обществени средства на всички младежи от двата пола*

Учебното дело във всичките си разклонения трябва да има за цел да даде всестранно, хармонично, духовно и физическо развитие на човешката личност и да подготви младото поколение чрез трудовото обучение за участие в процеса на производството и свободно ползване от науката, изкуствата и богатата на културата.

⑦ *Отделяне на църквата от държавата*

⑧. Унищожаването на държавните дългове; освобождаване от данъци трудещите се класи и прехвърляне данъчния товар върху имотните класи до извършване пълната социализация.

*БКП в резолюции и решения, . . .
т. 2, Второ издание, с. 8—19.*

РЕЗОЛЮЦИЯ-ПОЗИВ

на партийния съвет към работниците и малоимотните в градове и села за подпомагане на гладуващите в Съветска Русия

Партийният съвет в заседанието си на 30 декември 1921 г. *единодушно реши* да отправи най-горещ позив към всички трудещи се в нашата страна: мъже, жени, млади и стари, да продължат с още по-голяма, отколкото досега ревност събирането на колкото се може *повече, по-големи и по-бързи* помощи за гладуващите в Русия до новата реколта.

Другари и другарки!

Неописуеми са мъките и ужасите, на които са подложени милиони мъже и жени, старци и дечица на оня велик народ, който пръв развя знамето на революцията за спасението на цялото човечество от кръвожадния капитал. Тоя народ даде милиони човешки жертви, за да създаде и закрепил *първата крепост* за спасението на човечеството!

Без тази крепост човечеството би било хвърлено в по-ужасна от още недовършената всесветска касапница. Тая крепост, нейната славна и непобедима Червена армия — ето силата, която днес въздържа ръката на кръвожадния и безмилостен капитал.

И днес, когато милиони от тоя народ са подложени на ужасните мъки на глада, той все още чамира в себе си сили, кураж и смелост, за да защитава тая крепост!

Убеден, че чрез тая крепост той ще съдействува за спасението на цялото човечество, руският народ дава жертви, каквито никой народ не е давал досега за великото дело.

Но той вярва, че неговото саможертвуване се цени високо, че на грозния сърцераздирателен вик на умиращите от глад негови дечица, бащи, майки, братя и сестри трудещите се маси от целия свят ще отговорят с достойна за тях самопожертвувателност и той чака на своя пълен с отговорност пост.

Другари и другарки,

При това положение помощта за гладуващите в Русия е важна *революционна акция* на пролетариата и малоимотните от целия свят. Всеки, който милее за делото на революцията, който е готов да се жертвува за това дело, е изправен пред един свещен революционен дълг: чрез пожертвуване на част от своя зальк, на част от своето време да даде помощ за ония, които всичко дадоха за делото на неговото собствено освобождение!

Прочее, до новата реколта всички: партийни и синдикални другари, членове на женските групи и младежките дружества, избиратели и съчувственици на комунистическото дело, мъже и жени, млади и стари, да откъсваме от залька си и по възможност редовно и по-голям къс (месечно една надница и пр.), за да дадем живот на гладуващите.

Да не скъпим времето си да посетим всички градски и селски семейства на трудещия се народ в нашата страна, за да им напомним дълга към гладуващите и да настояваме с най-голяма енергия за неговото изпълнение!

Партийният съвет е уверен, че всички организации и групи, комитети и настоятелства, всички другари и другарки *ще чуят и ще изпълнят* позива му, и им праща своите братски поздрави и пожелания за най-голям успех в тоя истински революционен акт.

Да живее Съветска Русия!

Да живее интернационалната солидарност!

Да живее социалната революция!

РЕЗОЛЮЦИЯ

на Висшия партиен съвет на БКП (т. с.) против настаняването на Врангеловите войски в България и за дипломатически връзки със Съветска Русия

Партийният съвет на Българската комунистическа партия (тесни социалисти) в заседанието си на 30. XII. м. г.*, след като се занима с въпроса за настаняването на остатъците от разбитата Врангелова контрареволуционна армия в България, взе предвид:

1. Че от 3—4 месеца насам българското правителство, при явното съчувствие и съдействие на всички буржоазни партии, допуска и приема на българска територия въоръжени войскове части от армията на руския контрареволуционен ген. Врангел заедно с техния команден персонал и щабове, които чужди войскове части на брой около 20 хил. души, са вече разквартирувани из цялата страна в лагери и казарми.

2. Че тия войскове части, командувани от чужди генерали и правителства, се развиват и организират на българска територия, като откриват свои военни училища, създават военни съдилища, които функционират като такива, издават и изпълняват смъртни присъди, имат своя собствена полиция и всичко това съществува самостоятелно и отделно от българската държавна власт; че в редовете на тази чужда армия се намират хиляди руски работници и селяни, завлечени с насилие и заблуда далеч от своята родина, които поради дадената амнистия от съветското правителство искат настоятелно да се завърнат; че единствената пречка за завръщането на тия работници и селяни е

---

* 1921 г. — Бел. ред.

тяхното командване; че руският и украинският червени кръстове, които са приети в състава на международното дружество „Червен кръст“, са направили чрез централата на това дружество в Женева постъпки пред българското правителство за допускане в България на една мисия на Съветските руски и украински червени кръстове, която мисия да организира и да съдействува за завръщането на желаещите да се върнат в Русия работници и селяни от казаната руска контрареволуционна армия в България, но че Българският червен кръст е отказал да изпълни своя хуманитарен дълг, да ходатайствува пред българското правителство за допускането тук на такава мисия;

3. Че цялата тая чужда армия се продоволствува от българските интендантства за сметка на държавната казна;

4. Че българското правителство допуска, щото командването на тази чужда армия да употребява своите части за извършване на различни обществени работи като изсичане на гори, постройка на пътища, пристанища и пр., и получените от тия предприятия от българската държава пари остават в полза на това командване;

5. Че на отделни места в страната, като например в Плевен, българското правителство е прибягвало до съдействието и помощта на тези чужди въоръжени войскове части за нуждите на полицейската служба.

Н а м и р а :

1. Че българското правителство, като е допускало настаняването на Врангеловата контрареволуционна армия в България, е извършило чисто и просто *едно предателство спрямо независимостта и свободата на българския народ*, който няма никакви гаранции, че във всеки един момент тази армия няма да бъде употребена от нейните господари против освободителната борба на трудещия се български народ.

2. Че пребиваването на тази многобройна контрареволуционна армия на българска територия съставлява *постоянна опасност за завличането на българския народ въпреки неговата воля и желание на страната на контрареволуцията — в един военен поход против*

РСФСР, против освободителната борба на великия и свободен руски революционен братски народ.

3. Че с допускането и издържането на българска територия на Врангеловата армия, воюваща с Руската СФС република, българското правителство фактически влиза във враждебни отношения с последната въпреки факта, че България не е във война с Русия и въпреки постоянните декларации на българското правителство, че то ще поддържа една миролюбива политика с всички страни и че не ще допусне впитането на българския народ в нова авантюра.

4. Че независимо от всичко това пребиваването и употребяването в работа на тия многобройни контрареволуционни войски увеличават безработицата в страната, намаляват работническата надница и с това увеличават бедствията, страданията и мизерията на българската работническа класа.

Р е ш и:

1. Заклеймява новото предателство на дружбашкото правителство спрямо свободата и независимостта на българския народ, извършена с явното съчувствие и съдействие на целокупната българска буржоазия;

2. Призовава трудещия се български народ по градове и села да предприеме под знамето на Българската комунистическа партия енергична и повелителна работа за прогонване щабове на тази опасна за мира на страната армия, както и за пропъждането вън от България на всички контрареволуционери, които на българска територия организират съзаклятнически банди за комплоти в Русия;

3. Изисква от българското правителство да уреди час по-скоро със съветското правителство въпроса за репатрирането на числящите се в руските войскове части в България работници и селяни, които искат да се завърнат в родината си, като се допусне в България една мисия на Руско-украинския червен кръст за тази цел.

4. Изисква от българското правителство да признае единственото възможно и съществуващо правителство в Русия, съветското правителство, на страната на което

стои огромното мнозинство от българския народ, и да възстанови нормални търговски и дипломатически връзки с това правителство;

Поканва партийните организации и групи да подемат тия въпроси и като ги внесат за разрешение в средата на самите народни маси, да направят от тях един големи, възливуащи тия маси народни въпроси, за да се наложи от самия работнически и селски народ тяхното разрешение.

*БКП в резолюции и решения . . .
т. II. Второ издание, 1957 г., стр. 182—184.*

Из „РЕЗОЛЮЦИЯ
на III конгрес на БКП (т. с.) по аграрния (зеделски)
въпрос в България“²⁰

(Приета по доклада на Д. Благоев)

① Историческа задача на капитализма е да разруши дребното производство, да превърне дребните производители — дребните занаятчии и селяните — в пролетарии и роби на капитала. Тази своя задача той е изпълнил по-успешно, по-бързо и по-решително в градовете и по-бавно в селото. Поради тази последната причина в повечето капиталистически страни наред с високото капиталистическо индустриално развитие и наред с многобройния индустриален пролетариат още съществува и многобройна селска маса.

② Тази селска маса обаче не е еднородна. Капитализмът и в село е внасял и внася диференциация, различяването му на ред групи, различни икономически и социално една от друга. От една страна, земята се концентрира в по-малко ръце и по такъв начин се явява групата от големи земевладелци. Една част от тази група чрез централизацията на земеделското производство в едри капиталистически земеделски стопанства, обработвани изключително от наемни работници и машини, съставляват групата на *едрите земевладелци*, господарите на едрите капиталистически земеделски стопанства, на *чифлиците*. Другата част от същата група съставляват *заможните земеделци*, които обработват земята също с наемни работници, но като вземат участие и самите те, и семействата им. Те обаче се стремят да станат едри земевладелци, а във време на революцията да *заграбят* земите на едрите земевладения, на *чифлиците* за себе си и да изместят техните господари.

Последните обикновено са градски капиталисти, които влагат капиталите в земеделското производство и по такъв начин образуват днешната, новата капиталистическа земевладелска класа. Едрите земевладелци, на-против, са предимно селяните-кождери, лихвари, кръч-мари, които по всеки начин трупат земи, създават едро-земеделие и се стараят да се издигнат до положението на едри земевладелци. Те образуват издигащата се сел-ска буржоазия.

От друга страна, капитализмът разрушава старите форми на натуралното селско стопанство (патриархал-ното, задружното), преобръщайки го в индивидуално, частно, парично и стоково, поради което става раздро-бяване на селското стопанство, следователно и на зе-мите, в по-слаби селски стопанства, земята на които все повече намалява и които не могат да задоволяват нуждите на стопаните си. На помощ на това разруши-телно действие на капитализма върху селското стопан-ство иде и капиталистическата, буржоазната държава със своите данъци — преки и непреки, косвени, които все повече увеличава. Слабите селски стопанства, които съставляваха грамадното мнозинство, все повече за-длъжняваха у лихвари и банки, додето повечето от тях постоянно губят земята. По такъв начин се създадоха в село условия за концентрацията на земите в по-мал-ко ръце и за пролетаризирането на голяма част от дребните земеделци. Днес навсякъде в капиталистичес-ките страни една част от дребните земеделци са пре-върнати в *земеделски пролетарии*, наемни роби, друга в *полупролетарии*, за които земеделието съставлява вто-ростепенно занятие и повече живеят от наемен труд, трета част са *дребни собственици*, които живеят от своята собственост и своя труд, но положението им е по-лошо и от пролетарското. Между тези пропаднали и пропадващи земеделци и едрите земеделци и земевла-делци стои една малка част от *средни земеделци*, пове-чето от които отиват все надолу, към полупролетарии-те и пролетарииите, а само единици могат да се издиг-нат до положението на едрите земевладелци. Такава е диференциацията, която се извършва навсякъде в село. . .

Обект на нашата пропаганда и агитация съставля-ват пролетарииите и полупролетарииите, на които можем

напълно да разчитаме да ги привлечем към делото на градския пролетариат, към комунизма. *Трябва да опитаме още сега да вмъкнем и полупролетариите в организацията на земеделските и други работници.* Ние можем също да разчитаме на дребните земеделци, които не могат без страничен труд в различните капиталистически предприятия да се изхранят. При умела и енергична комунистическа пропаганда и агитация ние сигурно можем да ги имаме на омая страна. А заедно тези три групи съставляват грамадното мнозинство от селското население. Нещо повече, дори поотделно взета всяка от тия три групи, в сравнение с другите три групи: средните, едрите земеделци и едрите земевладелци, надминава последните по число. Следователно комунистическото дело на пролетариите може лесно да се справи в село със съпротивата на нищожното малцинство от останалите три групи селско население. Затова именно комунистическата партия трябва да употреби всичко зависещо от нея за бързото привличане мнозинството от тия три групи към комунизма и под своето комунистическо знаме.

Но комунистическата партия може да разчита и на средните земеделци у нас:

Комунистическата партия може да разчита при умела пропаганда и агитация, ако не и напълно да спечели поддръжката на средните собственици за комунистическото дело, то поне да ги отцепи от другите две последни групи и ги неутрализира в полза на комунизма.

II

⑤ Капитализмът днес преживява последния етап на своето развитие — империализма, господството на финансовия капитал. . .

⑥ Общото разорение от империалистическата война раздруса издъно днешното буржоазно общество. В България това е много очевидно. Буржоазните и дребнобуржоазните котерии у нас и днес, както и през 1915 г., когато България още не беше се свързала от катастрофата в 1913 г., започват да мислят за нови авантюри, за тлаоване на българския народ в нова касапница и катастрофа. Те за друго не се способни. Изобщо

народите, особено селските пролетарии, полупролетарии и малоимотни, не могат да очакват от днешното общество и неговата държава нищо добро. Буржоазното общество и неговата държава трябва да бъдат заместени от пролетарско-селската съветска държава и комунистическото общество. Това именно ще събори империализма и ще тури край на войните между народите, на разоренията от тях и ще донесе освобождението им от разните видове робство, което създава капитализмът.

7. Именно комунистическата партия навсякъде се бори за достигането на тази цел. Тя се явява авангардът на пролетариата, предният отряд на борещите се за своето освобождение трудещи се народи. Но делото на комунистическата партия, делото на революционния пролетариат би срещнало, особено в страни с многобройни селски маси, големи пречки в пътя към своята цел, ако тези маси не бъдат привлечени към комунизма или ако те не съчувствуват на него или се противопоставят на него и защитават господството на буржоазията. Тъкмо затова II конгрес на Комунистическия интернационал обърна особено внимание върху въпроса за отношенията на комунистическите партии към селяните в своята резолюция под названието: „Аграрният въпрос — Тезиси по аграрния въпрос“.

8. В България пролетариатът брои до 500 000 души изцяло — индустриален, занаятчийски, земеделски, административен и от разни други професии. Независимо от това има едно голямо число полупролетарии, селски и градски, които се присъединяват или съчувствуват на комунизма. Българската комунистическа партия е авангардът на този почти милионен пролетарски и полупролетарски свят. Пред нея стои едно широко поле за комунистическа работа, особено сред селските пролетарии и полупролетарии. . .

III

Предвид на всичко казано III конгрес на Българската комунистическа партия (тесни социалисти), като приема напълно и поставя в основата на своята дейност тезисите на Комунистическия интернационал по

земеделския (аграрния) въпрос, най-настоятелно препоръчва на партията и нейните органи да засилят своята комунистическа дейност в село, ръководейки се в тази дейност от тезисите на Интернационала и от казаното в тази резолюция. Конгресът им препоръчва, щото в тази дейност постоянно да се подчертават пред селяните следните положения:

① Че от комунистическата революция те нищо няма да изгубят, а ще спечелят много.

② Че комунистическата революция ще ги освободи от дълговете им към кождерите, лихварите и кръчмарите, към банките и от държавните дългове, натрупани за войните от буржоазните котерии, подпомогнати и от дребнобуржоазните котерии — които дългове падат като тежък товар и върху селяните, както и върху целия трудещ се народ.

③ Че комунистическата революция ще ги избави от съдебния пристав, от произвола на полицейския началник и стражар, от акцизни, горски и други власти.

④ Че комунистическата революция ще ги избави от данъците, бериите, таксите, налозите, като остави временно един единствен данък в натура (в произведения) от излишъка след необходимото за прехрана на семейството и поддръжка на стопанството, определян прогресивно от работническите и селските съвети, които веднага след завземането на властта от комунистическата партия ще се организират от селските пролетарии, полупролетарии, дребни земеделци и дори средни земеделци, които не употребяват в работата си наемен труд.

⑤ Че комунистическата революция, за да унищожи възможността, щото земята да послужи за спекулация, да се концентрира в ръцете на малцина, веднага ще обяви всичката земя в цялата страна — държавна, общинска, окръжна, черковна, манастирска, банкова и частна (ниви, ливади, гори и др.) — *за общонароден фонд, за обществена собственост.*

⑥ Че комунистическата революция не ще посегне на земята на малоимотните селяни и изполичарите, а ще им я остави за безплатно използване и дори ще им придаде на безплатно използване земя и инвентар, доколкото ще могат да обработват само със семействата си, без наемен труд. Напротив, ще отнеме земя от ония, които и колкото я обработват с наемен труд. Тази из-

лишна отнета земя ще се предаде на малоимотните за безплатно използване от тях. Но изобщо комунистическата революция ще посегне безусловно върху едрите земеделски капиталистически стопанства, върху чифлиците и фермите с техния инвентар, като ги превърне в образцови едри съветски стопанства, обработвани от земеделски безимотни пролетарии, за сметка на пролетарско-селската държава. . .

⑦. Че комунистическата революция, за да увеличи земеделското производство, ще дава чрез пролетарско-селската държава на земеделците всякаква помощ, ще ги улеснява в живота им. Обаче комунистическата партия изхожда от това, че дребното земеделие, дори и средното, не може да развие земеделското производство, защото не може да приложи машини, науката, техниката и икономията на работните сили. Поради това комунистическата партия ще запази от подялба едрите модерни частни, държавни и др. стопанства, ще дава всички предимства на съветските стопанства, на селските земеделски кооперации, на селските земеделски комуни, които обработват земята задружно, колективно, на другарски начала, и ще се стреми да *убеждава* дребните и средните земеделци с примери от колективното производство, че в техен интерес и в интереса на всички трудещи се в България е час по-скоро да се сдружат и минат към общественото обработване. Това ще ги избави от излишния труд, ще им даде повече свободно време за просвета, за участие в управлението на Съветската република, за издигането им културно до една по-висока степен и ще принесе грамадна полза за целия трудещ се народ в нашата страна.

⑧. Че комунистическата революция ще избави селяните от експлоатацията на търговците, като обяви търговията за монопол на пролетарско-селската съветска социалистическа държава, като размяната и разпределението на продуктите организира чрез потребителните кооперации, които стават органи на същата държава, и по този начин чрез непосредствена обмяна със земеделски произведения ще снабдява селското население с индустриални продукти и инвентар.

⑨. Че комунистическата революция ще се стреми да приравни селото с града, като съзнателно ръководи и съединява развитието на индустрията и земеделието и

създава същите културно-просветни учреждения в селата, каквито има и в градовете, като: модерни и хигиенични училища, читални, театри, градини, болници, приюти, леки и бързи съобщения между селата и градовете и др.

Третият конгрес на Българската комунистическа партия (тесни социалисти), като препоръчва на партията и на нейните организации и групи и на всеки отделен партиен член постоянното подчертаване в своята агитация и пропаганда горните главни положения на нейната програма и обясненията им, изтъкнати в тезисите на Комунистическия интернационал и в тази резолюция върху аграрния въпрос, подчертава и препоръчва да се използват всички форми на пролетарската организация, за да се организират селските пролетарии, полупролетарии и дребни селяни, а именно: *партийни групи, комунистически ядки, професионални секции на земеделските работници*, в които трябва да бъде привлечена широка маса от селските пролетарии и полупролетарии, за да се даде чрез тях тласък на класовата борба в селото; *младежки дружества*, които ще има да изпълнят много важна революционна задача; *женски групи, комунистически групи на инвалиди, вдовици, и сираци; пленнически групи; на запасни подофицери, офицери и др.*

Конгресът е убеден дълбоко, че по такъв начин бърже ще приготвим условията за близкото тържество на комунистическата революция и на комунистическото общество.

*БКП в резолюции и решения...
т. II, Второ издание, 1957 г., стр. 135—143.*

ТЕМА ЧЕТВЪРТА

БКП — ОРГАНИЗАТОР И РЪКОВОДИТЕЛ
НА СЕПТЕМВРИЙСКОТО АНТИФАШИСТКО
ВЪСТАНИЕ.

КУРСЪТ НА ВЪОРЪЖЕНАТА
БОРБА СЛЕД ВЪСТАНИЕТО
1923 — 1925 г.

МАРКСИЗМЪТ И ВЪСТАНИЕТО

Писмо до Централния комитет на РСДРП²¹

Едно от най-злостните и едва ли не най-разпространено изопачаване на марксизма от господстващите „социалистически“ партии с опортюнистическата лъжа, че подготовката на въстанието и изобщо отношението към въстанието като към изкуство било „бланкизъм“.

Вождът на опортюнизма Бернщайн рече си спечели печалната слава с обвинението на марксизма в бланкизъм и сегашните опортюнисти всъщност нито на йота не подновяват и не „обогатяват“ оскъдните „идеи“ на Бернщайн, когато крещят за бланкизъм.

Да се обвиняват марксистите в бланкизъм за отношението им към въстанието като към изкуство! Може ли да има по-крещящо изопачаване на истината, когато нито един марксист не ще отрече, че именно Маркс по най-определен, точен и категоричен начин се изказа върху това, като нарече въстанието именно *изкуство*, казвайки, че към въстанието трябва да се отнасяме като към изкуство, че трябва да се *завоюва* първият успех и да се върви от успех към успех, без да се прекратява *настъплението* срещу врага, използвайки неговата обърканост, и т. н. и т. н.

За да бъде успешно, въстанието трябва да се опира не на заговор, не на партии, а на прогресивната класа. Това — първо. Въстанието трябва да се опира на *революционния подем на народа*. Това — второ. Въстанието трябва да се опира на такъв преломен пункт в историята на нарастващата революция, когато активността на челните редове на народа е най-голяма, ко-

гато са най-силни *колебанията* в редовете на враговете и в *редовете на слабите, половинчати, нерешителни приятели на революцията*. Това — трето. Ето именно с тези три условия в постановката на въпроса за въстанието се отличава *марксизмът от бланкизма*.

Но шом са налице тези условия, да се отказваме от отношението към въстанието като към *изкуство*, значи да изменим на марксизма и да изменим на революцията.

За да докажем защо именно преживяваният от нас момент трябва да се признае за такъв, когато за партията е *задължително* да признае *въстанието* като поставено на дневен ред от хода на обективните събития и да се отнесе към въстанието като към изкуство, за да докажем това, ще бъде най-добре да употребим метода на сравнението и да съпоставим 3—4 юли със септемврийските дни.

На 3—4 юли би могло, без да сгрешим спрямо истината, да поставим въпроса така: би било по-правилно да вземем властта, защото иначе и без това враговете ще ни обвинят във въстание и ще се разправят с нас като с въстаници. Но от това не може да се направи заключение в полза на вземането на властта тогава, защото тогава нямаше обективни условия за победа на въстанието.

1) С нас не беше още класата, която е авангард на революцията.

С нас не беше още болшинството от работниците и войниците в столиците. Сега ние го имаме и в двата Съвета. То е създадено само от историята на юли и август, от опита на „разправата“ с болшевиките и от опита на корниловщината.

2) Нямаше тогава всенароден революционен подем. Сега, след корниловщината, той е налице. Провинцията и вземането на властта от Съветите на много места доказват това.

3) Нямаше тогава колебания в сериозен общополитически мащаб сред нашите врагове и сред половинчатата дребна буржоазия. Сега колебанията са колосални: нашият главен враг, съюзният и световният империализъм, защото „съюзниците“ са начело на световния империализъм, *започна да се колебае* между войната до победа и сепаративния мир против Русия.

Нашите дребнобуржоазни демократи, явно загубили болшинството всред народа, почнаха гигантски да се колебаят, като се отказаха от блока, т. е. от коалицията с кадетите.

4) Затова на 3—4 юли въстанието би било грешка: ние не бихме удържали властта нито физически, нито политически. Физически, въпреки че Питер беше в някои моменти в наши ръце, защото тогава нашите работници и войници не биха се *били*, не биха *умирали* за завземането на Питер: нямаше такова „озверяване“, такава кипяща ненавист и *към* керенскиевци, и *към* цетелиевци-черновци, нашите хора не бяха още закалени от опита на преследванията срещу болшевиките с участието на есерите и меншевиките.

Политически ние не бихме удържали властта на 3—4 юли, защото армията и провинцията *преди* *корниловщината* можеха да тръгнат и щяха да тръгнат против Питер.

Сега картината е съвсем друга.

С нас е болшинството на *класата*, авангардът на революцията, авангардът на народа, способен да увлече масите.

С нас е болшинството от народа, защото излизането на Чернов е далеч не единственият, а само най-важният, най-нагледният признак, че селяните *няма да получат земя* от блока на есерите (и от самите есери). А в това е ядката на общонародния характер на революцията.

С нас е изгодността на положението на партията, която твърдо знае своя път, при нечуваните колебания и на *целия империализъм*, и на целия блок на меншевиките и есерите.

С нас е *сигурната победа*, защото народът е вече съвсем близо до отчаянието, а ние даваме на целия народ сигурен изход, като показахме „през корниловските дни“ значението на нашето ръководство пред целия народ, след това, като *предложихме* компромис на блокистите и *получихме отказ от тях* при положение на ни най-малко непрекратяващи се колебания от тяхна страна.

Най-голяма грешка би било да се мисли, че нашето предложение за компромис *още* не е отхвърлено, че Демократическото съвещание *още* може да го приеме.

Компромисът се предлагаше от *партията на партиите*, иначе той не можеше да се предлага. *Партиите* го отхвърлиха. Демократическото съвещание е само *съвещание*, нищо повече. Не трябва да се забравя едно: в него не е представено *болшинството* от революционния народ — бедните и озлобени селяни. Това е съвещание на *малцинството от народа* — не бива да се забравя тази очевидна истина. Най-голяма грешка, най-голям парламентарен кретинизъм би било от наша страна да се отнесем към Демократическото съвещание като към парламент, защото даже *ако* то би се обявило за парламент и за суверенен парламент на революцията, все едно то нищо *не решава*: решението лежи *вън от него*, в работническите квартали на Питер и Москва.

Пред нас са налице всички обективни предпоставки за успешно въстание. Пред нас е извънредно изгодното положение, когато *само* нашата победа във въстанието ще сложи край на измъчилите народа колебания, това най-мъчително нещо в света; когато *само* нашата победа във въстанието ще *осуети* играта със сепаративния мир против революцията — ще я осуети с това, че ще предложи открито мир по-пълен, по-справедлив, по-близък мир в *полза* на революцията.

Само нашата партия, най-сетне, като победи във въстанието, *може* да спаси Питер, защото ако наше предложение за мир бъде отхвърлено и ние не получим даже примирие, тогава *ние* ставаме „оборонци“, тогава ние заставаме *начело на военните партии*, ние ще бъдем *най-„военната“* партия, ние ще поведем действително революционна война. Ние ще отнемем всичкият хляб и всички обуца от капиталистите. Ние ще им оставим кори, ще ги обуюем в цървули. Ние ще дадем всичкият хляб и всичките обуца на фронта.

И ние тогава ще защитим Питер.

Ресурсите за действително революционната война, както материални, така и духовни, в Русия са още безкрайно големи; 99 на 100 от шансовете са в полза на това, че немците ще ни дадат поне примирие. А да получим примирие сега — това значи вече да победим *целия свят!*

Съзнали безусловната необходимост на въстанието на работниците в Питер и Москва за спасението на революцията и за спасението от „сепаративна“ подялба на Русия от империалистите от двете коалиции, ние трябва, първо, да приспособим към условията на нарастващото въстание своята политическа тактика в Съвещанието; второ, ние трябва да докажем, че не само на думи признаваме мисълта на Маркс за необходимостта да се отнесем към въстанието като към изкуство.

Ние трябва в Съвещанието незабавно да сплотим фракцията на болшевиките, без да ламтим за количество, без да се боим да оставим колебаещите се в лагера на колебаещите се: те *там* са по-полезни за делото на революцията, отколкото в лагера на решителните и беззаветни борци.

Ние трябва да съставим кратка декларация на болшевиките, като подчертаем по най-рязък начин неуместността на дългите речи, неуместността на „речите“ въобще, необходимостта от незабавно действие за спасяването на революцията, абсолютната необходимост от пълно скъване с бужоазията, от пълно сменяване на цялото сегашно правителство, от пълно скъване с англо-френските империалисти, готвещи „сепаративна“ подялба на Русия, необходимостта от незабавно преминаване на цялата власт в ръцете на *революционната демокрация, възглавявана от революционния пролетариат*.

Нашата декларация трябва да бъде най-кратка и рязка формулировка на този извод във връзка с програмните проекти: мир на народите, земя на селяните, конфискуване на скандалните печалби и обуздаване на скандалното разваляне на производството от капиталистите.

Колкото по-кратка, колкото по-остра бъде декларацията, толкова по-добре. В нея трябва само ясно да се посочат още два много важни пункта: народът се измъчи от колебанията, народът е измъчен от нерешителността на есерите и меншевиките; ние скъсваме с тези *партици* окончателно, защото те измениха на революцията.

И друго: предлагайки веднага мир без анексии,

скъсвайки веднага със съюзните империалисти и с всякакви империалисти, ние ще получим незабавно или примирие, или преминаване на целия революционен пролетариат на страната на отбраната и революционната демокрация ще поведе под негово ръководство действително справедлива, действително революционна война.

Като прочетем тази декларация, като призовем *да се решава*, а не да се говори, *да се действува*, а не да се пишат резолюции, ние трябва *да изпратим* цялата наша фракция в заводите и в казармите: там е нейното място, там е нервът на живота, там е източникът на спасението на революцията, там е двигателят на Демократическото съвещание.

Там ние трябва с пламенни, страстни речи да разясняваме нашата програма и да поставим въпроса така: или *пълното ѝ* приемане от Съвещанието, или *въстание*. Среден път няма. Да се чака не бива. Революцията загива.

Поставяйки въпроса така, съсредоточавайки цялата фракция в заводите и в казармите, *ние правилно ще изберем момента за започването на въстанието*.

А за да се отнесем към въстанието по марксистки, т. е. като към изкуство, ние в същото време, без да губим нито минута, трябва да организираме *щаб* на въстаническите отреди, да разпределим силите, да изпратим верните полкове на най-важните пунктове, да обкръжим Александринка, да завземем Петропавловка, да арестуваме генералния щаб и правителството, да пратим против юнкерите и дивата дивизия такива отреди, които са способни да загинат, но да не позволят на неприятеля да настъпи към центровете на града; ние трябва да мобилизираме въоръжените работници, да ги призовем към отчаян последен бой, да завземем веднага телеграфа и телефона, да настаним *нашия щаб* на въстанието в централната телефонна станция, да свържем с него чрез телефона всички заводи, всички полкове, всички пунктове на въоръжена борба и т. н.

Всичко това, разбира се, и само като пример, само за *илюстрация* на това, че не може в преживявания момент да останем верни на марксизма, да останем верни на революцията, *без да се отнесем към въстанието като към изкуство*.

**ТЕЛЕГРАМА НА ИЗПЪЛНИТЕЛНИЯ КОМИТЕТ
НА КОМУНИСТИЧЕСКИЯ ИНТЕРНАЦИОНАЛ
ДО ЦК НА БКП ВЪВ ВРЪЗКА С
ВОЕННО-ФАШИСТКИЯ ПРЕВРАТ
НА 9 ЮНИ 1923 г.**

(Москва, 12 юни 1923 г.)

Разтревожени сме от известието, че вие спъвате борбата в Плевен против новото правителство.

Вярно ли е това? Доколкото можем да съдим оттук, положението изисква съвместни и решителни действия даже със Стамболийски. Иначе сегашното правителство ще се укрепи и ще разгроми комунистите.

Обмислете сериозно положението, спомнете си за тактиката на болшевиките в момента на Корниловото въстание и действайте без колебание.

Коларов

*40 години от Юнското антифашистко
въстание в гр. Плевен и Плевенско
(1923—1963). Плевен, 1963 г. стр. 4*

Из „ПОЛИТИЧЕСКИ ОТЧЕТ НА ЦК НА БРП (к)
ПРЕД ПЕТИЯ КОНГРЕС НА ПАРТИЯТА

3. СЕПТЕМВРИЙСКОТО ВЪСТАНИЕ В 1923 г. —
ПРЕЛОМЕН МОМЕНТ В БОЛШЕВИЗАЦИЯТА НА ПАРТИЯТА

Ние считаме антифашисткото народно въстание през септември 1923 година, организирано и възглавено от Българската комунистическа партия, като преломен момент в развитието на партията от теснячеството към болшеvizизма.

Това, което Комунистическата партия не съумя да постигне по време на кризата, предизвикана от фашисткия преврат, тя се опита да го осъществи по-късно, когато фашисткото правителство хвърли страната в една нова криза, която доведе до Септемврийското въоръжено въстание. Здравото марксистическо ядро през август 1923 г., подпомогнато от Коминтерна, удържа връх в ръководството на партията и наложи една коренна промяна в нейната стратегия и тактика. Партията скъса своята дотогавашна изолация, взе решителен курс за сплотяване на всички антифашистки сили в един блок на трудещите се от градовете и селата и пристъпи към всестранна подготовка на масите за борба срещу монархо-фашистката диктатура, включително и до въоръжено въстание в името на работническо-селско правителство.

Провеждайки този нов курс, партията сключи съглашение за съвместна борба със Земеделския съюз, опита се да се споразумее с ръководството на Македонската организация, протегна ръка за съвместна бор-

ба и на Социалдемократическата партия, чиито вождове я бяха обвързали за колесницата на цанковщината. В сътрудничество със Земеделския съюз тя застана начело на Септемврийското народно въоръжено въстание в 1923 година.

Разбира се, условията, при които стана Септемврийското въоръжено въстание в 1923 г., не бяха вече така благоприятни както юнските условия. Инициативата беше премитнала в ръцете на врага. Но и през септември победата на въстанието беше обективно възможна, реална. Всичко зависеше от енергията, настойчивата смелост и единодушието на Комунистическата партия, на въстаналите маси. Но обстоятелството, че деветоюнската тактика не беше осъзната окончателно като погрешна и вредна тактика във всичките звена на партията от горе до долу, че партията не беше още действително большевишка партия, както и друг път съм изтъквал, ѝ попречи правилно да организира, да ръководи и да осигури успеха на Септемврийското въстание в 1923 година

При това септемврийските събития показаха, че в една немалка част от ръководителите на партията в центъра и по места курсът на решителна, непримирима борба срещу фашизма или съвсем не беше възприет, или беше възприет само на думи, без убеждение и воля за борба, без желание за действителна подготовка на партията за такава борба. На това именно се дължеше обстоятелството, че тия събития свариха редица партийни организации неподготвени за въстание. По време на въстанието много партийни ръководители по места не се решиха или се оказаха негодни да предприемат каквато и да било акция срещу фашистката власт.

В това именно се състояха главните причини за поражението на въстанието.

Има обаче поражения, които допринасят много за бъдещата победа на освободителното дело на работническата класа. Такъв бе и случаят с поражението на Септемврийското въстание в 1923 година.

Обстоятелството, че партията застана начело на въстанието, че биде турен край на деветоюнското капитуланство и възприет твърд курс на решителна борба срещу фашистката диктатура, беше от решаващо

значение за бъдещето на партията и на революционното движение у нас.

Септемврийското въстание издълба такава дълбока кървава бразда между народните маси и фашистката буржоазия, която с нищо вече не можеше да бъде запълнена. През целия последвал период фашизмът никога не успя да укрепи ованте позиции и да си създаде широка социална база. От друга страна, самоотвержената борба и последователната и неуморна работа на Комунистическата партия за изграждане на единния антифашистки фронт сближиха тясно партията с народните маси, укрепиха връзките ѝ с тях и създадоха предпоставките за издигането на партията като действителен вожд на трудещите се от градовете и селата в борбата за демокрация и социализъм.

Това бяха големи завоевания, които легнаха здраво в революционния арсенал на нашата партия.

Кървавият урок, който даде на партията Септемврийското въстание, подтикна решително напред процеса на нейното болшевизиране. За това спомогна и откритото признаване на деветоюнската грешка от вожда на партията Димитър Благоев и неговото безрезервно одобряване на Септемврийското въстание.

В същото време обаче поражението и тежките жертви, понесени от партията и масите, подхраниха ликвидаторството, дясно и ляво течение, в нея. Едното и другото течение се обявиха против Септемврийското въстание и се обединиха в един безпринципен блок за борба срещу септемврийското ръководство на партията. Крайната цел на тоя блок беше фактическата ликвидация на Комунистическата партия.

Група бивши комунистически дейци начело с Никола Сакаров и Иван Клинчаров обявиха партията за „ликвидирана“ и туриха основите на едно опортюнистическо недоносче — „Независима трудова партия“. Работниците посрещнаха тая предателска „партия“ с дълбоко възмущение, а ЦК изключи ликвидаторите от партията. Тоя случай сигнализира опасността, която заплашваше партията след поражението на Септемврийското въстание и срещу която опасност трябваше да се води най-решителна борба.

Важен момент в развитието на партията след септемврийското поражение и след обявяването на пар-

тията въвн от законите от фашисткото правителство беше Витошката иелегална конференция, състояла се през април 1924 г. с участието на делегати от повечето окръзи.

Витошката конференция се солидаризира с оценката на Изпълнителния комитет на Комунистическия интернационал по събитията и тактиката на партията през разглеждания период. Тя призна, че през 9 юни партията е допуснала сериозни слабости в прилагането тактиката на единния фронт и че на 9 юни тя извърши съдбоносна грешка.

Конференцията намира за правилна „ориентировката на партията към въоръжено въстание, възприета в началото на август, но осъжда упорито поддържаната от мнозинството на ЦК и Партийния съвет преди и след Септември деветоюнска тактика. Оправданието на погрешната позиция от страна на ЦК попречи твърде много за съзнателната ориентировка на партията към въоръжено въстание“ — подчерта Витошката конференция.

Конференцията намира за правилно, че партията „застана начело на въстанието“, започнато от народните маси, „определи неговата цел — работническо-селско правителство“, и при „страшно трудни условия“ тя се опита „да го организира, обедини и разшири“. С това партията доказва, че е „опособна да премине от революционна пропаганда и агитация към революционно действие“, че е „истинска комунистическа партия“, която достойно ще изпълни поставената си задача: да подготви и поведе трудещите се към ново въоръжено въстание за установяване на работническо-селско правителство.

Значението на Витошката конференция се състои в това, че в един от най-трудните моменти от живота на партията тя можа да сплоти здравите партийни сили около септемврийското ядро в ЦК, да ги постави на септемврийската линия на партията, одобрена и утвърдена от Коминтерна. Но мобилизирайки масите за провеждане на правилния партийен курс, удряйки по десния уклон, тя не привлече достатъчно сериозно вниманието на партията върху опасността от леви отклонения, срещу които също трябваше да се води решителна борба.

Положението през периода, който последва поражението на Септемврийското въстание, забраняването на Комунистическата партия и класовите работнически организации, се характеризира със следните факти.

Първо. Страната стоеше пред перспективата на нови борби за събаряне на фашисткото правителство и за създаване на работническо-селско правителство. Резултатите от парламентарните избори през ноември 1923 г. потвърждаваха тая оценка на партийното ръководство, която съвпаднаше с оценката на Коминтерна. Те показаха, че опозицията срещу фашисткото правителство, представлявана от Комунистическата партия и Земеделския съюз, беше твърде силна. Това даваше да се заключи, че възмущението на народните маси бе голямо и че те бяха разположени да продължат борбата за събаряне на фашисткото правителство.

Второ. Фактът, че комунистите и земеделците участваха в изборите с общи листи, показва, че те се бяха поучили от опита на миналото и бяха възприели тактиката на единния фронт. Съвместната борба на Комунистическата партия и Земеделския съюз беше от решаващо значение за победата в изборите.

Трето. Фашистката диктатура затрудняваше силно масовата легална борба на партията. В същото време перспективата за нова въоръжена борба накара партията да насочи вниманието си главно към военната подготовка на масите.

На тая почва, подхранвана от белия терор на фашисткото правителство, се роди опасността от ултра-левичарски уклон в партията и преди всичко в нейната военна организация, която в отговор на правителствения терор пристъпи към организиране на чети и на отделни терористически актове.

Между това към края на 1924 и началото на 1925 г. положението се беше вече променило. Международното и вътрешното положение на фашизма във връзка с настъпилата временна и частична стабилизация на капитализма в Европа временно се позакрепи. Изгледи за ново въоръжено въстание вече липсваха. През март 1925 г. Задграничното представителство на партията подложи на нова оценка вътрешното и международното положение на страната и предложи да бъде снет курсът на партията към въоръжено въстание. Новият

курс, препоръчан от него, курсът на изграждане масови организации и на разгръщане масовите борби на работниците и селяните за удовлетворение на техните насъщни нужди трябваше да предотврати неизбежната опасност от един гибелен за партията и революционното движение ултралевичарски уклон. Ръководството на партията в страната обаче не се оказа в състояние тогава да се противопостави своевременно и решително срещу ултралевичарския уклон, да смене практически курса на въоръжено въстание и пристъпи към преустройство на цялата дейност на партията с оглед на новосъздаденото положение.

Фашисткото правителство продължаваше с още по-голяма ярост терористическия курс и като се възползува от актовете на отчаяние, предприети от ръководството на военната организация на партията и достигнали връхната си точка с атентата в Софийската катедрала, то пристъпи към масово изстребление на активните комунисти, на работническите и селските дейци.

Терорът във връзка с атентата в Софийската катедрала на 16 април 1925 г. нанесе на партията, както е известно, извънредно тежък удар. Нейното ръководство беше разстроено. Голяма част от останалите живи след Септемврийското въстание кадри на партията бяха избити, натикани по затворите или принудени да емигрират. Условието за нелегална работа станаха изключително тежки. А в тези условия партията трябваше да осигури ръководството на борбите на трудещите се, да продължи борбата против фашизма. Заедно с това тя трябваше да извлече за себе си всички поуки от пораженията през 1923 и 1925 година, да разкрие техните главни причини, да сплоти партийните кадри и всички членове на партията върху болшевишка основа. Понесла тежки поражения, значително обезкръвена, лишена от най-добрите свои ръководни кадри, партията преживяваше особено труден период от своето развитие.

За пръв път въпросът за миналото на партията и за нейното болшевиизиране беше поставен и разискван от Московското съвещание през 1925 г.,²² свикано по инициатива на Задграничното представителство на партията със съгласието на ИККИ, на което участваха оцелелите членове на ЦК и емигриралите по време на

събитията през 1923—1925 г. партийни дейци. Но дадената от Съвещанието оценка, че партията е съумяла „постепенно и безболезнено, без тежки вътрешни кризи, да миже от епохата на органическото развитие на капитализма към тая на неговото крушение, да усвои и се приспособи към особеностите на революционната епоха“, тая оценка бе пресилена, тя не отговаряше напълно на действителността. Опитът показва, че преходът на партията от „епохата на органическото развитие на капитализма към тая на неговото крушение“ беше труден, колеблив, съпроводен с тежки грешки, като тая по време на Владайското войнишко въстание в 1918 година, като деветоюнската грешка в 1923 г. и ултралевичарската грешка на ръководството на военната организация от 16 април 1925 година.

Съч., т 14, 1955 г., с. 240—247.

Из „ЕДИННИЯТ ФРОНТ И НАСТЪПЛЕНИЕТО
НА КАПИТАЛА“²³

Идеята за единния фронт на трудещите се маси излиза вече из областта на теоретическите изяснения и обикновената политическа пропаганда и преминава във фазата на своето близко практическо осъществяване.

И това, което прави днес непосредствена и насъщна необходимостта от осъществяването на единния фронт, то е преди всичко усилващото се настъпление на капитала. Политическата промяна от 9 юни, както изобщо и да се преценява тя, разюзда по един очевиден и безспорен за всички начин стихията на това настъпление. Капиталистите се почувствуваха с напълно развързани ръце в разните области на своята експлоататорска дейност — в индустрията и търговията, в банковото и акционерното дело, в спекулацията с предметите от първа необходимост, в големите домопритежания и в земевладението. Трескаво те работят за събарянето на всички законодателни и други прегради, които срещат на пътя си, и усилено подготвяват окончателното прехвърляне на данъчното и репарационното бреме върху плещите на трудещите се маси от градове и села.

И първите резултати от усилващото се настъпление на капитала, от неговата пълна свобода на проявление са вече налице. . .

Повече от всеки друг път прочее днес са застрашени елементарната прехрана, съществуването и бъдещето на трудещия се български народ, на цялата трудо-

ва интелигенция и на всички некапиталистически елементи в страната, и то заради егоистичните интереси и алчности за забогатяване на едно капиталистическо малцинство.

При това положение може ли бедстващото огромно мнозинство да стои със скръстени ръце и да се отнася равнодушно и безучастно към своята съдба? Трябва ли заради съществуващите в неговата среда в настоящия момент програмни, политически и тактически различия да се остави да бъде безволна плячка в ръцете на капиталистите и жертва на тяхното бясно настъпление? Кой истински народен водач би си позволил лекомислието да препоръча това?

Наистина трудещите се маси и тяхната трудова интелигенция не са организирани и сплотени в една единна своя политическа партия. Извън голямата част, която е в редовете на Комунистическата партия и върви под нейното знаме, друга също значителна част се намира в Земеделския съюз, трета е в Социалдемократическата партия, четвърта — макар и твърде малка — съставлява несъмнено болшинството на Радикалната партия.

По своите крайни програмни цели и искания, по своите общи концепции, както и по своята политическа тактика тия партии се различават една от друга помежду си, и особено от Комунистическата партия — и оттук тяхната взаимна борба. Непримиримите различия между тях обаче, като партии на трудещите се маси, могат да се отнасят главно до крайните им цели и до пътищата към тяхното постигане, докато между всички тия партии и партията на капитала лежи непроходима пропаст — пропаст на дълбоко противоположните интереси на пролетариата и дребната буржоазия, от една страна, и ония на капиталистическата буржоазия, от друга страна; пропастта между експлоатирания и неговия експлоататор, между роба и неговия господар.

Ето защо партиите на трудещите се маси, доколкото биха искали да останат верни на интересите на тия маси, не могат да не бъдат в непримирима опозиция на капиталистическите партии, да не потърсят допирните точки помежду си за съвместна работа и борба.

Кой сериозно днес ще се реши да отрича, че кога-

то трудещите се маси и цялата трудова интелигенция се намират в такова бедствено положение и са изложени на толкова тежки изпитания и страшни опасности, техните партии не биха могли да си подадат ръка за съвместна борба и да се намерят на един фронт срещу настъплението на капитала, в името на една единна конкретна програма по жизнените въпроси за заплати, работно време, прехрана, земя, жилищна нужда, данъци, репарации и прочие.

Различните крайни програмни цели и искания на партиите на трудещите се маси не са и не могат да бъдат от естество да направят невъзможна тяхната съвместна работа и борба, техния единен фронт за защита на трудещите се маси в днешните съдбоносни времена, стига и другите партии като Комунистическата да се ръководят наистина от интересите на тия маси и да пожертвуват своята антинародна коалиция с капиталистическите партии — Демократическия сговор и националлибералите.

Комунистическата партия, която, без да отстъпи с нищо от големите програмни цели на своята борба, без да накърнява своята независимост като самостоятелна партия и без да иска от партиите на социалдемократи, земеделци и радикали да напуснат своите програмни цели, като предлага единния фронт, е дълбоко убедена, че това е най-сигурното средство в настоящия момент за отбиване настъплението на капитала, за спасяване трудещите се маси от бедствията и опасностите, на които са изложени, и за извеждане страната из задънената улица, в която капиталистическата буржоазия я вкара.

Единният фронт на практика съвсем не означава отстъпление от общите свои партийни принципи, нито партийно обезличаване, а само възприемане на една обща конкретна антикапиталистическа платформа в защита на трудещите се маси и съвместна борба за осъществяване на тая платформа. . .

Пътят на единния фронт е разчистен. И тоя единен фронт на труда срещу капитала ще се осъществи, защото се налага с една желязна необходимост от нуждите на живота и от волята на трудещите се маси.

Тежко и горко на тия партии или партийни водачи, които искат да бъдат представители на трудещия се

български народ, но биха имали неразумността, по свои партийни и лични сметки и съображения, за да не се развалят коалицията си с капиталистите, да се обявят против единния фронт на труда!

С това те сами ще подпишат своята политическа смъртна присъда!

Съч., т. 7, 1954 г., с. 200—207.

Из „ЕДИННИЯТ ФРОНТ
И ПОЛИТИЧЕСКАТА КРИЗА“

Превратът от 9 юни откри една дълбока политическа криза, началото на която ние наблюдавахме още след септемврийската катастрофа в 1918 година, но която бе временно потулена, подобно живи въглени под пепелта, през дружбашкия режим, за да пламне сега отново.

Големият въпрос, който тая все повече изостряща се политическа криза поставя днес на дневен ред за непосредствено разрешение, е *въпросът за властта*. Кому трябва да принадлежи властта в тая страна: *на капиталистическото малцинство или на огромното трудещо се народно мнозинство?* Или с други думи, кой трябва да ръководи съдбините на народа и страната и да направлява общественото развитие: *капиталистическата класа или трудещият се народ?* —

. . . Разрешението на политически въпроси и обществени проблеми в последна сметка е в зависимост от действителните нужди на живота и от реалното съотношение на борещите се обществени сили в дадения момент.

Две решения са възможни за съществуващата политическа криза. Едното е *капиталистическото* решение на кризата, другото е *народното*, т. е. решението, което посочват трудещите се маси. Средно решение днес няма и не може да има.

Но какво е решението, което капиталистическото малцинство се стреми да даде на политическата криза? То се вижда вече достатъчно ясно от самите дела на

днешното правителство. Капиталистическото решение на кризата се ръководи изключително от желанието на капиталистите да задържат на всяка цена властта в ръцете си, без да се държи никаква сметка за нуждите на народните маси и на страната. Капиталистите се интересуват само от въпроса за своите печалби и богатства, от закрепването на своето класово господство и осигуряване възможността си чрез властта да подложат на безпрепятствена експлоатация и ограбване трудещия се свят. Те искат да има в страната една държавна власт, която да се управлява всецяло от канторите на банките и акционерните дружества, от борсата и от канцелариите на индустриалния съюз, на дружество „Балкан“, на експортърското тютюноотърговско сдружение и на разните други капиталистически фирми. Те се стремят чрез властта да подчинят на интересите на капитала целия стопански, културен и политически живот на страната.

И понеже огромното народно мнозинство е явно против такова едно решение на откритата политическа криза, българските капиталисти и техните партии, които взеха с извънпарламентарни средства властта, така също днес съвсем не разчитат на парламентарни средства за нейното задържане.

Капиталистическото решение на политическата криза прочее води неизбежно към *военна или фашистка диктатура* с всички неизчислими вътрешни злини за народа и страната и външни опасности за тяхната свобода и независимост и за мира.

Другото, *народното* решение на политическата криза означава преминаване на властта в ръцете на трудещите се маси, на огромното народно мнозинство, което единствено има право да управлява себе си и страната си и да разполага със своите съдбини. Това решение означава също да се управлява стопанският, културен и политически живот на страната, както и общественото развитие, в пътя на задоволяване нуждите и на обезпечаване правата, свободите, живота, благополучието и мира на трудещия се народ, подчинявайки на тая голяма цел егоистичните интереси на капитала и капиталистическото малцинство.

И това е единственото правилно решение на съществуващата политическа криза от гледна точка на ин-

тересите и бъдещето на трудещите се маси, на цялата трудова интелигенция и на всички некапиталистически елементи, както и от гледна точка на националната независимост на страната, на освобождението на поробените населения на Балканите и на трайните и сигурни мирни отношения със съседните народи и страни.

При днешните условия обаче това спасително за народа и страната решение на политическата криза е възможно само чрез единния фронт на труда, който предлага Комунистическата партия, единния фронт на трудещите се маси и на техните политически партии и икономически организации — от комунисти до истинските, непродали се на Демократическия сговор радикали.

На Социалдемократическата и Радикалната партия, които още продължават да бъдат в едно общо правителство с партиите на капиталистите, предстои днес да се определят и да изберат едно от двете възможни решения на политическата криза — това, което води чрез коалицията им с Демократическия сговор и националлибералите неизбежно към военна или фашистка диктатура, или другото решение, което чрез единния фронт на труда ще осигури на страната една истинска народна власт, едно работническо-селско правителство.

Кое именно ще изберат социалдемократи и радикали — скоро ще се види.

Това, което обаче е несъмнено още днес, то е, че целият трудещ се народ, включително и масата от привържениците на Социалдемократическата и Радикалната партия, ще застане единодушно на страната на единния фронт на труда и този фронт, въпреки всички противодействия, отдето и да идат те и от каквото естество и да са, ще се осъществи най-сетне — за благото на народа и страната.

Из „ЕДИНЕН ФРОНТ ИЛИ КЛАСОВО
СЪТРУДНИЧЕСТВО“

Познатите идеолози и апостоли на класовото сътрудничество между пролетариата и буржоазията у нас след преживените поражения и горчиви разочарования в миналото днес тържествуват и с чувство на рядко самодоволство искат да представят пред света, че комунистическото предложение за единния фронт на труда потвърждавало правотата тъкмо на тактиката на класовото сътрудничество и дори било от естество да покрие всички извършени от тях пакости спрямо интересите на трудещите се маси благодарение на тяхното общоделствуване с буржоазните партии.

Едно напразно и твърде прибързано тържество на повърхностни политици, които очевидно нищо ново не са научили от живота и нищо от своето старо любимо общоделство не са забравили!

Ясно е, че заключенията на господата в случая почиват върху недопустимото смесване и отъждествяване на предлагания от комунистическата партия единен фронт на труда с тактиката на класовото сътрудничество.

Не може да има обаче по-голямо заблуждение от това, нито по-грубо извратяване на идеята за единен фронт, защото — трябва веднага да подчертаем това — *единният фронт и класовото сътрудничество не само не са тъждествени работи, но и, наопаки, те се явяват две тактики дълбоко противоположни, свършено несъвместими и взаимно изключващи се една друга.*

И наистина единният фронт на труда представлява от себе си съвместна работа и борба на трудещите се

маси и техните политически партии и икономически организации за определени конкретни искания и цели, осъществяването на които е възможно само чрез борба *против* буржоазията, капитализма и техните партии, а не в каквото и да е *сътрудничество* с тях.

Класовото сътрудничество пък, или тъй нареченото у нас общоделство, в най-добрата си даже форма не е нищо друго освен подчиняване нуждите и интересите на трудещите се маси на класовите интереси и цели и на класовата политика на буржоазията срещу временни и дребни компенсации на известни партии, групи или дори само отделни лица.

Единният фронт на труда има за задача да обедини усилията на пролетариата и всички други трудещи се маси, групи и елементи в днешното капиталистическо общество в защита на техните еднакви в даден момент жизнени интереси и права против капиталистическата буржоазия и нейната реакция, докато класовото сътрудничество дезорганизира трудещите се маси, разстройва техните партии и организации, улеснява буржоазията в нейните експлоататорски и потиснически планове и подпомага класовото ѝ владичество над огромното трудещо се народно мнозинство.

Единният фронт на труда се създава в името на една конкретна платформа за обезпечаване хляба, живота, правата, свободите и бъдещето на трудещия се народ, а класовото сътрудничество води към използването на масите като разменна монета, за постигането на чужди тям интереси и цели.

Единният фронт на труда освобождава широките народни маси от политическото влияние и зависимост на капиталистическата буржоазия, води към пълното изолитране на капитала и неговите партии и с това разчиства пътя за окончателното освобождение на труда от игото на капитализма.

Класовото сътрудничество обаче подчинява трудещите се маси на капиталистическата буржоазия, затвърдява нейните класови позиции, спасява я от критическото положение, в което се намира в дадения момент поради недоволството на народното мнозинство, за да може тя след това с толкова повече сили и по-голяма бруталност да продължи своята политика на експлоатация, грабеж и потисничество.

Класовото сътрудничество означава при всички условия фактически продаване срещу „паница леща“ жизнените интереси, самостоятелността на пролетарията и малоимотните градски и селски маси за целите на буржоазията и капитализма.

Както в другите страни, така и у нас практиката на класовото сътрудничество неопровержимо показва, че коалиционните правителства на буржоазните партии със Социалдемократическата партия или други дребнобуржоазни партии са *винаги* временни правителства за защита и спасение на буржоазията от застрашаващите я в дадения момент народни движения. . . .

В основата на единния фронт на труда лежи не идеята за класовото сътрудничество с буржоазията, а *непримиримостта* на трудещите се маси към капиталистическата буржоазия и към капитализма, в която непримиримост тия маси се намират във всекидневния си живот по всички големи въпроси за хляб, облекло и жилище, за данъци и репарации, за политически права и свободи, за мир или война.

И затова единният фронт на труда не само не е в противоречие с непримиримата класова борба между труда и капитала, но всъщност се явява само една от формите на проявление на тая борба при дадените условия.

Единен фронт на труда против капитала и неговите партии, а не класово сътрудничество с буржоазията — това е днес върховното повеление на момента и на жизнените интереси на трудещите се маси! И тъкмо за осъществяването на тоя единен фронт първото и неизбежно условие е *решителното отхвърляне на тактиката на класовото сътрудничество с буржоазията и разкъсване правителствената коалиция с Демократическия сговор и Национал-либералната партия. . . .*

За някои от водачите на Социалдемократическата партия може да е твърде удобна тактиката на сътрудничество с буржоазните партии, на задкулиските пазарлъци за министерски портфейли и депутатски мандати и за използване „пропорционално“ изборната зестра в предстоящите избори, както цинично ги съветва и народняшкият в. „Мир“, но за партийната маса, която неведнъж досега е изпитвала пакостите и по-

зора на тая тактика, не ще бъде много трудно да разбере дълбоката разлика между единния фронт и класовото сътрудничество и да прегърне единствено спасителната тактика на единния фронт на труда, почиваща върху непримиримата класова борба срещу капиталистическата буржоазия.

Има нещо по-силно при решаването на тия съдбоноси за трудещите се маси въпроси от личните желания, схващания и сметки на водачите — *това са нуждите и поведенията на народните маси.*

И комунистическата партия, когато прави своето предложение за единния фронт на труда и работи с всички сили за неговото осъществяване, разчита преди всичко именно на своя велик съюзник в случая — *живия, неумолим и неподкупен живот.*

РЕЗОЛЮЦИЯ

*на заседанието на ЦК на БКП (т. с.)
на 5—7 август 1923 г. по положението в страната
и непосредствените задачи на партията*

(предложена от В. Коларов)

Превратът на 9 юни откри криза по въпроса за властта, изходът от която не можеше да бъде друг освен въоръженото въстание на масите в името на работническо-селско правителство.

Въстанието може да се яви като необходим отговор на масите срещу безогледната терористическа и грабителска политика на правителството или сигнал за такова въстание при благоприятни условия може да бъде даден от Комунистическата партия.

Ето защо БКП, без да пренебрегва възможностите за легалната борба, трябва да съсредоточи всичките си сили главно на *всестранната подготовка на масите за въоръжено въстание.*

В *политическо отношение* партията е длъжна да се стреми да образува *единен фронт* на трудещите се маси от града и селото против бруталното настъпление на капитала. В основата на трудовия блок ще легне защитата на потъпканите права и свободи и намиращите се в опасност насъщни интереси на масите по пътя на създаването на работническо-селско правителство.

За тази цел партията ще се обърне към всички масови организации — политически и икономически — на пролетариата и малоимотните граждани и селяни: към Земеделския съюз, Социалдемократическата партия, Занаятчийския съюз, Общия синдикален съюз, кооперациите и организациите на анархокомунистите.

БКП трябва преди всичко да подаде ръка на селските маси от Земеделския съюз и им помогне да се око-

питят от нанесения им тежък удар и да възстановят своите организации. Тя ще влезе във връзка с местните и централните ръководители на Земеделския съюз. На второ място тя ще предложи единен фронт и трудов блок със Социалистическата партия, без да поставя като предварително условие изключването от нейните редици на нейните компрометирани ръководители.

Партията трябва да следи зорко за усилията на буржоазията да се обедини в единен политически блок и попречи на това, използвайки вътрешните и котерийни противоречия между буржоазните партии.

Партията трябва да обърне особено внимание на военната подготовка на въстанието, като организира и усилва своята работа сред войската, работата по въоръжение на масите, разработвайки най-щателно план за мобилизацията на масите и за действие.

Партията трябва да насърчи борбата на масите против терора и настъплението на капиталистите, да я разшири и задълбочи, свързвайки я винаги с лозунга за работническо-селоко правителство.

Партията трябва да продължи най-енергично работата сред македонската и другите емиграции, да укрепва контакта с македонските и другите революционни организации и не допусне тяхното използване от българската буржоазия против трудещите се маси. Партията трябва да влезе незабавно в контакт с Комунистическия интернационал и с балканските комунистически партии и осигури тяхното сътрудничество в случай на действие.

РЕШЕНИЕ

**на заседанието на ЦК на БКП (т. с.)
на 20 септември 1923 г.
за датата на общото въоръжено въстание**

Да се определи денят на ющо въоръжено въстание по цялата страна на 22 срещу 23 септември 1923 година.

Целта на въстанието е да се свали узурпаторското правителство на Цанков, дошло на власт чрез военно-фашисткия преврат на 9 юни, и да се установи работническо-селско правителство.

Комунистическата партия действа съвместно със Земеделческия съюз.

Да се назначи главен военен революционен комитет за ръководство на въстанието от представители на Комунистическата партия и Земеделческия съюз.

*БКП в резолюции и решения, т. II.
Второ издание, 1957 г., стр. 831.*

Из „ОТВОРЕНО ПИСМО ДО РАБОТНИЦИТЕ
И СЕЛЯНИТЕ В БЪЛГАРИЯ“

Драги другари,

След големите революционни борби, които засега завършиха неуспешно за народните маси, ние бяхме принудени да напуснем заедно с много други борци вашата среда, за да продължим да служим на великото дело на своя народ. Макар и да се намираме временно далеч от вас, ролята, която ни се пада да играем в тая борба, ни налага да се обърнем към вас с това отворено писмо.

И първата дума, която ви отправяме, е:

„Горе главите! Кървавото отмъщение на изплашената за властта си белогвардейска сган не ще сполучи да убие борческия дух на трудеца се България! Пораженците ще ни научи как да победим! Въпреки всичко ще бъде работническо-селско правителство в България!“

Тъкмо партиите на капиталистите и чорбаджиите, които наляво и надясно викат за „ред и законност“, на 9 юни извършиха един *взоръжен преврат* и с това *туриха началото на гражданската война*, от която септемврийските събития са само един *крупен епизод* и която не може да се завърши другояче освен с *окончателната победа на трудещия се народ* над неговите кървави потисници, експлоататори и грабители.

Трудещите се селяни и работници в България имаха две големи политически организации за защита на своите жизнени интереси: Българския народен земеделски съюз и Българската комунистическа партия.

Белогвардейското правителство използва сравнително леката си победа на 9 юни, за да нанесе един голям удар на Земеделския съюз...

Считайки опасността от Земеделския съюз вече премахната, генералско-банкерското правителство обърна погледите си към другата масова организация на трудещия се народ — *Българската комунистическа партия*.
Още след 9 юни то арестува голям брой комунисти поради тяхната борба срещу преврата и ги подхвърли на още по-тежка участ, отколкото даже самите земеделци. И със своите офицерски лиги и конспиративни банди то продължи непрекъснато нападенията си върху тях.

В същото време се подигнаха агентите на алчната хищническа буржоазия, които използваха властта за своите грабителски цели. *Подигнаха се земевладелците, за да си върнат отнетата им земя, нададоха вой домопритежателите, за да си възвърнат свободата да дерат кожата на бедните наематели, туриха ръка на банковите средства големите спекуланти и експортъори, за да обират работника и бедния селянин.* Експлоатацията на работническия труд ставаше все по-свирепа — с една дума, градските капиталисти и селските чорбаджии станаха пълни господари на марода и на страната. Всичко това караше трудещия се народ да негодува още по-силно против новата власт.

При тия условия обединената около властта буржоазия трябваше да произведе избори, за да „узакони“ положението си. Но да получи доверието на мнозинството от народа *тя нямаше никаква надежда*, докато комунистическата партия стоеше твърдо на поста си и мъжки защитаваше интересите и правата на целокупна трудеща се България. Опасността от нея ставаше толкова по-голяма, че тя — комунистическата партия, прогласявайки единния фронт на трудещите се от градовете и селата, протягаше братска ръка към едружените земеделци, помогна им да възстановят разбитите си дружби и по такъв начин на дело обяви съюза между градските работници и трудещите се селяни. И наистина еднаквите интереси и общата неволня на градския и селския работен народ *фактически съюзиха Земеделския съюз и комунистическата партия в цялата страна.* . . .

Посягането върху комунистическата партия, аресту-

ването на хиляди нейни дейци от градове и села, закриването на работническите клубове, синдикати и кооперации, турянето ръка върху техните архиви, спирането на целия комунистически работнически печат, запретяването на всякаква комунистическа агитация и на всяко движение на комунисти и работници по селата преля чашата на търпението. *За всички стана ясно, че правителството не ще допусне никаква легална борба. Не само комунистите, но и широките народни маси се почувствуваха засегнати и заплашени.* Много от дирените да бъдат арестувани и малтретирани комунисти из селата забягнаха в горите, последвани от маса съчувственици. Белогвардейското правителство безцеремонно ги обяви за разбойници и изпрати войска да ги преследва и изстребва.

На тоя удар комунистическата партия реши да отговори с *24-часова масова протестна стачка в градовете и с масови протестни събрания из цялата страна.* Обаче правителството турн всичките сили на крак, за да задуши тоя протест. Станаха кървави инциденти в София и други места, предизвикали от бруталността на властта. Въдвореният повсеместен и небивал в България терор засилваше непрекъснато всеобщото възмущение, увеличаваше кървавите стълкновения, докато последните почнаха да вземат характер на народно въстание против развилнялата се и обявила война на цялото трудещо се население власт.

В тия критически моменти, когато правителството задуши всяка възможност за легална борба и *народните маси на много места се дигнаха стихийно,* комунистическата партия биде поставена на изпитание: *да остави ли масите да въстават сами и да бъдат бити по части, или да се обяви на тяхна страна и да се опита да обобщи движението, да го обедини и да му даде политическо и организационно ръководство?* Комунистическата партия, макар и да съзнаваше всичките трудности на борбата и недъзите на организацията, *като партия на трудещия се народ* не можеше да стори друго, освен да прегърне делото на народа и при най-мъчни условия да даде паролата за общо действие по цялата страна заедно със Земеделския съюз на 23 септември.

Каква бе тая парола? Целият народ знае, че тя бе

събарянето на днешното узурпаторско, превратаджийско и насилническо правителство и заместването му с едно работническо-селско правителство.

Борбата не бе за установяване на диктатура и за въдворяване на съветска власт в България, както умишлено лъже днешното правителство, а такава против вилнеющата военна диктатура и за едно широко демократическо правителство, излязло из средата на огромното мнозинство на българския народ — неговата трудеща се част. И в течение на борбата там, дето въстаналият народ взема властта в ръцете си, нигде не бе установена съветска власт, както заблуждава правителството, а бидоха уредени само общи революционни комитети на работническо-селското правителство.

Ако комунистическата партия даде паролата, то тя пък биде подета както от масите, които вървят заедно с нея, така и от селяните, следващи Земеделския съюз, и от цялото трудещо се население. Целокупният трудещ се народ като един човек и с небивал ентузиазъм се подигна да извоюва политическите си свободи, да защити жизнените си интереси и да установи своята собствена власт. . .

След близо двуседмични епически борби народното въстание биде сломено от правителството, което разполагаше изобилно с артилерия и картечници и успя да мобилизира множество банди от запасни офицери, подофицери и хиляди Врангелови контрареволуционери, докато въстаналият народ имаше свършено недостатъчно оръжие.

Веднаж господар на положението, изплашената до смърт буржоазия даде израз на своята страшна злоба и ненавист към трудещия се народ, който се осмели да раздруска основите на нейното господство.

Пред нашите очи нейните озверени банди започнаха масовото избиване на въстаналия народ. Не пощадиха дори ранените и мирното население, жените, децата. Посегнаха и на селата, и на имотите на трудещите се във въстаналите области.

Но ние не искаме да говорим за кървавото отмъщение на тържествующата днес белогвардейщина -- вие, които стенете под нейните удари, по-добре от нас го познавате. Това отмъщение ще бъде жестоко, парвар-

ско, зверско, то ще надмине по своите ужаси белогвардейските жестокости във всички други страни. Но за туй то ще прокара още по-дълбоко кървавата бривда между класата на потисниците и експлоататорите, от една страна, и трудещия се народ, от друга.

И никога, никога вече между тях не ще има мир!

Само срутването на кървавата банкерско-монархическо-генералска власт и установяването на работническо-селското правителство ще бъде удовлетворение и ще донесе успокоение на народните маси и на страната.

Драги другари,

Ние съвместно се борихме за едно велико народно дело. Днес ние сме разбити. Но борбата не е свършена и окончателната победа е по-близка, отколкото враговете ни мислят. Българският трудещ се народ никога не ще се помири с белогвардейската власт на едно нищожно, хищническо и насилническо малцинство, с каквито и звучни фрази да се кичи и с каквито „демократически“ реформи и да парадират. От поражението си ние ще почерпим поука и утре ние ще бъдем по-силни, отколкото бяхме вчера, а нашите врагове все повече ще губят почвата под краката си.

Изпълнени с дълбока вяра в нашето дело, което е светото народно дело, ние, всички трудещи се, героически ще понесем болките и страданията на поражението и с по-голяма енергия и повишено въодушевление ще се предадем отново на служба на народното дело и не ще отдъхнем, докато не победим.

Ние отново ще съберем и съгъстим нашите разстроени и разредени редове. Ние ще пристъпим бързо към изцеряване нанесените ни рани.

С общи усилия и жертви ние ще помогнем на останалите вдовици и сираци, на бедствующите семейства и на прокудените в чужбина другари.

Ние не ще пръскаме силите си в отделни терористически действия, помнейки добре, че ние ще победим само с организираната борба на трудещия се народ и че най-жестокото отмъщение на народните палачи ще бъде събарянето на белогвардейското правителство и окончателната победа на работническо-селската власт.

Особено ние ще пазим и закрепваме съюза на всички трудещи се от градове и села, който в септемврий-

ските борби биде подпечатан с общо пролятата кръв
на хиляди борци, паднали за общото народно дело.

*Никакво униние, никакво отчаяние, никакво мало-
душие!*

Горе главите, славни борци!

Да живее трудеща се България!

Да живее работническо-селското правителство!

Октомври 1923 г.

Васил Коларов, Георги Димитров

Г. Димитров, Съч., т .7, 1954 г., с. 266—276.

РЕЗОЛЮЦИЯ

*на Първата нелегална (Витошката) конференция
на БКП (т. с.) по решенията на ИККИ
по българския въпрос*

Конференцията на БКП, след като разгледа резолюцията на ИККИ по българския въпрос, специално по юнския преврат, Септемврийското въстание, разногласията в партията по единния фронт и работническо-селското правителство, реши: напълно и съзнателно се солидаризира с оценката на ИККИ по събитията и тактиката на партията за разглеждания от горепосочената резолюция период.

Конференцията заявява, че сега партията изцяло, в това число и всичките членове на ЦК, намиращи се вътре и извън България, признават: 1) че до 9 юни партията допусна сериозни грешки в прилагането на тактиката на единния фронт и 2) през 9 юни тя извърши съдбоносна историческа грешка по вина на ЦК: вместо решително вмешателство на страната на въстаналите селяни с лозунга за работническо-селско правителство, тя възприе тактиката на пасивност в разгарящата се гражданска война и с това помогна на буржоазията да завземе властта. Даже ако би било ясно, че резултатът от участието във въоръжения трудов фронт ще бъде само възстановяване правителството на Стамболийски, партията все пак не трябваше да стои настрана, а трябваше да се намеси. Това би значило запазване за пролетариата и за целия трудещ се народ несравнено по-изгодни позиции.

Конференцията намира за съвършено правилна ориентировката на партията към въоръжено въстание; възприета в началото на август, но осъжда упорито поддържаната от мнозинството на ЦК и партийния съвет до и след септември деветоюнската тактика, въпреки противоположната позиция по този въпрос на ИККИ:

оправдаване погрешната позиция от страна на ЦК по-пречи твърде много за съзнателната ориентировка на партията към въоръжено въстание.

Конференцията намира за съвършено правилно и се гордее с това, че във време на предприетото от долу, от народните маси, въоръжено въстание в противовес на съкрушителния удар, подготвян от белогвардейското правителство за унищожаването на БКП, партията застана начело на въстанието и определи неговата цел — работническо-селско правителство; че тя се опита, макар при наличието на страшно трудни условия, да организира въстанието, да го обедини и разшири. Партията доказва не само това, че тя е способна да премине от революционна пропаганда и агитация към революционно действие, но и това, че тя е истинска комунистическа партия, която достойно изпълни поставените ѝ задачи: да подготви и поведе трудещите се към ново въоръжено въстание за установяване работническо-селско правителство и класовата пролетарска диктатура.

Конференцията констатира, че партията вече доказва с всичката своя дейност изцяло, че тя е извлякла уроци от миналото и твърдо държи курса, взет от нея през септември.

Конференцията заявява, че провежданата от целия Комунистически интернационал тактика на единен фронт е напълно правилна. Това е доказано и от провеждането ѝ у нас. Единният фронт, преди всичко с масите, а така също и с организациите на селяните с цел да се създаде работническо-селско правителство, се явява и в нашите дребнобуржоазни условия единствено правилна тактика, която БКП трябва всякога последователно и умело да провежда, за да доведе пролетариата и трудещите се до крайната победа. Обръщайки поглед към миналото, конференцията намира, че за партията е абсолютно необходим най-тесен контакт и пълно съгласие с Комунистическия интернационал. Затова тя задължава ЦК строго да следи за точното изпълнение на решенията на Комунистическия интернационал и ИККИ и чрез Задграничното правителство, президиума на БКП и своя представител в ИККИ да се намира с тях в постоянна и редовна връзка.

ТЕМА ПЕТА

ПАРТИЯТА ПРЕЗ ГОДИНИТЕ НА
ЧАСТИЧНАТА СТАБИЛИЗАЦИЯ
НА КАПИТАЛИЗМА,
НА ИКОНОМИЧЕСКАТА КРИЗА И ПОДЕМА
НА РАБОТНИЧЕСКОТО ДВИЖЕНИЕ
(1925 — 1934 г.)

Из „„ЛЕВИЧАРСТВОТО“ —
ДЕТСКАТА БОЛЕСТ НА КОМУНИЗМА“

В БОРБА С КАКВИ ВРАГОВЕ
ВЪТРЕ В РАБОТНИЧЕСКОТО ДВИЖЕНИЕ ИЗРАСНА,
ЗАКРЕПНА И СЕ ЗАКАЛИ БОЛШЕВИЗМЪТ?

Първо и главно — в борба против опортюнизма, който в 1914 г. окончателно прерасна в социалшовинизъм, премина окончателно на страната на буржоазията, против пролетариата. Това бе, естествено, главният враг на болшеvizма вътре в работническото движение. Този враг си и остава главен в международен мащаб. На този враг болшеvizмът отделяше и отделя най-много внимание. Тая страна от дейността на болшевиките сега вече е достатъчно добре известна и в чужбина.

... Друго трябва да се каже за другия враг на болшеvizма вътре в работническото движение. В чужбина още твърде недостатъчно знаят, че болшеvizмът израсна, оформи се и се закали в дългогодишна борба против *дребнобуржоазната революционност*, която прилича на анархизма или заимствува нещо от него, която отстъпва в нещо съществено от условията и изискванията на издържаната пролетарска класова борба. Теоретически за марксистите е напълно установено — и от опита на всички европейски революции и революционни движения е напълно потвърдено, — че дребният собственик, дребният стопанин (социален тип, който в много европейски страни има твърде широко, масово представителство), изпитвайки при капитализма постоянно

угнетение и много често невероятно рязко и бързо влошаване на живота и разорение, лесно преминава към крайна революционност, но е неспособен да прояви издръжливост, организираност, дисциплина, твърдост. „Побеснелият“ от ужасите на капитализма дребен буржоа — това е социално явление, присъщо, както и анархизмът, на всички капиталистически страни. Неустойчивостта на такава революционност, нейната безплодност, свойството ѝ да се превръща бързо в покорност, апатия, фантастика, даже в „бясно“ увлечение от това или онова „модно“ буржоазно течение — всичко това е безизвестно. Но теоретическото, абстрактното признаване на тези истини още ни най-малко не избавя революционните партии от старите грешки, които излизат налице винаги по неочакван повод, в малко по-нова форма, в невидан по-рано облик или окръжение, в оригинална — повече или по-малко оригинална — обстановка.

Анархизмът често се е явявал като своеобразно наказание заради опортюнистическите грехове на работническото движение. И двете извращения са се допълняли едно друго. И ако в Русия, въпреки по-дребно-буржоазния състав на нейното население в сравнение с европейските страни, анархизмът се ползуваше в периода на двете революции (1905 и 1917) и през време на подготовката за тях със сравнително нищожно влияние, то това, несъмнено, трябва да се сметне отчасти като заслуга на болшевизма, който винаги е водил най-безпощадна и непримирима борба против опортюнизма.

... Болшевишкият бойкот на „парламента“ в 1905 г. обогати революционния пролетариат с извънредно ценен политически опит, като показва, че при съчетаването на легалните и нелегалните, парламентарните и извънпарламентарните форми на борба понякога е полезно и даже задължително да умеем да се откажем от парламентарните. Но сляпото, подражателно, некритично пренасяне на този опит в *други условия, в друга обстановка* е най-голяма грешка. . . Изводът е ясен: да се отричат компромисите „Принципиално“, да се отрича всяка допустимост на компромиси изобщо, каквито и да са те, е детинщина, към която е трудно даже да се отнесе човек сериозно. Политик, който желае да бъде полезен на революционния пролетариат, трябва да умее

да отдели *конкретните* случаи именно на такива компромиси, които са недопустими, в които се изразява опортюнизъм и предателство, и да се насочи всичката сила на критиката, цялото острие на безпощадното разобличение и на непримиримата война против *тези конкретни* компромиси, не позволявайки на много опитните безпринципно „практични“ социалисти и парламентарни йезуити да се извъртат и изплъзват от отговорност чрез разсъждения за „компромисите въобще“. Господа английските „водачи“ на трейдюнионите, както и тези на фабианското дружество и на „независимата“ работническа партия, именно така се изплъзват от отговорност за *извършеното от тях предателство*, за извършения от тях *такъв* компромис, който действително означава най-лош опортюнизъм, измяна и предателство.

Има компромиси и компромиси. Трябва да умеем да анализираме обстановката и конкретните условия на всеки компромис или на всяка разновидност компромиси. Трябва да се учим да различаваме човека, който е дал на бандитите пари и оръжие, за да намали причиняването от бандитите зло и да облекчи залавянето и разстрелването на бандитите, от човека, който дава на бандитите пари и оръжие, за да участвува в дележа на бандитската плячка. В политиката това далеч не винаги става тъй лесно, както в детски простото примерче. Но оня, който би поискал да измисли за работниците такава рецепта, която да дава предварително готови решения за всички случаи в живота, или който би обещал, че в политиката на революционния пролетариат не ще има никакви трудности и никакви заплетени положения, той би бил просто шарлатанин.

За да не оставя място за превратни тълкувания, ще се опитам да набележа, макар съвсем накратко, няколко основни положения за анализа на конкретните компромиси.

Партията, която сключи компромис с германските империалисти, състоящ се в подписването на Бресткия мир, изработваше своя интернационализъм на дело от края на 1914 година. Тя не се боеше да провъзгласи поражението на царската монархия и да клейми „защитата на отечеството“ във войната между двата империалистически хищника. Депутатите на тази партия в

парламента отидоха на заточение в Сибир вместо по пътеката, водеща към министерските портфейли в буржоазното правителство. Революцията, която събори царизма и създаде демократическа република, даде нова и най-голяма проверка на тази партия: тя не влезе в никакви съглашения със „своите“ империалисти, а подготви тяхното събаряне и ги събори. Взела политическата власт, тази партия не остави камък върху камък нито от помещническата, нито от капиталистическата собственост. Като публикува и разкъса тайните договори на империалистите, тази партия предложи мир на *всички* народи и се подчини на насилието на брестките хищници само след като англо-френските империалисти осуетиха мира, а болшевиките направиха всичко човешки възможно за ускоряване на революцията в Германия и в другите страни. Пълната правилност на такъв компромис, сключен от такава партия, при такава обстановка, всеки ден става все по-ясна и по-очевидна за всички.

Меншевиките и есерите в Русия (както и всички водачи на II Интернационал в целия свят през 1914—1920 г.) започнаха с предателство, оправдавайки пряко или косвено „защитата на отечеството“, т. е. защитата на *своята* грабителска буржоазия. Те продължиха предателството, като влязоха в коалиция с буржоазията на *своята* страна и се бориха заедно със *своята* буржоазия против революционния пролетариат в своята страна. Техният блок отначало с Керенски и кадетите, после с Колчак и Деникин в Русия, както и блокът на техните чуждестранни съмишленици с буржоазията на *своите* страни, бе преминаване на страната на буржоазията против пролетариата. *Техният* компромис с бандитите на империализма се състоеше от началото до края в това, че те ставаха *съучастници* на империалистическия бандитизъм

Из „ЗА ЗНАЧЕНИЕТО НА ЗЛАТОТО СЕГА
И СЛЕД ПЪЛНАТА ПОБЕДА НА СОЦИАЛИЗМА“

... За истинския революционер най-голямата опасност — може би дори единствената опасност — е преувеличаването на революционността, забраняването на границите и условията за уместно и успешно прилагане на революционните похвати. Истинските революционери са си чупили главите най-вече тогава, когато са започвали да пишат „революция“ с главна буква, да въздигат „революцията“ в нещо почти божествено, да губят ума си, да губят способността най-хладнокръвно и трезво да съобразяват, да обмислят, да проверяват в какъв момент, при какви обстоятелства, в каква област на действие трябва да умеем да действваме революционно и в какъв момент, при какви обстоятелства и в каква област на действие трябва да умеем да преминем към реформистко действие. Истинските революционери ще загинат (в смисъл не на външно поражение, а на вътрешно проваляне на тяхното дело) само в такъв случай — но ще загинат сигурно в този случай, — ако загубят мярка и помислят, че „великата, победоносна, световна“ революция може и трябва непременно да решава по революционен начин всички и всякакви задачи при всякакви обстоятелства във всички области на действие.

Из „ПОЛИТИЧЕСКИ ОТЧЕТ НА ЦК НА БРП (к)
ПРЕД ПЕТИЯ КОНГРЕС НА ПАРТИЯТА“

... Усвояването на характерните черти на революционната епоха беше изобщо една сериозна и трудна задача, а още по-трудно беше да се разберат специфичните особености на революционната епоха на Балканите, гдето бе поставена да работи нашата партия. Правилно отбеляза Съвещанието, че за това беше нужно усвояването на марксизма-ленинизма като ръководство за действие, като се изучава опитът на руската революция и своя собствен революционен опит. Чрез здрава самокритика партията трябва „да се превъзпита по такъв начин, че да бъде в състояние да се ориентира при всяка историческа обстановка и държейки сметка за конкретните условия, да ръководи правилно борбата на масите по пътя на международната революция“.

Виенското разширено заседание на ЦК през 1926 год. не отиде по-далеч от Московското съвещание по въпроса за болшевизацията на партията. Наистина то изтъкна специално задачата за „идейното сплотяване на партийните маси около знамето на партията и Комунистическия интернационал и на основата на ленинизма“. Съвършено правилно бе също така, че Московското съвещание* и разширеното заседание на ЦК във Виена подчертаха огромното значение за болшевизацията на партията, което има изучаването на нейния собствен опит в светлината на ленинизма. Но неправилно бе, гдето разширеното заседание на ЦК, както и Мос-

* Московско съвещание през 1925 г.

ковското съвещание схващаха болшевизацията като един „процес на органическо развитие“, а не като борба за преодоляване на неболшевишките традиции от тесносоциалистическия период.

След Витошката конференция, която сплоти комунистическата партия на линията на Септемврийското въстание, Втората партийна конференция, състояла се в Берлин в края на декември 1927 год. и началото на януари 1928 г., подхвърли на обстойно обсъждане дейността на партията след 1923 год., нейната тактика, както и нейните достижения, извършените грешки и преживените поражения. На Втората конференция трябваше да се води ожесточена борба против десните и левите отклонения.

Още на Московското съвещание се бяха появили съществени разногласия по оценката на извършените от партията грешки. Защитниците на деветоюнското капитуланство и привържениците на ултралевичарския уклон, проявен в априлските събития, фактически се бяха обединили в борбата срещу септемврийското ръководство на партията. Представителите на септемврийския курс трябваше да водят борба на два фронта. След обстойно дебатирание на всички въпроси както десничарите, така и левичарите бяха свили овите знамена и формално се бяха присъединили към предложенията от партийното ръководство резолюции.

Но след съвещанието разногласията избухнаха с нова сила. Десните опортюнисти и левите сектанти се обединиха в безпринципен блок за борба против септемврийското ръководство на партията, което се прояви на Втората партийна конференция. . .

. . . Конференцията направи сериозен опит да даде анализ и обща оценка на миналото на партията. Тя посочи онова, което сближаваше тесния социализъм с болшевизма и което помогна на партията да мине към болшевизма. Тя посочи също така редица въпроси, по които тесният социализъм се отличаваше от болшевиките — което спъваше нейната болшевизация. Но и Втората партийна конференция, въпреки направената значителна стъпка напред, не отиде докрай, не определи ясно коренното отличие на теснячеството от ленинизма по основните въпроси на революцията. И Втората конференция продължаваше да счита болшевиза-

цията на партията като приспособяване на революционното теснячество към новите условия, а не като решителна борба за преодоляване на социалдемократическите отживелици в партията и нейното болшевишко (марксистко-ленинско) превъоръжаване. Изтъквайки, че през следвоенния период партията се „развиваше и действуваше изобщо като революционна партия на българския пролетариат“, Втората партийна конференция заявяваше, че тя преминавала последователно „от методите на агитацията и пропагандата и методите на икономическата борба за предвоенния период към методите на масовото революционно действие, приспособяваща се към нуждите и изискванията на революционната епоха“. Наистина конференцията подчерта, че това развитие „не върви по права линия, а се извършва със зигзаги и колебания“, че болшевиизирането на партията става чрез „борба на тласкащите я напред болшевишки тенденции и дърпащите я назад социалдемократически остатъци“, но заедно с това тя едностранчиво заявяваше, „че революционното теснячество със септемврийството се сляха в два основни нелоклатими корена на партията, като болшевишка партия на българския пролетариат“.

Втората партийна конференция характеризира Септемврийското въстание като „пълно отрицание на леветоюнската тактика“, като дълбок прелом в нейното развитие, който положи основите за „окончателното и безвъзвратно скъсване със социалдемократизма и леветоюнщината“, като най-решителна крачка по пътя към болшевизацията на партията.

В оценката на тесносоциалистическия период Втората партийна конференция, без да отъждествява теснячеството с болшевизма, все пак изтъкваше преди всичко онова, което сближаваше теснячеството с болшевизма, а не напълно сочеше онова, което го отличаваше от болшевизма.

Правейки преглед на този период, трябва да кажа и от тази трибуна, както нееднократно съм заявявал, че за съжаление ние, най-близките съратници на Д. Благоев, след неговата смърт не съумяхме своевременно да направим необходимата марксистко-ленинска цялостна преоценка на всички ценности на революционното минало на партията и българския пролетариат,

за да може, използвайки до дъно положителния, големия капитал на революционното движение, да се преодолеят по-бързо и окончателно неболшевишките остатъци от тесносоциалистическия период.

Това обстоятелство, наред с тежкото нелегално положение на партията, бе използвано от разни ултра-левичарски и случайни елементи, за да проникнат в ръководството на нашата партия и даже да вземат временно връх в нейното ръководство.

4. БОРБАТА ПРОТИВ ЛЯВОТО СЕКТАНТСТВО В ПАРТИЯТА И НЕГОВОТО ПРЕОДОЛЯВАНЕ

Злоупотребявайки с авторитета на Комунистическия интернационал, представяйки се вътре в страната като най-добри тълкуватели на неговите решения, използвайки, както казах, тежките условия на подполието, в което се намираше партията, левите сектанти Искров, Георги Ламбрев, Илия Василев (Бойко) успяха да организират по фракционен начин пленум на ЦК през лятото на 1929 г.²⁶ и да се настанят фактически в партийното ръководство. Под маската на болшевизация на партията левите сектанти всъщност провеждаха антиболшевишки курс. Те издигнаха лозунга за „изкореняване на теонячеството“, въобще поведоха подла борба против старите, верни на партията кадри, против нейното революционно минало, тикаха партията по пътя на пагубната за нея изолация от масите. Не малко за това съдействуваше и пасивността на стари, авторитетни в миналото партийни дейци вътре в страната, които бяха се отдръпнали по това време от активна работа в партията.

Левосектантската фракция се превърна в главно препятствие за болшевизацията на партията.

Но въпреки временното надмощие на левосектантската фракция партията имаше достатъчно здрави сили за ръководене борбите на трудещите се по места в настъпилния полем на работническото движение. Стагнацията, която беше обхванала движението на работниците и трудещите се след жестоките поражения в 1923 и 1925 година, постепенно се изживяваше. През 1927 г. се образува Работническата партия като ле-

гална организация на работническата класа. Бяха възобновени работническите професионални организации. Работническата партия, действайки под ръководството на нелегалната компартия, съумя в късо време да спечели голям авторитет сред масите. Налице бяха признаците на нов революционен подем на масите. През този период се развиха сериозни стачни борби, бяха завоювани крупни успехи в изборите, широко се използваха легалните възможности. Партията растеше и продължаваше смело да върви напред. Няма никакво съмнение обаче, че успехите на партията щяха да бъдат много по-големи, ако не беше зловредното влияние на левосектантската фракция. Така например на II пленум „левите“ сектанти, вместо да насочат вниманието си към възглавяване от партията новия борчески подем на масите, се впуснаха в схоластични сектантски умувания около миналото на партията и съчиниха километрични резолюции, които никой работник не би могъл да дочете докрай. Също така по вина на левосектантската фракция нашата партия не можа да осигури разрастването и успешното завършване на извършения сериозен пробив във фронта на фашистката диктатура през лятото на 1931 год., както и при преврата на 19 май 1934 год. . .

Първо. Вместо трезва оценка на положението, въз основа на един конкретен марксистки анализ на действащите сили, повтаряха се общите формули на ленинската стратегия и тактика и механически се пренасяха установките на другите комунистически партии без оглед на конкретните условия у нас. Успехите, които партията отбеляза въпреки левосектантското ръководство, левите сектанти приписваха на себе си и обявиха, че партията стояла непосредствено пред задачите за установяване на пролетарска диктатура в България.

Второ. Сериозната и упорита работа сред работниците и селяните за популяризиране на партийните лозунги, за подготвяне на борбата, за мобилизиране на масите бе заменена с „революционни“ фрази, с бомбастични апели за „революционни“ акции. Типичен за левосектантския курс беше издигнатият от левите сектанти лозунг за „всеобщо, открито, повсеместно настъпление“, за „завладяване на улиците“, за „завземане

на земята“ и други подобни „революционни“ словоизлияния. Лозунгът за политическа стачка беше тъй компрометиран от левите сектанти, че Профинтернът трябваше да се изкаже изрично против неговото издигане в България.

Трето Действителното ръководство, основано върху съзнателното възприемане от партийното членство и членството на масовите организации на решенията и директивите на партията, биде заменено с механическо, грубо командване. Отношението на левосектантското ръководство към създадената от нашата партия легална Работническа партия беше неправилно и изключително вредно. Макар че в Работническата партия бяха обединени голям брой работнически кадри с масовопит и макар че влиянието на комунистическата партия в масите се проявяваше чрез нея, нейните кадри бяха третираны като кадри от втори ранг. След преврата на 19 май 1934 г., когато Работническата партия и другите масови организации бяха забранени, левосектантското ръководство не организира никакъв отпор, а побърза да обяви Работническата партия за „самоликвидирана“.

Четвърто Под прикритието на една фалшива „болшевизация“ тесносоциалистическият период на партията бе обявен за „меншевишки“ и „противоболшевишки“. Маскирайки се със защитата на Септемврийското въстание, популяризираше се на дело троцкистката „критика“ на Септемврийското въстание и се обяви война на септемврийските кадри на партията. Левосектантското ръководство даже саботира международната антифашистка кампания във връзка с Лайпцигския процес. . . .

. . . Трябва с благодарност да се отбележи, че борбата на партията за преодоляване лявото сектантство беше сериозно подпомогната от Комунистическия интернационал и от неговата ръководеща Болшевишка партия, особено във връзка с втория пленум на ЦК, вредните решения на който бяха отхвърлени от ИККИ. . .

. . . Партията беше изправена отново пред сериозна опасност за своето съществуване и развитие. За нейното спасение беше необходимо да се напрегнат всички сили, за да се ликвидира левосектантският курс, да се изтръгне ръководството на партията от ръцете на лево-

сектантите и да се направи решителен поврат от революционната фразеология към действително болшевишка масова работа и борба. Само бързото преодоляване на сектантските извращения във всички области на партийната дейност можеше да помогне на партията да възстанови връзките си с масите и да я направи способна да изгради единния народен антифашистки фронт за събаряне на военно-фашистката диктатура.

Въпреки големите трудности, предизвикани от условията на нелегалността и фашисткия терор, нашата партия при помощта на Комунистическия интернационал успешно можа да се справи и с тая важна задача (Продължителни ръкопляскания).

Съч., т. 14, 1955 г., с. 247—257.

Из „НАСТЪПЛЕНИЕТО НА ФАШИЗМА И
ЗАДАЧИТЕ НА КОМУНИСТИЧЕСКИЯ
ИНТЕРНАЦИОНАЛ В БОРБАТА ЗА ЕДИНСТВОТО
НА РАБОТНИЧЕСКАТА КЛАСА ПРОТИВ
ФАШИЗМА“

*Доклад пред VII световен конгрес на
Комунистическия интернационал*

... След VI конгрес на Коминтерна във всички комунистически партии в капиталистическите страни бе проведена *успешна борба против тенденцията на опортюнистическо приспособяване към условията на капиталистическата стабилизация и против заразяването с реформистки и легалистки илюзии*. Нашите партии чистеха своите редове от различните десни опортюнисти, укрепвайки с това своето болшевишко единство и бое-способност. По-малко успешно се водеше, а често и съвсем не се водеше борба против *сектантството*. Сектантството се проявяваше вече не в примитивни, открити форми както в първите години от съществуването на Комунистическия интернационал, а прикривайки се с формално признаване болшевишките тези, тормозеше разгръщането на болшевишката масова политика. В наше време това често не е вече „детока болест“, както писа Ленин, а *вкоренен порок*, без избавянето от който не може да бъде решена задачата по създаването на пролетарския единен фронт и превеждането на масите от позициите на реформизма на страната на революцията.

В сегашната обстановка сектантството, *самодоволното* сектантство, както ние го квалифицираме в проекторезолюцията, пречи *преди всичко* на нашата борба за осъществяването на единния фронт — сектантството, доволно от своята *доктринерска ограниченост*, от своята откъснатост от действителния живот на масите, доволно от своите *опростени методи* на разрешаване на

най-сложните въпроси на работническото движение, въз основа на шаблонни схеми, е сектантство, което претендира за всесъзнание и което счита за излишно да се учи от масите, от уроците на работническото движение. С една дума, сектантство, за което, както се казва, морето е до колене. Самодоволното сектантство *не иска и не може* да разбере, че ръководенето на работническата класа от страна на комунистическата партия не се постига от само себе си. Ръководната роля на комунистическата партия трябва да бъде завоювана в боевете на работническата класа. За това е нужно не да се декламира за ръководната роля на комунистите, а със своята ежедневна масова работа и правилна политика *да заслужим, да завоюваме доверието на работническите маси*. Това е възможно само ако ние, комунистите, в нашата политическа работа сериозно държим сметка за действителното равнище на класовото съзнание на масите, за степента на тяхното революционизиране, ако ние трезво оценяваме конкретната обстановка не въз основа на нашите пожелания, а въз основа на това, което е действително. Ние трябва крачка по крачка търпеливо да облекчаваме преминаването на широките маси на позициите на комунизма. Ние никога не трябва да забравяме думите на Ленин, който най-енергично ни предупреждаваше, че

„работата е именно там, да не вземаме изживяното за нас като изживяно за класата, като изживяно за масите“*

Другари, нима са малко и сега такива доктринерски елементи в нашите редове, които в политиката на единния фронт всякога и всякъде виждат единствено само опасности? За такива другари целият единен фронт е опасност от началото докрай. Но тази сектантска „принципиалност“ не е нищо друго освен политическа безпомощност пред трудностите на непосредственото ръководене на борбата на масите.

Сектантството *особено* се изразява в надценяването на революционизирането на масите, в надценяването на темпа на тяхното оттегляне от позициите на реформизма, в опитите да се прекратят трудните етапи и

---

* Ленин. Летская болезнь „левизны в коммунизме“, т. XXV, стр. 201 (Бълг. изд., т. 31, стр. 44).

сложните задачи на движението. Методите на ръководене масите на практика често се заменяха с методите на ръководене на цялата партийна група. Недооценяваше се силата на традиционната връзка на масите с техните организации и ръководства, а когато тези маси не късаха изведнъж тези връзки, към тях започваха да се отнасят също така рязко, както и към техните реакционни ръководители. Шаблонизираха се тактиката и лозунгите за всички страни и не се вземаха под внимание особеностите на конкретната обстановка във всяка отделна страна. Пренебрегваше се необходимостта от упорита борба в средата на самите маси за завоюване доверието на последните, пренебрегваше се борбата за частични искания на работниците и работата в реформистките професионални съюзи и фашистките масови организации. Политиката на единния фронт се заменяваше често с голи апели и отвлечена пропаганда.

Сектантските установки не по-малко пречеха на правилния подбор на хората, на възпитанието и издигането на *кадри, свързани с масите, ползващи се с доверието на последните, кадри, революционно издържани и проверени в класовите боеве, умеещи да съчетават практическия опит на масовата работа с принципалната издръжливост на болшевика.*

Сектантството по този начин забавяше в значителна степен растежа на комунистическите партии, затрудняваше провеждането на действителна масова политика, пречеше да се използват затрудненията на класовия праг за укрепване позициите на революционното движение, пречеше за завоюването на широките пролетарски маси на страната на комунистическите партии.

ЗА ПОВРАТ В ПАРТИЯТА

*Реч по случай 10 години от смъртта на Д. Благоев.
17 май 1934 г.*

Другари! Вследствие на редица речи във връзка с 1 май и след 1 май, за съжаление, моето здраве отново се влоши. Това принуди лекарите, които ме лекуват, да ми запретят за известно време всякакви речи и ако въпреки това тая вечер все пак дойдох за кратко време тук, това направих, защото се чувствавам задължен да взема непосредствено лично участие в тая забележителна демонстрация на единството на партията на Благоев със старите руски болшевики. Аз бих искал лично от името на тая партия и от тая трибуна да засвидетелствувам нашата твърда решителност да вървим по стъпките на славните руски болшевики (Р ъ к о п л я с к а н и я).

Аз съм, другари, един от учениците на Благоев и един от неговите най-близки съратници в продължение на дълги години. Благоев, основателят на нашата партия, се отличаваше от другите с особени черти, които са отличителните черти на българското теснячество и които свидетелствуват за родствеността на теснячеството в България с болшевизма.

Тия особености на нашия покоен водител Благоев се състоят в следното: *1. Класова непримиримост против буржоазията и нейните широкосоциалистически (меншевишки) оръдия. Класа против класа — това бе лозунгът, това бе девизът, това бе линията на Благоев и българското теснячество. 2. Всичко за партията на пролетариата. Пълно подчинение на личния живот, на личните интереси, на личната воля — на интересите, на*

волята на партията на пролетариата. 3. *Непоколебима, безгранична вяра в силите и в бъдещето на работническата класа.* Мен ми се струва, че това главно осигури до войната и непосредствено след войната големите успехи на нашето революционно движение в България. Това главно ни и помогна на нас да разбием българските меншевики (широките социалисти, общоделците) така, както никъде, освен от болшевиките в Русия, социалдемократията не е била разбивача. Това главно помогна на българската партия да влезе в пътя на болшевизма след войната. . . (Аплодисменти) и да стане, заедно с руската болшевишка партия и под нейното ръководство една от основателките на III Комунистически интернационал (Аплодисменти).

Но Благоев и българското теснячество *се различаваха от болшевиките и болшевизма.* И даже тогава, когато ние станяхме съоснователи на Комунистическия интернационал, ние още далеч не бяхме болшевики, истински болшевики. И това, че ние не бяхме болшевики, ни доведе до грешките в 1918 г., непосредствено след войната във въстанието на войнишките маси, а така също при фашисткия преврат на 9 юни — 1923 г. Това обстоятелство нам ни попречи да организираме и да ръководим славното Септемврийско въстание в 1923 г. по болшевишки и по такъв начин да осигурим неговата възможна победа. Това нам ни попречи, най-сетне, своевременно да видим и да разберем както трябва дълбокото различие по основните въпроси на пролетарската революция между теснячеството и болшевизма.

Аз, другари, в моя 35-годишен революционен и политически живот съм направил немалко грешки, но това, което аз никога не мога да забравя и никак не мога да си простя — това са две грешки: първата грешка, която аз заедно с ЦК на партията допуснах на 9 юни в 1923 г., когато при извършването на фашисткия преврат заехме така наречената „неутрална“ позиция, и втората грешка — че не само аз, но и цялата партия своевременно (още в 1918—1919 г.) не разбрахме, че нашето революционно българско теснячество — *това още не е болшевизъм.* Ние не направихме тогава от различието между теснячеството и болшевизма съответния извод, не извлякохме съответния урок, с което ние забавихме болшевицизацията на нашата партия, която без-

условно тогава би се извършила много по-бързо и би се извършила много по-безболезнено.

Другари! Не само нашите приятели, но и нашите врагове, всеки по своему, отбелязаха моето лично геройство в Лайпциг. Да, другари, аз напомнях и през време на процеса, и след процеса, че неведнаж, когато бях в България, в нашето революционно движение аз лично съм проявявал това геройство, и не само аз съм проявявал такова, но и десетки, стотици и хиляди тесняци, които всякога се биеха мъжествено, и трябва да ви кажа, че една от отличителните черти на българското теснячество — това бе неговата мъжествена борба с неговите врагове. Хиляди тесняци загинаха във връзка със Септемврийското въстание, без да се откажат от комунизма. Много от тях биха спасили своя живот, ако само биха дали декларация, че по-нататък те няма да бъдат комунисти. Ако аз на Лайпцигския процес бих излязъл като стар тесняк, аз бих бил мъжествен, аз бих се държал достойно, бих се ограничил само с лична самозащита и не бих прокарал тая борба против фашизма, която възхити работниците от целия свят. Когато аз в Лайпциг и в Берлин пред фашисткия съд държах в едната си ръка, в лявата ръка, процесуалния кодекс на германската държава, а в дясната ръка — *програмата на Коминтерна...* (бурни, дълго нестихващи аплодисменти), когато аз на всяка крачка използвах Лениновата аргументация в борба против *врага, против фашизма, аз се бих не като тесняк, а като болшевик...* (бурни аплодисменти), защото само Лениновото учение, само болшевишкият метод, само *болшевишкото геройство* може да ни позволи именно така да се бием и да побеждаваме!

Аз считам, че тесняшкото минало, тесняшкият стаж в българското революционно движение не е минус, а тъкмо наопаки — плюс. Обаче при условие, ако тесняшките революционни традиции и добродетелите на стария тесняшки, марксистки опит се претопят в болшевишкия котел. (Аплодисменти). И в това отношение нашата партия вече е направила основните крачки. Пред нея стои още голяма работа на тоя път. Но именно само на тоя път партията успя да извлече всички уроци от Септемврийското въстание за своята болшевизация. По такъв начин тя превърна поражението

на това въстание в условие за победата на бъдещата пролетарска революция в България. Тя завладя болшинството на работническата класа. И само, борейки се за завладяване и укрепване на съюза на пролетариата с трудещите се селяни, нашата партия върви напред под знамето на Маркс — Енгелс — Ленин, към решителната борба за Съветска България.

Другари! Ние се учихме, учим се и ще се учим и в бъдеще от славните руски болшевики. Ние сме щастливи, че по примера на живите още стари болшевики ние можем по-нататък да укрепваме своята воля за борба и своята увереност в победата. Аз лично, седейки в затвора, окован в белезници, в най-тежките минути съм си спомнял как живееше революционният пролетариат в стара царска Русия. Аз си спомнях с каква енергия и с какво безстрашие стотици и хиляди наши стари болшевики са се борили против тия трудности и опасности, които стояха на техния път. Какво геройство проявявала руските болшевики в периода на гражданската война и след това в областта на социалистическото строителство! И ако те — казвах аз в себе си — с чест и доблест издържаха всички тия изпитания, то и аз, българският комунист, също така съм длъжен, стоейки непоколебимо на своя пост, намирайки се на една световна трибуна, да покажа пример на германския пролетариат, на моите български братя и на целия международен пролетариат как може и е длъжен да се бие един болшевик с буржоазията, с фашизма, най-дълбоко уверен в неизбежността на окончателната победа на пролетарската революция! (Бурни, дълго нестихващи аплодисменти. Оркестърът свири „Интернационалът“. В залата се раздават възгласи, подети от стоящото множество: „Да живее другарят Димитров, вождът на българския пролетариат!“)

Из „ДЕКЛАРАЦИЯ НА КОНФЕРЕНЦИЯТА
НА БЕЗПАРТИЙНИТЕ РАБОТНИЧЕСКИ ГРУПИ
ОТ СОФИЯ И ПРОВИНЦИЯТА ЗА ОБРАЗУВАНЕТО
НА РАБОТНИЧЕСКАТА ПАРТИЯ В БЪЛГАРИЯ“

20 февруари 1927 г.

Общата конференция на безпартийните работнически групи от София и провинцията, овикана на 20. II. 1927 г., като се занима с положението на работничеството във връзка с общото икономическо и политическо положение в страната, заключава:

1. Икономическото положение на страната се характеризира с едно бързо концентриране на банковия, търговския и индустриалния капитал, който в съюз с чуждия капитал и под негово ръководство установява пълното си господство в стопанския живот, като подлага на масово разорение средните и дребните предприятия и на жестока експлоатация работническите маси. . .

2. Политическият режим, който Демократическият съюз установи в страната, провежда в управлението предимно интересите на едрия банков и търговски капитал и на най-реакционната част от буржоазията. . .

3. Днешното положение на работничеството и на целия трудещ се народ е твърде тежко. Експлоатацията на труда не е вземала никога такива размери. Работническите заплати, които и преди войната не достигаха равнището на необходимите за живот средства, днес са 50% от довоенния размер. Законите за защита на труда не се прилагат, 8-часовият работен ден е премахнат и навред се работи по 12—14 и повече часа. Във фабриките, банките, заведенията и мините цари неограниченият произвол на капиталиста. Към експлоатацията от страна на капитала се прибавят и тежките данъ-

ци, които непрекъснато се увеличават. Скъпотията е все така непоносима. Лишения, глад, масови епидемии и други болести, самоубийства, злополуки и пр. правят широки опустошения в средата на трудещите се маси и най-вече на работничеството. А силите на трудещите се са разпръснати и неорганизирани за защита срещу експлоатацията и срещу тежкия политически гнет.

4. Окончателното освобождение на работническата класа и на всички трудещи се е възможно само с премахването на наемното робство и с осъществяването на социалистическия идеал. Но работничеството трябва да защити днес интересите си и да запази съществуването си. За това само икономическата и професионалната организация не са достатъчни. Необходимо е сплотяването ѝ на политическа почва за участие в политическите борби и за въздействие на управлението.

5. Работничеството е лишено в този момент от една политическа организация, която в рамките на законите да води борбите му и да отстоява интересите му. В Земеделския народен съюз са обединени земеделските средни и дребни стопани. В Занаятчийската партия влиза само една част от занаятчийството. В Социалдемократическата партия се групират предимно дребно-собственическите и интеллигентските слоеве. Необходимо е и работничеството да се сплоти в една своя работническа политическа организация и след това всички трудови организации да си подадат ръка, за да образуват един блок на труда.

6. В средата на работническите маси съществува и се проявява все по-силно стремението да се групират в своя политическа организация. Създаването на безпартийни работнически групи в София и на много места в провинцията е сигурен признак за това. Но тия групи не представляват една политическа организация, която да обедини в себе си по-големи работнически маси и да заеме мястото на работническата класа в политическите борби. . .

Изхождайки от всички тия съображения, конференцията на безпартийните групи счита за свой дълг да изрази общия стремеж на работничеството да си създаде една своя политическа организация и за това решава:

1. Обявява сливането на безпартийните работнически групи в една политическа партия под името Работническа партия;

2. Уставът и окончателната програма на партията да се изработят и приемат в първата ѝ разширена конференция и в духа на следните основни положения:

I. ХАРАКТЕР И ЗАДАЧИ

1. Работническата партия има класов работнически характер и си поставя за задача да води борбите на работничеството в защита на класовите му интереси и да ратува за пълното освобождение на труда от наемното робство. . .

3. Работническата партия поддържа необходимостта от сплотяване на всички трудови групи в блока на труда за общо действие в името на общите интереси на трудещите се от градове и села.

4. Работническата партия декларира своята класова симпатия и солидарност към работническото движение във всички други страни.

II. ЗА СЪСТАВА

1. В Работническата партия влизат наемни работници и служещи, които възприемат нейния характер, задачи и средства за борба. Други трудещи се -- занаятчии, селяни, трудова интелигенция и пр., могат да влизат, ако възприемат общността на интересите си с работниците и споделят също така характера, задачите и средствата на Работническата партия.

2. Местните безпартийни работнически групи се обединяват в местни организации.

III. ЗА СРЕДСТВАТА НА БОРБА

1. Работническата партия си служи с всички средства на политическа борба в рамките на законите: печатна и устна пропаганда и агитация, свикване събрания, митинги и манифестации, участие в изборни борби и пр.

Работническата партия си има свой орган „Работническо дело“, който ще излиза на първо време седмично.

IV. ЗА ИСКАНИЯТА

Работническата партия издига следните искания на практическото си действие в днешния момент (икономически, финансови, политически и др.):

Икономически искания

1. Пълна законодателна защита на труда: спазване на 8-часовия работен ден; приемане и разширение на законите за хигиената и безопасността на труда, за осигуровките срещу злополука, болест, инвалидност, старост и безработица; за изборен работнически инспекторат; гарантиране минималната работническа заплата съобразно скъпотията и нуждите на живота; спиране произволните уволнения и преследвания на работниците във фабриките, банките и др.

2. Подобрене бедственото положение на чиновниците и служещите с увеличаване заплатите им съобразно скъпотията, подобрене трудовите им условия, гарантиране служебния им стабилитет и гражданските им и политически права, спиране произволните уволнения.

3. Предприемане бързи мерки за ограничение на безработицата, като се обезпечи работа или държавна помощ за всички безработни. Изпращане на руските бежанци в родината им.

4. Освобождаване на работници, малоимотни, чиновници и служещи с годишен доход до 50 000 лева от трудова повинност.

5. Специална защита на труда на малоимотните работници; прилагане на 6-часовия работен ден за тях, премахване на нощната работа и създаване на курсове за техническата им подготовка. Премахване на безплатния чирашки труд. Действително прилагане на общото задължително и безплатно образование, широко развитие на учебното дело и подпомагане достъпа на работническите деца до всички училища.

6. Специална защита на женския труд и гарантиране за жените работнички еднакви заплати с мъжете за еднакъв труд. Подпомагане и закрила на майчинството.

7. Спиране на преследванията срещу професионалните организации, свобода на професионалната организирана борба на работниците.

8. Задоволяване на исканията на другите слоеве трудещи се: евтин и леснодостъпен държавен кредит, защита от едрия търговски и лихварски капитал за селяни и занаятчии и амбулантни търговци, възстановяване на закона за трудовата поземлена собственост и даване земя на безимотните и малоимотните селяни и на бежанците. настаняване и стопанско обзавеждане на последните с участие на техни избрани представители. Задоволяване на исканията на инвалидите, вдовиците и праците от войната за спасен човешки живот.

9. Поощрение и всестранно подкрепване на кооперациите, спиране похода на едрия капитал срещу тях.

10. Обезпечаване на храната на населението, ефикасна борба срещу скъпотията, спекулата и лихварството; грижи за премахване и облекчаване на стопанската криза. Премахването на косвените данъци, въвеждане на един прогресивно-подоходен данък, освобождаване от всякакъв данък годишните доходи до 50 000 лева. Намаление на бюджетите чрез съкращение на непроизводителните разходи, на полицията и др. Усилия за премахване на репарационните задължения и др.

11. Възстановяване на законодателната грижа за ограничение на жилищната криза за защита на бедните наематели. Строеж на държавни и общински здания за отдаване под евтин наем и подпомагане с кредит трудещите се, които искат да си строят жилища.

Политически искания

1. Възстановяване на гражданската и политическа свобода в страната — на събрание, организация и печат. Премахване на закона за защита на държавата, на полицията, печата и др. Даване изборни права на жените. Спирането на произволите и насилията срещу движението и организациите на работниците и на всички трудещи се и срещу техния печат. Спиране на насилническия поход срещу опозиционните общински и окръжни вестници и съвети, обезпечаване на общинската и окръжна автономия.

2. Даване пълна и безусловна амнистия на политическите затворници и емигранти; държавна поддръжка на семействата на безследно изчезналите през преживените политически борби и свобода за подпомагане на пострадалите.

3. Обезпечаване на свободите и правата на гражданите, като бъдат разтурени фашистките организации.

4. Запазване конституцията от реакционни изменения и посегателства, каквито се готвят с проекта за сенат.

5. Мир и приятелство с всички народи: никакви съюзи с империалистическите държави; усилия за сближение на балканските народи за обща защита срещу завоевателната политика на империалистическите държави и за създаване Балканска федерация; възстановяване мирните отношения със Съветска Русия.

6. Смяна на днешното правителство, произвеждане нови законодателни избори при пълна свобода и по пропорционалната система по окръзи; недопускане ново, по-реакционно изменение на избирателната система.

7. Създаване трудова демократическа власт.

Конференцията отпрати братски апел до всички работници и работнички, до всички хора на наемния труд и всички трудещи се в страната и ги кани да подкрепят делото на Работническата партия.

Нека се образуват местни организации на Работническата партия във всички градове и села на страната, нека се сплоти цялата работническа класа под нейното знаме. Изграждането на Работническата пар-

тия е законно право на всички работници, което те трябва да защитават срещу всякакви насилия и произволи.

Да живее Работническата партия!

Да живее делото на работническата класа в България!

*Работническата партия в България,
1906 г., стр. 35—40.*

Из „РЕЗОЛЮЦИЯ НА ЦК НА БКП.
ПОЛОЖЕНИЕТО В БЪЛГАРИЯ
И ЗАДАЧИТЕ НА БКП

Февруари 1933 г.²⁸

II. ДВИЖЕЩИ СИЛИ И ХАРАКТЕР НА НАЗРЯВАЩАТА
РЕВОЛЮЦИЯ В БЪЛГАРИЯ

1. В условията на нарастването предпоставките на революционната криза въпросът за движещите сили на надигщата се революция в България придобива твърде актуално значение за партията и за нейната работа в масите.

България принадлежи към групата страни, които програмата на КИ характеризира като страни „със средно ниво на развитие на капитализма... в който има налице значителни остатъци от феодалните отношения в селското стопанство, известен минимум материални предпоставки, необходими за социалистическото преустройство, още незавършено буржоазнодемократическо преобразование“. Тя принадлежи към тия от тези страни, в които „революцията се развива непосредствено като пролетарска революция, тя (революцията) предполага ръководството от пролетариата на широко аграрно-селско движение“. *Своеобразието* в България в средата на страните от този тип е в това, че макар чифликчийското земевладение в нея да бъде ликвидирано с изгонването на турците, тя по своята социално-икономическа структура е страна преимуществено аграрно-селска, в която за победата на пролетарската революция решаващо значение има тесният революционен съюз на пролетариата с бедното селячество и с привличането широките средняшки маси на страната на революцията. По

силата на това обстоятелство, както и по силата на слабото развитие на индустрията и нейното относително тегло в икономиката на страната, *революцията в България ще бъде пролетарска революция, чиито задачи в значителна степен ще се преплитат с буржоазнодемократически задачи.* Главните от тях буржоазнодемократични задачи са: унищожението на натуралната аренда във вид на изполица, унищожаването на монархията, отделянето на черквата от държавата и конфискуването на землените владения на черквата и едрите земеделци. Степента на преобладаването на социалистическите задачи на революцията над буржоазнодемократическите и темпът на разрешаването на нейните социалистически задачи ще зависи освен от хода на революцията в самата България, още и от международното положение в момента на извършването на революцията, особено от хода на революционните събития в съседните балкански и други страни. Обаче решаващо ще бъде умелото на комунистическата партия, ръководеща пролетарската диктатура, да закрепя и развие съюза на работническата класа с бедното селячество и да привлече на страната на революцията широките маси от средното селячество при хегемонията на пролетариата, здраво организиран в града и в селото.

Наред с основното социално противоречие в България, противоречието между пролетариата и буржоазията, крайно важна роля играе противоречието между буржоазията и трудещото се селячество, неговите бедняшки и средняшки слоеве, които се явяват обект на капиталистическата експлоатация в разни форми. Него го грабят селските думбази, лихварите, банките, търговците, фабрикантите и буржоазната държава, които прилагат наред с капиталистическите и полуфеодалните форми на експлоатация.

И тъй, движещите сили на назряващата революция в България са пролетариатът в съюз с бедното селячество, които водят със себе си трудещите се и експлоатирани средняшки маси.

Всестранната подготовка на пролетариата начело с БКП за бъдещите решаващи боеве, за неговата роля на хегемон на революцията, увързването на борбата на работническата класа с борбата на селските маси.

Международни условия, облекчаващи победата на

пролетарската революция в България, са, на първо място, съществуването на СССР. . .

Подчертавайки международното значение на назряващата революция в България и значението на наличната международна обстановка за разгръщането на тази революция, значението на нейния ход и характер, партията трябва да води безпощадна борба против старата, тесняшка установка, че революцията в България на три четвърти зависи от външни фактори и само на една четвърт от вътрешните. . .

По пътя на приближаващите революционни боеве партията трябва старателно да изучава, да използва и разяснява на широките маси богатия *политически и боеви опит на Владайското, Юнското и особено Септемврийското въстание*, които на практическата почва на въоръжената борба между буржоазната контрареволюция и трудещите се маси поставиха *коренните въпроси на революцията в България*: за нейния характер като пролетарска революция, задачите на която се преплитат със задачите на буржоазнодемократическата революция, за Съветите като органи на новата пролетарска власт, за пролетариата като хегемон на революцията, свързан в боеви съюз с бедняшкото селячество и водещ след себе си средняшките маси, за защитата от пролетариата исканията на тия маси, за вътрешните сили, осигуряващи победата на революцията и възможността за социалистическото преустройство, за връзките на революцията в България с международната революция.

2. Подтиквайки работническите и селските маси към предстоящите решаващи боеве. БКП трябва да издига следните лозунги:

Против диктатурата на капиталистите — за диктатурата на пролетариата, за революционния съюз на работниците и селяните.

Повишение на заплатите и пълна обществена осигуровка на градските и селските работници. За пълно осигуряване на безработните в града и селото за сметка на господарите и на държавата. За ликвидиране на безработицата чрез социалистическото строителство след победата на революцията. . .

За експроприране земите на черквите, манастирите

и едрите земевладелци и безплатното им разделяне между трудещите се и експлоатирани селяни.

За експроприране и национализиране от съветското българско правителство едрите индустриални предприятия, транспорта и банките. . .

Долу монархията, долу фашисткото правителство и фашисткият парламент — да живеят Съветите на работническите, ратайските, селските и войнишките депутати, да живее работническо-селското съветско правителство

*БКП в резолюции и решения, т. III,
1953, с. 431—434.*

Из „ЗАКЛЮЧИТЕЛНА РЕЧ ПРЕД
ЛАЙПЦИГСКИЯ СЪД“

Произнесена на 16 декември 1933 г.

... *Димитров*: Аз признавам, че говоря с рязък и суров език. Моята борба и моят живот също бяха резки и сурови. Но моят език е език откровен и искрен. Аз съм свикнал да наричам нещата със собствените им имена. Аз не съм адвокат, който по задължение защитава тук своя клиент.

Аз защитавам себе си като обвиняем комунист.

Аз защитавам своята собствена комунистическа, революционна чест.

Аз защитавам своите идеи, своите комунистически убеждения.

Аз защитавам смисъла и съдържанието на моя живот.

Ето защо всяко произнесено от мене пред съда изречение е, така да се каже, *кръв от моята кръв и плът от моята плът*. Всяка дума е израз на моето най-дълбоко възмущение против несправедливото обвинение, против факта, че такова антикомунистическо престъпление се приписва на комунисти.

Мене често ме упрекваха, че се отнасям несериозно към върховния германски съд. Това е абсолютно несправедливо.

Вярно е, че *за мене като комунист най-висш закон е програмата на Комунистическия интернационал, най-висш съд — Контролната комисия на Комунистическия интернационал*.

Но за мене, като обвиняем, Имперският съд е инстанция, към която трябва да се отнасяме с всичката

сериозност не само поради това, че той се състои от съдии с особена квалификация, но и поради това, че този съд е твърде важен орган на държавната власт, важен орган на господстващия обществен строй — инстанция, която може в окончателна форма да присъди най-голямо наказание. Аз мога със спокойна съвест да кажа, че пред съда, а следователно и пред обществеността, по всички въпроси съм казвал само истината. Що се отнася до моята партия, която се намира в нелегално положение, то аз се отказах да давам каквито и да било показания. Аз говорех всякога сериозно и с чувство на най-дълбоко убеждение.

Председателят: Аз няма да търпя Вие тук, в тази зала, да се занимавате с комунистическа пропаганда. Вие правехте това през всичкото време. Ако Вие продължавате в този дух, ще Ви отнема думата.

Димитров: Аз трябва решително да възразя против твърдението, че съм преследвал пропагандистки цели. Възможно е моята защита пред съда да е имала известно пропагандистко въздействие. Допустимо е моето поведение пред съда да служи като пример за обвиняемия комунист. Но не това беше целта на моята защита. Моята цел се състоеше в това, да опровергая обвинението, че уж Димитров, Торглер, Попов и Ганев, че Германската комунистическа партия и Комунистическият интернационал имат нещо общо с пожара.

Аз зная, че никой в България не вярва в нашето мнимо участие в подпалването на райхстага. Зная, че в чужбина въобще едва ли някой ще повярва в това. Но в Германия условията са други, тука могат да повярват на такива странни твърдения. Ето защо аз исках да докажа, че комунистическата партия не е имала и няма нищо общо с участието в такова престъпление.

Ако се говори за пропаганда, то много от изказванията тук носеха такъв характер. Речите на Гьобелс и Гьоринг също оказаха косвено пропагандистко въздействие в полза на комунизма, но никой не може да ги държи отговорни за това, че техните речи имаха такова пропагандистко въздействие (*о ж и в л е н и е и с м я х в з а л а т а*).

Печатът не само ме хулеше по всякакъв начин — това ми беше безразлично, — но във връзка с мене па-

ричаха и моя български народ „див“ и „варварски“; наричаха ме „тъмен балкански субект“, „див българин“, и аз не мога да отмина това с мълчание.

Вярно е, че българокият фашизъм е див и варварски. Но българските работници и селяни, българската народна интелигенция съвсем не са диваци и варвари. Равнището на материалната култура на Балканите безусловно не е така високо, както в другите европейски страни, но духовно и политически нашите народни маси не стоят на по-ниско равнище, отколкото масите в другите европейски страни. Нашата политическа работа, нашите политически стремежи в България не стоят по-ниско, отколкото в другите страни. Народ, който 500 години живя под чуждо иго, без да изгуби своя език и националност, нашата работническа класа и селяните, които се бореха и се борят против българския фашизъм и за комунизма — такъв народ не е див и варварски. Диваци и варвари са само фашистите. Но аз Ви питам, господин председателю, в коя страна фашистите не са варвари и диваци?

Председателят: (прекъсва Димитров). Вие не намеквате ли за политическите отношения в Германия?

Димитров: (с иронична усмивка): Разбира се, че не, господин председателю. . .

Много преди времето, когато германският император Карл V казвал, че на немски той говори само с конете си, а германските дворяни и образовани хора пишели само на латински и се срамували от немския език, във „варварска“ България апостолите Кирил и Методий бяха създали и разпространили древнобългарската писменост.

Българският народ с всички сили и извънредно упорито се е борил против чуждестранното иго. Ето защо аз протестирам против нападките срещу българския народ. Аз нямам причина да се срамувам, че съм българин, и аз се гордея, че съм син на българската работническа класа. . .

Димитров: Върховният прокурор предложи да се оправдаят обвиняемите българи по липса на доказателства. Но мене това съвсем не може да ме удовлетвори. Въпросът далече не е така прост. Това не би отстъпнило подозрението. Не, през време на процеса беше

доказано, че ние нямаме нищо общо с подпалването на райхстага; ето защо няма място за каквито и да било полозрения. Ние, българите, също както и Торглер, трябва да бъдем оправдани не по липса на доказателства, а защото ние като комунисти нямаме и не можехме да имаме нищо общо с този антикомунистически акт.

Аз предлагам да бъде взето следното решение:

1. Върховният съд да признае нашата невинност в това дело, а обвинението — за неправилно; това се отнася до мене, Торглер, Попов и Танев.

2. Ван дер Любе да се разглежда като оръдие, използвано във вреда на работническата класа.

3. Виновните за необоснованото обвинение срещу нас да бъдат привлечени под отговорност.

4. За сметка на тези виновни да ни обезщетят загубите за изгубеното от нас време, за повреденото здраве и за понесените страдания.

Председателят: Тези Ваши, така наречени предложения, съдът ще има предвид при обсъждането на присъдата

Димитров: Ще дойде време, когато такива предложения ще бъдат изпълнени с лихвите. Що се отнася до пълното изясняване на въпроса за пожара в райхстага и откриването на истинските подпалвачи, то това, разбира се, ще извърши народният съд на бъдещата пролетарска диктатура.

В XVII век основателят на научната физика *Галилео Галилей* бе изправен пред строгия съд на инквизицията, който трябваше да го съди като еретик на смърт. С дълбоко убеждение и решителност той се провикна:

„И все пак тя — земята — се върти!“

И това научно положение стана по-късно достояние на цялото човечество.

Председателят: (рязко прекъсва Димитров, става, събира книгата и се готви да излезе.)

Димитров: (продължава) *Ние, комунистите, можем сега не по-малко решително, отколкото старият Галилей, да кажем:*

„И все пак тя се върти!“

Колелото на историята се върти, движи се напред, към Съветска Европа, към Световния съюз на съветските републики.

И това колело, подкарвано от пролетариата, под ръководството на Комунистическия интернационал, не ще успеят да спрат нито с изстребителни мероприятия, нито със затвори, нито със смъртни наказания. То се върти и ще се върти до окончателната победа на комунизма!

Свч., т. 9, 1960 г., с. 258—261, 285—287.

ТЕМА ШЕСТА

НОВИЯТ ЛЕНИНСКИ КУРС НА БКП.
БОРБАТА ЗА ИЗГРАЖДАНЕ
НА НАРОДЕН ФРОНТ
ПРОТИВ ФАШИЗМА И ВОЙНАТА
(1935 — 1941 г.)

Из „НАСТЪПЛЕНИЕТО НА ФАШИЗМА И
ЗАДАЧИТЕ НА КОМУНИСТИЧЕСКИЯ
ИНТЕРНАЦИОНАЛ В БОРБАТА ЗА ЕДИНСТВОТО
НА РАБОТНИЧЕСКАТА КЛАСА ПРОТИВ
ФАШИЗМА“

*Доклад пред Седми световен конгрес на
Комунистическия интернационал*

Класовият характер на фашизма

Фашизмът на власт, другари, както правилно го характеризира XIII пленум на Изпълкома на Комунистическия интернационал, е открита терористическа диктатура на най-реакционните, най-шовинистическите и най-империалистическите елементи на финансовия капитал.

Най-реакционната разновидност на фашизма -- това е фашизмът от германски тип. Той нагло нарича себе си националсоциализъм, макар че няма нищо общо със социализма. Германският фашизъм -- това не е само буржоазен национализъм, това е зверски шовинизъм. Това е правителствена система на политически бандитизъм, система на провокации и изтезания спрямо работническата класа и революционните елементи от селяните, дребната буржоазия и интелигенцията. Това е средновековно варварство и зверство. Това е необуздана агресия спрямо другите народи и страни.

Германският фашизъм действа като ударен юмрук на международната контрареволуция, като главен подпалвач на империалистическата война, като подстрекател на кръстоносния поход против Съветския съюз великото отечество на трудещите се от целия свят.

Фашизмът -- това не е форма на държавна власт, която уж „стои над двете класи -- пролетариата и буржоазията“, както твърдеше например Ото Бауер. Това не е „въстанала дребна буржоазия, която е завладяла държавната машина“, както заявява английският со-

циалист Брайлсфорт. Не. Фашизмът не е надкласова власт и не е власт на дребната буржоазия или на лумпенпролетариата над финансовия капитал. Фашизмът това е власт на самия финансов капитал. Това е организация за терористическа разправа с работническата класа и с революционната част на селяните и интелигенцията. Фашизмът във външната политика — това е шовинизъм в най-груба форма, който култивира животинска омраза против другите народи. . .

Развитието на фашизма и самата фашистка диктатура в разните страни приемат *различни форми* в зависимост от историческите, социалните и икономическите условия, от националните особености и международното положение на дадена страна. В едни страни, предимно там, където фашизмът няма широка масова база и където борбата на отделните групировки в лагера на самата фашистка буржоазия е достатъчно силна, фашизмът не се решава изведнъж да ликвидира парламента и запазва за другите буржоазни партии, а така също и за социалдемокрацията, известна легалност. В други страни, където господстващата буржоазия се опасява от близко избухване на революцията, фашизмът установява своя неограничен политически монопол или веднага, или все повече усилвайки терора и разправата с всички конкуриращи партии и групировки. Това не изключва опитите на фашизма в момент на *особено* изостряне на своето положение да разшири своята база и без да променя своята класова същност, *да съчетае* откритата терористическа диктатура с грубата фалшификация на парламентаризма.

Идването на фашизма на власт — това *не е обикновено* заменяне на едно буржоазно правителство с друго, а *смяна* на една държавна форма на класовото господство на буржоазията — буржоазната демокрация — с откритата терористическа диктатура. Игнорирането на тая разлика би било сериозна грешка, която би попречила на революционния пролетариат да мобилизира най-широките трудещи се слоеве от града и селото за борба против опасността от завземане на властта от фашистите, а така също и да използва противоречията, които съществуват в лагера на самата буржоазия. Но не по-малко сериозна и опасна грешка е *недооценката* на значението, което имат за установяването на фа-

шистката диктатура *засилващите се сега в страните на буржоазната демокрация реакционни мероприятия* на буржоазията, които смазват демократическите свободи на трудещите се, фалшифицират и орязват правата на парламента и засилват репресиите против революционното движение.

Не бива, другари, да си представяме идването на фашизма на власт така опростено и гладко, като че ли някакъв комитет на финансовия капитал решава на еднокоя си дата да установи фашистка диктатура. В действителност фашизмът идва обикновено на власт във взаимна, понякога остра борба против старите буржоазни партии или против определена тяхна част, борба даже в самия фашистки лагер, която понякога достига до въоръжени стълкновения, както видяхме това в Германия, Австрия и други страни. . .

Водачите на социалдемократията замазваха и скриваха от масите истинския класов характер на фашизма и не зовяха на борба против засилващите се реакционни мероприятия на буржоазията. Те носят голяма *историческа отговорност* затова, че в решителния момент на фашисткото настъпление значителна част на трудещите се маси в Германия и редица други фашистки страни не виждаше във фашизма, най-кръвожадания финансов хищник, своя най-зъл враг и че тези маси не бяха готови за съпротива.

Къде е източникът на влиянието на фашизма върху масите? Фашизмът успява да привлича маси затова, защото той демагогски спекулира с техните *особено наболели нужди и искания*. Фашизмът не само разпалва дълбоко вкоренените се в масите предразсъдъци, но той злоупотребява с най-добрите чувства на тези маси, с тяхното чувство на справедливост и понякога даже с техните революционни традиции. Защо германските фашисти, тези лакеи на едрата буржоазия и смъртни врагове на социализма, се представят пред масите за „социалисти“, а своето идване на власт рисуват като „революция“? Защото те се стремят да експлоатират вярата в революцията и влечението към социализма, които живеят в сърцата на широките трудещи се маси в Германия.

Фашизмът действа в интереса на крайните империалисти, но той излиза пред масите под маската на

защитник на обидената нация и апелира към оскърбеното национално чувство, както прави например германският фашизъм, който увлече след себе си дребнобуржоазните маси с лозунга „против Версай“.

Фашизмът се стреми към най-необузdana експлоатация на масите, но той отива сред тях с изкусна антикапиталистическа демагогия, експлоатирайки дълбоката омраза на трудещите се към хищническата буржоазия, към банките, тръстовете и финансовите магнати и издигайки за политически незрелите маси най-примамливи в дадения момент лозунги: в Германия — „общото благо стои над частното“; в Италия — „нашата държава не е капиталистическа, а корпоративна“; в Япония — „за Япония без експлоатация“; в Съединените щати — „за разделяне на богатствата“ и т. н.

Фашизмът предава народа на измъчване на най-корумпираните, продажните елементи, но излиза пред него с искане „за честна и неподкупна власт“.

В интереса на най-реакционните кръгове на буржоазията фашизмът подмамва разочарованите и отдръпващите се от старите буржоазни партии маси. Но той импонира на тези маси с *резкостта на своите нападки* против буржоазните правителства, с непримиримостта на своето отношение към старите партии на буржоазията.

Надминавайки със своя цинизъм и лъжа всички други разновидности на буржоазната реакция, *фашизмът приспособява* своята демагогия към националните *особености* на всяка страна и даже към особеностите на различните социални слоеве в една и съща страна. И масите на дребната буржоазия, даже част от работниците, доведени до отчаяние от нуждата, безработицата и несигурността на своето съществуване, стават жертва на социалната и шовинистическата демагогия на фашизма.

Фашизмът идва на власт като партия на удара против революционното движение на пролетариата, против намиращите се в брожение народни маси, но той представя своето идване на власт като „революционно“ движение против буржоазията от името „на цялата нация“ и за „спасение“ на нацията (да си спомним „похода“ на Мусолини към Рим, „похода“ на Пилсудски към

Варшава, националсоциалистическата „революция“ на Хитлер в Германия и т. н.).

Но каквито и маски да надява фашизмът на себе си, в каквито и форми той да се проявява, по каквито и пътища да идва на власт,

фашизмът — това е най-свирепото настъпление на капитала против трудещите се маси;

фашизмът — това е необуздан шовинизъм и завоевателни войни;

фашизмът — това е бясна реакция и контрареволуция;

фашизмът — това е най-злият враг на работническата класа и на всички трудещи се! . . .

II. ЕДИННИЯТ ФРОНТ НА РАБОТНИЧЕСКАТА КЛАСА ПРОТИВ ФАШИЗМА

Другари! Милиони работници и трудещи се в капиталистическите страни поставят въпроса: как да се възпрепятствува идването на фашизма на власт и как да се събори победилният фашизъм? Комунистическият интернационал отговаря: *първото, което трябва да бъде направено и с което е необходимо да се започне — това е създаването на единен фронт, установяването на единство на работниците във всяко предприятие, във всеки район, във всяка област, във всяка страна, в целия свят. Единодействие на пролетариата в национален и международен мащаб — ето могъщото оръжие, което прави работническата класа способна не само за успешна отбрана, но и за успешно контранастъпление против фашизма, против класовия враг.*

Значението на единния фронт

Не е ли ясно, че съвместните действия на привържениците на партиите и организациите на двата Интернационала — Комунистическия и II Интернационал — биха облекчили съпротивата на масите срещу фашисткия натиск и биха увеличили политическата тежест на работническата класа?

Съвместните действия на партиите от двата интер-

национала против фашизма обаче не биха се ограничи-ли с влиянието върху днешните техни привърженици, върху комунистите и социалдемократите; те биха оказали мощно въздействие върху редовете на *католическите, анархистките и неорганизираните работници, да-же върху тия, които временно са станали жертва на фашистката демагогия.*

Нещо повече, могъщият единен фронт на пролетариата би оказал огромно влияние върху *всички други слоеве на трудовия народ* — върху селячеството, градската дребна буржоазия, интелигенцията. Единният фронт би внушил на колебаещите се слоеве вяра в силата на работническата класа.

Но и това още не е всичко. Пролетариатът от империалистическите страни има възможни съюзници не само в лицето на трудещите се от своята собствена страна, но и в лицето на *угнетените народи в колониалните и полуколониалните.* Доколкото пролетариатът е разцепен в национален и международен мащаб, доколкото една от неговите части поддържа политиката на сътрудничество с буржоазията и особено нейния потиснически режим в колониите и полуколониите, това отблъсква от работническата класа потиснатите народи в колониите и полуколониите и отслабва световния антиимпериалистически фронт. Всяка крачка по пътя към единодействие, насочена към подкрепа на освободителната борба на колониалните народи от страна на пролетариата от империалистическите метрополии, означава превръщане на колониите и полуколониите в един от главните резерви на световния пролетариат.

Ако ние, най-сетне, вземем под внимание, че международното единодействие на пролетариата се опира на постоянно растящата сила на пролетарската държава, страната на социализма — Съветския съюз, то ние ще видим какви широки перспективи открива осъществяването на единодействието на пролетариата в национален и международен мащаб.

Установяването на единодействието на всички части на работническата класа, независимо от тяхната принадлежност към една или друга партия и организация, е необходимо *преди още болшинството на работническата класа да се е обединило за борба за събарянето*

на капитализма и победата на пролетарската революция.

Възможно ли е осъществяването на това единодействие на пролетариата в отделните страни и в целия свят? Да, възможно е. И е възможно още сега. Комунистическият интернационал *не поставя за единодействието никакви условия с изключение на едно елементарно, приемливо за всички работници условие. А именно: единодействието да бъде насочено против фашизма, против настъплението на капитала, против опасността от война, против класовия враг. Ето нашето условие...*

Съдържание и форми на единния фронт

Кое и кое трябва да бъде главното съдържание на единния фронт в дадения етап? Защитата на непосредствените икономически и политически интереси на работническата класа, нейната защита против фашизма трябва да бъде *изходният пункт и главното съдържание* на единния фронт във всички капиталистически страни.

Ние не трябва да се ограничаваме само с голи апли към борба за пролетарска диктатура, а трябва да намираме и издигаме такива лозунги и форми на борба, които да произтичат от жизнените нужди на масите, от равнището на тяхната боеспособност в дадения етап на развитие.

Ние трябва да посочваме на масите какво трябва да правят *днес*, за да се защитят от капиталистическия грабеж и фашисткото варварство.

Ние трябва да се борим за изграждането на най-широк единен фронт с помощта на съвместни действия на работническите организации от различни течения за защита на жизнените интереси на трудещите се маси.

Това означава:

Първо, съвместна борба за действително прехвърляне последствията от кризата върху плещите на господстващите класи, върху плещите на капиталистите, помещиците — с една дума, върху плещите на богатите.

Второ, съвместна борба против всички форми на фашистко настъпление, за защита на завоеванията и пра-

бата на трудещите се, против ликвидирането на буржоазнодемократическите свободи.

Трето, съвместна борба против надигащата се опасност от империалистическа война, такава борба, която би затруднила нейната подготовка.

Ние трябва неуморно да подготвяме работническата класа за *бърза смяна на формите и методите на борба* при изменение на обстоятелствата. В зависимост от растежа на движението и укрепването на единството на работническата класа ние трябва да отидем по-нататък — да подготвим преминаване от *отбрана към настъпление против капитала, държейки курс на организиране масовата политическа стачка*. При това, задължително условие за такава стачка трябва да бъде въвеждането в нея на основните професионални съюзи във всяка дадена страна.

Комунистите, разбира се, не могат и не трябва нито за минута да се отказват от своята *самостоятелна работа* по комунистическото просвещаване, организиране и мобилизиране на масите. За да се осигури обаче пътят на работниците към единодействие, необходимо е едновременно да се стремим както към кратковременни, така и към дълготрайни съглашения за *съвместни действия със социалдемократическите партии, реформистките профсъюзи и другите организации на трудещите се* против класовите врагове на пролетариата. Главното внимание при туй трябва да бъде насочено върху разгръщането на масови действия по места, *провеждани от низовите организации* чрез местни съглашения. Изпълнявайки лоялно условията на всички сключени с тях съглашения, ние безпоощадно ще разобличаваме всяко саботиране на съвместните действия от страна на лица и организации, участващи в единния фронт. На всеки опит да се провалят съглашенията — а такива опити може да бъдат извършени — ние ще отговаряме с апелиране към масите, продължавайки неуморно борбата за възстановяване нарушеното единство на действията.

Разбира се, конкретното осъществяване на единния фронт в разните страни ще върви *различно*, ще приема разни форми в зависимост от състоянието и характера на работническите организации, от тяхното политическо равнище, от конкретната обстановка в дадена страна,

от извършващите се изменения в международното работническо движение и т. н.

Такива форми могат да бъдат например: съгласувани съвместни действия на работниците *от случай на случай* по конкретни поводи, по отделни искания или въз основа на обща платформа: съгласувани действия *в отделни предприятия* или по *производствени отрасли*; съгласувани действия *в местен, областен, общонационален или международен мащаб*; съгласувани действия за организиране *икономическата борба* на работниците, за провеждане на масови *политически* акции, за организиране на съвместна *самоотбрана* против фашистките нападения; съгласувани действия за оказване *помощ на затворниците и техните семейства*, в областта на борбата против *социалната реакция*; съвместни действия за защита *интересите на младежта и жените*, в областта на *кооперацията, културата, спорта* и т. н. и т. н.

Би било недостатъчно да се задоволим само със сключването на пакт за съвместни действия и със създаването на контактни комисии от участващите в единния фронт партии и организации подобно на тях, които ние имаме например във Франция. Това е само първата крачка. Пактът — това е спомагателно средство за осъществяването на съвместни действия, но сам по себе си той още не е единен фронт. Контактна комисия между ръководствата на Комунистическата и Социалистическата партия е необходима за улесняване на провеждането на съвместните действия, но сама по себе си тя далеч още не е достатъчна за действителното разгръщане на единния фронт, за въвличането на най-широките маси в борбата против фашизма.

Комунистите и всички революционни работници трябва да се борят за създаването на изборни (а в страните на фашистката диктатура — подбрани из средата на най-авторитетните участници в движението на единния фронт) *извънпартийни класови органи на единния фронт в предприятията, сред безработните, в работническите райони, сред дребните градски съществования и в селата*. Само такива органи ще успеят да обхванат движението на единния фронт и огромната неорганизирана маса на трудещите се, ще успеят да съдействуват за развитието на инициативата на масите

в борбата против настъпването на капитала, против фашизма и реакцията и върху тази основа — за създаването на необходимия *широк работнически актив на единния фронт*, за създаването на стотици и хиляди безпартийни болшевики в капиталистическите страни.

Съвместните действия на *организираните работници* — това е началото, това е основата. Но ние не трябва да изпускаме изпредвид, че неорганизираните маси са *грамадното болшинство на работниците*. . .

Създаването на *извънпартийни класови органи* е *най-добрата форма* на провеждане, разширяване и укрепване единния фронт в самите низини на най-широките маси. Тези органи ще бъдат също така *най-добрата опора* против всички опити на противниците на единния фронт да осуетят създаващото се единство на действията на работническата класа.

Същ., т. 10, 1954 г., с. 29—34, 53—55, 59—63.

Из „ПОЛИТИЧЕСКИ ОТЧЕТ НА ЦК НА БРП (к)
ПРЕД ПЕТИЯ КОНГРЕС НА ПАРТИЯТА“

5. НОВИЯТ, БОЛШЕВИШКИЯТ КУРС НА ПАРТИЯТА

VII конгрес на Комунистическия интернационал извърши поврат в линията на комунистическите партии, като постави за основна задача на близкия период борбата срещу фашизма като най-роляма опасност за работническата класа и трудещите се, за мира и свободата на народите. За спирането на фашисткото настъпление и разгрома на фашизма е необходимо сплотяването на работническата класа и на тая основа създаването на мощен народен антифашистки фронт. Осъществяването на единния фронт изисква от комунистите преодоляване на самодоволното сектантство в своите собствени редове, превърнало се в коренен порок. Като надценяваше степента на революционизирането на масите и подценяваше борбите в защита на непосредствените интереси и правата на трудещите се, сектантството в Коминтерна подхранваше пасивност пред настъплението на фашизма. Като заменяваше масовата политика с отвлечената пропаганда и с доктринерство, като шаблонизираше лозунгите и тактиката за всички страни и не държеше сметка за конкретните особености във всяка отделна страна, сектантството забавяше растежа на комунистическите партии, затрудняваше разгръщането на истинска масова борба, спъваше завоюването на широките трудещи се маси от комунистическите партии. Но заедно с това комунистическите партии трябва да бъдат бдителни и по отношение на

дясната опасност, която при широкото приложение на единния фронт ще се засили и ще се проявява в установка на стихийност и автоматизъм, понижаване ролята на партията, колебание в момент на решително действие.

Такава беше основната установка на VII конгрес на Комунистическия интернационал.

Решенията на VII конгрес на Коминтерна оказаха решаващо влияние за провеждане поврата и в нашата партия, за нейната окончателна болшевизация. Още резолюцията на Коминтерна срещу левосектантското ръководство във връзка със събитията на 19 май 1934 г. постави рязко въпроса за смяната на самозваното левосектантско ръководство, ръководство, което беше абсолютно неспособно да проведе поврата в партията. Тая смяна биде окончателно извършена в началото на 1935 г.

С отвореното си писмо от 1 октомври 1935 г. новото партийно ръководство, основавайки се на резолюцията на Коминтерна от 1934 г., изложи сбито и ясно същността на левоопортюнистическия сектантски курс през последните няколко години, когато „в ръководството на партията бяха взели връх временно дребнобуржоазни елементи — доктринери, сектанти и фракционери, които ѝ наложиха левоопортюнистическия сектантски курс“. Основавайки се на решенията на VII конгрес на Коминтерна, отвореното писмо посочва като основни задачи на партията: изграждането на единния народен антифашистки фронт и организацията на работническата класа при всестранното укрепване на партията.

Правилна и последователна разработка на новия болшевишки курс на партията в светлината на решенията на VII конгрес на Коминтерна представляват решенията на VI пленум на партията, състоял се през февруари 1936 г.³⁴ Тая разработка се заключаваше в следното:

Първо. Като основна задача на момента пленумът на ЦК изтъква изграждането на широк народен антифашистки фронт от всички нефашистки организации за борба в името на следните основни политически искания: възстановяването на Търновската конституция — в онзи момент, избори за Народно събрание по стария изборителен закон, отменяването на всички противоя-

ституционни наредби, разтурянето на всички фашистки организации. На този фронт и в името на тия искания предстои да се обединят и сплотят всички здрави народни сили.

Едновременно с това партията предложи на всички организации на трудещите се съвместна борба за удовлетворяване на същните нужди на последните. Партията заявяваше, че е готова да окаже подкрепа на едно правителство на народния антифашистки фронт за пропеждане на посочената платформа, макар и да счита, че коренно подобрене в положението на масите и най-пълна и последователна защита на народните свободи, на мира и независимостта на страната може да даде само едно съветско правителство в България.

Второ. Пленумът одобри напълно смяната на левосектантското ръководство и поверяването на партията на убедени и проверени привърженици на новия, болшевишкия курс на партията. Едновременно с това той изтъкна необходимостта да се задълбочи критиката на левосектантския курс. . . да се проведе дълбока и систематическа разяснителна работа за съзнателно възприемане не на думи само, а на дело новия курс на партията.

Трето. Пленумът изработи подробна директива за сплотяване и въвличане в практическата работа на всички верни на партията кадри, стари и млади, за истинско и съзнателно обединение на партията на марксистко-ленински основи и около нейния Централен комитет.

Благодарение на този нов, болшевишки курс бързо се възстановяваха връзките на партията с масите и се усиляваше нейната роля в политическия живот на страната.

Макар и трудно, но народният антифашистки фронт се изграждаше въпреки съпротивата и саботажа на десните водачи на другите нефашистки партии. На изборите — парламентарни и общински — народният антифашистки фронт и преди всичко партията се проявиха като голяма политическа сила.

Главният враг вътре в страната, срещу когото народният антифашистки фронт водеше борба — това бяха носителите на фашизма — правителството на цар Борис и така нареченото социално движение на Цан-

ков. А главният враг отвън, който заплашваше мира и националната независимост на България — това бяха фашистките държави — хитлеристка Германия и фашистка Италия. Срещу тая двойна опасност народният антифашистки фронт мобилизираше масите на борба за мир, срещу подпалвачите на войната и техните български агенти, за защита на националната независимост на България, за приятелски отношения с всички съседни страни, за колективна сигурност и обща отбрана на всички големи и малки демократични държави, които водят политика на мир и демокрация, против войната и фашизма.

Трескавата подготовка на хитлеристка Германия за нова световна война, хитлеристката агресия в Австрия и Чехословакия и усилията на германските империалисти при съдействието на българския монархофашизъм да подчинят България и я включат в своето „жизнено пространство“, а след това избухването на световната война вследствие германското нападение над Полша направиха въвличането на Балканите и на България във войната една непосредствена опасност. Партията правилно считаше, че Съветският съюз остава единствена мощна опора за запазване мира на Балканите и независимостта на балканските народи.

Изхождайки от това, партията поставя като решаваща задача на външната политика на България сключването на пакт за дружба и взаимна помощ със Съветския съюз. Ако обаче България с цел да бъде вкарана във войната се намери пред опасността да бъде нападната или бъде нападната от която и да е от двете воюващи страни, то българският народ ще се бори с всички сили за защита на своята свобода и независимост, като търси опора в Съветския съюз.

При тия условия партията насочи своите усилия към обединението на всички демократични сили за защита на мира и независимостта на страната, освободителните и насъщните нужди на масите, против войната, реакцията и капиталистическия грабеж.

Предложението на съветското правителство чрез неговия пратеник Соболев през декември 1940 г.³⁵ до българското правителство за сключване на пакт за приятелство и взаимна помощ между Съветския съюз и България потвърди правилното становище на пар-

гията за ориентация на България към Съветския съюз и засили нейните позиции сред народа. Тя стана център на едно могъщо всенародно движение за включване на дружествен пакт със Съветския съюз. Вън от това движение останаха само открито капиталистическите и реакционни елементи от двата лагера — германофилския и англофилския, които се обединяваха в своята ненавист към Съветския съюз и болшеvizма.

Седмият пленум на партията,³⁶ състоял се през януари 1941 г., мина под знака на борбата против вмъкването на България във войната. Партията си даваше сметка, че фашисткото правителство на цар Борис, отхвърляйки съветското предложение, прикачва окончателно България към хитлеристка Германия — обстоятелство, което не можеше да не засили и приближаващата се опасност от въвличането на България във войната. Тя разгъна още по-енергична агитация сред масите в полза на пакта със Съветския съюз и за намесата във войната.

В резултат на тая работа на много места изникнаха вълнения сред мобилизираните български войски по границата, неподчиняване на офицерските заповеди. Издигнаха се лозунгите за връщане по домовете, против намесата на България във войната на страната на хитлеристка Германия. За хитлеристките окупатори и техните български агенти стана ясно, че България далеч не представлява сигурен тил, че тяхната престъпна политика не може да разчита на подкрепата на българския народ.

Из „РЕЗОЛЮЦИЯ НА ШЕСТИЯ РАЗШИРЕН ПЛЕНУМ НА ЦК НА БКП ПО ПОЛИТИЧЕСКОТО ПОЛОЖЕНИЕ И ЗАДАЧИТЕ НА ПАРТИЯТА

февруари—март 1936 г.“

Изтичат вече две години, как народът е лишен от всички свои права и свободи, как конституцията е отменена. Народните съдбини са в ръцете на дворцови хора, на разни групи от Военната лига, в ръцете на правителства, които нямат никаква опора в народа и се състоят от омразни нему действащи и запасни генерали, големи капиталисти и банкови директори. Мразени от народните маси, самите носители и крепители на фашистката диктатура са в остри вътрешни разногласия. Страната живее в неизвестност и несигурност за утрешния ден, заплашвана от постоянни заговори за нови преврати.

Четирите правителства от 19 май 1934 година насам и групите, които стоят зад тях, оправдават своето идване на власт с необходимостта да се турнело край на старата партизанска корупция и да се обновяло управлението на страната. Но при тяхното управление партизанщината и корупцията още по-силно цъфтят под прикритието на свирепата цензура и при отсъствието на всякакъв обществен контрол, а „обновяването“ се състои в това, че те открито уреждат сметките на едрия капитал. . .

Никога в страната не е имало такова масово разорение и мизерия както днес. Установеният от 19 май насам режим на открита диктатура на едрия капитал даде възможност на големите капиталисти от града и селото да засилят ограбването на труда на работници, селяни и занаятчии. . .

Недоволството на масите стига до крайни предели.

Движението на работниците и на селяните против тяхното ограбване и обезправяване вече предупредително се надига. Народът все по-силно се вълнува от опасността на нова близка война. Предстоят големи борби.

В извънредно напрегнатата и бурна международна обстановка, когато пожарът на войната вече пламти в Абисиния и Китай и всеки момент може да се превърне в световен пожар, *откритата фашистка диктатура* засили извънредно много военната опасност...

Положението става още по-тревожно, интересите на трудещите се маси се заплашват с още по-голямо погазване от това, че реакцията се стреми да се укрепи с нови сили. Познатият на масите от 1923—1925 г. *кръволок Цанков и неговата партия* използват благосклонността на фашистките правителства и голямата разпокъсаност на демократичните сили, за да се доберат до властта. Цанков иска *да продължи и закрепи господството на капитала*, като продължи обезправяването, ограбването на масите и подготвянето на войната с още по-големи насилия над масите. За това той ще използва освен армията и полицията още и своята партия, която строи по типа на фашистките партии в Италия и Германия. Той прави всички усилия, за да се наложи сега, боейки се, че като се усили единната народна борба против реакцията, ще бъде вече късно. Затова той усилява своята демагогия и вдига голям шум около себе си и своята партия.

Не са избягнати възможности и за нов опит на част от офицерството да наложи отново военна диктатура.

II

За да се излезе от днешното непоносимо положение, за да не се допусне натрапването на Цанковата партия и нов опит за военен преврат и да се спре ограбването на масите, необходимо е:

незабавно възстановяване на Търновската конституция, на правата и свободите, предвидени в нея;

незабавно насрочване на избори за Народно събрание въз основа на стария избирателен закон;

отменяване на всички противоконституционни наредби-закопи от 19 май досега;

разтуряне на всички граждански и военни организации, които отмениха конституцията или се противопоставят на нейното възстановяване.

Това може да бъде постигнато само чрез дружна борба на всички нефашистки народни сили. Няма по-зъл враг на фашизма от сплотяването на народните сили.

Работниците, селяните и другите трудещи се, които вървят с Българската комунистическа партия, Работническата партия, Земеделския съюз и Социалдемократическата партия, голяма част от тях, които вървят с другите нефашистки партии, демократическата част от офицерството, болшинството от членовете на женските, кооперативните, въздържателните, спортните, читалищните, националните, християнските и други младежки и на възрастните организации — а това е огромното болшинство от политически активното население на страната — са за горепосочените искания. Тия маси са готови да подкрепят всяка акция на своите организации в името на тия народни демократически искания. За тия искания се изказаха и повечето от водачите на тия партии и организации (Гичев, Пастухов, Малинов, Смилев и др).

Ако обаче досега още продължава да съществува в България срамният режим на терор и обезправяване, който няма под себе си никаква обществена опора, това се дължи само на разпокъсаността на силите на демокрацията, на груповата борба на водачите на различните партии и на групите в тях и на страха им от борбите на масите. Пътят за изход от положението трябва да се търси в могъщите сили на народа, в неговите силно развити демократически традиции и чувства в борбите на масите, а не в компромиси с паразитите на народа и с двореца, каквито тенденции имат някои водачи от нефашистките партии. Защото дворецът две години вече покровителствува антинародния, противоконституционен режим и използва разпокъсаността на демократическите сили, за да увеличи своята власт в ущърб на демокрацията. Тия компромиси, това бягане от единната борба заедно с работническата класа против реакцията ползват само последната, само Цанков.

Българската комунистическа партия, която начело на работническата класа в България се бори за най-високата форма на действително демократическо управление — *за съветска власт*, — вярна на своята тактика да се движи напред в своята борба за победата на социализма в България рамо до рамо с масите, днес се бори за тяхното искане да се възстанови Търновската конституция.

Вече цяла година, откак е поставена задачата за изграждането на широкия народен антифашистки фронт.

Употребените усилия не отидоха напразно: идеята за народния фронт е широко популяризирана сред трудещите се маси и масите от всички нефашистки организации; за нейното осъществяване работят освен Българската комунистическа партия още Работническата партия и младежките организации (работнически, земеделски, социалдемократически); изработи се платформа на единния фронт, създадоха се връзки и се засили доверието между отделните нефашистки организации; постигнаха се и известни практически резултати, главно по места. Но трябва открито да се признае, че *единният народен антифашистки фронт все още не съществува като широко, масово, организирано движение, все още не е станал оня решаващ политически фактор, какъвто може и трябва да бъде*

Време за губене няма.

Не бива нито ден повече да се търпи това срамно положение на безправие и фашистки произволи. *Всеки нов ден означава продължаване на несигурността, задълбочаване на ограбването, увеличаване на военната опасност. Всяко колебание, всяка нерешителност в настоящия момент означава на дело съдействие за продължаване дните на фашистката диктатура, за установяване на още по-кървава цанковска диктатура.* Илюзия е да се мисли, че фашизмът сам по себе си ще си отиде и че възстановяването на демократическия режим е осигурено. Фашистката диктатура трескаво работи, за да се закрепни. На нейна страна е капиталът, за който фашистката диктатура означава свобода за спекула и грабеж и смазване борбите на масите. На нейна страна е монархизмът, заинтересован в засилване на своята власт за сметка на народа. На нейна страна са фашистките организации на Цанков

и др., които се мъчат чрез необуздана демагогия да ѝ създадат масова опора; на нейна страна са всички сили на мракобесието, дивият шовинизъм и войната.

БКП се обръща още веднъж към Работническата партия, Земеделския съюз, към Социалдемократическата партия, а така също към демократи и радикали, и към всички други нефашистки партии и организации, които са готови да се борят за тия искания, да си подадат ръка за обща борба за възстановяване на конституцията, за незабавни избори за Народно събрание въз основа на досегашния избиращ закон, за отмяна на противоконституционните наредби от 19 май насам, за политическа амнистия, за отбиване опитите на Цанков и на други да създадат своя диктатура.

Не бива да има никакви пречки за нашето единoleyствие върху тая платформа. В каква форма ще се излива общата борба, ще се решава във всеки конкретен случай от участниците в народния фронт съобразно с обосновката и разполагаемите сили. Но вече самият факт на образуването на народния фронт ще внесе смущение във фашисткия лагер и ще увеличи куража и вярата на масите в своите сили. А общите делегации, съвместната агитация, дружната работа в масовите организации, общите митинги, събрания и демонстрации, съвместното действие в борбата на отделни въпроси и в изборната борба ще направят народния фронт такава могъща сила, против която не ще могат да устоят никакви сили на реакцията и фашизма.

Ние, комунистите, в борбата срещу фашистката диктатура сме готови да подкрепим едно правителство на народния антифашистки фронт, което на дело би провеждало програмата на народния фронт и би защищавало интересите на трудещия се народ.

БКП ще подкрепи всяка антифашистка борба и инициатива, откъдето и да излиза тя и в каквато форма и да се проявява.

III

Борейки се за единoleyствие на всички нефашистки партии... Българската комунистическа партия не

изпуска нито за момент изпредвид огромното значение на борбите на масите в защита на техните непосредствени интереси.

Надниците на работниците ежедневно се намаляват. От тях се правят всевъзможни непоносими удръжки. Служещите се уволняват. Безработните са оставени на собствените си грижи. Силно се увеличиха данъците на селяни, занаятчии и дребни търговци. Започна се хайка против кооперациите, в които членуват стотици хиляди селяни, занаятчии, работници. Натрапените кметове налагат всевъзможни глоби, извънредни повинности, лишават селяните от ползване на пасищата и горите. Едрите търговци се сдружават и закупуват тютюна, гроздето и пр. на нищожни цени. Страшни дългове лежат върху гърбовете на трудещите се. Насилствено се изселват турците.

В борбата за защита интересите на масите по всичките тия въпроси трябва да се вмъкнат най-широки маси независимо от техните политически убеждения и организационна принадлежност. Осъщественото в процеса на тая дружна борба сближение с масите ще бъде основата и гаранцията за изграждането на единния фронт в национален мащаб и по общите въпроси.

БКП предлага на организациите на трудещите се: Работническата партия, Земеделския съюз и Социал-демократическата партия, на техните централни и местни ръководства, да се споразумеят с нас за започване съвместна борба в името на платформа, обхващаща и горепосочените икономически искания на масите.

БКП зове трудещите се от градове и села по всички тия въпроси на всяко място да предприемат борба в своя защита, като без разлика на партийни убеждения предприемат дружно събиране на подписи, изпращане на делегации, устройване на общи събрания и митинги, подготвяне на стачки и пр. С всички възможни на мястото и в момента форми нека те отстояват своите интереси пред капиталистите и пред натрапената насилническа власт.

БКП апелира към трудещите се маси да вземат участие:

в борбата за пълна безусловна политическа амнистия чрез подписване петициите на близките на по-

литическите затворници, избирани делегации; събрания и др.;

в борбата за опрощаване дълговете, против удържките и задължителните членски вноски;

в борбата срещу войната, като се засили агитацията, използват се всички легални възможности за това, подеме се инициативата за провеждане и в България на референдум против войната, подкрепя се антивоенната работа на пацифистичните женски, интелегентски и др. организации, съдействува се за създаване български секции на международните организации за борба срещу войната; против войнствените шовинистически фашистки партии и организации, които със своите авантюри поставят на карта националната независимост на България; против милитаризирането и шовинизирането на младежта; за действително провеждане на санкциите срещу италианския фашизъм;

в борбата за по-скорошно насрочване на изборите;

в борбата против всеки опит на Цанков за публично проявление, за да се смаже още в зародиш цанковската хидра.

От особено голямо значение е осъществяването *единството* на работническата класа, което ще ѝ позволи да играе своята роля в борбата срещу фашизма. Това единство ще бъде изградено в съвместната борба на всички работници в защита на техните всекидневни интереси, под знамето на единствените класови свободни профсъюзи. Ето защо БКП издига лозунг за *незабавното осъществяване на профсъюзното единство*. . .

БКП напомня на работниците, селяните и всички други трудещи се, че това, което те са успявали в миналото да извоюват за себе си, като прекращаване на войната в 1918 г., извоюване на 8-часов работен ден, предотвратяване на преврата в 1922 г., амнистията, проваляне на сговористкия режим през 1931 г. и др. — *те са го извоювали с единна дружна борба*. А там, където те бяха разделени, те бяха жестоко бити, както на 9 юни 1923 г., така и на 19 май 1934 г. БКП напомня за днешната борба за единния фронт на комунистите, социалисти и радикали във Франция, която отби пристъпа на фашизма, който се готвеше, както в Италия и Германия, да направи народа безропотен

роб и да го хвърли във война. Най-сетне тя напомни и за примера на руските работници и селяни, които в единна борба против царизма и буржоазията установиха съветската работническо-селска власт, чрез която построиха социализма, премахнаха експлоатацията, бедността и глада в своята страна.

ЦК на БКП се обръща към всички членове и съчувственици на партията с апел да положат всички усилия за организирането на всяко място съвместно със земеделци, социалдемократи и други антифашисти единната борба на масите в защита на техните непосредствени интереси, за възстановяването на демократическите свободи, за разгромяването на реакцията и фашизма, за предотвратяване на войната... *Комунистите трябва да бъдат сред масите навсякъде, където те работят, живеят, почиват, в организациите, където членуват, и да работят там дружно със земеделци, социалдемократи и др. антифашисти.*

БКП ще изиграе своята роля на водач и организатор на масите. *ако вземе най-активно участие и организира единната борба на масите.* Сега при изграждането на единния антифашистки фронт повече от всякога членовете и съчувствениците на БКП трябва да проявят своята активност, преданост, дисциплинираност и готовност за жертви. Нашата работа, ентузиазъм, активност и участие в борбите ще зарази масите да се вдигнат още по-енергично на борба, да изградят единния фронт като масово движение и да принудят своите политически водачи да тръгнат с нас на единна борба

*против фашизма,
против войната —
за свободата,
за мир,
за работа,
за хляб!*

*БКП в резолюции и решения, в. III,
1953, с. 328—337.*

ТЕМА СЕДМА

**БКП — НАЧЕЛО НА ВЪОРЪЖЕНАТА БОРБА
НА БЪЛГАРСКИЯ НАРОД
ПРОТИВ ФАШИЗМА
И ХИТЛЕРИСТКАТА ОКУПАЦИЯ.
ПОБЕДАТА НА ДЕВЕТСЕПТЕМВРИЙСКАТА
СОЦИАЛИСТИЧЕСКА РЕВОЛЮЦИЯ
В БЪЛГАРИЯ
(1941 — IX. 1944 г.)**

Из „ПОЛИТИЧЕСКИ ОТЧЕТ НА ЦК НА БРП (к)
ПРЕД ПЕТИЯ КОНГРЕС НА ПАРТИЯТА“

... Подлото нападение над Съветския съюз от страна на хитлеристка Германия на 22 юни 1941 г. измени из основи международната обстановка. Започната като война между империалистически лагери, Втората оветовна война се превърна в една война на свобододлюбивите народи начело със Съветския съюз срещу хитлеристката агресия. Още в самото начало нашата партия взе решителна позиция срещу немско-фашисткия блок и неговата българска агентура.

На 22 юни 1941 г. ЦК на партията излезе с позив към българския народ.

... в тоя позив ЦК характеризира хитлеристкото нападение срещу СССР като „безумна авантюра“, в която „Хитлер неминуемо ще си счупи главата“.

На 24 юни 1941 г. Политбюро на партията взе курс за подготовка на българския народ за въоръжена борба против хитлеристките окупатори и техните български агенти. Организира се специална военна комисия за провеждането на тая подготовка. Пристъпи се към организирането на въоръжени боеви групи за диверсионни и саботажнически действия със задача да се разстройват немските комуникации, да се унищожават предприятия и складове, обслужващи хитлеристите. Организира се саботиране на производството от работниците, в резултат на което в редица важни предприятия то бе намалено до 40—50 на сто, укриване селскостопанското производство от селяните. Издигна се лозунгът да се извършват нападения

над немските части и бази и въобще да се създаде в страната една обстановка на пълна несигурност за немците и тяхната българска агентурa, за разстройство и парализиране на техните военни усилия. Едновременно с това партията се ориентира към засилване на своята работа в армията, издигайки лозунга: „Нито един войник на Източния фронт!“ Сред войниците от окупационния корпус в Югославия се издигаше лозунгът за побратимяване с югославските партизани и преминаване на тяхна страна. Още през 1941 г. изникнаха първите партизански чети: в Разложко, Баташко, Карловско и източното Средногорие, Севлиево, Габровско и други места.

Цялата тази героична борба беше свързана с много жертви и много страдания: десетки борци увиснаха на бесилките или бяха разстреляни, разнасяха се по села и градове отрязани глави на партизани, затворите и концлагерите бяха препълнени. Но въпреки свирепия терор борбата непрестанно се разрастваше. И колкото повече се увеличаваха германските неуспехи на Източния фронт в резултат на победите на Съветската армия, колкото по-ясна ставаше перспективата за неизбежното поражение на хитлеристка Германия, толкова повече се създаваха условията за сплотяване на всички здрави, родолюбиви сили на народа в един Отечествен фронт, основите на който бяха положени по инициативата на нашата партия в средата на 1942 г. с публикуването на неговата програма.

В програмата на Отечествения фронт ясно и категорично се заявяваше, че хитлеристкият план за господство над света ще свърши неизбежно с разгрома на хитлеристка Германия и че политиката на царборисовото правителство, което превърна България във васал на Хитлер, е противонародна политика, която води страната към катастрофа. Поради това върховен дълг на българския народ, на неговата армия и патриотична интелигенция е да се сплоти в могъщ Отечествен фронт за спасяването на България.

Програмата искаше да се скъса незабавно разбойническият съюз на България с хитлеристка Германия, да се изгонят германските завоеватели от българска земя; да се запазят народното богатство и народният труд от чужди посегателства; да се разтурят и

обезвредят фашистките организации, да се възстановят, разширят и затвърдят политическите права на широките трудещи се маси; да се изтръгне армията от ръцете на фашистко-монархическата клика; да се преустрои тя в народна армия, за да се присъединят материалните и моралните усилия на нашия народ към усилията на другите народи под ръководството на Съветския съюз, за окончателния разгром на германските империалисти. Програмата зовеше да се сплотят всички антифашистки сили в Отечествения фронт и да се създаде правителство на Отечествения фронт, за да се осигури политическото и икономическото развитие на нашата страна като освободена и независима страна, в неразривна връзка преди всичко с великия Съветски съюз и в сътрудничество с другите свободолюбиви народи.

Партията преценяваше, че в борбата за премахване на фашизма у нас като в главен възел са завързани всички най-насъщни въпроси на живота и бъдещето на трудещите се, на цялата нация и че без разгромяването на фашисткия режим страната не може да бъде изтръгната от хитлеристкия лагер и да бъде спасена от катастрофа и разруха, от връщане с десетки години назад. Колкото по-очевиден ставаше позорният и неизбежен край на хитлеристка Германия, толкова по-ясно фашисткия режим у нас, свързан на живот и смърт с робовладелческата политика на Хитлер, изпъкваше в съзнанието на най-широките слоеве от населението като главна опасност, която час по-скоро трябва да бъде премахната. Освобождението на страната от оковите на фашизма израстваше от цялата международна и вътрешна обстановка като централна задача на работническата класа, на трудещите се от града и селото, на всички действително демократични и патриотични сили на нашия народ.

Такава беше практическата общонационална демократическа платформа на нашата партия през време на войната за освобождение на страната от фашизма и германската окупация. Тя намери широк отзвук, сплоти грамадното мнозинство от народа под знамето на Отечествения фронт, стана общонационално дело.

Партията считаше осъществяването на тая програма като неизбежен и решаващ етап за по-нататъшното

развитие на нашата страна по пътя на дълбоките политически, стопански и социални преобразования.

С тая боева програма партията напреди всичките си сили за бързото изграждане на действителния Отечествен фронт като общонародно движение и за широко разрастване на съпротивителното движение, за превръщането му в масово народно движение.

Вече през втората половина на 1942 г. общата активност на масите в борбата против хитлеристките окупатори и техните български оръдия значително порасна. На редица места малките по численост партизански чети се превърнаха в организирани отряди, които намираха широка подкрепа у народа. Паметни ще останат героичните боеве през зимата на 1942—1943 г. на партизанските отряди в Средногорието, срещу които безуспешно беше хвърлена 20-хилядна армия и полиция. През март—април 1943 г. по решение на ЦК страната беше разделена на 12 въстанически оперативни зони с общо военно ръководство. Нападенията на партизанските отряди срещу немците и органите на фашистката власт по села и градове биваха придружавани обикновено с широка политическа работа сред населението. И колкото повече търпяха поражение хитлеристките орди на Източния фронт, особено след Сталинградския разгром, толкова повече се засилваше борбата на партизаните и толкова по-широки народни маси увеличаваше партизанското движение из всички краища на страната.

В края на 1943 и началото на 1944 г. една стохилядна армия и жандармерия под фашистко ръководство участвуваше в борбата против партизанското движение. И ако на Хитлер и цар Борис не се удаде да изпратят нито един български воин на Източния фронт, то беше главно затова, че главните сили на българската армия бяха ангажирани в борбата против партизаните у нас и в Югославия.

Това беше действително героичен период, който постави на изпитание нашата партия и българския народ. Може смело да се каже, че партията, подпомогната най-активно от Работническия младежки съюз, въпреки огромните жертви, свирепия терор и опортюнистическите колебания и свиването на някои партийци, издържа с чест това изпитание. . .

Растящият размах на партизанското движение, улесняван от победоносното настъпление на Съветската армия, и неуопехите на фашистите да се справят с него повдигаха духа на народа и затвърдяваха вярата му в крайната победа, те окуражаваха и активизираха и съюзническите среди от Отечествения фронт

Отечественият фронт се изграждаше в хода на борбата както за насъщните нужди на трудещите се, така и против ограбването на България и нейното поробване от немско-фашистките империалисти. Неговият мотор беше нашата партия. В неговата дейност се въвличаха и други нефашистки партии и организации.

През 1944 г. тежките, непоправими поражения на немските пълчища по всички фронтове, мълниеносното настъпление на съветските войски към Германия, капитулацията на фашистка Италия, приближаването на Трети украински фронт към границите на България ускориха разгрома на хитлеристка Германия.

Сред немската агентура у нас и властващата монархо-фашистка клика настъпи пълно объркване и разложение. Опитът ѝ да удави в кръв партизанското движение се провали. Провали се също така нейният опит да разцепи Отечествения фронт. За да предотврати назряващото народно въстание, тя се обърна чрез правителството на Багрянов и впоследствие чрез правителството на Муравиев—Гичев към англо-американския щаб с предложение за безусловна капитулация, надявайки се при една англо-американска окупация да си осигури безнаказаност за своите престъпления и да запази разклатените основи на монархо-капиталистическия режим в България.

Но тоя план се разби с гръмотевичното настъпление на съветските войски и с бдителността на нашата партия

На 26 август 1944 г. Централният комитет на партията се обърна към всички организации, ръководства и членове на партията с историческото окръжно № 4, в което постави задачата за незабавно събаряне чрез въоръжено въстание на фашисткото регентство и правителството на Багрянов и образуване на правителството на Отечествения фронт. В това окръжно между другото се казваше:

„За България удари дванадесетият час!

Съдбата на България днес зависи изключително от народа и патриотичното воинство. Всяко по-нататъшно оставане на власт даже с един ден на натрапеното регентство и прогерманското правителство на Багрянов, всяко по-нататъшно продължаване съюза с германците означава гибел и разгром на нашата родина.

Пред партията, пред Отечествения фронт, пред целия български народ и армия повелително се поставя задачата с всички сили да се вдигнат на смела и решителна въоръжена борба.

Отечественият фронт е единствената политическа сила, която може и трябва с незабавни, смели и решителни действия да опаси страната.

Същия ден Главният щаб на народната въстаническа армия заповяда:

„Да се предприемат повсеместни настъпателни акции и се пристъпи към създаване на места властта на Отечествения фронт. Главните удари да се насочат към централите, особено там, където може да се разчита на подкрепата на отделни войскове части.“

С пълно съзнание за своята историческа мисия начело на пролетариата партията използва всички опит на своето боево минало, всички уроци от своите победи и поражения, разгърна всички свои сили, ангажира своя огромен авторитет, опирайки се на решаващата помощ на славната Съветска армия, за да вдигне сплотения в Отечествения фронт български народ на смела въоръжена борба за събаряне на най-опасния, най-злостния крепител на капитализма и реакцията у нас — монархо-фашистката диктатура.

И когато на 7 септември съветските войски навлязоха в територията на България, въоръженото въстание беше вече в своя разгар. Общата стачка на рудничарите в Перник, стачката на софийските трамвайджии и демонстрациите на трудещите се софийски граждани, общата стачка в Пловдив и Габрово, разбиването на затворите в Плевен, Варна и Сливен бяха съпроводени със завземането от партизанските отряди на редица градове и села. Под непреодолимия натиск на съветските войски германските пълчища набързо напуснаха страната. Българските войници от-

казваха да изпълняват заповедите на реакционните офицери и преминаваха на страната на партизаните.

Победата на въстанието бе осигурена. На 9 септември под мощния удар на обединените народни маси, подпомогнати от въстаническите отряди и от революционните войници и командири, ненавистната монархо-фашистка диктатура бе съборена и се образува първото народно правителство на България, правителството на Отечествения фронт (Продължителни ръкопляскания).

Но говорейки за победата на Деветосептемврийското народно въстание, ние трябва още веднъж да подчертаем, че най-голямата заслуга в победата на Деветосептемврийското въстание, в освобождението на нашата родина от немско-фашисткото иго се пада на братската героична Съветска армия (Много бурни и продължителни ръкопляскания. Всички стават. Няколкоминутни овации. Постепенно всички делегати започват да скандират, ръкопляскайки ритмично: „*Да живее Съветската армия!*“ Мощни продължителни възгласи „*ура!*“), за което партията, работническата класа и целият наш трудещ се народ ще запазят чувството на вечна признателност (Продължителни ръкопляскания).

ПОЗИВ

Фашистка Германия наруши вероломно германо-съветски договор за ненападение³⁷ и обяви хайдушка война на Съветския съюз. След като смазаха с ботуша си по-голямата част от Европа и поробиха редица европейски народи, самозабравилите се кръвожадни управници на Германия, верни агенти на едрия германски капитал, се нахвърлиха сега разбойнически върху великата страна на руските работници и селяни. Вмъкнал народа си против неговата воля в една безкрайна и безизходна война за господството над Европа и света, докарал го до формен глад и мизерия, Хитлер не може да гледа опокійно как страната на освобождения труд гради в мир благоденствието и мощта на съветските народи и печели със своята миролюбива политика и с грандиозното си социалистическо строителство симпатиите на трудещите се и угнетените от целия свят. Изпаднал в положението на човек, който не внае какво върши, Хитлер се хвърля в една *безумна авантюра, в която неминуемо ще си счупи главата.*

В новата война, която ще раздруса издъно Европа, симпатиите на българския народ са изцяло и безрезервно на страната на братските народи на СССР. Българският народ изпита на собствения си гръб господството на германските фашисти. Германците се разпореждат в нашата страна като в собствена мушия. Те ограбват на безценница произведенията на българската земя и докараха страната до формен глад. Те турят ръка върху търговията, индустрията, минните богат-

ства и системно превръщат нашата страна в колония. При съдействието на българското правителство, което се е поставило изцяло в служба на Германия, те се готвят да използват нашата страна и кръвта на българския народ за *позорна братоубийствена война* против братския руския народ, пролял толкова скъпа кръв за нашето освобождение. С отвратителна лъжлива пропаганда във вестниците и по радиото, прибегвайки до най-безсрамни заблуди и измислици, правителството се опитва да подготви почвата за една такава война.

Своята позорна противосъветска и противобългарска политика Хитлеровите агенти в България се мъчат да оправдаят с лъжливите обещания на Хитлер за „велика България“. Вероломното нарушение на германосъветския договор за приятелство и ненападение е още едно доказателство като* толкова други, за това, колко струват Хитлеровите обещания и уверения. Не обединение и не „велика България“ може да очаква българският народ от войната на фашистките разбойници и потисници, *а поробване и пълно унищожение.*

Войната, която фашизмът наложи на СССР, ще бъде тежка и кръвополитна. Заложил всичко на карта, Хитлер ще пусне в ход цялата огромна машина на германския милитаризъм и всичката мощ на германската военна индустрия. Но всички негови усилия ще се натъкнат на *решителната съкрушителна съпротива* на съветския народ, решен да смаже дръзкия враг и да победи. Като един човек 200-милионният съветски народ, съветските работници, селяни, интелигенция, ръководени от славната Болшевишка партия, се нареждат зад своята Червена армия, флот, авиация и те ще счупят мръсните ръце на тия, които посягат върху свещената съветска родина.

Историята не познава по-империалистическа, по-разбойническа и контрареволуционна война от тая, която фашизмът поде против СССР. И обратно, *няма по-справедлива и по-прогресивна война* от тая, която съветският народ води против фашисткото нашествие и от изхода на която ще зависят съдбините на всички народи. Такава справедлива война не може да няма

---

* В оригинала „за“. Бел ред.

симпатните и да не бъде подкрепяна от всичко честно и прогресивно в света.

Съветските работници и селяни водят тази война не само за себе си, за своята свобода, за своето бъдеще, но и за *свободата и бъдещето на всички угнетени от омразния фашизъм народи*, за свободата и бъдещето на трудещите се и потиснатите от всички страни. — Не току-така трудещите се и потиснатите от целия свят считат Съветския съюз — страната на победоносния социализъм — за свое собствено отечество. И те не само изразяват симпатните си към Съветския съюз, но ще подкрепят с всички сили неговата борба.

Как ще се развият събитията и как ще се очертаят борещите се сили в близко време, ще има да видим. Обаче ние можем още сега със сигурност да кажем, че що се касае до народите и в самата Германия, и във всички воюващи страни, и в страните, поробени от кървавия фашизъм, всички те отправят днес пълни и безрезервни симпатии към Съветския съюз и сигурно е, че тази сила, която не се покрива с официалните правителствени фирми, ще съумее да хвърли и своята тежест във везните на крайната победа, която не може да бъде друга освен *победа на Съветския съюз, на социализма!*

Българският народ, който в огромното си болшинство храни *безкрайна любов* към братския съветски народ и свързва с него всичките свои надежди за по-добро бъдеще, не ще остане назад и в това отношение. Той не ще остави да бъде заблуден от лъжливата пропаганда на фашисткото мракобешие. Пред него стои колосалната задача *да не допусне по никакъв начин използването на своята земя и на своята войска за разбойническите цели на германския фашизъм*. Пред него стои задачата да подпомогне с каквото може съветския народ в тежката му борба.

Български народе, нащрек!

Решават се съдбините на Европа, твоите собствени съдбини. От изхода на грандиозната борба зависи: ще се радваш ли ти на дългоочакваната свобода или ще се превърнеш в работен добитък, в роб на омразния фашизъм

Работници, селяни, интелигенти, български граждани!

*Не вярвайте на лъжливата пропаганда на кръво-
лоците-фашисти и техните български агенти!*

*Не се доверявайте на днешното правителство, кое-
то е овързало безвъзвратно съдбата си с тая на гер-
манския фашизъм и което вече подготвя почвата да
вплете и българския народ в тая война, защото за пра-
вителството няма друг изход и защото то е жалка иг-
рачка в ръцете на германските фашисти.*

*Бъдете бдителни и се противопоставяйте всячески
и най-енергично срещу мерките, които правителството
ще предприеме, за да ни вкара във войната или да
постави нашата страна в услуга на фашистките раз-
бойници.*

*Нито едно зърно българска пшеница, нито едно
късче български хляб на германските фашисти и оби-
рачи! Нито един българин в тяхна услуга!*

Проклет да бъде и ще поеме грамадна отговорност,
историческа и лична, всеки, който иска да насили бъл-
гарския народ да вдигне ръка срещу своите съветски
братя.

Всички на поста си!

22 юни 1941 г.

От Работническата партия

Прочети, препиши и разпространявай!

*БКП в резолюции и решения, т. III,
1953 г., с. 447—450*

Из „НАКЪДЕ ВЪРВИ БЪЛГАРИЯ“³⁸

... Накъде върви България? Каква ще бъде нейната политика след смъртта на цар Борис, който стоеше начело на българските прогермански кръгове и ги обединяваше? Ще допусне ли българският народ да се продължава и занапред прогерманският курс, който докара вече страната в задънена улица и до прага на пропастта? Ще съумее ли Германия да задържи в своите хищнически ръце България и да използва нейната територия, нейната армия, нейните комуникации, нейните ресурси на продоволствени и сурови материали? Тези въпроси вълнуват сега всички искрени приятели на българския народ.

*

Два исторически факта дълбоко свързаха българския народ с великия руски народ. Първо, своето национално освобождение България получи от руския народ. Този факт укрепи в средата на българския народ дълбоките традиции на признателност и любов към руския народ. Второ, българският и руският народ са свързани от общата съдба на славянските народи в борбата против тевтонския стремеж за поглъщане на славяните. Кръвното славянско родство, близостта на езика, общността на писмеността и на културата, общността на интересите в борбата против немската опасност създадоха по такъв начин основата на неразрушимата връзка между българите и русите. ~~Всички~~

видни дейци на българското национално освободително движение през XIX век бяха горещи и убедени поборници на руско-българското братство. В лицето на братския руски народ, особено след освобождението на България от руските войски, българският народ виждаше свой освободител и велика опора на своето национално съществуване. Трябва ли да се доказва, че след като руският народ премахна царизма и взе своята съдба в собствените си ръце, се създадоха извънредно благоприятни условия за разцвета на най-сърдечна дружба между двата славянски народа?...

Агентите на Хитлер в България сега усърдно разпространяват легендата, че когато те през март 1941 г. зад гърба на народа и въпреки неговата воля пуснаха в страната германските войски, за България уж нямало друг избор: тя трябвало да тръгне заедно с Германия, понеже само по такъв начин било възможно да се запази мирът за България и на Балканите. Но това е чиста лъжа. И тази лъжа още тогава беше разобличена с нотата на народния комисар на външните работи на СССР от 3 март 1941 година. По повод съобщението на българското правителство, че то е дало съгласие за навлизането на германски войски в България уж с цел да бъде запазен мирът на Балканите, народният комисар на външните работи заяви:

„1. Съветското правителство не може да сподели мнението на българското правителство за правилността на позицията на последното по дадения въпрос, тъй като тази позиция, независимо от желанието на българското правителство, води не към укрепване на мира, а към разширяване сферата на войната и въвличане на България в нея.

2. Съветското правителство, вярно на своята политика на мир, не може предвид на това да окаже каквато и да било поддръжка на българското правителство при провеждането на неговата сегашна политика“...

Какво беше положението през март 1941 година, когато германските войски навлязоха в България и се настаниха на нейна територия? Народите на Югославия бяха готови да се защитават против германците. Гръцката армия биеше италианците на албанска територия. Опирайки се на своята армия и на единомдуш-

ната воля на целия народ, България тогава можеше да запази своя неутралитет. Нима коренните национални интереси на страната не диктуваха необходимостта да се запази неутралитетът? Нима българският народ не настояваше тогава да бъде сключен пакт за дружба със Съветския съюз като най-важна гаранция за независимостта на България и за запазването на мира на Балканите? Но българските управляващи кръгове отклониха това искане на народа, като присъединиха България към държавите от оста и пугнаха германските войски в страната...

В резултат на тази политика България бе превърната в плацдарм на хитлеристка Германия във войната против Съветския съюз...

Сега България се ограбва от германците много повече, отколкото през Първата световна война. Чрез държавната дирекция „Храноизнос“ правителството масово изнася в Германия българските зърнени храни и селскостопански продукти. Износът на продоволствие и сурови материали в Германия вече надмина колосалната сума 20 милиарда лева. Това е „дълг“ на Германия към Българската народна банка, дълг, който никога няма да бъде изплатен на България. Ограбването на българските селяни става не само по този начин. България е принудена да издържа за своя сметка германски гарнизони, военни болници, многобройни германски агенции и представителства, семейства на германските военни и служещи. Гладната германска глутница закупува на безценица продоволствени продукти и непрекъснато ги изпраща с колетни в Германия.

Икономически България е превърната в придатък на хитлеристка Германия. Повече от 63% от вложените в България чужди капитали принадлежат на германците. Цялата икономическа политика на сегашните български управляващи кръгове е подчинена на германските цели. Това означава закриване на ненужните за Германия предприятия, приспособяване на селското стопанство на България към нуждите на германската индустрия, т. е. произвеждане на сурови материали и полуфабрикати за Германия. Това означава ликвидиране самостоятелното индустриално развитие на България, превръщането ѝ в колония на Гер-

мания, което неизбежно води и към пълното национално поробване на българския народ.

По искане на Хитлер през декември 1941 година малката България обяви война на двете световни държави — Англия и Съединените американски щати. Ако България не изпрати войска на съветско-германския фронт, то това стана благодарение силната съпротива на народа и армията против подобно престъпление. Но България играе ролята на Хитлеров жандарм на Балканите. . .

И ето, тази превърната в Хитлеров васал и жандарм на Балканите страна сегашните нейни управници нокат да я представят като България, която „осъществява своите национални идеали“. Те утешават българския народ с това, че България уж получила Тракия и Македония. Но „придобилата“ Тракия и Македония България сама загуби националната си независимост. Германски коменданти управляват не само Македония и Тракия, но и в самата България се разпореждат като в своя мушния. . .

Цар Борис строеше всичките си планове с оглед на една бърза и лека победа на Хитлер. Но тези негови планове пропаднаха. От ден на ден ставаше все по-ясно, че Германия губи войната, че той, цар Борис, доведе България до прага на катастрофата. . .

Позовавайки се на съществуващата в България конституция, правителството на Филов обяви за цар на България шестгодишния син на Борис — Симеон. . .

Смъртта на цар Борис се оказа твърде подходящ повод за ново грубо намесване на Германия в работите на България. . .

С тяхна помощ бе осигурено създаването на регентски съвет, който без колебания трябва да продължава прокарването на прогерманския курс. Трябва да се каже обаче, че създаденият сега регентски съвет не само не разрешава политическата криза в страната, но още повече я задълбочава и изостря. Огромното мнозинство от българския народ все по-ясно изразява своята непримиримост към предателите на родината. Никога пропастта между народа и управляващата клика от германски агенти не е била по-дълбока, отколкото сега.

Никога още не е било тъй очевидно както сега кол-

ко е престъпен този прогермански курс. Против този курс е не само българският народ, не само всичко здраво, честно, национално в него. . .

Капитулацията на Италия оголи десния фланг на хитлеристите на Балканите. Войната се приближи към бреговете на Балканския полуостров. Ако не днес, то утре Балканите могат да станат арена на войната. Приближава се неизбежният час на разгрома на Германия и нейните сателити.

И в тази обстановка, когато вчерашните съюзници и партньори на хитлеристката клика започват да я напущат, объркалите се управници на България смятат да натрапят на българския народ да участва във войната на страната на фалиралите хитлери. Наистина сбъдват се думите: когато боговете искат да погубят някого, те му вземат ума!

Днес пред България има два пътя: или да продължава да плава във водите на Германия, или да скъса с Германия и да води своя самостоятелна национална политика.

Първият път означава предаването на българската армия изцяло и напълно в ръцете на германското командване за „защита на Балканите“. Но това не означава нищо друго освен физическо изтребление на стотици хиляди българи, превръщане на страната в театър на военни действия, масови бомбардировки и разрушения и, най-сетне, пълен военен погром и нова, несравнено по-страшна, отколкото тази през 1918 година национална катастрофа.

Другият път означава освободението на България от германската опека, запазване на нейните човешки оили и материални ресурси за осигуряване свободата и независимостта ѝ. Само по този път България ще съумее да излезе от задънената улица, в която я вкараха германската кобургска династия и хитлеристката агентура.

Може ли България да тръгне по този спасителен за българския народ път? Цялото вътрешно и международно положение потвърждава, че тя може да направи това, ако народът и армията ръка за ръка се опълчат решително против управляващата хитлеристка агентура и създадат истинско българско национално правителство. Наистина тази задача не е лесна, но тя

е напълно осъществима, ако патриотичните дейци в страната и в армията смело застанат начело на съществуващото вече народно движение за спасение на родината...

България има, особено след капитулацията на Италия и започналото се разпадане на хитлеристкия блок, голяма възможност да изгони германските завоеватели и да се предпази от национално поробване. В това отношение да се закъснява — значи само да се задълбочава надвисналата над българския народ опасност.

Съветската общественост, въпреки непрекъснатата враждебна дейност в България, досега проявяваше най-голямо търпение, бидейки убедена, че тази прогерманска политика е свършено чужда на българския народ. Руският народ, който в миналото проля кръвта си за свободата и независимостта на братския български народ и който сега носи главната тежест на борбата против историческите врагове на славяните — германските завоеватели, има право да предупреди България, че всяко търпение си има граница...

Съдбата на братския български народ всякога е била близка на народите на Съветския съюз. Ето защо съветската общественост посреща със задоволство стремежите на българския народ да измъкне своята страна от фашисткия лагер, да се запази от нов погром и да осигури своята национална чест, свобода и независимост.

Из „СПАСИТЕЛНИЯТ ПЪТ ЗА БЪЛГАРИЯ“

Разгромът на германските пълчища от доблестната Червена армия на съветско-германския фронт, успешното нахлуване на англо-американските войски в Северна Франция, явно катастрофалният ход на войната за Германия изостриха до крайност преживяваната от България продължителна и дълбока криза. Сред българските сателити на Хитлер цари пълна суматоха, объркване, паника. В страната все повече се стеснява кръгът на хората, готови да вървят докрай с хитлеристка Германия. Правителството на демагога Багрянов, което смени фалиралото правителство на Божилов, макар и в началото да породя в някои български слоеве илюзии, че то уж само търси пътища за излизане от войната, вече се разобличава с двуличната си, всъщност прогерманска политика. И въпреки най-отчаяната демагогия и усилен терор против патриотите и въстаническото движение то не се оказва в състояние да предотврати по-нататъшното изостряне на кризата, тъй като корените на тази криза се крият в провежданата както от предишните, така и от днешното българско правителство гибелна и ненавистна на народа прогерманска политика. И тази криза може да бъде преодоляна само чрез скъване на България с хитлеристка Германия, чрез изгонване на германските завоеватели във от пределите на страната, чрез решително ориентиране на българската политика към дружба със Съветския съюз и сътрудничество с неговите съюзници.

Ако през септември и декември 1943 година бе правилно нашето твърдение, че България има всички възможности да скъса позорния и противоестествен съюз с хитлеристка Германия и по такъв начин да се спаси от разорение и страшна национална катастрофа, то сега това твърдение намира още по-голямо обоснова-ние в цялата сегашна обстановка.

Червената армия достигна границите на Чехосло-вакия и Унгария; преследвайки врага, тя стъпи на ру-мънска територия и стои недалече от Дунава...

Хитлерова Германия изтощава последните си сили и стои пред неминуема катастрофа...

С какво биха могли сега, пред лицето на всички тези очевидни факти... българските управници и ко-мандуването на българската армия да оправдаят пред народа своята прогерманска политика, своята лакей-ока служба на Хитлер?

Всеки здравомислещ българин не може да не си зададе въпроса: защо България трябва да жертвува себе си, своята армия, своята народна кръв, своето народно богатство, своето национално бъдеще заради натрапения и от германската агентура васален съюз с хитлеристка Германия, когато в самата Германия неу-молимо надигащата се катастрофа поражда смъртна тревога? Нима може да се измисли по-голяма глупост и по-подло предателство спрямо своя народ от това, което в сегашните условия вършат българските управ-ници, които продължават и по-нататък да вървят с Германия?

От момента, когато през март 1941 година прави-телството на цар Борис пусна германските войски в България и когато през юни същата година Германия коварно нападна Съветския съюз, положението корен-но се измени... Те бяха уверени в близката победа на хитлеристките пълчища, които вече бяха успели да прегазят Чехословакия и Полша, да заграбят Дания и Норвегия, да разгромят Белгия, Холандия и Фран-ция и да нападнат вероломно Съветския съюз. Те вече си чертаеха привлекателни планове как ще завладеят богатствата и ще ограбят населението на завоюваните балкански територии. Но Червената армия разбърка всички разбойнически стремежи на авантюриста Хит-лер и заедно с тях — сметките на чеговите късогледни

и алчни сателити. Така в стремежа си към лека плячка, тръгнали в поход за „Велика България“ и за безразделна хегемония на Балканския полуостров, българските лакеи на Хитлер — предатели на интересите и бъдещето на своя народ — отдадоха България да бъде разорена от германците, превърнаха я в оръдие на империалистическа Германия и я доведоха до прага на пропастта.

Всеки сериозен държавен деец би взел предвид коренната промяна в хода на сегашната война и би направил съответните изводи за своята страна... Регентите-узурпатори, княз Кирил и Филев, и поставеното от тях на власт правителство на Багрянов се стремят с всички оредства — с лъжа и насилие — да продължат прогерманската политика...

Най-голямата грижа на българските управници сега е чрез необузdana демагогия да замаскират колкото се може по-добре своята прогерманска фашистка политика. Те обещават на селяните земя и повишаване цените на селскостопанските продукти, на държавните служещи и пенсионери — увеличаване на заплатите и пенсиите. Те шумно обявяват поход против „незаконното забогатяване“ и прокламират въвеждането в страната на „нова ера на справедливостта“. С всички тези лъжливи обещания те хвърлят прах в очите на народа, за да задържат някак си развитието на неговата борба против германските завоеватели.

Не, не може да се очаква, че българските фашисти, великобългарските шовинисти, доброволно, по своя инициатива, ще вземат мерки за скъсване с Германия...

Да, сега има думата българският народ и време е да действува и покаже готовността си с оръжие в ръка да изгони германските завоеватели от страната. Каквото и да предприемат българските управници — предатели и хитлеристки лакеи, които в интереса на своята изменническа политика използват намиращата се засега в техни ръце държавна власт и се опират на германските щикове, — те няма да могат нито да предотвратят, нито даже да оторочат за дълго време скъсването на България с хитлеристка Германия, щом българският народ вземе в ръцете си делото на своето опасение.

Целият въпрос за българския народ в сегашния момент се състои в това — да ускори скъсоването с Германия, да участва според силите си в разгрома на хитлеристката армия, хитлеристката държава и хитлеристкия варварски „нов ред“, да спаси по този начин своята страна от разорение и национална катастрофа и да си извоюва правото на свобода и подобаващо място в семейството на свободолюбивите нации, в което великият руски народ — освободителят на българите от петвековното чуждо иго — играе главна роля.

В условията на приближаващия се окончателен разгром на хитлеристка Германия, при създалите се сега на Балканите условия, българският народ, неговото въстаническо движение и патриотическото войнство в сътрудничество с югославската народоосвободителна армия и македонските и гръцките въстаници е напълно в състояние да скъса веднага разбойническия съюз с хитлеристка Германия и да изгони германците от пределите на своята страна. Той е в състояние да разоръжи и обезвреди по-голямата част от намиращите се на българска територия германски войски. Това би значило да се запази животът на стотици хиляди синове на българския народ, да се спаси България от разорение и заплашващата я катастрофа и едновременно би било ценен принос от страна на българския народ за съкратяване на сроковете и жертвите на войната.

Българските патриоти, без разлика на мироглед и партийна принадлежност, сплотени в Отечествения фронт на борбата за освобождението на своя народ от германското иго и за възраждането на България като свободна, независима, демократична и силна държава, приятелски настроена към великия руски народ и към Съветския съюз, днес, поради блестящите победи на славната Червена армия, поради съгласуваното настъпление против хитлеристка Германия от изток, запад и юг ще получат още по-голяма увереност в успеха на освободителното дело на българския народ. Расте противохитлеристката опозиция в армията. Разгръща се по цялата страна въстаническото движение против германските разбойници. Цялата фашистка държавна машина беше използвана против

въстаническото движение в България, но не бе в състояние да го потуши. Макар че на това движение му липсва още много, в смисъл на по-добра организация, въоръжение и военно ръководство, обаче несъмнен е фактът, че то непрекъснато се развива, че силите му растат, че постоянно се увеличава подкрепата, оказана от народните маси на въстаническите дружини, и се укрепва бойната дружба между народните въстаници и патриотите в армията.

Давайки отпор на жестоките репресии на фашистките наказателни части, които често блокират цели въстанически райони и в своята свирепост отиват дотам, че опустошават цели села, въстаническото движение израства все повече като най-надеждна въоръжена сила на Отечествения фронт, без която е немислимо окончателното освобождение на българския народ от германското иго и от фашистката тирания. Именно това значение на въстаническото движение задължава ръководителите и дейците на Отечествения фронт както в центъра, така и по места да укрепват редовете на Отечествения фронт и колкото е възможно по-скоро да преодолеят съществуващата още в някои антифашистки кръгове недооценка на въстаническата въоръжена борба и страха от нейното разгръщане при участието на патриотичните елементи на армията. Така и само така българските патриоти ще съумеят да решат стоящите пред тях жизнено важни за България задачи: изгонване на германските завоеватели от страната и установяване на истински национална, народнодемократична власт, способна да изведе окончателно България от задънената улица, в която я вкараха прогерманските фашистки управници...

6 август 1944 г

ПРОГРАМА НА ОТЕЧЕСТВЕНИЯ ФРОНТ³⁹

Противонародната политика на царборисовото правителство съставлява същинска *национална опасност*. България днес се превръща фактически във васал на Хитлер, а българският народ — в роб на немските империалисти.

При неизбежния разгром, на който е осъден Хитлеровият маниачески план за господство в света, всяко продължение на тая предателска политика означава съзнателно тласкане на българския народ в пропастта и погубване на неговата национална независимост.

Върховен дълг на българския народ, на неговата армия и патриотична интелигенция в сегашния исторически момент е да се сплоти в могъщ *Отечествен фронт* за спасяването на България.

Отечественият фронт си поставя следните неотложни задачи:

① Да не допусне въвличането на България в престъпна и пибелна за българския народ хитлеристка война.

② Да оттегли незабавно българските войски, изпратени за потушаване борбата на братския сръбски народ срещу германското и италианското иго.

③ Да разкъса съюза на България с хитлеристка Германия и с другите държави от Оста,⁴⁰ да освободи българската земя от германските фашистки войски и гестаповски бандити.

④ Да спре износа на храни и на сурови материали в Германия и другите държави от Оста. Да осигури

прехраната на народа и армията и снабвяването на населението по достъпни цени с предмети от първа нужда.

⑤ Да осигури съгласно „Атлантическата декларация“, националните интереси на българския народ чрез споразумение с другите балкански народи и чрез тясна дружба и сътрудничество на България със Съветския съюз, Англия, САЩ и другите свободолюбиви народи.

⑥ Да освободи незабавно всички цивилни и военни лица, преследвани за тяхната борба срещу фашизма и хитлеристка Германия.

⑦ Да възстанови политическите правдини на народа, особено свободата на печата, събранията и сдруженията: да премахне всички противоконституционни, противонародни и фашистки закони.

⑧ Да изтръгне армията от ръцете на фашистко-монархическата клика и да вземе решителни мерки тя да не може да бъде използвана за противонародни цели. Да осигури правата на офицерите, подофицерите и войниците като пълноправни граждани.

⑨ Да разтури фашистките организации от типа на „Бранник“, „Съюза на ратниците“, „Легиона“.

Да обезвреди фашистките главорези и престъпници и вземе мерки за тяхното примерно наказание.

⑩ Да запази народното богатство и народния тръг от чужди посегателства и да създаде условия за правилното икономическо развитие на България като свободна и независима страна.

⑪ Да осигури народния поминък, работата, дохода и човешкото съществуване на трудещото се градско и селско население.

⑫ Да изкорени фашисткото мракобесие, расовата ненавист и унищожението на националната чест на нашия народ.

Осъществяването на тия насъщни за нашия народ задачи налага час по-скорошното създаване на истинско национално правителство, способно да проведе твърдо и последователно спасителната политика на Отечествения фронт. Поради това Отечественият фронт поставя като най-близка цел на своята борба смъкването от власт на сегашното предателско, противонаро-

но, хитлеристко правителство и създаването на истинско българско национално правителство.

Опиращо се на волята и поддръжката на целокупния български народ, това правителство ще подготви така също условията за свикването на Велико народно събрание, което ще определи бъдещата форма на управление на България и ще създаде необходимите конституционни и материални гаранции за свободата, независимостта и процъфтяването на нашата родина.

Радио „Христо Ботев“

17 юли 1942 г.

*БКП в резолюции и решения, т. III,
1953 г., с. 451 — 453.*

**Из „ДИРЕКТИВА НА ЦК НА БКП ЗА РАБОТАТА
НА ЧЛЕНОВЕТЕ НА БРП И РМС ВЪВ ВОЙСКАТА,
ЗА БОЙНИТЕ ЗАДАЧИ НА ПАРТИЗАНСКИТЕ
ОТРЯДИ И МОБИЛИЗИРАНЕ НА НАРОДНИТЕ
МАСИ ЗА ВЪОРЪЖЕНО ВЪСТАНИЕ.“**

февруари 1943 г.

Драги другари,

Общият ход на военните действия на Източния фронт и развитието на международното положение в последните месеци са предвестник за приближаването и назряването на събития от решително значение. Тия събития се приближават със оветкавична бързина към Балканите и нашата страна, която непосредствено е застрашена от опасността да бъде вмъкната в престъпната Хитлерова война и превърната в кървава арена на военни действия...

Българският народ чувства опасността и бързо се сплотява под спасителното знаме на Отечествения фронт. Той кипи от омраза срещу предателската шайка на цар Борис и иска да я отстрани от властта; обаче хитлеристките агенти са задръстили всички пътища за мирното завземане на властта. Народът е лишен от всякакво право. Затова единственият път към властта е въоръженото народно въстание.

Една от най-важните сили на това въстание е армията.

Затова съзнателните български патриоти във и във армията, като имат предвид, че събитията у нас в около нашите граници ще се развият в най-скоро време с главоломна бързина — трябва веднага смело и енергично да пристъпят към непосредствената подготовка на армията за най-активното ѝ участие във въоръженото въстание на народа, като се водят от следните указания:

1. ПРЕЗ ВРЕМЕ НА МОБИЛИЗАЦИЯТА

а) Мобилизацията, военна и гражданска, с всички сили да се забавя и саботира, като в повиквателните се посочват погрешни адреси, като повиканите под разни предлози не се явяват в определения срок и място; като по свой почин се късат телеграфните и телефонните съобщения; като железничарите не спазват разписанията на влаковете и дезорганизируют ж.-п. движение; като се оказва масова съпротива срещу реквизициите на коне, добитък, сено, каруци и друго частно имущество и пр.

б) Да се разгори масова всенародна борба против мобилизацията начело с повиканите и техните близки: повиканите да искат от властта да снабди веднага семействата им с топливо, обувки и храна за възрастните и специално такава за децата (брашно, захар, мазнини, месо, мляко, грис и пр.)

В случай на отказ или залъгвания с обещания сами, заедно с останалите мъже, жени и деца, да осигурят семействата си, като там, където има държавни складове с такива произведения, да завземат тия складове и организирано да разпределят тия произведения между населението.

в) Жените, момичетата и децата да устройват масови махленски, общоселски изпращания на повиканите, като им заръчат да употребяват оръжието си срещу германците и германските агенти, срещу правителството на цар Борис...

2. В ЧАСТИТЕ И КАЗАРМИТЕ

Съзнателните патриоти в армията да вземат инициативата за образуване на взводни, ротни, дружинни, полкови и дивизионни войнишки комитети на Отечественния фронт. В сегашния стадий на борбата комитетите трябва да бъдат строго тайни и числото на членовете на всеки комитет да не бъде повече от 3-4 души...

В хода на борбата, след като войнишката маса пречупи военно-фашисткия терор и започне открито да налага своята справедлива воля, комитетите ще

трябва да се превърнат в масови изборни органи, образувани от представители на войнишките маси във всяка част.

Съзнателните патриоти в интерес на освободителната борба запазват тайната на организационните връзки помежду си чак до момента на въоръженото народно въстание.

Тези комитети чрез средствата на примера и убеждението трябва да завоюват пълен авторитет и да изиграят ролята на идеен ръководител и обединител на войнишките представители...

3. НАШАТА АРМИЯ И ОСВОБОДИТЕЛНАТА БОРБА НА СЪСЕДНИТЕ БРАТСКИ НАРОДИ

Борбата на съседните братски народи против фашистките окупатори е наша обща борба... Затова отечествен дълг на българските войници е да не позволят българската армия да стане хитлеристки жандарм и палач на освободителната борба на съседните братски народи;

да не изпълняват заповеди за напускане българските граници и окупиране на чужди земи;

тия, които са вече в чужди земи, да искат и наложат незабавното им връщане в родината; а докато това не стане — да покровителствуват местното население и не позволяват на фашистките зверове да вършат погроми над него;

да показват по всечки достъпни начини съчувствието си към окупираното население и солидарността си с неговата освободителна борба;

да не стрелят срещу народните чети, да саботират преследването им и избягват стълкновенията с тях;

да стрелят във въздуха, да прахосват мунициите си и да развалят оръжието;

да минават на страната на четниците или да образуват свои чети и да действуват съвместно със своите братя срещу общия враг — фашизма.

4. ЗАДАЧИТЕ НА ВОЙНИЦИТЕ В СЛУЧАЙ НА ВОЙНА

Нашият народ извоюва една голяма победа в борбата срещу предателската политика на хитлеристките агенти у нас. Неговото високо политическо съзнание и...* пламенната му любов към нашия брат и освободител — великия свободолюбив руски народ, осуетиха до този момент плановете на цар Борис да изпрати български войски да се бият за хитлеризма срещу славната Червена армия. Обаче опасността да хвърлят българската армия срещу нашите руски братя не само продължава да съществува, но тя днес е по-голяма и непосредствена. Това може да стане с прякото изпращане на български войски на Източния фронт или [с] използването на българската армия срещу съюзниците на съветската страна.

Затова върховен отечествен дълг на българските войници е: без да се стряскат и спират пред каквито и да е жертви, да осуетят в зародиш всеки опит за подобно злодейско престъпление, като смело, бързо и решително смазват хитлеристките агенти в своите части, като минават на страната на Червената армия или въстават във фашисткия тил у нас.

Ако българската армия бъде хвърлена във война срещу армиите на съюзните народи, задача на българските войници е:

да не пристъпват нито крачка зад границите на България и не предприемат никакви военни действия;

да обезвредят бързо и най-енергично фашистките елементи в своите части и да се поставят в подчинение на тия военачалници, в които имат доверие или (които) бъдат назначени от войнишките комитети на Отечествения фронт;

да изпратят веднага делегати при насрещната чуждестранна войска част за установяване на примирие, като не отслабват своята вътрешна бдителност, боен ред и дисциплина;

да вземат съвместно с местните комитети на Отечествения фронт цялата военна и административна власт на заеманата територия и с най-бързи и енергични мерки да съдействуват на войнишките и местни-

---

* Така е в оригинала. — Бел. ред.

те комитети на Отечествения фронт, в съседните части и райони за изпълнение на следните задачи: да съдействуват за въоръжението на работниците и селяните; да действуват съвместно с народните дружини извън войската до окончателната победа на въоръженото народно въстание.

5. АРМИЯТА И НАРОДНОТО ВЪСТАНИЕ

За да спестим в най-голяма степен народните жертви, ние трябва да се стремим да вдигнем народното въстание и да завоюваме властта на Отечествения фронт, преди царборисовото правителство да хвърли армията в братоубийствена война.

Затова отечествен дълг на войниците е:

да се вдигнат на смела и решителна борба в защита на своите и народни интереси;

да подкрепят по всички достъпни начини акциите на Отечествения фронт, като предпочетат геройската смърт в борбата срещу фашизма, отколкото да се подчиняват на предателските заповеди за преследване и убиване на своите братя — антифашистките народни борци;

да бъдат бдителни и да предупреждават антифашистките борци за всяка опасност;

да не участвуват в полицейските блокади и да улесняват укриването и движението на подгонените;

да освобождават от лагерите [и] затворите антифашистките борци-герои;

да обкръжават с любов и пазят честните офицери-антифашисти, смело да унищожават ония офицери-престъпници, които искат изпълнение на царборисовите заповеди за преследване, арестуване и избиване на антифашистките борци;

да проявяват личен почин и геройска смелост в унищожаването на германските складове, бази, транспортни и казарми; да помагат за въоръжаването на населението и народните чети чрез завземане на оръжейни складове;

да заблуждават своите началници за местонахождението на четите и да помагат на последните в изпълнение на боевите задачи;

да минават с оръжието си на страната на четите или да образуват нови чети, за да изтребват германските окупанти и техните български агенти;

да бранят населението от полицейския терор, да му помагат в борбата срещу реквизициите, в превземането и разпределението на складовете с храни, облекло, гориво и др.;

да откриват злодеите — убийци на антифашистките борци, шпионите и провокаторите в своята среда и да ги унищожават с всички достъпни средства;

да изпълняват на дело войнишката си клетва за вярна служба на народа, като смело се сплотяват под спасителното знаме на Отечествения фронт и при пръв позив се вдигнат на общо въстание за събаряне на предателската царборисова клика.

Всеки твърдо да запомни, че след като бъде дадена парола за общо въстание, най-важното за неговата бърза победа е:

Инициатива, бързина и смелост, смелост и пак смелост!

Колкото и да бъде добре организирано, колкото и да е желателно, въстанието едва ли ще почне едновременно навсякъде.

Затова: щом се даде от центъра парола за общо въстание, всяка част — без да чака съседа или специална заповед — въстава и със смели действия съдействува за въстанието и на своите съседи до пълно завладяване на властта.

В самото навечерие на въстанието намиращите се в големите градове военни части, чиито войнишки маси са сплотени под знамето на Отечествения фронт, не трябва да изпълняват чиято и да е заповед за напускане на тия градове преди завземането на властта от Отечествения фронт.

6. МАСОВО-ПОЛИТИЧЕСКАТА РАБОТА НА СЪЗНАТЕЛНИТЕ ПАТРИОТИ СРЕД АРМИЯТА

За да се изпълнят горните задачи от войнишките маси, съзнателните патриоти в армията са длъжни да бъдат непрекъснато за ежедневните нужди на войници-

те и чрез всички възможни средства да ги вдигнат на борба за удовлетворяване на тях нужди...

Политическата агитация да се води непрекъснато с всички достъпни средства и начини, така щото програмата на Отечествения фронт и нашата правдива пролетарска дума да стигнат до съзнанието и сърцето на всеки народен син в армията.

Като разясняват търпеливо предателствата на царборисовото правителство и истинските интереси на войниците, като им посочват истинските пътища за вярна служба на народа, съзнателните патриоти трябва да възпитават у тях пламенна любов към антифашисткото движение, да разпалват до ярост омразата им срещу царборисовата клика.

Съзнателните патриоти трябва да следят ежедневно политическите и военни събития и ги разясняват на войнишката маса, да разобличават лъжите и машинациите на народните врагове, да държат будно политическото съзнание сред войската.

За тая цел трябва особено широко да се практикува и разпространява така наречената войнишка „радиопартенка“. Това е ежедневно писмено и устно разпространение всред войниците на новините, съобщавани по радиостанциите „Ботев“, „Москва“, „Куйбишев“, „Тифлис“...

Изпълнени със съзнанието за патриотичния си дълг и с желязна воля за победа над фашистките варвари, въодушевени от великия героизъм на нашите съветски братя, съзнателните патриоти не трябва да се страхуват от никакви жертви и давайки пример на твърдост, героизъм и самопожертвувателност, смело да водят войнишките маси към въоръжено народно въстание за установяване народно правителство на Отечествения фронт.

Партизанските отряди в подготовката и провеждането на въоръженото народно въстание

Партизанските отряди (народните чети) трябва да добият първостепенно значение в действията на Отечествения фронт за мобилизацията, подготовката и активизирането на народните сили за всенародно въо-

ръжено въстание, а така също за организирането и провеждането на самото въстание.

Партизанските отряди сега все още са малко, малобройни в своята численост, но по борческите качества на състава си те представляват здрави, боеви ядра за изграждане на масово партизанско движение в цялата страна.

Условия за изграждане на такова масово партизанско движение има и ежедневно се създават все по-благоприятни.

Затова наша и на партизаните-патриоти задача е: да се разпределят правилно наличните партизански кадри;

да се насочва и ръководи умело тяхната дейност и по такъв начин, щото тя да способствува за широкото популяризиране на партизанската борба сред широките народни маси;

да се възползваме от наличните благоприятни възможности за активизиране и разширяване на партизанската борба, за създаване на още по-благоприятни условия, за привличане на нови народни сили в партизанското движение.

Характер на партизанските отряди

1. Партизанските отряди са органи на Отечествения фронт. В тях трябва да намерят достъп всички честни синове-патриоти на българския народ, желаещи да се борят против германските окупатори и цар-борисовата клика, против кървавия фашизъм.

2. Партизанските отряди са боеви народни организации, които дават възможност на всички застрашени и преследвани от властта патриоти да се укрият и с оръжие в ръка да продължат борбата против предателите и народните изедници.

3. Като масови бойни организации на народоосвободителната борба, районът на действие на партизанските отряди са населените места на страната — там трябва да се съсредоточава и протича тяхната дейност. Балканът и горите се използват като временно прибежище при необходимост, военна подготовка и почивка.

4. Партизанските отряди в своя постоянен състав са сърцето на масовото партизанско движение. При действия около тях се групират масите, обхванати от партизанското движение.

Зато във всяко село и град трябва да има подготвени четници, които се присъединяват в случай на нужда към ядрата.

5. Партизанските отряди са военна, политическа и организационна школа за борците против фашизма и като такива трябва да бъдат жив пример на храброст, самоотверженост, неуморност и желязна дисциплина.

Масова и организационна работа на партизанските отряди

За обезпечаване условия за съществуване и изготвени четници, които се присъединяват в случай на димо е партизанските отряди да си създадат опора всред широките маси от населението, да имат тяхното активно съдействие и помощ. Без такава опора, помощ и съдействие на населението невъзможно е изграждането на истинско народоосвободително партизанско движение.

Зато партизанските отряди трябва да разгърнат широка масово-политическа и организационна работа всред населението;

да си създадат във всички населени пунктове и важни предприятия редовни връзки с населението и комитетите на Отечествения фронт. Там, където няма създадени комитети на Отечествения фронт, да помагат на населението да ги създаде;

да развиват сред населението програмата на Отечествения фронт, целите и задачите на партизанските отряди, на партизанското движение;

да разобличават предателската политика на царбурисовото правителство и другите немски агенти;

да изобличават тия общественици, които искат да минат за приятели на народа, а разпространяват разни вредни илюзии, целещи дезориент[иране] и дезорганиз[иране] на народните сили и подготовка на нови страдания за народа;

да посочват и разясняват единствения изход за българския народ — енергичната борба и въоръженото въстание за извоюване на народна власт и т. н. и т. н.;

да помагат на населението за укриване на храните, да не позволяват реквизиции, да не работят ангария, да не плащат данъци;

да организират борбата на населението против грабежите и глада, [за] възвръщане [на] отнетите храни, вълна и други произведения, против безправията и полицейския терор;

да се вербуват в отрядите нови сили както за постоянно действащ състав, така и за запасен;

да подготвят, формират и обучават нови партизански отряди.

Бойни задачи на партизанските отряди

Като главна задача на партизанските отряди е разстройването на вражеския тил. Затова те предприемат смели нападения:

1. За разстройство на ж.-п. транспорт, като повреждат локомотиви, вагони, ж.-п. линии, телефони, телеграфи, помпи, стрелки, семафори, тунели, мостове, гари и др. Вдигат във въздуха влакове с германски войници, влакове с храни, цистерни, муниции.

2. Палят и унищожават германски автомобили, танкове и аеропланни бази, радиостанции, батареи, картени гнезда, продоволствени и муниционни складове, като предварително, когато е възможно, каквото могат, раздават на населението и вземат със себе си.

3. Палят и унищожават подготвените за износ храни, дървени и други материали.

4. Палят и унищожават фабрики и предприятия, които работят за нуждите на германците, а така също готовите и изработени материали в тях.

5. Нападнат и унищожават германски войскове части, щабове, вербувачни и други бюра, търговски централи и разните гестаповци, а така също унищожават открито проявилите се хитлеристки оръдия у нас — предателите и народните изедници.

6. Заграбват оръжие за собственото си въоръжаване, за въоръжаване на новосформираните отряди и на населението.

Партизанската дейност на народните дружини и отряди трябва да съдействува за ускоряване политическата мобилизация и подготовка на народните сили за въоръженото въстание. От народните партизани се иска дълбоко да осъзнаят големите задачи на освободителната борба, да се проникнат от съзнанието и чувството на дълг, готовността за смели действия, героически подвизи и самопожертвувателност, за разгрома на Хитлеровата шайка у нас и установяването на народно правителство на Отечествения фронт.

•

За бързото и правилно разрешение на всички горепосочени задачи необходимо е:

да се извърши действителна мобилизация на нашите и народни сили;

да се пристъпи към практическото изграждане на Отечествения фронт във всеки град, предприятие, квартал, село, във всяка казарма и военна част;

да се организират и разгорят борбите на работническата класа, селячеството, занаятчиите и др.;

да се вдигне народът на всеобща борба против глада, грабежа, безправие и кървавия полицейски терор, против ненавистните днешни управници, за народна власт;

да се действа бързо и енергично за пълното проваляне на всички правителствени мероприятия, като народната съпротива се довежда до открити въоръжени стълкновения.

Мобилизацията и подготовката на народа и армията за въоръженото въстание трябва да бъде непрекъснатата верига от смели и решителни борби на целия български народ.

На работа за пълна победа!

Смърт на фашизма!

*„Въоръжената борба на българския народ против фашизма, 1941—1942 г.“,
С. 1942 г., стр. 195—203.*

ОКРЪЖНО № 2

Януари 1944 г.

*До окръжните, районни и местни ръководства,
организации, групи и членове на Работническата
партия в България*

Др. другари,

Войната навлезе в своята последна и решителна фаза, когато и двата воюващи лагера съсредоточават главните си резерви за последен удар...

Червената армия продължава своята победоносна офанзива... *Очевиден е пълният разгром на фашистка Германия.*

В такъв момент управляващата фашистка шайка в България със своята престъпна и безразсъдна политика на продължаване съюза с Германия хвърля страната в пламъците на войната.

Бомбардировките над София, Дупница и пр. дават реална представа за ужаса и опустошенията, които носи войната. Бързо се изпаряват илюзиите, че България, като продължава политиката на съюз с Германия, може да остане настрана от вихъра на войната. *България е вече във войната. В близко бъдеще тя ще бъде превърната в театър на широки опустошителни военни действия...*

България може и трябва да бъде спасена. Силите на народа и армията са достатъчни, за да разрешат тази задача. Срецу тях германските окупатори не могат да противопоставят свои и в достатъчно количество сили, особено в този момент, когато Хитлеровата армия на Източния фронт се топи, когато Англия и Америка подготвят действие от голям мащаб. Но тези сили е нужно бързо да се мобилизират, организират и поставят в действие под борческото знаме на Отечест-

вения фронт и в съюз със съюзените балкански народи да допринесат за пълното разгромяване на Хитлерова Германия и нейните български слуги. Така България ще бъде опасена и ще си осигури достойно място в семейството на свободните народи като *свободна, независима, демократична и силна държава*. Сроковете за опасението на България са много кратки, всеки загубен ден излага на смъртна опасност страната. За да не изостане от събитията и се овладеят същите: *партията възприема твърд курс към организиране на конкретни действия, към разширяване и засилване на борбата във всички нейни форми и във всички прояви на обществения живот с цел незабавно смъкване на днешното правителство от власт и установяване на народнодемократично правителство на Отечествения фронт*.

Върху партията ляга голяма историческа отговорност за бъдещето на страната, за бъдещето на българския народ.

За бързото и практическо разрешаване на горните задачи ЦК на партията нарежда:

1. Всяка партийна организация — окръжна, районна, местна и пр. — да извърши незабавна и пълна мобилизация на своите сили, да ги постави на своето бойно място и им възложи конкретна работа; да се приведат в известност наличните партийни сили, къде те работят и как най-целесъобразно могат да бъдат използвани като *организатори и ръководители на конкретни действия в предприятията, квартали, села, четнически отряди и др. и като бойци в съответната боева група или отряд*.

Да издирят всички бивши и стари партийци, временно отпаднали или откъснали се, особено тия от тях, които имат връзки и влияние сред работниците, селяните и другите обществени слоеве, като към всеки конкретно се... *подхожда за включването им в освободителната борба*.

Да се привлекат нови сили в партията из средата на работниците, селската беднота; всички проявяващи се в борбата предани и смели борци на делото.

Най-широка мобилизация и активно включване в борбата на ремсовата младеж.

Използуване на всеки по-близък и по-далечен съ-

частник на партията в мобилизацията и организиране борбите на масите.

Цялата партия и РМС да се поставят на *боева ноза*. Силите, организирани в боеви групи и отряди, готови незабавно да почнат действия поединично и масово; да се поставят в движение и активно действие всички тия близки до партията сили за организиране, разгаряне и ръководене народните борби.

2. *Партийните ръководства — окръжни, районни, местни и др.* — да обезпечат конкретно и непосредствено ръководство и контрол при практическото организиране и провеждането на действията.

Да се отстрани всеки формалистичен и бюрократичен метод в изпълнение на ръководните функции и формално възприемане на партийните нареждания.

Да се вземат конкретни решения и изработят конкретни планове и необходимите мерки за тяхното практическо провеждане.

Да се удари срещу всяка опортюнистическа пасивност, проява на тенденция, която опъва организацията и провеждането на действия.

3. *Организиране решителни и смели действия.*

Всяка партийна организация, група и отделен партиец да долавя най-малкото недоволство и използва всеки повод за конкретно организиране на масови борчески прояви в защита непосредствените икономически и политически интереси на работниците, селяните и др. народни слоеве, по пътя на решителни смели действия, да извърши мобилизацията на най-широките народни маси за борба.

Да се организират конкретни акции — събрания, митинги, демонстрации, стачки и др., да се организира всенародна борба за мир и избягване ужасите на войната и бомбардировките над българските градове.

С решителни, смели действия да се преодолеят полицейските ограничения, забрани и терор, за да се осигури размахът на борческите прояви на масата; на тази основа да се създадат боеви групи за охрана на акцията и за преодоляване на полицейския терор, поставяйки в действие всички възможни средства — юмруци, камъни, колове, включително хладно и огнестрелно оръжие.

При масови борчески прояви да се изграждат ръко-

полни органи, които да поемат в свои ръце ръководството на борбите, и масите начело със своите ръководни органи да пристъпят сами към разрешения на своите искания:

Разграбване на държавни и немски складове с храни, облекло и оръжие. Възвръщане на ограбените от правителството продукти, съкратяване на работното време, гонене и физическо унищожение на предателите из средата на работниците, селяните и пр., освобождаване на арестуваните и т. н.

На основата на тия масови борчески прояви да се изграждат органите на Отечествения фронт, които да възглавяват всенародната борба.

4. Да се разширява и засилва борбата във всички нейни форми и във всички прояви на обществения живот.

Борческата проява по един повод да се използва като изходен пункт за нова борба, да се търсят и създават поводите за борба. Стачката в едно предприятие да се използва за стачка в друго предприятие, всяка борческа проява да се *разпалва до открито сблъскване* с фашистката власт и по-специално с полицията. Тия сблъсквания да се издигат до масови въоръжени стълкновения, до открити работнически, селски, войнишки бунтове.

5. Разширяване и активизиране въстаническото партизанско движение. Партизанското движение да се развие до размера на масова народоосвободителна въстаническа армия.

Да се превърне то в основен фактор и член отряд за мобилизация на народните маси и в подготовката и провеждането на всенародното въоръжено въстание. Четническите отряди със своите политически и военни акции да увличат все по-широки народни маси на решителна и въоръжена борба и на тая основа да растат числено и увеличават броя на своите отряди.

Всеки отряд, добил опита да овладява един населен пункт, трябва да се възползува от този опит да увеличи силите си и премине към по-горен етап — овладяване на група населени места, овладяване на по-големи населени пунктове.

Въстаническите партизански отряди да минат в решителни действия — извършват мобилизация, да из-

раснат до размери, при които да овладяват цели райони, сериозно да ги защитават, в тях да мобилизират широки маси като бойци и мощни сили на четническите отряди. Тия въстанически райони да послужат като изходна база за бързото и всенародно въстание за установяване на народна власт.

За бързото и правилно разрешение на горната задача партийното ръководство и организация трябва да окаже всестранна помощ и съдействие за укрепване на боевите щабове на оперативни зони, райони и отряди, за обезпечаване на действително и конкретно оперативно ръководство над разните боеви единици.

б. Да се разнебитва фашистката държавна машина с всички средства и начини.

Да организира дейна съпротива на градското и селското население срещу данъците, глобите и всякакви други държавни и общински бери и реквизиции, да се гонят бирниците, реквизиционните комисии, контрольори, екзекутори и др.

Да се засили саботаждът за проваляне на всички правителствени мероприятия, стопански, политически и военни. Да се унищожават архиви, мобилизационни нарядни списъци, да се саботира гражданската мобилизация, саботажд във фабриките, железниците, мини, пристанища, пощи, телеграфи и пр.

Да се нападат държавни складове с храни, оръжие, облекло и пр. Да се дезорганизира транспортът, съобщенията, унищожаване или овладяване на радио-предаватели, овладяване на гари, ж.-п. възли, унищожаване на ж.-п. инсталации, късане на телефонни и телеграфни жици и пр.

Унищожаване полицейски наказателни отряди и контрачети, народни изедници и предатели, завладяване на полицейски участъци, недопушане на въоръжени представители да се движат и тероризират населението

Да се предприемат смели боеви действия по разнебитването на германската военна машина и обезоръжаване и унищожение на немски групи, техни военни и продоволствени бази, ешелони, летища и др.

На основата на тези действия да се създават боеви групи по места, да прерастват във въстанически чети и отряди, да предприемат действия с по-широк об-

сег, да растат и укрепват комитетите на Отечествения фронт като ръководни органи на целокупната освободителна борба.

7. Всестранна, конкретна и бърза подготовка на всенародното повдигане за смъкването от власт германофилското правителство, създаване правителство на Отечествения фронт.

Да се извърши бърза и всестранна военна и политическа мобилизация на здравите и патриотични сили сред народа и армията по пътя на най-активните и смели действия.

Да се разгърне всенародна масова, политическа и разяснителна работа особено по въпроса за бомбардировките — обхващане евакуиращите се и тяхното най-активно включване в борбата за мир, против престъпната политика на правителството.

Пълно съдействие и участие на цялата партия за изграждане на военната и политическа организация на Отечествения фронт: а) повсеместно изграждане комитетите на Отечествения фронт като ръководни органи на освободителната борба; б) разширяване и преминаване към смели действия на партизанските отряди, боевите групи по места, военните комитети и бойни ядра в казармите, частите и т. н.

Да се положат изключителни усилия за спечелването на патриотичната офицеровка и войнишка маса, за включването им в народната борба.

На тази основа да се стигне до овладяването на цели войскове части и гарнизони. Да се подготви преминаването на малки или големи войскове части на страната на въстаническите отряди. Да се съдействува за бързото увеличаване и въоръжаване на боевите сили на Отечествения фронт.

Мобилизацията и подготовката на народните маси за всенародно въоръжено въстание да се извърши под лозунгите:

Изгонване немците от страната, окъсване всякаква връзка с хитлеристка Германия и нейните съюзници.

Незабавно сключване на мир с Англия и Америка и съюз и искрена дружба със Съветския съюз и балканските страни.

Незабавно изтегляне на българските окупационни войски от Югославия, Гърция и Албания.

Всестранната защита на народните интереси против експлоатацията, грабежа и глада, против бесния фашистки полицейски терор, за права и свободи, за незабавно освобождение на всички политически затворници, ликвидирани с концентрационните лагери, опирани преследването на народните патриоти.

Смъкване от власт германофилското правителство, за правителство на Отечествения фронт.

Горните нареждания всички партийни ръководства да преработят, усвоят и доведат до знание на всички организации, групи и отделни членове.

Да вземат решителни и бързи мерки за тяхното твърдо и последователно провеждане.

На смели действия!

Смърт на фашизма!

януари 1944 г.

За ЦК на Работническата партия в България

*БКП в резолюции и решения, т. III
1952, с. 454—462.*

РАБОТНИЧЕСКАТА ПАРТИЯ В БЪЛГАРИЯ

Строго секретно

ОКРЪЖНО № 4

Август 1944 г.

До ръководствата, организациите и всички членове
на Работническата партия

Др. другари,

България преживява най-съдбоносни дни. След капитулацията на Румъния нашата страна се оказва напълно изолирана. Последните провокаторски речи на багряновци и драгановци доведоха отношенията между Съветския съюз и България до пълно скъсване. Съветският съюз нито ден повече не ще търпи присъствието на германски войски в своя тил и тоя на съюза на Румъния.

За България удари дванадесетият час! Съдбата на България днес изключително зависи от народа и патриотичното войнство. Всяко по-нататъшно оставане на власт даже с един ден натрапеното регимство и прогерманско правителство на Багрянов, всяко по-нататъшно продължаване съюза с германците означава гибел и разгром за нашата родина.

Пред партията, пред Отечествения фронт, пред целия български народ и армия повелително се поставя задачата да се вдигнат на омела и решителна въоръжена борба за незабавно скъсване съюза с Хитлерова Германия и изгонване на немците вън от България.

— За дружба и съюз с братския Съветски съюз!

— За незабавно изтегляне на окупационния корпус от Югославия и Гърция: за разбирателство с братска Югославия и общи действия срещу немските поробители.

— За незабавно освобождаване на всички народни патриоти и премахването на изключителните закони!

— Долу прогерманското регентство и правителство. За истинско българско правителство на Отечествения фронт, което ще осигури правата и свободата на българския народ, ще осигури условията за истинска народна и демократична власт!

За разрешаването с необходимата бързина горната с историческо значение задача ЦК на Българската работническа партия нарежда:

① Да се отпочнат *повсеместни действия* с всички сили на партията, РМС, Отечествения фронт, силите на широките работнически маси, патриотичното войнство, да се разгори всенародната борба и въстаническо движение срещу немците и техните български агенти. Дошло е време партията и всеки партиец с изключителна смелост, твърдост и последователност да застанат начело и организират всенародна борба, да организират събрания, митинги и демонстрации, да организират и вдигнат работниците, железничарите и всички държавни служещи на политически стачки, да организират *всеобща политическа стачка*. Провеждането на горните акции да се осигури с въоръжена сила.

② Всички въстанически сили — чети, дружини, бригади и др., да предприемат *повсеместни смели и планомерни действия!*

-- Да се засилят ударите над немците и немските обекти. Тяхното провеждане да се осигури на всяка цена и с всички жертви!

— Основно да се разучат стратегическите и невралгични пунктове във всяка област и в тях да се концентрират въстаническите боеви сили. Придвижването да се извърши с *повсеместни провеждания* на събрания, митинги, демонстрации и прочее във всички населени места, като се извършва мобилизация и вдигане на народа на въоръжена борба за овладяване на тия стратегически пунктове и установяване на *наподна власт*

Със смели и решителни действия и овладяване на важните стратегически пунктове ще се внесе смут, объркване в редовете на врага и същевременно *окуражаване и активизиране на народните маси*

Да се отдели *най-сериозно внимание* на боевите групи по места, да се постави *ударно тяхното изграж-*

дане там, където няма, които да вземат най-дейно участие при провеждането и охраната на масовите борби и действия на въстаническите отряди.

— В този решителен момент наша задача е да привлечем армията на страната на борещия се български народ за съгласуване и общи действия против немците и немските агенти, за спасяването на България.

Развитието на събитията при тежкото положение на страната и армията създадоха най-благоприятни възможности да бъдат привлечени големи войсковы части в подкрепа на всенародната борба, а друга част от армията неутрализирана. По нейното бързо привличане налага се решително да се скъса с досегашния тесносектантски начин в тази област. Необходимо е за спечелването на армията да се използват всички наши и съюзнически възможности, сили и средства. Незабавно и съвсем конкретно да се обсъди и организира повдигането на цели войсковы части и гарнизони и в съгласувани действия с въстаническите отряди и народи да се овладеят населените места и градове, като се прави всичко възможно за тяхното задържане.

Разрешаването на горните задачи изисква ръководствата и партийните организации да отделят необходимото внимание и сили за всестранното укрепване на военните ръководства, за да бъдат те в състояние да поемат действителното командване на въстаническите въоръжени сили.

③ Всенародната борба и разгарянето на военните действия да се провеждат под знамето и ръководството на Отечествения фронт. Да се пристъпи към повсеместно и бързо изграждане на отечественофронтovski комитети във всички населени места, в учреждения, предприятия, гари, които да стават *действителни организатори на всенародната борба и органи на народната власт*. Да се направи всичко възможно в комитетите на Отечествения фронт да има представители от всички демократически, политически и обществени организации, които са против немците и застават зад програмата на Отечествения фронт. Деятелите на Отечествения фронт трябва смело и решително да застанат начело на борбата, да излязат открито със своите имена.

Отечественият фронт трябва да призове народа и армията на смела и въоръжена борба. Отечественият фронт е единствената политическа сила, която може и трябва с незабавни, смели и решителни действия да спаси страната. *Само едно правителство на Отечествения фронт ще осигури условията на една истинска народна демократична власт.*

Партийните ръководства и всеки партиец при провеждането на горните задачи трябва да проявяват изключителна твърдост, решителност, самоинициатива и отговорност.

На незабавни и смели повсеместни действия, на решителна борба за извоюването на свободна, независима и демократична България! Вън германците от България!

26 август 1944 г.

ЦК на Бълг[арската] работническа партия

*БКП в резолюции и решения, т. III
195 г., стр. 462—465.*

**ДИРЕКТИВА НА Г. ДИМИТРОВ
ДО ЦК НА БРП ЗА ПОДГОТОВКАТА НА
ДЕВЕТОСЕПТЕМВРИЙСКОТО НАРОДНО
ВЪОРЪЖЕНО ВЪСТАНИЕ**

27 август 1944 г.

Предайте бързо с всички възможни средства на ЦК на партията следното:

1. Да се сплотят всички демократични прогресивни сили на народа, всички действително антигермански групи, дейци и елементи около Националния комитет на Отечествения фронт като представител на българския народ, организатор и ръководител на народната борба срещу германските разбойници и тяхната фашистка агентура.

2. Да се вземат мерки за незабавното разоръжаване на германските въоръжени части, гестаповци и пр., тяхното безпощадно обезвреждане, а така също решително да се смажат всяка съпротива и враждебни действия против Отечествения фронт и Червената армия.

3. Да се призват народ, войници и офицери на борба против германците и тяхната агентура и да се подкрепят с всички сили усилията на Националния комитет за създаване на правителство на Отечествения фронт.

4. Да се мобилизират всички сили, за да се парализират всички опити за водене военни действия против Червената армия от страна на германците и техните фашистки агенти в страната.

5. Да се вземат бързи мерки за осигуряване свободното проявление на Националния комитет на Отечествения фронт, неговите партии, групи, за безцензурен печат и освобождаване на затворените патриоти.

6. Българският народ и неговите въоръжени сили трябва решително да минат на страната на Червената армия, армия-освободителка на България от немско иго, и заедно с нея да очистят българската земя от немските разбойници и техните подли помагачи.

Получаването и предаването на ЦК потвърдете. Съобщете бързо какво става.

Г. Димитров

*Г. Димитров, Съч., т. II,
стр. 147—148.*

Из „ПРОКЛАМАЦИЯ
НА ПЪРВОТО ОТЕЧЕСТВЕНОФРОНТОВСКО
ПРАВИТЕЛСТВО ДО БЪЛГАРСКИЯ НАРОД“

9 септември 1944 г.

ПРОКЛАМАЦИЯ КЪМ БЪЛГАРСКИЯ НАРОД

Българи и българки, офицери, подофицери и войници!
Отчуждени и чужди на народа управници хвърлиха страната в нова катастрофа. Вместо да бъдат служители на народа, те станаха слуги на хитлеристка Германия. Направиха страната германски лагер, превърнаха работниците ни в германски роби и обрекоха плодовете на труда на българския селянин в плячка на германците. Направиха войската ни стражар на германските завоевателни планове.

Не стига това, но с двуличната си и низка политика изчерпаха великото търпение на Съветския съюз, чиито войски вчера, 8 т. м., влязоха в България, което турни край на една недостойна и отречена от нашия народ политика...

В страната кипи борба за народна власт, която ще го изведе* от пропастта, в която го хвърлиха престъпни управници.

От седмици българският народ чака примирие.

Вместо мир — политиката на правителството доведе страната до война със Съветския съюз.

С пълното съзнание, че е верен и пълен изразител на народната воля, Отечественият фронт поема в тия съдбоносни часове и тежки условия управлението на страната, за да я спаси от гибел.

---

* Народа. Бел. ред.

Отечественият фронт, дело на самия народ, веднага ще приобщи всички сили и средства към усилията на Съветския съюз и неговите велики съюзници за изгонване германците от Балканите.

Правителството на Отечествения фронт ще направи веднага всичко възможно за осъществяване на неразривни връзки със Съветския съюз и нова Югославия и установяване искрено приятелство със западните демокрации, Америка и нашите съседи.

Правителството на Отечествения фронт веднага ще пристъпи към изпълнение на програмата; оповестена вече в отпращания към народа манифест, и ще следва без забава и отклонение смело пътя на народните интереси.

Да живее и пребъде свободна, независима, демократична и мощна България!

Да живее българският народ!

*„Въоръжената борба на българския народ против фашизма, 1941—1944 г.“ С., 1962 г.
стр. 691—692.*

ТЕМА ОСМА

**БОРБАТА НА БКП ЗА УКРЕПВАНЕ
НА НАРОДНОДЕМОКРАТИЧНАТА ВЛАСТ.
НАЧАЛО НА СОЦИАЛИСТИЧЕСКОТО
СТРОИТЕЛСТВО
(9. IX. 1944 г. — XII. 1948 г.)**

Из „ПОЛИТИЧЕСКИ ОТЧЕТ НА ЦК на БРП (к)
ПРЕД ПЕТИЯ КОНГРЕС НА ПАРТИЯТА“

С ДЕВЕТОСЕПТЕМВРИЙСКОТО НАРОДНО ВЪСТАНИЕ
СЕ ОТКРИ ПЪТЯТ ЗА ПОСТРОЯВАНЕ НА СОЦИАЛИЗМА
В НАШАТА СТРАНА

*1. От 9 септември 1944 г. до изборите
за Велико народно събрание*

Другари и другарки! Деветосептемврийското въоръжено народно въстание представлява исторически прелом в развитието на нашата страна.

На 9 септември 1944 г. политическата власт у нас беше изтръгната от ръцете на капиталистическата буржоазия, на експлоататорското монархо-фашистко малцинство и премина в ръцете на грамадното мнозинство от народа, на трудещите се от градовете и селата, при активната и ръководна роля на работническата класа и нейния комунистически авангард (Силни ръкопляскания). Победило с решаващата помощ на героичната Съветска армия, Деветосептемврийското въстание откри пътя за построяване на социализма в нашата страна (Бурни и продължителни ръкопляскания).

Съчетанието на народното въстание на 9 септември 1944 г. с победоносното шествие на Съветската армия на Балканите не само осигури победата на въстанието, но му придаде голяма сила и размах. Набираните в течение на две десетилетия омраза против фашизма и решимост на трудещите се маси за разправа с него

избликнаха неудържимо и пометоха с един замах фашисткия режим. Буржоазно-фашисткият полицейски апарат за насилие на трудещите се беше разбит още в деветосептемврийските дни. Започна изграждането на народната милиция като въоръжена сила за смазване съпротивата на фашистките елементи и за защита завоеванията на народното въстание. Обединената около монархията и най-тясно свързана с германския империализъм крупно-капиталистическа клика беше съборена от власт. Държавната власт премина в ръцете на боевия съюз на работниците, селяните, занаятчиите, народната интелигенция, сплотени в Отечествения фронт под ръководството на нашата партия (Ръкопляскания). Стана коренно изменение в характера на държавната власт: инструментът за потисничество и експлоатация на народните маси в полза на капиталистите се разрушаваше и се създаваше народна власт като инструмент за унищожение на капитализма, за постепенно освобождаване на трудещите се от всяка експлоатация.

Наистина старата държавна буржоазна машина на 9 септември още не беше изцяло разбита. В образуваното правителство комунистите бяха още в малцинство. Много важни командни позиции в държавата бяха в ръцете на хора, някои от които се оказаха впоследствие несигурни или враждебни към народната власт. Но фактически властта по места се намираше в ръцете на комитетите на Отечествения фронт. Нашата партия имаше в свои ръце Вътрешното министерство, както и новосъздадения помощник-командирски институт в армията. Това беше в общонароден интерес, тъй като само нашата партия беше в състояние да организира сломяването на съборената монархо-фашистка клика, да осигури вътрешния ред и успешното участие на преустройващата се армия в Отечествения война. Нейната преобладаваща сила и влияние сред народа, както и нейните позиции в комитетите на Отечествения фронт ѝ осигуряваха възможността фактически да провежда своята ръководна роля и в правителството и да води с успех борбата както против фашистко-реакционните, реставраторски елементи, така и против техните помагачи в редовете на Отечествения фронт.

Както и друг път сме изтъквали, нови хора, хора из

недрата на работническата класа, на народа, застанаха начело на управлението. Грамадни народни пластове, притиснати под ботуша на фашистката диктатура, се пробудиха за активен и пълнокръвен политически живот и под ръководството на партията навлязоха в органите на политическото, обществено, стопанско и културно управление на страната. Създаваше се нова държавна власт, народнодемократична по характер, която трябваше все повече да се развива и усъвършенствува.

Деветосептемврийското народно въстание, макар да си поставяше непосредствено за разрешение демократически задачи, не можеше обаче да не разтърси из основи капиталистическата система у нас и да не излезе извън рамките на буржоазната демокрация.

В това се състои главната особеност на нашето Деветосептемврийско въстание.

Тази особеност произтича от обстоятелството, че премахването на фашизма, осигуряването на демократическите права на трудещите се, тяхното укрепване и развитие не може да стане, без да се посегне върху господството на капитализма. Защото фашизмът не е нищо друго освен безогледна терористическа диктатура на крупния капитал. Не може да бъде радикално и без остатък премахнат фашизмът, ако не се посегне върху господството на крупния капитал, не могат да бъдат осигурени демократическите права на трудещите се, ако крупният капитал запази своето политическо и икономическо всесилие. Ето защо народното въстание на 9 септември, издигайки на пръв план за разрешение демократически по своя характер задачи, както и голямата национална задача за участието на нашия народ във войната за окончателното разгромяване на хитлеризма, не можеше да не насочи по-късно неизбежно своето острие против господството на крупния капитал, да не му нанесе още нови сериозни удари и да не открие възможностите за неговото премахване, за премахването на капиталистическата система изобщо и преминаването към социализма.

Но за превръщането на тези възможности в една действителност нашата партия трябваше да води сериозна и сурова борба.

Трябваше преди всичко да се отстои и закрепи по-

бедата на 9 септември. Партията трябваше да си даде ясна сметка за обстановката, в която беше извършено въстанието, за повелителните в тази обстановка главни мероприятия, които трябваше да се проведат, за възможния обем от задачи, които можеше да бъдат осъществени веднага.

Деветосептемврийското въстание се извърши в обстановка, когато още продължаваше войната против хитлеристка Германия. Няма никакво съмнение, че интересите на победоносното завършване на тази война стояха по-горе от всичко и не биваше да се предприема нищо, което би могло да увреди тези интереси. При оценяване дейността на нашата партия през този период — от развитието на страната след 9 септември до края на войната и подписването на мирния договор — не бива по никакъв начин да се изпуска изпредвид това важно обстоятелство, както и обстоятелството, че нашата страна като бивш сателит на хитлеристка Германия се намираще под контрола на специална съюзническа контролна комисия с участието на враждебно настроените към народната власт английски и американски представители. От друга страна, на България в интереса на нейното собствено национално съществуване и защита на нейната свобода предстоеше да вземе активно участие във войната/ против хитлеристка Германия на страната и под ръководството на Съветския съюз.

При тази обстановка беше необходима трезва оценка на реалната действителност — международна и вътрешна. Трябваше да бъдат поставяни за разрешение само най-назрелите задачи, да не се прескачат отделните етапи в развитието на борбата на работническата класа и трудещите се от градове и села против капитализма. В това отношение нашата партия имаше пълно съзнание за своята историческа отговорност пред работническата класа и всички трудещи се.

На 9 септември и веднага след него нашата партия издигна лозунга за максимално сплотяване на всички демократични и патриотични сили на целия народ в името на решително и безпощадно смазване на монархо-фашистката клика, за мобилизиране всички материални и морални сили на народа и организираното им вливане в общата борба на свободолюбивите на-

роди под ръководството на Съветския съюз. Това беше централната задача, която нашата партия постави непосредствено след 9 септември, и както е известно, тая задача бе успешно изпълнена. България даде според силите си своя принос за освобождаването на Балканите от хитлеристките завоеватели, за окончателната победа над тях. „Всичко за фронта, всичко за победата на Отечествената война!“ — такъв беше основният лозунг на партията, на Отечествения фронт, на държавата в това време. И нему бяха подчинени всички други въпроси. Партията се бореше против всяко отклонение от този лозунг. Тя се обяви решително срещу левицарските забягвания на отделни нейни звена, срещу нетърпението на отделни другари, които считаха, че тя трябва да пристъпи веднага към непосредствени социалистически преобразования.

Линията на възможното най-голямо обединение на всички антифашистки, демократически и патриотични сили на народа, в това число и на някои антигермански елементи из средата на буржоазията, в името на пълния разгром на фашистката клика, на победоносното участие в антихитлеристката война, на отстояване и осигуряване националната независимост, териториалната цялост и държавния суверинитет на родината, това беше единствено правилна линия. Нейното осъществяване беше предварително условие и гаранция за запазването и по-нататъшното развитие на историческите завоевания на Деветосептемврийското народно въстание. Тя даваше възможност на партията да се свърже с най-широките маси, да укрепи позициите си, да изолира враговете на въстанието и народната власт. Тази линия Централният комитет на нашата партия проведе твърдо и с голяма настойчивост докрай.

През този период открито фашистките елементи претърпяха съкрушителни удари. Главните представители на фашизма и германската агентура, виновници за разбойническия съюз с германския империализъм и за изправяне страната пред трета национална катастрофа, бяха сурово наказани, фашистките организации — разгромени. Развиха се в небивали размери обществените, политическите, стопанските и културните организации на трудещите се, тяхната невиджана досега обществено-политическа трудова активност. Осъществени бяха реди-

да сериозни демократически реформи. Установено беше пълно равноправие на жените, като им се осигури възможността за активно участие в обществения, стопанския и културния живот на държавата. На младежите се откри най-широко поле за дейност и развитие. Пълно равноправие също беше дадено на националните малцинства и осигурена държавната издръжка на техните училища. Проведен беше Законът за трудовата поземлена собственост, с който се отнеха землените владения над 200 декара (с изключение на Добруджа, дето максималното количество земя в частно владение се определя на 300 декара). Гласуван бе закон за конфискуване на незаконно придобитите богатства. Проведени бяха сериозни мероприятия за осигуряване народен характер на армията. В армията бе въведен институтът на помощник-командирите, съставен от проверени синове на народа — борци против фашизма.

Започна се преустройството и на други области на нашия държавен апарат на нови, народни начала. Закрепени бяха демократическите права и свободи на широките народни маси. Тези и други още преобразования намериха израз и утвърждение в премахването на монархията и в провъзгласяването на Народната република (Продължителни ръкоплетения).

През този период усилията на стопанския фронт бяха насочени главно към възстановяване на народното стопанство, разстроено от войната, жестоко ограбено от немците и допълнително пострададо от двете сушави години. Въпросът за сериозни стопански преобразования през този период не стоеше и не можеше да стои на дневен ред. Незавършената война и неуреденото още международно положение на нашата страна, с контролна Съюзническа комисия⁴¹ в нея, не позволяваха веднага да се посегне радикално върху икономическата база на капиталистическата реакция. Едрите промишлени, банкови и търговски предприятия оставаха все още в частнокапиталистически ръце.

Наистина капиталистите вече не бяха абсолютни господари на своите предприятия и на капиталите си както по-рано. Беше установен държавен и обществен контрол върху тяхната дейност. Силно порасна обществената роля на професионалните работнически съюзи. Но колкото и властта на капиталистите да беше

подложена на ограничения, те си оставаха собственици на предприятията и използваха това обстоятелство, за да пречат в една или друга форма и степен на развитието на производството и на правителствените мероприятия. Разполагайки със своята икономическа база, те имаха възможност да оказват известен натиск върху народната власт. Нужна беше още сериозна борба, за да се изтикат окончателно капиталистическите елементи от техните политически и икономически позиции.

Ударът на 9 септември срещу народните врагове в лицето на фашистката клика беше толкова силен и съкрушителен, че за известно време капиталистическата буржоазия съвършено се притаи. Но това не значеше, че тя се беше простила с намерението си да върне страната назад.

Опряна на своята все още запазена икономическа база и на подкрепата, която реакционните американски и английски кръгове ѝ даваха, капиталистическата буржоазия скоро се опита да осъществи тези свои надежди и намерения. В Отечествения фронт тя имаше своя агентура в лицето на десничарските реакционни елементи, навлезли и прикрили се в някои отечествено-фронтovski партии. Не решавайки се още да излезе открито на борба срещу народната власт, тя използва тези десничарски реакционни елементи, които скоро след 9 септември подеха ожесточена борба срещу Комунистическата партия, оспорвайки нейната ръководна роля, полагайки всички усилия, за да разстройват стопанството, да спъват провеждането на правителствените мероприятия, да компрометират партията, да отслабват Отечествения фронт, да подготвят и условия за реставрация.

Нашата партия трябваше да организира борбата на трудещите се маси за решителния отпор срещу обединените растящи усилия на вътрешната и международната реакция, насочени против делото и завоеванията на 9 септември. Тя трябваше да прояви изострена бдителност, голяма маневрена способност, такт и решителност, за да излезе победител в тази сложна и отговорна борба. Под ръководството на Централния комитет нашата партия изпълни с чест своя дълг. Тя се оказа през този период на висотата на положение-

нието като ръководителка на Отечествения фронт, на трудещите се, на целия народ (Ръкопляскашия).

Трудещите се в нашата страна помнят с каква енергия и решимост партията ги призова на улицата против извежданото четвърто постановление⁴² на дамянвелчевци, с което реакционните елементи в правителството и Отечествения фронт искаха да спасят от народното възмездие прикрилите се в армията палачи на народа, за да ги имат като кадри за изпълнението на техните превратаджийски планове. Нашата партия по същото време разобличи самозвания земеделски „водач“, патентования чужд агент Гемето, върху когото реакционните англо-американски среди възлагаха големи надежди в борбата срещу народната власт у нас. Гемето се опита да създаде блок на всички десничарски реакционни елементи в Отечествения фронт и да ги противопостави открито срещу нашата партия. Тези реакционни елементи подеха борба за премахване комитетите на Отечествения фронт, които според тях били уж вече отживели своето време, за превръщането на Отечествения фронт в обикновена междупартийна коалиция за неучастие на България във войната срещу хитлеристка Германия, редом и под ръководството на съветското командване. Те поведоха подла пропаганда против народната милиция, против народните съдилища, проповядваха и вършеха поражение в страната и на фронта.

Нашата партия съумя да разобличи Гемето и геметовщината в очите на народните маси като вражеска агентура, да я изолира и разбие, като още по-ясно се сдружи и укрепи своето сътрудничество със здравите сили на Отечествения фронт и специално на Земеделския съюз. Фамозният д-р Г. М. Димитров в скоро време се оказа генерал без армия и оплот и презрян, укрил се в американската легация в София, позорно избяга в Америка (Ръкопляскашия).

Неудачният дебют и провалът на Гемето като главен агент на американските и английските империалисти у нас застави последните да потърсят и други свои оръдия. Със свършването на войната натискът на американските и английските реакционни кръгове върху нашата страна се засили. Под пряката тяхна диктовка от Отечествения фронт се отцепиха николапетковци и

Григорчешмеджиевци и се оформиха в злостна противонародна опозиция, която вече беше неприкрита агентура на американския империализъм.

Неуреденото още международно положение на страната, откритата намеса на американските империалисти във вътрешните работи на страната (отлагането на изборите, насрочени на 26 август 1945 г.), големите стопански, продоволствени и други трудности, предизвикани от германското ограбване и разрушенията на войната, създадоха за опозиционните щабове благоприятна обстановка за разгъване подривна и разложителна работа против Отечествения фронт, народната власт и нашата партия.

Въпреки това противонародната опозиция претърпя тежко и съкрушително поражение. Бойкотът⁴³ на изборите за XXVI Обикновено народно събрание се жалко провали. Впоследствие в изборите за Великото народно събрание, макар опозицията да си послужи с най-гнусни шантажи и заплашвания с външна намеса, с демагогия, лъжи и клевети по отношение на комунистите, с извратяване програмата на Отечествения фронт, Отечественият фронт извоюва бляскава победа, като събра над 70 на сто от гласовете. Нашата партия сама получи повече от 50 на сто от гласовете и свое собствено мнозинство във Великото народно събрание (Бурни ръкопляскания).

Резултатите от изборите за Великото народно събрание доказаха, че трудещите се маси дават пълното свое доверие на нашата партия и възлагат своите надежди на нея като ръководеща сила в управлението на страната и нейното социалистическо преобразование. В едни редовни и свободни избори, произведени на основата на всеобщото, пряко и равно избирателно право, при тайно гласоподаване, бе и по парламентарен път потвърдена окончателно ръководещата роля на нашата партия в Отечествения фронт и всички области на нашия живот (Ръкопляскания). Партията можеше вече още по-твърдо и уверено да върви напред по пътя, открит от Деветосептемврийското народно въстание (Ръкопляскания).

Въпреки активното противодействие на опозицията беше сключен мирен договор. Бяха възстановени дипломатическите отношения с Англия и Америка. Ши-

роката разяснителна работа, проведена от партията и Отечествения фронт сред временно заблудените от опозицията селяни и граждани, доведе до пълното изолиране на тая противонародна опозиция от трудещия се народ. Откъснати и презрени от него, опозиционните водачи се ориентираха към съзаклятия за насилствено събаряне на народната власт с помощта на външна намеса, което по-късно доведе до пълен разгром на Николапетковия лъжеземеделоки съюз.

Под ръководството на нашата партия бяха разкрити и с твърда ръка ликвидирани редица реакционни съзаклятия. Разкрит и ликвидиран беше заговорът на дамянвелчевци. Армията беше последователно прочистена от реакционните офицери.

Борбата против реставраторската опозиция нашата партия доведе докрай, борейки се за възможно най-голямо обединение на всички здрави демократични и патриотични сили под знамето на Отечествения фронт. Тя разкри напълно предателството, което опозиционните водачи като чужди агенти извършиха спрямо нацията. Това беше остра класова борба. Враговете на работническата класа бяха и врагове на нацията. Едновременно партията правеше всичко за укрепване позициите на работническата класа, за укрепване съюза между работниците и селяните, за затягане редовете на Отечествения фронт. Партията излизаше от положението, че и занапред тя трябва да върви начело на растящата демократическа политическа армия на Отечествения фронт, разумно използвайки силите и възможностите на всички нейни разнородни отряди и елементи в полза на демократическото и прогресивното развитие на страната. Тя имаше съзнанието, че от тази армия ще отпаднат отделни групи и елементи, колебливи и непоследователни отечественофронтовци в зависимост от характера на поставените за разрешени задачи. Тя разбираше ясно, че вътре в самата тази армия трябва да се води последователно борба против агентите на фашизма и капиталистическата реакция. Но тя знаеше също, че в процеса на съвместната работа и борба под ръководството на Комунистическата партия отделните отряди на тази армия все повече ще се опознават и сближават, все повече тя ще заздравява своето вътрешно единство, в нея все повече

ще растат и крепнат авторитът и ръководната роля на нашата партия.

За никого сега не подлежи на съмнение, че политиката на нашата партия за максималното обединение на всички демократични и патриотични сили под знамето на Отечествения фронт укрепи позициите на работническата класа, доведе до пълна победа на народа над реакцията, осигури осъществяването на отечественофронтовската програма.

Ръководната роля на работническата класа беше ярко изразена и в състава на новото правителство на Отечествения фронт,⁴⁴ образувано след изборите за Великото народно събрание. Решаващите командни постове в държавата бяха заети от комунисти и проверени на дело отечественофронтовци.

Укрепи се и Отечественият фронт още повече. От него бяха отстранени десните елементи (дамянвельчевци, юруковци и други подобни елементи). Нашият главен съюзник — Земеделският съюз, под ръководството на проверените свои ръководители-отечественофронтовци отстрани колебливите и двуличните елементи и се обяви ясно и определено за боеви съюз между селяни и работници под ръководството на работническата класа и за строителството на социализма и социалистическото преустройство на селското стопанство върху базата на трудовокооперативните земеделски стопанства, при последователна политика на ограничаване и ликвидация на кулашките експлоататорски елементи в селото. Взаимното доверие, опознаването и сближаването между отечественофронтовските партии се засилиха.

Така пристъпът на вътрешната и международната реакция беше по такъв начин отбит. Борбата се увенча с победата на работническата класа, на народа. Приключи се един извънредно важен етап на сурова и ожесточена борба на нашата партия, на Отечествения фронт за отстояване историческите завоевания на Деветосептемврийското народно въстание. Трябва в тая връзка определено да се подчертае, че ако пристъпът на вътрешната и международната реакция у нас през този период не взе формата на открити въоръжени действия, то се обяснява не само с решителните мерки на народната власт, с бдителността и енергия-

та на нашата партия, но и в значителна степен с наличието на частите от освободителната Съветска армия в страната, които със самия факт на своето присъствие просто сковаваха в известна степен реакцията (Р ъ к о п л я с к а н и я).

2. Към изграждане основите на социализма у нас

Победата на народа под ръководството на нашата партия против опита на капиталистическата реакция за реставрация създаде възможност и условия за ускорено политическо и стопанско развитие на страната, за пристъпване към изпълнение на основните преобразователни и съзидателни задачи на народната власт.

В обстановката, създадена след изборите за Великото народно събрание и образуването на правителството, под непосредственото ръководство на нашата партия развитието на производителните сили, издигането на стопанската мощ на страната и на благосъстоянието на трудещите се бяха немислими, без да се посегне радикално върху икономическата база на капиталистическата класа. И българският опит потвърди ленинското положение, че в обстановката на загниващия капитализъм, на безнадеждната органическа криза на буржоазната демокрация, която поражда фашизма, не са възможни никакви сериозни и трайни демократически преобразования, не може да се върви напред, без да се посяга върху основите на капитализма, без да се правят стъпки към социализма, което за нашата страна ставаше толкова по-възможно поради наличието на братската помощ на една мощна социалистическа държава в лицето на Съветския съюз (Р ъ к о п л я с к а н и я).

Беше вече разчистен пътят за пълно разгръщане на градивните задачи на народната власт, на революционните преобразования в областта на народното стопанство, за премахване на икономическата база на капиталистическата реакция, за преход от капитализма към социализма у нас, който преход, разбира се, не може да бъде осъществен, без да се води не-

примирима класова борба против капиталистическите елементи в страната.

В тази обстановка партията трябваше своевременно да формулира нови задачи, за да въоръжи ясна перспектива партийните кадри, Отечествения фронт, трудещите се. Трябва обаче да се каже, че се допусна известно закъснение в това отношение. И след като бяха в основата си решени главните задачи в предшестващия период, партията продължи да работи до голяма степен под знака на своите стари лозунги. Ние допуснахме известно забавяне на разпрома на реакционната опозиция. Ние продължавахме да говорим за възможност да се съчетаят интересите на частните индустриалци и търговци с общите интереси на държавата, когато цялата обстановка вече позволяваше да се проведат решителни мероприятия за премахване господството на крупния капитал и в икономиката на страната и бяха налице необходимите възможности и сили, за да минем по-решително към изграждането основите на социализма в нашата страна.

Ние никога не сме губили изпредвид общата перспектива на нашето развитие към социализма. Ние сме имали винаги ясното съзнание, че премахването на фашизма, осъществяването на цяла редица реформи, посочени в провъзгласената на 17 юли 1942 г. програма на Отечествения фронт, е неразривно свързано с нашата крайна цел — социализма и комунизма. Ние неведнъж сме изтъквали, че от гледна точка на нашата партия като авангард на работническата класа осъществяването на дело и докрай програмата на Отечествения фронт означава създаването на ония необходими условия, които биха позволили на нашия народ да мине към социализма. Ние сме подчертавали винаги, че не съществува никакво противоречие между нашата отечественофронтowska политика и борба за обединяване на всички демократични и прогресивни сили в Отечествения фронт, за осъществяване на неговата програма, от една страна, и борбата за социализъм — от друга. Но необходимо е да се каже, че по онова време преходът към социализма ни се представяше като въпрос на сравнително по-отдалечено бъдеще, че обстановката — вътрешна и между-

народна, още не позволяваше да се предприемат практически такива радикални мероприятия.

Между това, както е известно, към края на 1916 г. програмата на Отечествения фронт, както тя беше провъзгласена през 1942 г. и конкретизирана след 9 септември в декларацията на първото отечествено-фронтовско правителство, беше вече в главните си линии осъществена. Нещо повече. С провъзгласяването на Народната република, с изработения двегодишен държавен народностопански план ние бяхме вече на дело отишли по-далеч от първата програма на Отечествения фронт. Развитието на революционно-преобразователния процес, започнал на 9 септември, се изтъкваше вече неумолимо на необходимостта от решителни мерки за ликвидиране на крупнокапиталистическата частна собственост, за отпочване на последователна политика, за ограничение на капиталистическите елементи в село, за коренно преустройство на държавния апарат и в съответствие с това за изработване на нова програма на Отечествения фронт с ясно формулирана перспектива на движение към социализма, за преустройство на Отечествения фронт, с оглед на тази главна задача за по-нататъшно укрепване с всички сили ръководната роля на партията.

С допуснатото забавяне на темповете на стопанското и обществено-политическото развитие на страната нашата партия, макар и за кратко време, прояви известно подценяване силите на работническата класа и трудещите се, на своите собствени сили и надценяване силите на реакцията. Това показва, както отбеляза XVI пленум на ЦК,⁴⁵ че в нашата партия „нямаше достатъчно ясност по отношение перспективите и темповете на нашето движение към социализма“. Тя не беше въоръжена с издържан докрай марксистко-ленински анализ на деветосептемврийския прелом, на възможностите, които той създаваше, и не успяваше своевременно да долови различните етапи на неговото развитие. Но партията за наше щастие, макар и с известно забавяне и с недостатъчно разгънатата теоретическа обосновка, можа на дело да постави и осигури разрешението на новите задачи, които обстановката налагаше.

И в тоя наш случай се потвърждава известната

истина, че по-лесно е да се овладеят принципите на марксистко-ленинското учение, отколкото умението правилно и своевременно да се прилагат практически тия принципи като ръководство за действие на всеки етап от общественото развитие. За овладяването на това умение, на това трудно изкуство, партийните ръководители, големи и малки, трябва неуморно да работят и усърдно да се учат, за да може партията да не остава назад, да не закъснява с необходимите свои действия, нито пък да забягва напред.

Ние ще останем завинаги благодарни за онази не-оценима и своевременна помощ, която получаваме от великата Болшевишка партия (Продължителни ръкопляскания) чрез съвети и разяснения по въпросите на политиката на нашата партия като ръководна сила на народната демокрация и която ни помагаше бързо да изправяме допуснатите грешки.

През последната година-година и половина под ръководството на нашата партия бяха проведени редица основни мероприятия от решаващо значение за окончателното утвърждаване на народната демокрация и за създаването на необходимите условия за изграждане икономическите основи на социализма у нас.

Беше гласувана новата Републиканска конституция, която закрепил законодателно историческите завоевания на Деветосептемврийското народно въстание, народнодемократическата форма на управление в страната и откри възможностите за нейното по-нататъшно развитие.

По инициативата и под ръководството на нашата партия беше осъществена национализацията на индустрията, на частните банки, на външната търговия, на вътрешната търговия на едро, на едрата градска покрита собственост, на горите, беше изкупен едрият земеделски инвентар. По такъв начин решаващата част от средствата за производството и размяната станаха обществена собственост.

Национализацията на индустрията е най-важното революционно мероприятие в стопанството, което окончателно утвърди плановото развитие на нашата страна по пътя на социализма. В областта на индустрията, кредита и транспорта общественият сектор

получи почти монополно положение. Почти напълно монополизирана от обществения сектор е външната търговия и вътрешната търговия на едро. Във вътрешната търговия на дребно общественият сектор вече има решително надмощие над частния сектор. И в областта на селското стопанство и занаятчийството общественият сектор получи здрава основа, която все повече се укрепва с образуването на повече от 70 машинно-тракторни станции, повече от хиляда трудовокооперативни земеделски стопанства с почти 3 000 000 декара обработваема земя, на държавни земеделски стопанства върху близо 1 000 000 декара земя, на нови трудово-производителни занаятчийски кооперации и с широкото развитие на кооперативното движение в града и селото.

Едновременно с изложените дълбоки преобразователни мероприятия и в съответствие с нашата народна конституция беше проведено коренно преустройство на цялата система на държавния апарат както в центъра, така и на места, който въпреки още редица свои слабости продължава да се подобрява и усъвършенствува като апарат на една народнодемократическа държава.

Нашата партия взе инициативата и под нейно ръководство, както знаете, беше преустроен Отечественият фронт в Единна общественно-политическа организация с обща, обновена програма, с общ устав, които формулираха новите задачи по преобразованието на страната с оглед на нейното движение към социализма. По такъв начин в резултат на упорита и продължителна работа на партията беше окончателно ликвидирано с елементите на коалиция в Отечествения фронт и той се превърна в организация на боевия съюз на трудещите се от града и селото с общопризната в нея ръководна роля на работническата класа начело с нашата партия. Необходимостта от изграждането на социализма сега е призната от всички партии и обществени организации, съставляващи Отечествения фронт.

Вторият конгрес на Отечествения фронт отбеляза много важен етап в неговото развитие. Враждебните колебливите, несигурни елементи, които бяха дошли в Отечествения фронт с намерението да го разлагат

и обезсилят отвътре, отпаднаха или бяха изгонени от него: От това Отечественият фронт само спечели. На тяхно място след Втория конгрес в него се вляха нови, свежи сили из недрата на трудещия се народ и неговите масови организации. Отечественият фронт като масова, общественно-политическа организация на боевия съюз на трудещите се от градовете и селата, под ръководството на работническата класа, сега е по-силен, вътрешно по-единен и сплотен откогато и да било по-рано. Налице са най-благоприятни условия за още по-тясното сътрудничество и сближение между отечественофронтските партии. Прилагайки различни методи на убеждение, агитация и пропаганда, в зависимост от особеностите на ония среди, в които всяка една от тях предимно работи, те съдействуват за приобщаване към общото дело за изграждане основите на социализма по пътя на народната демокрация на възможно по-широки слоеве от населението.

Отечественият фронт понастоящем представлява живо въплъщение на все по-растящото морално и политическо боево единство на трудещите се в нашата страна — основно условие и могъщ фактор за довеждане докрай борбата против капиталистическите елементи и изграждането основите на социализма.

Превръщането на Отечествения фронт в Единна общественно-политическа организация с обща социалистическа по същество програма и със задължителна обща дисциплина, при общопризнатата ръководна роля в нея на комунистическата партия, е несъмнено голямо постижение. Затова ние решително отхвърляме всяко подценяване на значението и ролята на Отечествения фронт. Той бе и продължава да бъде една жизнена необходимост за нашата страна. И ние не можем да не осъдим онези комунисти, които със своето пренебрежително отношение към Единната общественно-политическа организация сами наливат вода във воденицата на класовите врагове, които именно са заинтересовани от разрушаването на Отечествения фронт.

Само по себе си се разбира, че вътре в рамките на Отечествения фронт някои от сегашните отечествено-фронтски партии могат да предпочетат да се слепят помежду си или да прекратят своето самостоятелно

организационно съществуване, когато намерят това за назряло, полезно и целесъобразно. Но това остава изключително тяхна възможност, тяхна преценка и тяхно собствено право.

Изложените дълбоки преобразования и изменението в съотношението на класовите и политическите сили в страната при активната поддръжка и помощ на Съветския съюз направиха възможно поставянето на въпроса за преминаване към построяването основите на социализма у нас като насъщна жизнена практическа задача (Ръкопляскания). Това е сега генералната линия на нашата партия. И партията начело с работническата класа и нейния съюз с трудещите се от градове и села ще провежда тая правилна генерална линия твърдо, неуклонно, с непоколебима увереност в победата, въпреки всички вътрешни и особено външни трудности и препятствия (Бурни и продължителни ръкопляскания).

ХАРАКТЕР, РОЛЯ И ПЕРСПЕКТИВИ НА НАРОДНАТА ДЕМОКРАЦИЯ И НАРОДНОДЕМОКРАТИЧНАТА ДЪРЖАВА

За да можем напълно уверено да вървим по избрания от нас правилен път, по пътя на социализма, необходимо е да се внесе пълна яснота по въпроса за характера, ролята и перспективите на народната демокрация и народнодемократическата държава. В това отношение трябва да уточним някои наши досегашни схващания, а други да изправим, отчитайки досегашния опит, както и най-новите данни по този нов сложен въпрос за нашата страна, както знаете, и за другите страни на народната демокрация.

В какво се заключава накратко въпросът?

Първо. Народната демокрация и народнодемократическата държава, както е известно, станаха възможни в резултат на разрома на немскофашистките сили, в резултат на историческата победа на Съветския съюз във Втората световна война и борбата на народните маси под ръководството на работническата класа за национална свобода и независимост, които доведо-

ха до отпадане на ред страни в Източна и Югоизточна Европа от системата на империализма.

Характерът на народната демокрация и народнодемократическата държава се определя от четири най-важни особености:

а) Народнодемократическата държава представлява от себе си власт на трудещите се — на огромното болшинство от народа, при ръководната роля на работническата класа. Това значи, първо, че е съборена властта на капиталистите и едрите земевладелци и е установена властта на трудещите се от градове и села под ръководството на работническата класа; работническата класа като най-напредничава класа на съвременното общество играе ръководна роля в държавата и обществения живот; второ, че държавата служи за оръдие в борбата на трудещите се против експлоататорските елементи, против всички опити и тенденции, насочени към възстановяване на капиталистическия строй и господството на буржоазията.

б) Народнодемократическата държава се явява държава на преходния период, призвана да обезпечи развитието на страната по пътя към социализма. Това означава, че макар властта на капиталистите и едрите земевладелци да е съборена и имуществото на тези класи да е превърнато в собственост на народа, икономическите корени на капитализма още не са ликвидирани, капиталистическите елементи още остават и се развиват, стремейки се да възстановят капиталистическото робство. Затова придвижването напред към социализма е възможно само като се води непримирима класова борба с капиталистическите елементи за тяхната пълна ликвидация.

Само придвижвайки се неотклонно напред по пътя към социализма, народнодемократическата държава ще може да се укрепва и да изпълни своето историческо призвание. Ако народната демокрация би престанала да се бори против експлоататорските класи, би престанала да подавя и изтласква капиталистическите елементи, то те неминуемо биха взели връх и не само биха подкопали основите на народната демокрация, но и биха я довели до гибел.

в) Народнодемократическата държава се изгражда в сътрудничество и дружба със Съветския съюз;

със страната на социализма. Както освобождението на нашата страна от веригите на империализма и създаването на народнодемократическата държава станаха възможни благодарение помощта и освободителната мисия на Съветския съюз в борбата против фашистка Германия и нейните съюзници, така и по-нататъшното развитие на нашата народна демокрация предполага запазването и укрепването на тесни отношения и искрено приятелство между нашата страна и великата съветска държава (Ръкопляскания). Всяка тенденция към отслабване сътрудничеството със Съветския съюз е насочена против самата основа на съществуване на народната демокрация в нашата страна (Ръкопляскания).

г) Народнодемократическата държава принадлежи към ~~демократическия, антиимпериалистически лагер~~. Само участвайки в единния демократически антиимпериалистически лагер, начело на който стои могъщата съветска държава, всяка страна на народната демокрация може да обезпечи своята независимост, суверенност и безопасност против агресията на империалистическите сили (Ръкопляскания).

Второ. В обстановката на военния разгром на фашистките държави-агресори, в условията на рязкото изостряне на общата криза на капитализма, на огромното усиляване могъществото на Съветския съюз и при наличието на тясно сътрудничество със СССР и народнодемократическите държави за нашата страна, както и за другите страни на народната демокрация, се откри възможността да се осъществи преходът от капитализма към социализма без създаване на съветски режим, посредством режима на народната демокрация, при условие че се укрепва и развива този режим, и като се опираме на подкрепата на Съветския съюз и народнодемократичните страни.

Трето. Въплътявайки господството на трудещите се при ръководството на работническата класа, режимът на народната демокрация може и трябва в дадената историческа обстановка, както вече показва опитът, с успех да изпълнява функциите на диктатурата на пролетариата (Бурни и продължителни ръкопляскания) за ликвидирането на капиталистическите елементи и организацията на социалистическото

стопанство. Той, режимът на народната демокрация, може да сломи съпротивата на съборените капиталисти и едри земевладелци, да сподая и ликвидира техните опити за възстановяване властта на капитала. Той може да организира строителството на индустрията на началата на обществената собственост и плановото стопанство. Режимът на народната демокрация ще бъде също в състояние да преодолее неустойчивостта на градската дребна буржоазия и средното селячество, да преодолсе капиталистическите елементи в селото и да сплоти основните трудещи се маси около работническата класа на решителна борба за преминаване към социализма

При провеждането на тази линия, насочена към изтласкване от народното стопанство на капиталистическите елементи, режимът на народната демокрация несъмнено не ще остане неизменен. Необходимо ще бъде да се укрепват постоянно ръководните позиции на работническата класа във всички области на държавния и обществения живот, необходимо ще бъде и в селото да се сплотят всички елементи, които могат да бъдат надеждни съюзници на работническата класа в периода на изостряне борбата с кулаците и техните помагачи. Необходимо ще бъде да се укрепва и по-добрява режимът на народната демокрация като средство в борбата за ограничение и ликвидация на класовите врагове.

Четвърто. Страните на народната демокрация, в това число и нашата страна, вече са тръгнали по пътя към социализма, не преставайки да водят борба против вътрешните и особено външните вражески сили. Понастоящем в тия страни се работи за създаване необходимите условия за построяване на социализма, за създаване икономическите и културните основи на бъдещото социалистическо общество в нашата страна.

Именно това съставлява на днешния етап основната задача на народната демокрация, значи и на работническата класа, и на възглавяващата я комунистическа партия.

Тази обща задача обхваща редица важни отделни задачи, сред които решаващо значение имат у нас следните:

а) постоянно укрепване ръководните позиции на работническата класа начело с комунистическата партия във всички области на държавния, стопанския, обществено-политическия и културния живот;

б) укрепване съюза на работническата класа и трудащото се селячество под ръководството на работническата класа;

в) ускорено развитие на обществения сектор на народното стопанство, в частност едрата индустрия;

г) подготвяне условията за ликвидация на капиталистическите експлоататорски елементи в селското стопанство по пътя на последователната политика на тяхното ограничаване, а след това на изтласкване и ликвидация;

д) всестранно развитие на производителните кооперации сред основните маси на селячеството, оказване държавна помощ на дребните и средните селяни във вид на обслужване от машинно-тракторните станции със селскостопански машини, кредити, заеми на семена и пр., повишавайки тяхната заинтересованост към съюза с работническата класа, убеждавайки ги с примера от живота на тия кооперации в предимствата на съвместното водене на селското стопанство и възпитавайки ги в духа на непримиримост към капиталистическите елементи.

Що се касае до национализацията на земята, ние считаме, че тоя въпрос при нашите условия, при развитието на трудовокооперативните земеделски стопанства, няма практическо значение, т. е. провеждането на национализацията на земята не се явява непременно условие за развитието и машинизирането на нашето селско стопанство.

Пето. По-нататък. Народната демокрация и народната демократическа държава са за интернационализма. Национализмът е несъвместим с народната демокрация, защото той е оръдие на капитализма, на капиталистическата реакция. Нашата партия вижда в интернационализма, в международното сътрудничество гаранция за самостоятелното съществуване, преуспяване и придвижване на нашата страна към социализма. Ние считаме, че национализмът, под каквато и маска той да се прикрива, е враг на комунизма. Затова бор-

бата с национализма се явява първостепенен дълг на комунистите, на всеки комунист.

Борейки се против всички проявления на национализма, ние сме длъжни да възпитаваме трудещите се в духа на пролетарския интернационализъм и преданост на своята родина, което значи в дух на истински патриотизъм.

Възпитанието в духа на пролетарския интернационализъм и на преданост към своята родина означава преди всичко развитие и укрепване на съзнанието за решаващата важност на здраво сплотения единен фронт на страните на народната демокрация и великия Съветски съюз за борба против настъплението на агресивните сили на международната реакция и империализма. Цялото бъдеще на нашия народ зависи, от една страна, от могъществото на Съветския съюз, от което ние сме кръвно заинтересовани, а от друга — от готовността и способността на нашия народ в случай на капиталистическа агресия да изпълни достойно своя дълг в общата борба (Ръкопляскания).

Заедно с това възпитанието в духа на пролетарския интернационализъм означава развиване и укрепване на съзнанието за важността на пълната съгласуваност в действията на комунистическите партии и за ръководната роля на Всесъюзната комунистическа партия (болшевики) (Бурни ръкопляскания). Защото за комунистическите партии съществува единна теория като ръководство за действие — теорията на марксизма-ленинизма, съществува единна целеустременост в тяхната политика, съществува великата партия на Ленин като ръководеща партия на международното работническо движение (Бурни и продължителни ръкопляскания. Всички стават прави. Многократни и мощни възгласи: „Ура!“ Продължително скандиране: „Да живее ВКП (б)!“).

Ние считаме като най-важно условие за всички наши успехи необходимостта неуморно и открито да се възпитава в този именно дух партията, работническата класа, трудовото селячество, цялата трудова интелигенция, целият трудещ се народ (Бурни ръкопляскания).

МЕЖДУНАРОДНАТА ОБСТАНОВКА И НАШАТА ВЪНШНА ПОЛИТИКА

... Основните линии на нашата външна политика, политиката на нашата партия и на Отечествения фронт, бяха набелязани в програмата от 1942 г.: осигуряване на националната свобода и независимост на българския народ в тясна дружба със Съветския съюз и споразумение със съседните страни.

Вярно на тия начала, правителството на Отечествения фронт веднага със своето образуване премина на дело на страната на съюзниците и насочи българските войски срещу хитлеристките пълчища: то оттегли войските си от окупираните от тях гръцки и югославски области и влезе в разбирателство със съветското командване за по-бързото освобождаване на Балканите от хитлеристката окупация.

Ние днес знаем и сме в състояние да ценим по-добре от всеки друг път от какво огромно политическо и морално значение беше фактът, че България взе участие под ръководството на съветското командване в освободителната война за разгрома на хитлеристка Германия. . .

Мощната и независима подкрепа на Съветския съюз ние я почувствувахме и когато на мирната конференция в Париж се разнесе авторитетният глас на ръководителя на съветската делегация, че българският народ може да бъде спокоен за своите граници: ни една педя от неговата земя не ще бъде отнета от никого! (Продължителни ръкопляскания).

От момента, когато съветското правителство с цел да предотврати въвличането на България във войната на страната на Германия предложи на тогавашното българско правителство пакт за дружба и взаимна помощ между Съветския съюз и България, българският народ всякога е чувствувал зад себе си мощната приятелска ръка на Съветския съюз. Той помни предупредителните думи на съветското правителство, когато престъпната монархо-фашистка хайка сключи съюз с Германия и допусна на българска територия хитлеристките пълчища. . . На 5 септември 1944 г., когато предизвикателствата на немската агентура изчерпиха търпението на съветското правителство, последно-

то, както е известно, обяви състояние на война с България. Ние днес разбираме съвършено ясно решавашото значение на тоя акт за съдбините на България. В тая „война“, разбира се, не падна убит нито един съветски войник, нито един български войник, но затуй навлизането на съветските войски в България помогна за събарянето на фашистката диктатура и осигури бъдещето на българския народ, свободата и независимостта на нашата държава (Ръкопляскания). Ние никога не ще забравим, че още войната не беше завършена, когато съветското правителство почна да снабдява България с ценни материали, необходими за възстановяването на нашето стопанство, помогна за изхранването на нашия народ през сушавите години и че то продължава и днес във все по-голям размер да ни оказва много ценна икономическа, политическа, морална и научно-техническа помощ (Ръкопляскания).

Свързана тясно с руското революционно движение още от преди Октомврийската социалистическа революция, нашата партия има тая историческа заслуга, че тя съумя да задълбочи още повече признателността на българския народ към неговите освободители и да направи от дружбата със Съветския съюз крайъгълен камък на външната политика на нашата народна република. Днес нашата дружба е закрепена и формално с договора за приятелство, сътрудничество и взаимна помощ между двете страни.

Опряна на дружбата със Съветския съюз, нашата свободна и независима народна република получи признанието на всички държави, сключи най-изгоден при съществуващите условия мир, установи редовни дипломатически отношения почти с всички страни, с които е имала такива преди войната. Сега тя се бори за правото си да бъде приета в Организацията на обединените народи и така да бъдат ликвидирани и последните международни последствия за България като бивш сателит на хитлеристка Германия. И тая борба ще завърши непременно с успех (Ръкопляскания).

Дружбата между нашата република и останалите народни демократични републики е друг извънредно важен момент в нашата външна политика. Тя се спо-

жи исторически в борбата на нашите народи, при могъщата поддръжка на СССР, да извоюват и заздравят своята свобода и независимост. Ние високо ценим помощта, която правителствата на братска Полша и братска Чехословакия ни оказаха в мирната конференция в Париж, а така също и на току-що закритото се Общо събрание на ООН, гдето България биде подложена на необосновани обвинения и несправедливи атаки. Нашите приятелски отношения с тях, както и с народните републики Румъния, Унгария и Албания, които бяха закрепени със сключените договори за приятелство, взаимна помощ и сътрудничество, крепнат от ден на ден и откриват широки възможности за тясно сътрудничество между нашите народи, за осигуряване на тяхното бъдеще по пътя на демокрацията и социализма. . .

Империалистите и подпалвачите на нова война не избират средствата в стремежа си да опъват развитието на нашата народна република. Много усилия положиха те да насърчават разбитите сили на реставрацията в България. Радиостанцията „Гласът на Америка“ всеки ден клевети и друге нашата страна, нейното правителство и нейните ръководители и призовава открито към престъпления срещу народната власт. . .

НЕКА БЪЛГАРО-СЪВЕТСКАТА ДРУЖБА ПРЕБЪДЕ ВЪВ ВЕКОВЕТЕ

Българо-съветската дружба има решаващо историческо значение за настоящето и бъдещето на Народна република България.

Не е случайно, че тая дружба съставлява крайъгълният камък на нашата външна политика и се явява могъщ фактор в стопанското и културното развитие на нашата страна.

Дружбата със Съветския съюз е гаранция за мира, тъй като именно Съветският съюз е, който върви в авангарда на народите в тяхната борба за траен демократичен мир. Никой не е направил и не прави толкова много за осигуряване справедлив мир на България, колкото Съветският съюз.

Дружбата със Съветския съюз е гаранция за свободата и националната независимост на нашата родина.

Два пъти в историята на България великият руски народ ни е протягал своята благородна ръка за освобождението ни от чуждо иго. И сега Съветският съюз искрено и безкористно прави всичко възможно да ни помогне, за да защитим своето право на свободно национално съществуване, да запазим своята земя от чуждо посегателство и да отстоим своята справедлива национална кауза.

Дружбата със Съветския съюз е фактор за благосъстоянието на българския народ. Съветският съюз помогна да спасим населението от глад и добитъка от измиране вследствие на страшната суша, като на три пъти ни даде храни и фураж.

Неоценима е неговата помощ за възстановяване на разореното от монархо-фашистките управници, немските грабителни и войната народно стопанство. Укрепването на икономическото сътрудничество със Съветския съюз, нашия могъщ съсед, ще ускори и осигури пълния разцвет на българското народно стопанство.

Дружбата със Съветския съюз е необходимо условие за подема на нашата култура. Историческото, духовното и езиковото родство на българския и руския народ открива блестящи възможности да черпим от богатата съкровищница на съветската култура — осветилника на световния прогрес.

Дружбата със Съветския съюз е органическа потребност на нашия народ, проява на неговото закономерно чувство на благодарност към по-стария събрат — великия руски народ, към Съветския съюз.

За българския народ дружбата със Съветския съюз е тъй жизнено необходима, както слънцето и въздухът за всяко живо същество.

Нека тая велика животворяща дружба пребъде във вековете!

Из „БЪЛГАРО-СЪВЕТСКИЯТ ДОГОВОР --
ВЕЛИКО ДОСТИЖЕНИЕ НА НАРОДНА
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ“
(Реч на тържественото заседание на Президиума на
Великото народно събрание, състояло се
на 1 април 1948 г.)

Другарю председателю.

Другари членове на Президиума на Великото народно събрание!

Сключването на Договора за приятелство, сътрудничество и взаимна помощ между Народна република България и великия Съюз на съветските социалистически републики, който правителството внася за одобрение от Президиума на ВНС, е такова важно събитие в историята на българския народ, което ще окаже огромно влияние на неговите бъдещи съдбини.

Откак Русия в редица победоносни войни и с цената на стотици хиляди жертви разби оковите на османското робство, за българския народ не е имало нищо по-свято от чувството на признателност и най-дълбока благодарност към братския нам руски народ.

Но както свидетелствува историята, това не беше достатъчно, за да може българският народ, като суверенна и равноправна нация, да се свърже с великия руски народ чрез един международен акт от такова значение като подписания на 18 март в Кремъл Договор за приятелство, сътрудничество и взаимна помощ между Съветския съюз и Народна република България. Отношенията между двете страни бяха помрачавани от взаимно недоверие и сериозни конфликти и в протекание на 25 години в двете световни войни България се оказа във враждебния на Русия лагер. Продажната реакционна клика, която държеше властта в ръцете си през Втората световна война, отблъсна

предложението на съветското правителство за сътрудничество и взаимна помощ и сключи позорния съюз с хитлеристка Германия, който доведе страната до края на пропастта.

Почвата за едно честно и искрено сътрудничество между двете страни, които са свързани с родство, близостта на езика и историческите традиции, биде разчистена едва след като Великата октомврийска революция ликвидира без остатък руския империализъм и след като общонародното въстание в България съкруши монархо-фашисткия режим, нанесе унищожаваш удар на великобългарския шовинизъм и изтръгна нашата страна из лапите на германския империализъм. . .

„Българо-съветският договор, както заяви при неговото подписване министър-председателят Георги Димитров, отговаря напълно на жизнените интереси на нашия народ и отразява неговите най-съкровени желания.“

Затуй неговото сключване, което осигурява на българския народ неизменната подкрепа на могъщия Съветски съюз, биде посрещнато с единодушно одобрение от цялата страна и преизпълня с радост сърцата на българския народ. . .

Българо-съветският договор укрепва още повече и преди всичко чувството на сигурност у българския народ и многократно усилва неговата увереност в бъдещето.

Ние не можем да забравим пълната политическа и морална изолираност, в която се намираше българският народ след Първата световна война. Изложен на алчните апетити на победителите, той нямаше никакви приятели и защитници. Никой даже не се възмути и не вдигна глас на протест, когато територията на България биде разпокъсана и на българския народ биде наложен един убийствен и оскърбителен за всеки свободолюбив народ мирен договор.

Свършено друго е положението на България след Втората световна война. Българският народ днес има многочислени приятели във всички страни и верни съюзници в лицето на новите демокрации и преди всичко в лицето на могъщия Съветски съюз. Тия приятели и верни съюзници той ги спечели благодарение на своята дългогодишна самоотвержена борба срещу фаши-

стката диктатура и особено благодарение на това, че той съумя да разгроми монархо-фашисткия режим, да нанесе непоправим удар на великобългарския шовинизъм и да вземе ефективно участие в борбата срещу хитлеристка Германия на страната на свободолюбивите народи.

Благодарение на поддръжката на своите приятели и преди всичко на мощната закрила от страна на великия Съветски съюз територията на България биде запазена от алчните апетити и биде гарантирана национална независимост и държавният суверенитет на нашата народна република. България получи един мирен договор, който въпреки тежестта и несправедливостта на редица негови клаузи ѝ осигурява правото на свободна, равноправна и суверенна нация в семейството на свободолюбивите народи.

Българо-съветският договор е едно велико достижение на Народна република България: той е венецът на правилната национална политика на правителството на Отечествения фронт, възглавявано от др. Георги Димитров.

Днес, когато нашият народ е всецяло отдаден на творческия труд за излекуване на своите рани и за изграждане на една нова България върху демократически и социалистически основи, българо-съветският договор укрепва вярата му в силите, които защищават международния мир, и му вдъхва увереност, че никаква външна сила не ще бъде в състояние да спъне и осуети осъществяването на програмата на големи стопански и социални реформи, която той провежда под ръководството на Отечествения фронт. . .

Скрепената чрез тържествен съюзен договор българо-съветската дружба естествено ще облее със студен душ ония, които още комплотират срещу целостта на нашата територия.

Ограбваната от германските окупатори България понесе огромни материални и човешки жертви за победата на съюзниците. . .

Единствено Съветският съюз ни се притече на помощ за възстановяване на нашето разрушено стопанство и за предпазване на народа ни от глад.

Днес финансовите магнати и империалистически тръстове чрез илюзорни обещания за помощ се опит-

ват да ни наложат своята империалистическа опека. Народна република България е готова да сътрудничи и търгува с всички държави, да сключи съглашение за сътрудничество и взаимна помощ с всички демократически народи, но тя никога и за никаква цена не ще се съгласи да продаде своята национална независимост и да се постави под една явна или замаскирана чужда опека. Нерушимата дружба с великия съветски народ, закрепена тържествено в съветско-българския договор, както и дружбата и съюзните договори с Югославия, Румъния, Албания и другите държави на народната демокрация осигуряват напълно стопанската реконструкция на нашата страна и нейния икономически възход и културен разцвет — при пълно спазване на нейната национална независимост.

Ето, уважаеми другари, по-важните мотиви, които ръководеха нашето правителство при сключването на българо-съветския договор за приятелство, сътрудничество и взаимна помощ.

То е убедено, че Президиумът на Великото народно събрание споделя напълно тия мотиви, единодушно ще одобри тоя исторически за нашата Народна република договор. . .

Избр. произв. т. III, 1955, стр. 401—406.

**Из „ОТЧЕТЕН ДОКЛАД НА ЦЕНТРАЛНИЯ
КОМИТЕТ НА БЪЛГАРСКАТА КОМУНИСТИЧЕСКА
ПАРТИЯ ПРЕД VII КОНГРЕС
НА ПАРТИЯТА“⁴⁶**

**3. ПО НЯКОИ ВЪПРОСИ НА НАШАТА РЕВОЛЮЦИЯ
И ГЛАВНИТЕ ЗАКОНОМЕРНОСТИ НА
СОЦИАЛИСТИЧЕСКОТО РАЗВИТИЕ НА НАРОДНА
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ**

В последните няколко години в работата на нашата партия и в развитието на световното комунистическо и работническо движение изпъкнаха някои проблеми, които имат вече голямо значение не само за теоретическата, но и за практическата дейност на нашата партия, на нейните кадри и организации, поради което смятаме за нужно да се спрем на тези въпроси.

В отчетния доклад на ЦК на партията пред Петия конгрес Георги Димитров определи Деветосептемврийското въоръжено народно въстание като дълбок исторически прелом в развитието на нашата страна, като промяна от такъв характер и значение, която откри пътя за построяването на социализма в нея.

„Деветосептемврийското народно въстание, казва Г. Димитров, макар да си поставяше непосредствено за разрешение демократически задачи, не можеше обаче да не разтърси из основи капиталистическата система у нас и да не излезе извън рамките на буржоазната демокрация.

В това се състои *главната особеност на нашето Деветосептемврийско въстание*“ (подчертаното от нас).

Централният комитет на БКП винаги е смятал, че народнодемократическата по форма революция в на-

шата страна още от самото свое начало по своите закономерности е повторение в главното на Великата октомврийска социалистическа революция, че тя е продължение на делото на Октомврийската революция в нашите условия, че тя е част и проява на великия световен преход от капитализма към социализма, започнал с революцията на руските работници и селяни през Октомври 1917 година, че от самото си начало тя носи социалистически характер (Р ъ к о п л я с к а н и я.)

Нейната победа дойде като закономерен резултат на революционната борба на българската работническа класа в съюз с трудещите се от града и селото под ръководството на партията, против фашизма и капитализма, при решаващата помощ на Съветската армия.

Своеобразното сливане през годините на Втората световна война на революционната борба на българската работническа класа и трудещите се маси против капитализма с борбата на целия народ против фашизма и империализма, за социално и национално освобождение върху широка демократична платформа намери израз в отечественофронтовското движение. Ръководната сила в това движение беше работническата класа в съюз с бедните и средните слоеве от града и селото начело с Българската комунистическа партия.

Борбата за осъществяване на тактическите лозунги на партията, въплътени в програмата на Отечественния фронт, както е известно, стана действително всенародна, взе невиждани размери и сила. Тази борба в началото на септември 1944 година се превърна в масово народно въоръжено въстание, което в създадената от великите победи на Съветската армия благоприятна обстановка доведе до победата на народните маси, откри пътя за построяването на социализма в нашата страна.

Властта и в центъра, и по места премина *фактически* в ръцете на работническата класа в съюз с трудещите се, в ръцете на отечественофронтовските комитети, в които решаващо влияние и ръководна роля имаше Българската комунистическа партия. Нашата партия имаше след себе си прамадното мнозинство на народа, поради което тя беше решаващ фактор и в правителството.

Фактите показват, че партията съумя, опирайки се

на масите, да насочи правилно страната по пътя на социалистическото развитие, като разгроми опитите на вътрешните и международните реакционни сили да попречат на този процес. Постепенно неискрените и враждебно настроени представители на буржоазията бяха отстранени и от правителството, и от комитетите на Отечествения фронт, а фактически съществуващата ръководна роля на БКП беше призната и официално от всички.

Своеобразието, особеностите на развитието на революцията у нас се състоят в това, че работническата класа начело с комунистическата партия, в съюз с трудещите се селяни, установи и укрепи своята диктатура във формата на народна демокрация не изведнъж, не с един замах, а постепенно, в процеса на остра класова борба (не гражданска война), която в 1947 година се увенча с национализацията на индустрията. Но това е своеобразие на развитието именно на социалистическата революция, а не на някаква друга революция, която уж прераснала след това в социалистическа. (Ръкопляскания.)

Неправилно е да се надценява значението на общодемократическите задачи, решени от нашата революция, и да се разглеждат те като задачи на буржоазнодемократическа революция.

В нашата страна не стана никакво „превръщане“ или „прерастване“ на властта, установена след Девтосептемврийското въстание. В процеса на своето развитие тя е завоювала нови позиции, чистейки се от колебливите и неискрени представители на различните партии, все повече е укрепвала и се е свързвала с масите, но по своя класов характер тя винаги е била власт социалистическа в народнодемократическа форма. Поради това неправилни са разбиранията за наличие на два етапа в развитието на класовия характер и задачи на нашата народна власт.

Задача на нашите научно-теоретически работници — историци, философи, икономисти, социолози, юристи и др., е, изследвайки огромния фактически материал, да разработват по-нататък проблемите на нашата революция и социалистическото строителство, да правят обобщения и помагат на социалистическата практика.

Позволете във връзка с въпроса за характера на нашата революция и нейните особености да се спра и на характера и особеностите на нашето социалистическо строителство, на неговите закономерности. Толкова повече че напоследък въпросът за основните закономерности и националните особености на преминаване на отделните страни от капитализма към социализма доби в международното комунистическо движение актуално значение. Появиха се тенденции на преувеличаване ролята и значението на националните особености, тенденции на подценяване, отричане и при последна сметка ревизиране на някои основни положения на пролетарската революция и социалистическото строителство.

Още през 1917 година, т. е. непосредствено преди Октомврийската революция, в своя гениален труд „Държавата и революцията“ Ленин определи мястото на основното и особеното в прехода на отделните страни от капитализма към комунизма.

„Формите на буржоазните държави са извънредно разнообразни, но тяхната същност е една: всички тия държави, така или иначе, в края на краищата са непременно *диктатура на буржоазията*. Преминаването от капитализма към комунизма, разбира се, не може да не даде грамадно изобилие и разнообразие на политически форми, но същността ще бъде при това неизбежно една: *диктатура на пролетариата*.“

По-късно, в 1920 година, в навечерието на II конгрес на Коминтерна, разобличавайки опортюнизма на водачите на II Интернационал от рода на Карл Кауцки, Ото Бауер и Фр. Адлер, Ленин отново, говорейки за международното значение на Октомврийската революция, разяснява ролята на основните закономерности и особености.

„Първите месеци след завладяването на политическата власт в Русия от пролетариата (25. X. — 7. XI. 1917 година) можеше да се помисли, че грамадните различия между изостанала Русия и напредналите западноевропейски страни ще направят революцията на пролетариата в последните твърде малко прилична на нашата. Сега вече ние имаме пред себе си твърде голям международен опит, който показва напълно определено, че някои основни черти на нашата революция

имат не местно, не специфично — национално, не само руско, но и международно значение. . .

Разбира се, предупреждава Ленин, би било извънредно голяма прешка да се преввеличи тази истина, да се разпростре тя не само върху някои от основните черти на нашата революция.”

Нашата партия винаги дълбоко е съзнавала международното значение на марксизма, а по-късно и на ленинизма. била е убедена, че основните положения на марксизма-ленинизма имат сила и значение и за нашата страна. ръководила се е в своята революционна дейност от тези положения.

Борбата на международното комунистическо движение, опитът на социалистическото строителство във всички, без изключение, социалистически страни още веднъж потвърждават истината, че въпреки дълбоките изменения в овета основните закономерности и черти на Октомврийската революция и социалистическото строителство в първата страна на социализма — СССР, имат международно значение. (Ръкопляскания.)

Това потвърди и нашият собствен опит.

Макар нашата страна да се отличава с много свои особености, процесът на народнодемократическата революция и социалистическото строителство у нас има същите главни черти и моменти, каквито имат Октомврийската революция и съветският опит на социалистическо строителство. (Ръкопляскания.)

По подобие на Октомврийската революция и у нас, както вече беше отбелязано, движеща и ръководна сила на революционната борба срещу фашизма и капитализма беше работническата класа в съюз със селските маси; и у нас революцията се извърши под ръководството на комунистическата партия; и у нас в резултат на победата на революцията беше установена диктатура на пролетариата в съюз с трудещите се над разбитата капиталистическа буржоазия; и у нас беше извършена национализация на едрата капиталистическа собственост върху средствата за производство и започна в основни линии, по примера на съветските народи, процесът на социалистическа индустриализация, на социалистическо преустройство на селското стопанство, процесът на културната революция

Революцията в нашата страна обаче не е абсолютно повторение на Октомврийската революция, тя има свои особености и различия както от нея, така и от народнодемократическите революции в другите страни. Тези особености са плод на различните исторически, политически и икономически условия, съществуващи в нашата страна, те са плод на умението на нашата партия творчески да прилага основните закони на марксизма-ленинизма, съобразявайки се с конкретните условия.

Главна особеност на нашата социалистическа революция, както заяви пред Петия конгрес на БКП Георги Димитров, е фактът, че тя се провеждаше не под лозунга за съветска власт, а под лозунга за установяване на народнодемократическа власт, което при тогавашните условия в страната улесни съюза на работническата класа не само с бедните, но и със средните селяни в борбата срещу фашизма, неутрализира една част от българската буржоазия и създаде възможност отделни нейни представители да вземат участие в борбата на страната на народа. В резултат на това след победата на революцията беше установена пролетарска диктатура не във формата на съвети, а във формата на народна демокрация, с участието на представители на дребнобуржоазни и буржоазни партии.

Характерно за нашата страна е активното участие на Българския земеделски народен съюз в управлението на страната, под ръководството на комунистическата партия, което в наши условия облекчава движението ни към социализма. (Ръкопляскания.)

Важна особеност на нашата революционна борба и на нашия общественно-политически строй след 9. IX. 1944 година е наличието на Отечествения фронт като конкретна политическа форма на боевия съюз на работническата класа, трудещите се селяни и народната интелигенция.

Укрепването на диктатурата на работническата класа в нашата страна се извърши в обстановка на външна борба със съборената капиталистическа класа, но без гражданска война, което също така е особеност, произтичаща от обстановката в страната при наличие-

го на освободителни съветски военни части (Р ъ к о п л я с к а н и я).

Нашата държава, която като диктатура на пролетариата взе форма на народнодемократична държава, с успех изпълнява своята роля като главно оръдие в изграждането на социализма. Сега, когато социализмът у нас победи и експлоататорските класи са ликвидирани, все повече расте стопанско-организаторската и културно-възпитателната функция на нашата държава, все по-широко народните маси се привличат в управлението и ръководството на държавата и стопанството.

В условията на световната социалистическа система закономерността за социалистическата индустриализация, за осигуряване на преимуществения растеж на тежката промишленост действа малко по-иначе, отколкото в Съветския съюз през 30-те години, когато той беше единствена социалистическа страна в света. Като имаме предвид това, ние извършваме социалистическата индустриализация, без да копираме темповете на индустриализацията в Съветския съюз, без да създаваме всички видове отрасли на промишлеността, развиваме промишленост, съобразена с природните богатства, икономическите възможности и нуждите на страната ни и на социалистическия лагер.

Нашето селско стопанство се превърна в едро социалистическо селско стопанство посредством трудовокооперативните земеделски стопанства. Главната особеност и главното различие на нашите ТКЗС от колхозите в СССР е, че у нас не се национализира земята, че се запази частната собственост на кооператорите върху внесената земя, което намира израз в получаваната от тях рента. Погрешно е обаче тази рента да се отъждествява с абсолютната капиталистическа рента, основана на монополна частна собственост върху земята и капиталистическия начин на производство. Рентата, която съществува в рамките на ТКЗС, е нова икономическа категория и не изразява отношения на експлоатация. Тя представлява само известна неголяма част от дохода на ТКЗС, разпределен не по количеството на труда, а по количеството на внесената от кооператорите земя. В нея икономически се реализира частната трудова собственост на членовете на ТКЗС

върху земята. Тази особеност — наличието на рента — не оказва влияние на социалистическия характер на ТКЗС. Трудовокооперативните земеделски стопанства не са застинала стопанска форма, а непрестанно се развиват. Заедно с организационното, икономическото и финансовото укрепване на ТКЗС кооператорите съзнателно и доброволно пристъпват към постепенно намаляване или пълно премахване на рентата, като по такъв начин, по силата на назрялата необходимост, се извършва фактически обобществяване на земята, превръщат се ТКЗС в още по-последователни социалистически стопанства — от вида на съветските колхози.

Такава е перспективата за развитие на всички ТКЗС у нас. Този процес на премахване на рентата трябва да назрее естествено, да се почувствува от основната маса на кооператорите като необходимост за по-нататъшното укрепване на кооперативното стопанство, да стане тяхно доброволно дело:

Своеобразие има и в развитието на социалистическата култура в нашата страна, съобразно с традициите, националните черти и потребностите на българския народ.

Такива са някои от основните особености на строителството на социализма у нас.

Тези особености се отнасят до някои форми, начини, темпове и пътища, в които се проявяват основните закономерности. За всеки марксист-ленинец главният, решаващият въпрос е въпросът за всеобщите принципи и закономерности на революцията, а въпросът за национално особените форми и пътища за тяхното приложение има подчинена роля и значение. (Ръкопляскания.)

Собственият опит ни учи, че развитието на Народна република България към социализма става не по някакъв „особен“, „национален“ път, принципно различен от пътя на съветския народ и другите социалистически страни, а по същия, в основни линии, път, по който се развиват и те. (Ръкопляскания.)

Нашата партия се бори срещу догматизма и доктринерството, срещу механическото прилагане на общите закономерности и опита на Съветския съюз и другите социалистически страни в нашите условия,

срещу всяко пренебрегване на националните особености на нашето развитие.

Едновременно с това обаче Българската комунистическа партия е непримирима срещу опитите да се омаловажава и принизява международното значение на основните закономерности на социалистическата революция, да се подценява и отрича международното значение на съветския опит, да се абсолютизират и поставят над всичко националните особености, форми и пътища за преминаването от капиталистическото общество към социалистическото общество. Подценяването и отричането на всеобщите истини на марксистко-ленинската теория неминуемо води до ревизиране на марксизма-ленинизма, до „теория“ на „национален комунизъм“, до национализъм. Преувеличаването на ролята и значението на националните особености и форми на развитие създава опасност за откъване на отделни комунистически партии и социалистически страни една от друга, за противопоставяне на техните „национални“ интереси и пътища едни на други, за подкопаване единството и взаимопомощта между социалистическите страни. Всичко това не може да не налива вода в мелницата на международната реакция...

*Избрани речи, доклади и статии,
т. 2, 1965 г., стр. 555— 563.*

**РЕШЕНИЕ
НА ПОЛИТБЮРО НА ЦК НА БРП (к)**

18 декември 1947 г.

*По законопроекта за национализацията
на индустриалните предприятия*

1. Приема законопроекта за национализацията на частни индустриални и минни предприятия.

2. Законопроектът да бъде внесен на разглеждане и приемане в Народното събрание на 23 декември. Едновременно с приемане на закона за национализацията да стане изземването на предприятията. Утвърждава комисия, която да разработи плана и технически подготви завземането на предприятията на 23 декември, като определи членовете на ЦК и народните представители, които трябва да отидат в навечерието на национализацията във всички важни и решаващи индустриални центрове и ръководят на място акцията.

*БКП в резолюции и решения,
т. 4, 1955 г., стр. 83.*

ТЕМА ДЕВЕТА

ПАРТИЯТА — ОРГАНИЗАТОР НА
РАЗГЪРНАТОТО
СОЦИАЛИСТИЧЕСКО СТРОИТЕЛСТВО
ПОБЕДАТА НА СОЦИАЛИЗМА
В БЪЛГАРИЯ
(декември 1948 — юни 1958 г.)

**Из „ИКОНОМИКА И ПОЛИТИКА В ЕПОХАТА
НА ДИКТАТУРАТА НА ПРОЛЕТАРИАТА“**

2

... В Русия диктатурата на пролетариата неизбежно трябва да се отличава с някои особености в сравнение с напредналите страни вследствие твърде голямата изостаналост и дребнобуржоазния характер на нашата страна. Но основните сили — и основните форми на общественото стопанство — в Русия са същите, както във всяка друга капиталистическа страна, тъй че тия особености могат да се отнасят само до второстепенни неща.

Тия основни форми на общественото стопанство са: капитализъм, дребно стоково производство, комунизъм. Тия основни сили са: буржоазия, дребна буржоазия (особено селячеството), пролетариат.

Икономиката на Русия в епохата на пролетарската диктатура представлява борба на първите стъпки на комунистически обединения труд — в общия мащаб на граматната държава — с дребното стоково производство и със запазващия се, както и с възраждащия се върху неговата база капитализъм.

Трудът в Русия е комунистически обединен дотолкова, доколкото, първо, е отменена частната собственост върху средствата за производство и доколкото, второ, пролетарската държавна власт организира в общонационален мащаб едро производство върху държавна земя и в държавни предприятия, разпределя ра-

ботната сила между различните клонове на стопанството и предприятията, разпределя между трудещите се масови количества продукти за потребление, които принадлежат на държавата.

Ние говорим за „първи стъпки“ на комунизма в Русия (както е казано това и в нашата партийна програма, приета през март 1919 г.), защото всички тия условия са осъществени у нас само частично или, с други думи: осъществяването на тия условия се намира едва в началния стадий. Отведнъж, с един революционен удар, е направено това, което изобщо може да се направи отведнъж: например още в първия ден на диктатурата на пролетариата, на 26 октомври 1917 г. (8 ноември 1917 г.), бе отменена частната собственост върху земята без обезщетяване на едрите собственици, експроприирани бяха едрите собственици на земя. В няколко месеца бяха експроприирани също без обезщетяване почти всички едри капиталисти, собственици на фабрики, заводи, акционерни предприятия, банки, железници и тъй нататък. Държавна организация на едрото производство в индустрията, преминаване от „работнически контрол“ към „работническо управление“ на фабриките, заводите, железниците — това в основните и най-главни черти е вече осъществено, но по отношение на земеделието то е едва започнато („съветските стопанства“, едрите стопанства, организирани от работническата държава върху държавна земя). Също така едва е започнато организирането на различни форми на кооперации на дребните земеделци като преход от дребното стоково земеделие към комунистическото.⁴⁷ Същото трябва да се каже за държавната организация на разпределението на продуктите вместо частната търговия, т. е. за закупуването от държавата и доставянето на зърнени храни за града и на индустриални продукти за селото. По-долу ще бъдат посочени статистическите данни, които имаме по този въпрос.

Селокото стопанство продължава да си остава дребно стоково производство. Тук имаме извънредно широка и с твърде дълбоки, твърде здрави корени база на капитализма. Върху тази база капитализмът се запазва и се възражда отново — в най-ожесточена бор-

ба с комунизма. Формите на тази борба са: скрита търговия на дребно и спекула срещу системата на държавното доставяне на зърнени храни (а също и на другите продукти) — изобщо срещу държавното разпределение на продуктите.

Съч., т. 30, 1963 г., с. 94—96.

Из „ПОЛИТИЧЕСКИ ОТЧЕТ НА ЦК НА БРП(к)
ПРЕД ПЕТИЯ КОНГРЕС НА ПАРТИЯТА“

НАШИТЕ ПЕРСПЕКТИВИ И ЗАДАЧИ
В СТОПАНСКАТА И КУЛТУРНАТА ОБЛАСТ

Позволете ми да мина сега към нашите перспективи в стопанската и културната област.

Както знаете, в стопанската област пред народната власт стоеше непосредствената задача да поправи разрушенията и отстрани разстройствата, причинени на народното стопанство от войната и германското ограбване, и да подготви почвата за по-нататъшното бързо стопанско развитие на страната по пътя на социализма.

В индустрията задачата за възстановяване беше успешно разрешена още през двегодишния държавен народностопански план. През 1948 година индустрията надхвърли със 75% довоенната продукция. Особено силен тласък за развитието на индустрията даде национализацията, която създаде възможност да се пристъпи към социалистическа реконструкция на индустрията, към уедряване на индустриалните предприятия и централизиране на производството в смисъл на обединяването му по отделни клонове и съсредоточаването му в най-добрите производствени единици.

В селското стопанство възстановителният процес още не е напълно завършен главно поради трите последователни сушави години след войната. Изостават някои отрасли на животновъдството и растениевъдството. Но и тук едновременно с работата по достигане и надминаване довоенното равнище във всички от-

расли на селското стопанство се пристъпи към неговата социалистическа реконструкция чрез създаването на едри кооперативни и държавни земеделски стопанства. Трудовите кооперативни земеделски стопанства са вече една стабилизирана нова форма на селското стопанство, която единствено е в състояние при помощта на машинно-тракторните станции да машинизира и модернизира нашето земеделие, да подобри благосъстоянието на селското население и да насочи селското стопанство към социализма.

В последно време настъпи един благоприятен прелом в средата на средните селяни към трудовокооперативните земеделски стопанства и броят на тях стопанства непрекъснато се увеличава. Задачата сега е тия стопанства, при строгото спазване принципа на доброволното участие в тях, да се укрепват, заздравяват, умножават и служат за пример при по-нататъшното създаване на трудовокооперативни земеделски стопанства.

Народният доход през 1948 година вече надминава с 10 на сто довоенното равнище главно поради успехите на национализираната индустрия. При това благопарение отнемането на индустриалните предприятия, банките и едната търговия от буржоазията и ликвидирването на едрото земевладение и на крупната грайска покрита недвижима собственост, с което се премахнаха големите експлоататорски доходи, народният доход днес е много по-справедливо разпределен.

Но задачата не се изчерпва само с реконструкцията на онова, което вече съществува в народното стопанство. Необходимо е още ускорено ново развитие на производителните сили на нашата страна за бързото премахване на нейната икономическа изостаналост и за превръщането ѝ в кратък срок в развита промишлено-земеделска страна. Както вече съм казвал и друг път, необходимо е чрез индустриализация и електрификация на страната и машинизиране на земеделието да се постигне за 15—20 години онова, което други страни при други условия са постигнали за цяло столетие. За тая цел е необходимо създаването на мощно енергетично стопанство, чрез използване на възните и топливни източници на страната, бързо развитие на минното дело, изграждане на собствена металургия и

достатъчно развита машиностроителна и друга тежка индустрия, както и развитие, модернизиране и уедрявяне на леката промишленост. Необходимо е също така усиляване на селското стопанство чрез поставяне в негово разположение на мощен парк от едри земеделски машини и преди всичко трактори, увеличаване добива на почвата чрез подобрена агротехника, оросяване, електрифициране и широко използване на изкуствени торове.

Основната линия, по която трябва да се развива нашата индустрия, е линията на системно понижаване себестойността, поевтиняването на промишлената продукция, линията на системно снижаване на фабричните цени на промишлените стоки. Това е оня широк друм, по който трябва да върви индустрията, ако искаме тя да се развива и крейне, да води подире си селското стопанство, да ускори изграждането основите на нашата социалистическа икономика.

Национализираната индустрия, развивайки се по законите на разширеното социалистическо възпроизводство, т. е. увеличавайки ежегодно производството и изграждайки нови предприятия, ще предявява все по-големи искания за храни и селскостопански суровини. Растящите нужди на промишлеността, на градското население, на армията не могат да бъдат успешно задоволени от индивидуалното, дребностоково и малкопроизводително селско стопанство. Това поставя ребром въпроса за социалистическата реконструкция на селското стопанство едновременно със социалистическата реконструкция и развитие на индустрията. Не може дълго време да се гради народнодемократическата власт и социалистическото строителство върху две различни основи — върху основата на едрата и обединена социалистическа промишленост и върху основата на разпокъсаното, наиздадено дребностоково селско стопанство. Трябва постепенно, но системно и упорито да се прехвърли селското стопанство върху нова техническа база — върху базата на едрото производство по пътя на кооперирането на индивидуалните селски стопанства и тяхното обединяване в едри машинизирани трудовокооперативни земеделски стопанства. Затова петгодишният държавен народностопански план поставя задачата числото на обединените в трудовокоо-

неративните земеделски стопанства селски стопани да стигне в предстоящите пет години до 60 на сто. И тази задача е напълно осъществима, като се имат предвид досегашните успехи в развитието на ТКЗС.

В своето стопанско изграждане по пътя на социализма нашият народ ще разчита преди всичко на своите собствени сили и на ресурсите на своята страна — на своя труд, спестовност и на икономичното и целесъобразно използване на своите средства и възможности. Режимът на максимална икономия трябва да бъде постоянна и ежедневна прижа на всеки стопанин и държавен ръководител, на всеки работник и селянин в нашата народна република и преди всичко на всеки комунист. Но нашият народ е щастлив, че може да разчита също така на щедрата братска помощ на великата страна на социализма — Съветския съюз, и на тясното, планомерно сътрудничество с другите страни на народната демокрация, което ще му спести много труд и много усилия и ще ускори неговото развитие...

Успешното разрешаване на основната стопанска задача — изпълнението на петгодишния държавен стопански план — ще изисква усилията и ентусиазма на целия наш трудещ се народ. Изключително важна роля в това отношение ще има да изиграят работническите професионални съюзи. Под тяхно ръководство ударничеството и социалистическото съдевнованче ще трябва да станат всеобщ и повсеместен метод на работа и да обхванат и работници, и селяни — мъже и жени, и млади, и стари. И у нас трудът ще трябва да става все повече дело на чест, на доблест и геройство. (Ръкопляскания). Страната ще трябва да познава своите първенци и герои на труда, изобретателите, рационализаторите, новаторите, даровитите и предани труженици на умствения и физическия труд, които увеличават стопанската и културната сила на нашия народ и умножават народното богатство. Тя трябва да ги тачи като най-добри и най-достойни синове и дъщери. *В нова България мястото на всеки един от нас ще се определя не от името и от произхода му, не от приказките му, нито от мнението, което той има за себе си, а изключително от неговия труд.* (Ръкопляскания, възгласи: „Браво!“ „Вярно!“) от онова, което той допринася на дело за стопанския, културен и

обществен напредък на своя народ (Бурни ръкопляскания).

В това отношение не може да има у нас никакъв друг критерий (Бурни ръкопляскания, оживление в залата). . .

Както казах, нашата страна вече е тръгнала по пътя на социалистическото развитие. Налице са главните фактори за изграждане на социализма у нас. Това са: народнодемократичната власт, съюзът на пролетариата със селяните при ръководната роля на пролетариата в този съюз, едрото промишлено производство в ръцете на народнодемократичната държава, бързото развитие на производителните сили чрез ново стопанско строителство, кооперацията и преди всичко трудово-кооперативните земеделски стопанства и трудово-производителните занаятчийски кооперации. Особено важен фактор в това отношение е активната братска помощ на СССР и тяхното стопанско сътрудничество със страните на народната демокрация, с което се обезпечава и ускорява в голяма степен социалистическото развитие на нашата страна.

През първата петилетка ние можем да си поставим задачата да положим основите на социализма както в промишлеността, така и в селското стопанство. Разрешаването на тая именно задача цели първият петгодишен държавен народностопански план. Във всички следващите две-три петилетки ще бъде изградена самата сграда на социализма, ще бъде създадено социалистическото общество у нас (Бурни ръкопляскания).

Главните наши задачи за изграждането икономическите и културните основи на социализма у нас могат да бъдат формулирани по следния начин:

1. Напрежение на всички сили и ресурси за успешното изпълнение на петгодишния държавен народностопански план;

2. Дозеждане докрай превръщането на средствата за производство и размяна в собственост на Народната република, т. е. в обща собственост на всички трудещи се; премахване на всякакви нетрудови доходи, провеждане на принципа: „Който не работи, не трябва да яде“ (Бурни ръкопляскания);

3. Обединение на цялата стопанска дейност на стра-

вата по единен общодържавен стопански план; провеждане на най-строг режим на икономии в материали, средства, продоволствени и други ресурси;

4. Усилено изучаване на нашите природни богатства, откриване на свой нефт, създаване собствена металургия за черни и цветни метали;

5. Ликвидиране на несъответствието между производството на електрическа енергия и нуждите на индустрията и земеделието от такава енергия чрез изграждане на мощни електроцентрали и разширение добива на въглища от съществуващите и нови камено-въглени басейни; използване на нискокачествените въглища за производство на електроенергия;

6. Използване пълната мощност на леката индустрия чрез работа на две и три смени, нейната рационализация и реконструкция, ликвидиране несъответствието между свързаните помежду си нейни клонове — за пълно задоволяване нуждите на населението от нейната продукция;

7. Подобряване съотношението между тежката и леката индустрия в полза на първата чрез развитие на електродобива, добива на въглища и руди, металургията, машиностроенето, химическата, каучуковата и други индустрии, за да се увеличи благосъстоянието на народа и намали зависимостта на нашето народно стопанство от вноса;

8. Максимално производство у нас на суровини за нашата индустрия чрез разширяване площта на индустриалните култури, подобряване на животновъдството и засилено експлоатиране на подземните богатства;

9. Основна реконструкция на селското стопанство върху базата на трудовокооперативните земеделски стопанства и държавните земеделски стопанства, с високи добиви и висока стокова продукция, за обезпечаване растящите нужди на населението, на индустрията и на износа;

10. Разрешаване върху тая база веднъж завинаги хлебната проблема у нас; обезпечаване на устойчиви и обилни реколти чрез модерно машинно обработване на земята, употреба на изкуствени торове, създаване на лесозащитни пояси, напояване;

11. Развитие на високопродуктивно животновъдство, на първо място свиневъдство и птицевъдство, увеличаване площта на фуражните култури, въвеждане на тревополната система;

12. Залесяване на всички площи, подлежащи на залесяване, укрепяване на пороищата, правилно отглеждане и експлоатация на горите — за подобряване климата на страната и по-пълно задоволяване растящите нужди от дървен строителен материал; модернизация на горската експлоатация, пълно използване годишния прираст на горите; създаване на високопланинско земеделие (лен, картофи и др.) и скотовъдство (облагородяване на високопланинските пасища);

13. Развитие на риболова навътре в морето и по Дунава, зарибяване на реките и изкуствените водоеми;

14. Създаване на удобни и бързи средства за съобщение чрез доразвиване и електрифициране на ж.-п. транспорт, изграждане на гъста мрежа от добре поддържани шосейни пътища, развитие на автомобилния и въздушния транспорт;

15. Излигане на материалното и културното равнище на работниците, трудещите се селяни и трудовата интелигенция; подобряване снабдяването на населението с предмети от първа необходимост;

16. Разширяване и укрепване на държавната и кооперативната търговия, създаване на крепък апарат за изкупуване на селскостопанските излишъци, за по-пълно обслужване на обмяната между града и селото;

17. Създаване на нова *социалистическа трудова дисциплина*, чрез превъзпитание на масите, развиване на ударничеството и социалистическото съревнование, като се въвлекат в него всички работници и трудещи се.

Изпълнението на стопанските задачи е най-тясно свързано, другари и другарки, с издигането на културното и идеологическото равнище на българския народ. Затова е нужно да се положат особени грижи за културното издигане идейно-политическото възпитание на трудещите се маси от прадове и села и на трудовата интелигенция в социалистически дух.

Ние трябва да имаме винаги пред очи, че работата и борбата на културния и идеологическия фронт е от първостепенно значение за изкореняване на гнялото

наследство, получено от капитализма, за преодоляване на бюрократизма, разточителството и паразитизма, за увеличаване производителността на труда, за изпълнение на петгодишния стопански план и изобщо за успешното движение на нашата страна по пътя на социализма.

В резултат на това развитие нашата страна ще може в течение на няколко петилетки да се превърне от страна назаднала, аграрна, в страна развита, промишлено-земеделска. А това значи, че максималното увеличение на добива от селското стопанство ни е ще имаме значително по-бързо развитие на промишлеността, което ще увеличи в огромна степен богатството и благосъстоянието на нашата страна и ще обезпечи нейната икономическа самостоятелност от империализма и нейната отбранителна способност.

И това развитие *ще бъде социалистическо*. Ще бъдат ликвидирани икономически и последните остатъци от експлоататорските класи в града — градската буржоазия. Трудовото занаятчийство ще се обедини в трудово-производителни занаятчийски кооперации. Селската буржоазия (кулачеството) ще бъде все повече ограничавана и изтиквавана от нейните икономически позиции на експлоататор на трудещите се селски маси, докато развитието на трудовокооперативните земеделски стопанства не подготви условията и за нейното окончателно ликвидиране. Антагонистическите класи ще изчезнат и обществото ще се състои от работници, селски труженици и трудова интелигенция, интересите на които не са противоречиви и които с дружни сили ще доведат нашата страна до социализма и след това до комунизма (Р ъ к о п л я с к а н и я).

Из „ЗАКЛЮЧИТЕЛНО СЛОВО“

*Произнесено на 25 декември 1948 година
пред V конгрес на партията след завършване
на разискванията по докладите*

... Другари и другарки! Позволете ми още две забележки от принципиално естество във връзка с разискванията и някои постъпили до мене писмени запитвания.

Първо. От това, което аз казах в доклада, че ние не считаме при сегашните наши условия, при развитието на трудовокооперативните земеделски стопанства, национализацията като непременно условие за развитието на селското стопанство, по никой начин не бива да се вади заключение, че е възможно ръбше построяването на социализма в село без национализация на земята (Бурни и продължителни ръкопляскания). Ние обаче разчитаме, че чрез постепенното въвличане на бедните и средните селяни в трудовокооперативните земеделски стопанства, с развитието на машинно-тракторните станции, както и чрез забраната на арендата на земята, ограничаване и впоследствие забраняване на покупката и продажбата на земята, намаление и впоследствие премахване на рентата по решение на самите кооперирани селяни, когато условията позволяват това, *практически въпросът за национализацията на земята ще се разреши, като цялата земя остане във вечно ползуване от трудещите се селяни (Ръкопляскания)*. По такъв начин трудещият се селянин, който сега е роб на своето дребно парче земя, ще може да се ползува в най-широка степен от плодовете на земята, които ще бъдат в значи-

телна степен увеличени в резултат на модерното и машинно обработване в едрите земеделски кооперативни стопанства.

Втората забележка се отнася до дадената в доклада характеристика на народната демокрация. Някои другари, които засегнаха в разискванията въпроса за народната демокрация, поставиха или бяха склонни да поставят ударение главно на онова, което отличава режима на народната демокрация от съветския режим, нещо, което може да доведе до неправилни и вредни изводи.

Съобразно марксистко-ленинското положение съветският режим и народнодемократическият режим са две форми на една и съща власт — властта на работническата класа в съюз и начело на трудещите се от града и селото. Те са две форми на пролетарската диктатура (Бурни ръкопляскания). Своеобразната форма на прехода от капитализма към социализма у нас не отменя и не може да отмени основните закономерности на преходния период от капитализма към социализма, които са общи за всички страни. Преминаването към социализма не може да се извърши без пролетарска диктатура против капиталистическите елементи и за организация на социалистическото стопанство (Бурни и продължителни ръкопляскания).

Но докато буржоазната демокрация е диктатура на капитала, на едрокапиталистическото експлоататорско малцинство над огромното трудещо се мнозинство, народната демокрация изпълнява функциите на диктатурата на пролетариата в интереса на огромното трудещо се мнозинство (Бурни и продължителни ръкопляскания) и осъществява най-широката и пълна демокрация, социалистическата демокрация (Ръкопляскания).

От факта на общността между народнодемократическата и съветската власт *в главното, в решаващото*, в това, че те са власт на работническата класа в съюз и начело на трудещите се, следват много съществени изводи за необходимостта от всестранно изучаване и най-широко използване на великия опит на социалистическото строителство в Съветския съюз (Ръ-

копляскания). И този опит, другари и другарки, съобразен с нашите условия, се явява единственият, най-добрият образец за строителството на социализма у нас, както и в другите страни на народната демокрация (Ръкопляскания).

Съч., т. 14, 1954 г., с. 341—343.

Из „ОТЧЕТЕН ДОКЛАД НА ЦЕНТРАЛНИЯ
КОМИТЕТ НА БЪЛГАРСКАТА КОМУНИСТИЧЕСКА
ПАРТИЯ ПРЕД VII КОНГРЕС НА ПАРТИЯТА“

II. БОРБАТА НА БЪЛГАРСКАТА
КОМУНИСТИЧЕСКА ПАРТИЯ ЗА ПОСТРОЯВАНЕ
НА СОЦИАЛИЗМА В БЪЛГАРИЯ

Петият конгрес на партията постави като основна икономическа и политическа задача — да построим икономическите и културните основи на социализма в нашата страна. Това изискваше преди всичко да бъдат разрушени капиталистическите производствени отношения и да бъдат изградени социалистически производствени отношения. Както е известно, в навечерието на първата петилетка у нас освен социалистическа собственост съществуваше, главно на село, и значителна по обем частна собственост върху средствата за производство. Затова Петият конгрес постави задачата да се превърнат всички средства за производство и размяна в социалистическа собственост, да се премахнат всякакви нетрудови доходи. През годините на първата и втората петилетка тази задача беше успешно решена.

След национализацията нашата промишленост стана социалистическа. Тя обаче беше на ниско техническо равнище. Редица важни нейни клонове не бяха развити. Ние почти нямахме тежка промишленост; нямахме машиностроене, черна и цветна металургия; нямахме и химическа индустрия; имаше несъответствие между производството на електрическа енергия и нуждите на промишлеността и земеделието. Сега ние раз-

полагаме с развита социалистическа промишленост, в това число и тежка, която се обновява технически. Имаме наше машиностроене, наша цветна и създаваща се черна металургия, наша химическа промишленост. Подобри се и съотношението между тежката и леката индустрия в полза на първата. В общата продукция на цялото народно стопанство продукцията на промишлеността зае първо място. През 1957 година съотношението между обема на промишлената продукция и производството на селското стопанство е вече 68,3:31,7 в полза на промишлеността, докато през 1939 година то беше 24,8:75,2 в полза на селското стопанство. Това значи, че в нашата страна е създадена собствена, национална промишленост.

През годините на първата и втората петилетка социализмът победи и в селското стопанство. Вече около 92 процента от подлежащата на коопериране земя е в трудовокооперативните земеделски стопанства.

Укрепи се и се разшири държавната и кооперативната търговия. Издигна се материалното и културното равнище на трудещите се.

Следователно периодът на първата и втората петилетка, въпреки някои допуснати слабости и грешки, е период на икономически подем. Този подем е не само количествено натрупване на материални сили, той внесе принципни изменения в структурата и характера на цялото народно стопанство. Социалистическият сектор вече е завоювал всички позиции в промишлеността, транспорта, строителството, търговията и кредита, селското стопанство. Капиталистическото стопанство у нас и в града, и в селото е вече окончателно ликвидирано. Социализмът е напълно господстваща и единствена командна сила в цялото народно стопанство. (Ръкопляскания.) А това значи, че у нас вече е извършено социалистическото преустройство на икономиката, че е премахната завинаги експлоатацията на човека от човека, че почти няма вече нетрудови доходи. (Бурни ръкопляскания.)

Победата на социалистическите производствени отношения в цялото народно стопанство създаде простор за бързо развитие на производителните сили, за подем на икономиката и културата. *От изостанала аграрна страна Народна република България се превърна*

в социалистическа индустриално-аграрна страна с ед-ро кооперирано и механизирано селско стопанство.

Постигнатите успехи в развитието на народното стопанство, сегашното равнище на производителните сили в страната ни дават възможност да определим като главна икономическа и политическа задача за следващия период: по-нататъшното изграждане на социалистическото общество в нашата страна чрез още по-голямо развитие на материално-техническата база на социализма и издигане на социалистическото съзнание на трудещите се, което ще създаде условия за все по-пълно задоволяване на техните растящи материални и културни потребности.

Какво означава това?

Това означава по пътя на все по-пълно използване на природните и икономическите условия в нашата страна и върху основата на разширяващото се сътрудничество и на международното разделение на труда в световната социалистическа система да осигурим бързо развитие на производителните сили, да продължим индустриализацията на страната при преимуществено развитие на тежката промишленост, като поставим нашата промишленост върху съвременна техническа база.

Това означава да разширим националната суровинна база, по-широко да разкрием и по-ефикасно да използваме богатствата на страната.

Това означава да осигурим по-нататъшния подем на селското стопанство, значително да повишим интензивността на селскостопанското производство и производителността на труда в селското стопанство.

Това означава върху базата на развитието на социалистическото производство, на непрекъснат технически прогрес и повишаване на производителността на труда да осигурим още по-голям подем във всички отрасли на народното стопанство и на тази основа да подобряваме по-нататък материалното и културното положение на народа.

Такива са в общи линии главните резултати от развитието на народното стопанство през периода след Петия и Шестия конгрес на партията. Такава е главната икономическа и политическа задача за следващия период.

Периодът на по-нататъшното изграждане на со-

циализма е в същото време и период, в който нашето социалистическо общество ще натрупва нови материални и културни сили и ценности и ще създава необходими условия, за да можем да пристъпим към постепенно преминаване от социализма към комунизма (Бурни ръкопляскания) . . .

3. По някои въпроси на ръководството на народното стопанство

Едновременно с развитието на различните отрасли на нашата социалистическа икономика партията и правителството са внасяли съответстващи подобрения в своите методи и форми на ръководството на стопанския живот. Особено решително този процес на понататъшното усъвършенствуване на ръководството се прояви след Априлския пленум на Централния комитет. Направени бяха сериозни изменения в начина на планирането на народното стопанство, преодолени бяха някои елементи на прекален централизъм в него, създадени бяха условия да се вземат предвид в съставянето на плановете и целесъобразните предложения на трудовите колективи и специалистите по места. Разширени са правата на народните съвети за ръководене на някои стопански дейности. Опромно значение в тази насока има приетото неотдавна постановление на ЦК на партията, Министерския съвет и ЦС на профсъюзите за разширяване правата на ръководителите на предприятията, на профсъюзните органи и организации, за по-активното участие на производствените колективи в управлението на производството.

Както се вижда, извършените изменения са насочени към разширяване на участието и повишаване активността на местните органи и трудещите се в управлението на народното стопанство и в производството.

Партията и правителството внасят последователно подобрения в системата на ръководство, изхождайки от конкретната обстановка и ленинския принцип на демократическия централизъм. Ние неизменно сме се ръководили и се ръководим от убеждението, че нашето цялостно социалистическо стопанско развитие може да бъде успешно само ако то се извършва върху

основата на този ленински принцип. Прекаленият централизъм в стопанския живот сковаша инициативата на стопанските органи и трудещите се по места, ограничава използването на местните ресурси и забавя нашето развитие. Отслабването на централизма, от друга страна, неизбежно засилва местническите тенденции, може да причини децентрализираност в народното стопанство, пречи на решаването на основните общодържавни стопански задачи.

Следователно, каквито и изменения да се внасят в ръководството на народното стопанство, винаги трябва да се стои върху принципа на демократическия централизъм.

Централният комитет на партията и правителството смятат, че у нас са намерили условията за извършване на нови подобрения в ръководството на народното стопанство. Ние проучваме внимателно направените в Съветския съюз, Чехословашката република и Германската демократична република изменения в ръководството на стопанския живот и като изхождаме преди всичко от нашата практика, опит и традиции, смятаме, че трябва да направим подходящо за нашите конкретни условия по-нататъшно преустройство на стопанското ръководство. Това преустройство трябва да направи ръководството на народното стопанство по-ефикасно и икономично, да отстранява елементите на бюрократизъм и скованост, да разширява още повече участието на работниците и специалистите в управлението на производството, да постави цялата ръководна дейност на нашите държавни и стопански органи още по-пълно в съответствие с действието на икономическите закони на социализма.

В какво направление следва да се подобри още нашето ръководство на народното стопанство?

1. Трябва да се усъвършенствува още повече методът на планирането, за да стане то по-реално, съобразно с условията, възможностите и нуждите на нашата страна, съобразено и с обстоятелството, че тя е част от световната социалистическа система. В планирането трябва да участвуват не само централните органи — Държавна планова комисия и министерствата, но още по-активно и органите по места — народните съвети, стопанските ръководства и трудещите се.

Планирането трябва да се основава на максималното използване на вътрешните източници на нашата страна, върху нашата суровинна база и техника и на икономическото съгласуване със Съветския съюз и другите социалистически страни.

Не е решен у нас още въпросът за перспективното планиране както в национален мащаб, така и за отделните предприятия в промишлеността и селското стопанство. Едногодишните и петгодишните планове ограничават погледа на Централния комитет и правителството за бъдещото развитие на страната, ограничават и нашата инициатива за още по-основни мероприятия за развитието на икономиката. Липсата на по-широки перспективни планове спъва развитието и на отделните промишлени предприятия, на ТКЗС и ДЗС по места.

Нужно е да се пристъпи към изработване на десетпетнадесетгодишни перспективни планове за развитието на основните отрасли на народното стопанство, за да се внесе по-голяма яснота и целенасоченост в работата на държавните и стопанските органи, да се работи с още по-голяма увереност, енергия и самоинициатива за тяхното развитие.

2. Трябва да се подобри още по-решително оперативното ръководство на държавните органи по отношение на народното стопанство, да се приближи това ръководство още повече до промишлените предприятия, да се премахнат междинните звена. Нужно е ръководството на промишлеността да стане по-икономично, по-конкретно, по-експедитивно и по-резултатно, да се осигури своевременен и още по-ефикасен контрол и отчетност за изпълнението на стопанските планове.

Мероприятията, които партията и правителството досега са провели, както и тези, които ние в бъдеще ще осъществим за подобряване на нашето ръководство в стопанския живот, издигат изключително много ролята и отговорността на народните съвети и на партийните комитети и организации по места. Сега повече, отколкото когато и да било, става необходимо да се засили ръководната роля на партията в борбата за изпълнението на стопанските задачи, да се повишава непрекъснато контролът на партийните ръковод-

ства и организации върху работата на народните съвети и стопанските органи, да се води борба срещу местническите стремежи, да се възпитават кадрите и трудещите се да поставят над всичко общонационалните и общодържавните интереси, да се воюва за най-строго спазване на трудовата и производствената дисциплина. (Ръкопляскания). . .

Избрани речи, доклади и статии,
т. 2, 1965 г., с. 457—460, 494—497.

ПЛЕНУМ НА ЦК НА БКП

София, 11 и 12 юни 1949 г.

Из „Резолюция на Юнския пленум на ЦК на БКП“⁴⁸

І. ПО СТОПАНСКАТА ПОЛИТИКА В СЕЛО

Разширеният пленум на ЦК констатира, че нашата партия в своята политика към селските производители и специално към средните селяни е допуснала сериозни слабости и грешки. Пленумът констатира, че тая политика съдържа редица елементи, които не способствуват за укрепване съюза между работническата класа и трудещите се селяни.

1) В системата на нарядното изкупуване се допуска крайности, които доведоха до изземването на почти цялата стокова част от произведенията на селските стопани на твърди и ниски цени. Това се отнася особено до производителите на зърнени храни, които съставляват огромното мнозинство от селските стопани. По такъв начин селските производители до голяма степен се лишават от лична заинтересованост да разгърнат и повдигнат производството, да подобряват качеството му и въобще да увеличават производителността на земеделския труд.

2) При изкупуването на селскостопанските произведения и снабдяването на селото с индустриални стоки нашите държавни и кооперативни търговски организации, използвайки нарядната система, си служат повече с административни мерки, вместо да развиват една истинска народнодемократическа търговия, способствуваща за създаването на правилен обмен между селското стопанство и държавната индустрия, в инте-

реса на развитието на народното стопанство по пътя към социализма.

3) При изграждането на ТКЗС, вместо да се спазват строго законите, разпорежданията на правителството и указанията на партията, се допускат почти в цялата страна безотговорни изземвания на най-хубавите и най-близки до селата земи, които се включват в блоковете на ТКЗС, а стопаните-некооператори получават при замяната отдалечени и негодни земи; не се компенсират стопаните по количество и равностойност на земята; макар и в отделни села, но при създаването на ферми на ТКЗС се вземат от стопаните-некооператори овце по нормирани цени, за да се включат в кооперативните ферми (с. Любенова махала, Новозагорско); подменят се хубави, трайни насаждения с обикновени неравностойни земи; изземват се общински пасбища и ливади, нарушавайки грубо закона на ТПС. С такива методи селяните или се озлобяват и попадат под влиянието на реакцията, или се създават враждебни отношения между кооператори и некооператори, или се принуждават неубедени още в преимуществото на кооперативното дело земеделски стопани да стават членове на ТКЗС, като по този начин се нарушава принципът на доброволността при изграждането на ТКЗС и се компрометира нашата политика на коопериране на селското стопанство.

Тези слабости и грешки дават възможност на кулашките и други реакционни елементи в село да се представят като защитници на икономическите интереси на трудещите се селяни, да ги поставят под свое влияние и по този начин да подриват съюза между работниците и трудещите се в село — основата на нашата народнодемократическа власт.

Разширеният пленум на ЦК счита за необходимо в стопанската политика на правителството да се направят съществени промени. С тия промени трябва да се укрепи икономическата основа на съюза на работническата класа с трудещите се селяни. Опирайки се здраво на селската беднота, в съюз със средните селяни и преодолявайки съпротивата на капиталистическите кулашки елементи, да се проведат редица мероприятия, които ще съдействуват за всеобхватното развитие на селското стопанство, за повдигане производител-

ността на земеделския труд, за изправяне грешките при изграждането на ТКЗС, за увеличаване благосъстоянието на трудещите се селяни, за полагане икономическите и културните основи на социализма в село.

За тази цел пленумът решава:

1. Да се внесат съществени изменения в системата на нарядното изкупуване, като при спазване принципа на прогресията се оставят на селските производители по-големи количества от техните стокови излишъци, които те да продават свободно на държавата, кооперацията и консуматорите по свободни цени.

2. Да се установи реално и справедливо съотношение между цената на зърнените храни и цената на другите земеделски произведения, индустриалните стоки и занаятчийски услуги. Да се даде повишение на цените на зърнените храни.

3. Държавните и кооперативните търговски организации трябва да преустроят своя апарат и своята работа така, щото да бъдат в състояние да изкупуват излишъците, чрез свободно договаряне със селските производители за цената и другите условия на изкупуване. Да се поведе решителна борба срещу бюрократизма и паразитизма в държавната и кооперативната търговска система и се добие съществено намаление на посредническите разноси.

Да се премахнат монополните права за изкупуване на селокостопанските произведения от страна на кооперативните съюзи; да се допусне под контрола на държавата една благотворна конкуренция между търговски организации (държавни и кооперативни) в тяхната закупвателна дейност.

4. Да се разшири системата на контракупуване между държавните и кооперативните предприятия и търговски организации, от една страна, и селските производители, от друга, особено колкото се отнася за индустриалните, техническите и други специални култури.

5. Да се осигури на производителите свободата да продават своите излишъци направо на консуматорите, след като предадат каквото се следва на държавата, като същевременно не се допуска ощетяването нито на производителите, нито на консуматорите от страна на частни посредници-спекуланти.

6. Да се опрости системата на планирането на селското стопанство, като се избегне раздробяването на посевната площ на отделните стопанства и се създават специализирани райони. Околийските и местните народни съвети при планирането да държат сметка за желанията на отделните селски стопани.

7. Пленумът на ЦК задължава Политбюро едновременно с провеждане на горните мероприятия да обсъди конкретни мерки за постепенно повишаване жизнения уровень на работническата класа.

8. Да се подобри снабдяването на селото с индустриални предмети от първа необходимост както от местно производство, така и чрез внос.

9. Пленумът на ЦК задължава Политбюро да обсъди конкретни мерки, за да се осигури изпълнението на плана по вноса и износа, което е съществено условие за развитието на индустрията и селското стопанство по пътя на социализма.

10. Пленумът на ЦК задължава Политбюро и партийните организации да вземат срочни мерки за решителното изправяне на грешките и извращенията, които са допуснати при изграждането на ТКЗС, като на някои места се върнат неоснователно отнетите ниви на стопаните-некооператори, в замяна на които им са дадени неравностойни земи. Пленумът на ЦК счита за необходимо да бъдат създадени специални правителствени комисии, които да обследват околиците, дето извращенията при изграждането на ТКЗС са най-много, и да докладват на правителството мерките за изправяне на извращенията и наказания на виновните.

„Една от големите и важни проблеми за нашите кооперативни стопанства са взаимните им отношения с останалите селяни, които не са кооператори, а както вие знаете, те са огромното болшинство сега в нашата страна. Политиката на нашето правителство сега е да помага на тия стопани да могат те да увеличат своето производство и да подобряват своя материален и културен бит“ (Георги Димитров).

Разширеният пленум на ЦК има твърдото убеждение, че изградена върху такива основи, стопанската политика на нашата партия в село ще създаде у селските стопани полтик, лична заинтересованост да повишават производителността на труда, да увеличават доби-

ва, да подобряват качеството и понижават себестойността на земеделските произведения — което е от огромно значение за цялото народно стопанство и за нашия стокообмен с чужбина; че тя ще постави на здрави икономически основи съюза на работническата класа с трудещите се селяни, като подкопае кулашкото влияние в село, и ще осигури изпълнението на държавния стопански план.

Пленумът на ЦК натоварва Политбюро да осигури последователното провеждане на тая политика чрез издаването на редица конкретни правителствени мероприятия и установяване на ефикасен контрол за тяхното изпълнение на дело.

II. ПО ИЗВРАЩЕНИЯТА НА ПАРТИЙНАТА И ПРАВИТЕЛСТВЕНАТА ПОЛИТИКА

Разширеният пленум констатира редица груби извращения на партийната и правителствената политика при задължителното изкупуване на селскостопанските произведения, при тяхното събиране, при разпределение на индустриалните стоки в село, при облагането на населението с данъци и други случаи; пленумът констатира също така случаи на грубо потъпкване на народнодемократическата законност.

Пленумът на ЦК най-решително осъжда тези извращения и задължава партийните организации да проведат безпощадна борба за точно и срочно провеждане на партийната, отечественофронтовската и правителствена политика от горе до долу и от долу до горе, за незабавно премахване на констатираните нередности и прешки, за отдаване под съд и сурово наказание на нарушителите на народнодемократическата законност без оглед на лицата.

Пленумът решава да се внесе предложение за касиране на изборите в ония места, дето народните съвети са избрани с по-малко от 50 на сто гласове, и там, дего, независимо от процента на гласувалите за единната листа на Отечествения фронт, има отбелязани груби нарушения на законността, и за провеждане на нови избори за народни съвети в тези места.

СЪОБЩЕНИЕ НА ЦЕНТРАЛНИЯ КОМИТЕТ НА БЪЛГАРСКАТА КОМУНИСТИЧЕСКА ПАРТИЯ¹⁹

От 2 до 6 април т. г.* в София се състоя пленум на Централния комитет на Българската комунистическа партия. Пленумът изслуша доклад от първия секретар на Централния комитет на Българската комунистическа партия др. Тодор Живков за XX конгрес на Комунистическата партия на Съветския съюз и поуките от него за Българската комунистическа партия.

По доклада станаха обстоятелни и задълбочени разисквания и бе приета единодушно резолюция.

Пленумът на Централния комитет на Българската комунистическа партия горещо приветствува историческите решения на XX конгрес на Комунистическата партия на Съветския съюз — нова блестяща манифестация на силата и мъдростта на великата Комунистическа партия на Съветския съюз, от която Българската комунистическа партия винаги се е учила, черпила е и ще черпи неограничен опит в своята ежедневна работа. Характерна черта на XX конгрес на Комунистическата партия на Съветския съюз е неговата преданост към заветите на Ленин, по-нататъшното обогатяване на марксизма-ленинизма и творческото му прилагане в разрешаването на теоретическите и практическите въпроси на общественото развитие в съвременната епоха. Конгресът даде оценка на извършената огромна, съзидателна работа от Комунистическата партия на Съветския съюз и съветските народи през отчетния период и начерта величествена програма за по-ната-

* 1956 г. — Бел. ред.

тъшното комунистическо строителство в Съветския съюз.

Пленумът на Централния комитет на Българската комунистическа партия отбеляза голямото значение, което имат решенията на XX конгрес на Комунистическата партия на Съветския съюз за най-строго спазване на ленинските норми на партиен живот, за утвърждаване на колективното ръководство и развитие на вътрешнопартийната демокрация, за неотслабна борба срещу остатъците от култа към личността, който намери разпространение през последните години от живота и дейността на И. В. Сталин и намалява значението на партията и народните маси, понижава ролята на колективното ръководство в партията.

Решенията на XX конгрес на Комунистическата партия на Съветския съюз оказват и ще оказват все по-могъщо въздействие върху трудещите се от целия свят в тяхната борба за мир и социализъм. Те озаряват с ярка светлина и нашия път напред, откриват ни по-ясно перспективите на социалистическото развитие, вдъхновяват българския народ за нови славни победи в строителството на социализма, за по-нататъшен разцвет на българо-съветската дружба, за възхода и преуспяването на Народна република България. Пленумът на Централния комитет на Българската комунистическа партия намира, че поуците от XX конгрес на Комунистическата партия на Съветския съюз, съобразени с нашите конкретни условия, трябва да залегнат в основата на работата на Централния комитет и на всички партийни органи и организации.

Благодарение на правилната политика на Българската комунистическа партия и на нейната организаторска работа, на героичния труд на нашия народ и на братското му сътрудничество със Съветския съюз и народнодемократичните страни нашата родина постигна в кратки исторически срокове огромни успехи във всички области на стопанския и културния живот. Бързо се развива нашата родна социалистическа промишленост, разширява се и укрепва социалистическият строй на село, повишават се непрекъснато благосъстоянието и културата на трудещите се.

Като отчете големите постижения на партията в мобилизиране силите на нашия народ за успешното из-

граждане на социализма, пленумът на Централния комитет смята, че тези успехи биха били значително по-големи, ако култът към личността и свързаните с него вредни, немарксистически методи на работа не бяха намерили през последните години значително място също в редовете на Българската комунистическа партия и на целия наш обществен живот. Култът, създаден към личността на Вълко Червенков, измести до голяма степен традиционните за Българската комунистическа партия изпитани методи на работа, вътрешнопартийната демокрация и колективността в ръководството, имаше като пряко последствие понякога едностранчиво решаване на въпросите и даде вредни отражения върху организационната, идеологическата и стопанската работа на партията и държавата.

Пленумът на Централния комитет разработи редица мероприятия с оглед да се ликвидира докрай култът към личността в нашата партия и свързаните с него неправилни и вредни методи на работа, както и да се ведрват последователно ленинските принципи и норми в партийния живот, като се спазва най-строго колективността в ръководството и се разгръща вътрешнопартийната демокрация, критиката и самокритиката във всички партийни звена.

Пленумът на Централния комитет намира за необходимо да се подобри пропагандата и агитацията и цялата идеологическа работа на партията, като се свърже тя най-тясно с практиката на социалистическото строителство и се почисти от влиянието на култа към личността, като се издига значението на народните маси — творци на новия живот и на всички блага, и ръководната роля на партията, като се води решителна борба срещу влиянието на буржоазната идеология във всички области на живота.

Пленумът на Централния комитет смята, че трябва да се вземат съответни мерки за по-нататъшното укрепване на социалистическата законност в страната, като се наказват най-строго всякакви извращения на законността и се укрепва и засилва прокурорският надзор при прилагането и изпълнението на законите.

Пленумът на Централния комитет задължи Политбюро да проучи и внесе постепенно за решение в Централния комитет конкретни предложения за подобря-

ване на работата в основните области на нашия живот в духа на поуките от XX конгрес на Комунистическата партия на Съветския съюз.

Пленумът реши да се увеличи Секретариатът на Централния комитет на партията от 3 до 5 души и избра за секретар на Централния комитет на Българската комунистическа партия и другарите Енчо Стайков и Боян Българанов.

Централният комитет на Българската комунистическа партия призовава всички партийни комитети, организации и всички комунисти настойчиво да внедряват в своята практика ленинските норми и принципи на партиен живот, да усъвършенствуват стила и методите на партиен живот, да усъвършенствуват стила и метода на партийната, стопанската и държавната работа, да повишават активността и боеспособността на партийните организации.

Централният комитет зове всички партийни членове да оплотят още по-тясно своите редове около Централния комитет на Българската комунистическа партия въз основа на приетите на пленума решения, най-строго да спазват ленинските принципи и партийна дисциплина, като проявяват непримиримост към всеки опит за отклонение от правилната политика на партията и марксистко-ленинската идеология и водят непримирима борба против всякакви прояви на враждебна буржоазна идеология.

*БКП в резолюции и решения,
т. V, 1955, стр. 5—8.*

Из „РЕЗОЛЮЦИЯ НА СЕДМИЯ КОНГРЕС
НА БЪЛГАРСКАТА КОМУНИСТИЧЕСКА ПАРТИЯ
ПО ОТЧЕТНИЯ ДОКЛАД НА ЦЕНТРАЛНИЯ
КОМИТЕТ НА ПАРТИЯТА, ИЗНЕСЕН ОТ ПЪРВИЯ
СЕКРЕТАР НА ЦК НА БКП ДР. ТОДОР ЖИВКОВ“

(Приет единодушно на 7 юни 1958 г.)

II

Конгресът констатира, че отчетният период се характеризира с нови големи успехи в борбата на българския народ под ръководството на комунистическата партия за изграждане на социалистическото общество в нашата страна. Верността на БКП към принципите на марксизма-ленинизма и последователното, настойчиво осъществяване на генералната линия на партията, начертана на V конгрес и потвърдена от VI конгрес осигуриха непрекъснато развитие и нов подем на социалистическата икономика на страната, значително повишаване на материалното и културното равнище на населението, по-нататъшно заякчаване на морално-политическото единство на трудещите се и укрепване на народнодемократичната държава. Сега социализмът напълно господства в цялото народно стопанство — в промишлеността, транспорта, строителството, търговията, кредита и селското стопанство. Социалистическата обществена собственост на средствата за производство е нерушима основа на нашето общество. Премахната е велнъж завинаги експлоатацията на човек от човека. Победата на социалистическите производствени отношения в цялото народно стопанство създаде тростор за бързо развитие на производителните сили. Някогашна изостанала България се превърна в социалистическа индустриално-аграрна страна.

Голяма победа на трудещите се през отчетния период бе изпълнението и преизпълнението на Втория петгодишен народностопански план. В резултат на това промишлената продукция през 1957 година се увеличи близо 8 пъти в сравнение с 1939 година, а кооперативният социалистически сектор обединява около 92 на сто от подлежащата на коопериране земя и осигурява значително по-високи добиви от полевъдството и животновъдството в сравнение с периода преди 9 септември 1944 година.

Конгресът смята, че при сегашната степен на наше развитие главната политическа и икономическа задача за следващия период е по-нататъшното изграждане на социалистическото общество в нашата страна чрез още по-голямо развитие на материално-производствената база и издигане на социалистическото съзнание на трудещите се, което ще създаде условия за все по-пълно задоволяване на техните растящи материални и културни потребности.

Централният комитет на Българската комунистическа партия и занаяпред трябва да провежда политиката на индустриализация на страната при преимуществено развитие на тежката промишленост. Като се опира на икономическото сътрудничество и международното разделение на труда в световната социалистическа система, което ни дава възможност да не развиваме всички отрасли на тежката промишленост, нашата страна трябва да развива ония клонове от промишлеността, в това число и от тежката промишленост, за които тя разполага с най-добри природни и стопански условия.

Като се запазва преимущественото развитие на тежката промишленост през Третата петилетка, следва да се обърне много сериозно внимание и на развитието на преработвателната промишленост, по-специално на леката и хранителната промишленост. Развитието на тази промишленост е необходимо условие за още по-голямо подобряване на социалистическия бит у нас, за поощряване на селскостопанското производство и съвременна преработка на неговата продукция, за нарастване на социалистическото натрупване, за разширяване на производствената програма и по-пълното използване на работната ръка в страната. . .

Важно значение за народното стопанство има по-нататъшното развитие на транспорта и съобщенията. Главната задача е да се осигури техническо обновяване на железопътния транспорт, като се започне електрифициране на най-натоварените участъци и се въвеждат дизелови локомотиви. Необходимо е да се разширят и подобрят автомобилният, водният и въздушният транспорт, да се павират и асфалтират всички по-главни пътища, да се подобряват и технически усъвършенствуват съобщенията чрез въвеждане на радиорелейни връзки, радиоразпръскване на ултракъси вълни и телевизията. . .

Първостепенно значение за по-нататъшното развитие на народното стопанство има въпросът за разширяване на собствената наша промишлена и селско-стопанска суровинна база. . .

Решаващо значение за увеличаване и поевтиняване на промишленото производство и за по-нататъшното издигане на народното благосъстояние има борбата за рязко увеличаване производителността на труда върху основата на непрекъснатия технически прогрес, по-нататъшното подобряване и усъвършенствуване на организацията на производството, повишаване квалификацията на работниците и инженерно-техническите кадри. . .

Благодарение на правилната политика на партията, на практическите мерки на Централния комитет и на огромната организаторска и политическа дейност на партийните комитети и организационно-кооперативният строй в нашето село победи окончателно и безвъзвратно. Възтържествуваха и на село социалистическите производствени отношения. Това е най-забележителният успех на Българската комунистическа партия след победата на Деветосептемврийското народно въстание и създаването на социалистическата индустрия. Следвайки твърдо и неотклонно пътя на своите съветски братя — колхозниците, българските селяни втори след тях в Европа завоюваха пълна победа в изграждането на социализма на село и още веднъж показаха големите предимства на социалистическия строй.

Конгресът напълно одобрява извършената огромна работа от Централния комитет на партията за разрешаване на назрелите въпроси в областта на селско-

то стопанство, за развитието и укрепването на трудовокооперативните земеделски стопанства, за увеличаване и поевтиняване на селскостопанското производство, за засилване на материалната заинтересованост на кооператорите. Голямо положително значение в това отношение имат: реорганизацията в устройството на околийските комитети на партията с цел да се подобри партийното ръководство на селското стопанство; изпращането на повече от 3000 авторитетни и опитни дейци за укрепване ръководството на кооперативните стопанства, селсъветите, партийните комитети и организации; направените значителни подобрения в начина на планирането на селското стопанство с оглед на разгръщане самоинициативата на ТКЗС и кооператорите за по-пълното използване на резервите във всяко кооперативно стопанство; разширяването на материално-техническата база на селското стопанство и укрепването на МТС; повишаването на държавните изкулни цени и премахването на доставките на редица селскостопански произведения; освобождаването на членовете на ТКЗС от всякакъв вид доставки от личното стопанство; прилагането на по-съвършени форми на организация и заплащане на труда.

Правейки преглед на изминатия път в социалистическото преустройство на селското стопанство конгресът смята, че в българското село има вече създадена солидна основа за всестранен подем на селското стопанство, за по-нататъшно повишаване жизненото равнище и културата на трудещите се.

Главна задача в областта на селското стопанство през Третата петилетка трябва да бъде решителната борба на партията, кооператорите и механизаторите за най-пълно използване на земята, на машините и другите основни оръдия за производство за получаване на максимална продукция от единица площ...

Основният лозунг на селското стопанство трябва да бъде — да достигнем по продукцията на единица площ и на глава от населението европейските страни с интензивно селскостопанско производство. . .

Конгресът възлага на Централния комитет на партията и партийните комитети и организации по места да вземат специални мерки за икономическото и организационното укрепване на изоставащите кооператив-

ни стопанства и на новообразуваните стопанства в Балканските и полубалканските райони, за издигането им на равнището на добрите кооперативни стопанства.

Конгресът напълно одобрява дадената от ЦК насока и предприетите мерки за интензификация на нашето селско стопанство за бързо развитие на лозарството, овощарството и други отрасли за сметка на усвояването и правилното използване на наклонените терени и слабопроизводителните земи. Конгресът смята за необходимо, като се избягва намаляването на площите за зърнените култури и се повишават добивите, да се реши докрай зърненият проблем в нашата страна. . .

Конгресът подчертава необходимостта с още по-бързи темпове да се увеличава броят и продуктивността на селскостопанските животни, за да се осигурят по-големи количества месо, мляко, яйца за трудещите се, повече кожи, вълна и други суровини от животински произход за промишлеността. Тази задача може да се осъществи само при условие, че решително се подобрят фуражната база на животновъдството и породният състав на животните.

Конгресът възлага на Централния комитет и занаяпред с неотслабваща енергия да работи за укрепването на материално-техническата база и за разширяване механизацията на процесите в селскостопанското производство като най-важно условие за повишаване на производителността на труда. Необходимо е всемерно да се укрепват машинно-тракторните станции и да се снабдяват с най-съвършени машини, да се осигури високопроизводително използване на селскостопанската техника, да се снижава себестойността и решително да се повишава качеството на извършваната от МТС работа.

Сега най-важното условие за увеличаване на селскостопанското производство е непрекъснато да се повишава културата и интензификацията на селското стопанство, да се подобрява организацията и заплащането на труда в ТКЗС, още по-широко да се внедряват във всички сектори на селскостопанското производство достиженията на науката, техниката, опитът на първенците и челните кооперативни стопанства, МТС и ДЗС.

Решаващо значение за успешното осъществяване на предстоящите задачи в областта на промишлеността, строителството, транспорта, търговията и селското стопанство има дейността на партията за по-нататъшното подобряване на ръководството на тези сектори на социалистическото строителство. Като има предвид измененията в класовата структура на нашето общество, израстването на голям брой предани на социализма и опитни в работата си партийни, държавни и стопански кадри, конгресът смята за необходимо Централният комитет да внесе, на основата на демократическия централизъм, съответстващи на нашите условия допълнителни подобрения в ръководството на стопанския живот в страната с оглед още повече да се доближи това ръководство до производството, да се повиши участието на трудещите се и специалистите в управлението на стопанството, да се издигне по-високо отговорността и самоинициативата на местните партийни, държавни и стопански органи и дейци за изпълнението на задачите.

Конгресът с дълбоко задоволство отбелязва, че в резултат на големите успехи в развитието на социалистическата икономика и култура през годините на Втората петилетка значително се е повишило материалното благосъстояние и културното равнище на трудещите се в нашата страна, което още веднъж убедително показва, че главна грижа за комунистическата партия е грижата за трудещите се, че издигането на тяхното жизнено равнище е плод на правилната политика на партията и народната власт за развитието на производителните сили и културното строителство в страната.

През годините на Втората петилетка националният доход се увеличи с над 50 на сто.

Конгресът напълно одобрява проведените от Централния комитет на БКП и Министерския съвет мероприятия за по-нататъшното повишаване реалната заплата на работниците и служителите и доходите на кооператорите, за повишаване заплатите на нископлатените работници и служители за цялостното разрешаване на въпроса за пенсиите на работниците, служителите и трудещите се селяни.

В резултат на увеличението на средната парична

заплата на работниците и служещите, на намалението цените на предметите за потребление и на увеличението разходите на държавата за социално осигуряване реалният доход на трудещите се в нашата страна нарасна през Втората петилетка с 55%, т. е. значително надхвърли плановото предвиждане.

Увеличената покупателна способност на населението доведе до нарастване на стокооборота със 100%. Разшириха се жилищното строителство, мрежата от здравни заведения и почивни домове, електрифицирането, водоснабдяването и канализацията на селищата, мрежата на градския транспорт.

По равнището на живота, по консумация на глава от населението Народна република България е оставила зад себе си не само балканските, но и редица европейски капиталистически страни.

Конгресът смята, че постигнатото равнище в развитието на нашата социалистическа икономика позволява да се постави като реална практическа задача през годините на Третата петилетка реалните доходи на трудещите се да се увеличат с не по-малко от 30%.

Политиката на нашата партия и напред трябва да бъде насочена към използване на основната част на националния доход за задоволяване на растящите потребности на трудещите се, като едновременно с това осигурява необходимите натрупвания за възходящо развитие на производителните сили в страната, за непрекъснато общо увеличаване на националния доход, защото в крайна сметка именно това създава все по-големи възможности за задоволяване на нуждите на обществото и народните маси.

В периода след VI конгрес на партията са постигнати значителни успехи и в културното строителство. Социалистическата културна революция доби през изтеклите години широк размах.

Разшири се мрежата на общообразователните училища. Броят на учащите се в дневните гимназии се увеличи с 42%. Във висшите учебни заведения днес се учат три и половина пъти повече студенти, отколкото преди 1944 година. В течение на Втората петилетка бяха подготвени повече от 30 000 специалисти с вис-

ше образование. Получи по-нататъшно развитие и българската наука.

Големите прижи на партията и народната власт създадоха условия за подем в литературата, изобразителните изкуства, музиката и театралното дело.

Въпреки тези успехи конгресът смята, че работата на партията и държавата на културния фронт трябва решително да се подобрява.

В областта на образователното дело главна задача е все по-тясно да се свързва цялата учебно-възпитателна работа с нуждите на живота, на социалистическото строителство. . .

За да повиши още повече ролята си в нашето социалистическо строителство, българската наука трябва да насочи своите усилия преди всичко към проучване, разработване и решаване на онези основни задачи, които в настоящия етап имат решаващо значение за нашето по-нататъшно икономическо и културно развитие. . .

Необходимо е да се обединят усилията на различните науки, научни институти и научни работници, както и да се подобри решително материално-техническата база на научните институти.

В областта на литературата и изкуствата главна задача на нашите писатели, художници, скулптори, композитори, артисти и филмови творци е в борба с всякакви явни и прикрити буржоазни антмарксистически и антипартийни възгледи и влияния в изкуството, заставайки здраво върху основата на социалистическия реализъм и опознавайки дълбоко живота на трудещите се, да дадат на българския народ високохудожествени, наситени с комунистическа идейност произведения, за да се превърнат българската литература и изкуства в още по-могъщ творчески фактор на социалистическата културна революция.

Българската комунистическа партия трябва да засили и укрепи още повече своята ръководна роля на културния фронт. Без нейното ръководство няма и не може да има пълно тържество на комунистическата идеология у нас.

Конгресът констатира, че в резултат на станалите революционни икономически и политически изменения в нашия живот капиталистическата класа е ликвидирана.

на и върху основата на победилия социализъм укрепна още повече боевият работническо-селски съюз, заякна морално-политическото единство на работническата класа, трудещите се селяни и народната интелигенция, засили се сплотеността на народа около комунистическата партия, затвърди се народнодемократичният държавен и обществен строй. Българската нация се превръща в социалистическа нация.

Конгресът одобрява проведените след Априлския пленум мероприятия от Централния комитет за отстраняване на някои неправилни методи на работа в държавния апарат и повишаване ролята на обществените организации, за опростяване структурата и подобряване дейността на държавните и стопански органи, за по-нататъшното усъвършенствуване на държавната система, за укрепване на социалистическата законност.

Конгресът смята за необходимо наред с укрепването на централизма да продължи работата за по-нататъшното усъвършенствуване и демократизиране на държавния апарат, за да изпълнява той с още по-голям успех своите важни стопанско-организационни и културно-възпитателни функции. . .

Съобразявайки се с общото политическо, стопанско и културно развитие на нашето общество, с настъпилите дълбоки класови изменения и израстването на кадрите по места, конгресът смята, че е необходимо да се разширява още повече участието на масите и на техните организации — Отечествения фронт, професионалните съюзи, Димитровския съюз на народната младеж и други в управлението на страната и производството, като се засилва постоянно общественият контрол над дейността на държавните и стопанските органи. . .

III

През отчетния период партията израсна и укрепна организационно и идейно-политически, постигна големи успехи в своята работа. Ръководейки се неотклонно в цялата си дейност от великото марксистко-ленинско учение, тя затвърди още повече единството на своите редове, разшири и заздрави връзките си с народните маси, повиши ръководната си роля във

всички области на обществения живот. Партийните кадри обогатиха своите теоретически знания и своя опит в ръководството на социалистическото строителство. Порасна активността на партийните членове. . .

Голямо значение за развитието на партията и за постигнатите през последните години успехи имат историческите решения на XX конгрес на КПСС, които откриха нов, по-висок етап в борбата на комунистическите и работническите партии за победата на социализма и комунизма.

Конгресът със задоволство констатира, че Централният комитет направи правилни изводи от тези решения за по-нататъшната дейност на нашата партия и в обстановката след XX конгрес на КПСС той прояви зрелост, висока принципиалност и революционна енергия в защита интересите на партията, на народа и социалистическата държава. Априлският пленум на ЦК изигра огромна роля за преодоляване на чуждия на марксизма-ленинизма култ към личността и свързаните с него порочни методи в партийната, държавната и стопанската работа, за издигане ролята на партията и на народните маси в изграждането на социалистическото общество за разрешаване на назрелите въпроси в областта на икономиката, културата и държавното строителство, за съществено повишаване благосъстоянието на трудещите се.

В резултат на последователно провеждане след Априлския пленум курс за възстановяване на ленинските норми на партийен живот и принципи на партийно ръководство, за най-пълно разгръщане на вътрешнопартийната демокрация и за по-нататъшното усъвършенствуване на стила и методите на партийната работа Централният комитет подобри ръководството на промишлеността и селското стопанство, осъществи редица мерки, които повишиха ролята на народните съвети, укрепиха социалистическата законност и органиите на народнодемократичната държава, развиха още повече социалистическата демокрация. Проведените мероприятия предизвикаха нов трудосв и политически подем сред трудещите се, дадоха тласък за още по-ускорено и резултатно развитие на икономиката и културата в нашата страна. Този правилен курс на партията, както и решителният отпор, който Централният коми-

тет даде на опитите на някои членове на партията и някои членове от нейното ръководство да я отклонят от борбата за изпълнението на решенията на Априлския пленум, от изпитаната и потвърдена в живота марксистко-ленинска политика и да подкопаят нейното единство и дисциплина, създадоха обстановка за всестранно укрепване, активизиране и сплотяване на партийните редове. Сега повече от всеки друг път нашата партия е единна и сплотена върху основата на партийната марксистко-ленинска политика, отговаряща на кръвните жизнени интереси на народа.

Конгресът изисква да се провежда и занапред с още по-голяма настойчивост борбата за сплотяване на партийните редове и за по-нататъшно подобряване на организационната и политическата работа на цялата партия, което е най-важното условие за още по-голямо издигане на нейната ръководна роля в страната...

И в бъдеще следва да се укрепва работническото ядро в партията. Особено внимание трябва да се обърне за привличане в редовете на партията на жени и младежи — активни строители на социализма. Да се провежда изискателен индивидуален подбор на кандидатите и най-строго да се спазват уставните положения за приемането им. Партийните организации трябва по-решително да чистят своите редове от проникналите в тях чужди карьеристични, морално и политически разложили се хора.

Новите задачи, свързани с изпълнението на Третия петгодишен народностопански план, повеляват преди всичко непрестанно да се усъвършенствуват стилът и методите на работа на партийните комитети, да се издига самодейността и боеспособността на първичните партийни организации, които са най-непосредствено свързани с различните участъци на икономическото и културното строителство и са призвани пряко да осигуряват успеха на делото на тези участъци. Поради това конгресът задължава партийните ръководства и организации да водят последователно борбата за пълно внедряване на ленинските норми в партийния живот, да разгръщат и развиват по-нататък вътрешнопартийната демокрация, най-строго да спазват колективността в работата и ръководството, да засилват още повече критиката и самокритиката. Колективността, осъществява-

на на принципна основа, осигурява най-правилно и зряло решаване на въпросите и отстраняване на грешките и недостатъците, съдействува за ликвидиране на формализма, субективизма и едностранчивостта в работата, издига личната отговорност на ръководителите. Колективното обсъждане и решаване на въпросите трябва да стане безусловен закон за всички звена на партията. Нашето обществено развитие се нуждае от постоянна и смела, изхождаща от интересите на работническата класа и народа критика на грешките и отрицателните, несъвместими със социалистическия строй прояви. Партията е непримирима към всичко, което дърпа назад и спъва нейното историческо дело. Партийните организации, комитети и ръководни дейци трябва да защитават и поощряват критиката и самокритиката като могъщо средство за разрешаване на възникващите противоречия и премахване на недостатъците в нашия живот, да съдействуват тя да стане дело на широките народни маси. . .

Конгресът одобрява проведените от партията след Априлския пленум мероприятия за преодоляване на догматизма, сектантските прояви и последиците от култа към личността в областта на идеологическата работа, за внасяне творчески дух в пропагандата на марксизма-ленинизма и възпитанието на кадрите, за преодоляване на идейните колебания и немарксихески разбирания у някои дейци на идеологическия фронт.

Конгресът определя като главна задача на цялата идеологическа културна и агитационно-пропагандистка дейност на партията — да съдействува с всички свои форми и средства за изпълнението на практическите задачи на социалистическото строителство и да възпитава трудещите се в комунистически дух, в дух на социалистически патриотизъм и пролетарски интернационализъм, да създава новия, социалистически гражданин в нашата страна. Първостепенна задача на партийните ръководства и организации е да засилят още повече о своята работа за комунистическото възпитание на нашата младеж, за да расте тя като активен и съзнателен строител и защитник на социализма в нашата родина.

Усвояването на основните принципи на комунистическата теория от всички партийни кадри и членове

днес е първостепенна задача на партията. Цялата устна и печатна партийна пропаганда е призвана да създава у комунистите марксистко-ленински мироглед, да ги закалява идеологически и политически, да ги прави устойчиви и неподатливи на буржоазната идеология, смели борци за преодоляване на всякакви трудности по пътя на социалистическата революция.

Първостепенен дълг на Централния комитет, на партийните комитети и организации, на всички комунисти, работещи на идеологическия фронт, е да пазят като зеницата на окото чистотата на марксистко-ленинската теория, да водят непримирима борба против буржоазната идеология, против опортюнизма и ревизионизма, без да се отслабва и борбата срещу проявите на догматизма. . .

Конгресът смята, че Централният комитет и запапред трябва да осигурява творческото прилагане на марксизма-ленинизма в условията на нашата страна, теоретически да обобщава и осветлява опита на българския народ в борбата за социализъм. . .

Комунистическата партия и народнодемократичната държава са длъжни, сплотявайки още по-здраво народните маси и опирайки се на тяхната съзнателност и активност, своевременно да разкриват и разрешават възникналите конкретни противоречия, назрелите проблеми в живота, за да се облекчава и ускорява развитието на производителните сили, за да се удовлетворяват още по-пълно потребностите на трудещите се. Едновременно с това трябва да се повишава постоянно революционната бдителност на масите и отбранителната способност на нашата родина срещу контрареволуционните домогвания на остатъците от капитализма в страната и на международния империализъм.

Изхождайки от жизненото значение, което има пролетарският интернационализъм в борбата срещу международната реакция, конгресът одобрява дейността и оценките на ЦК на партията по време на контрареволуцията в Унгария, одобрява напълно становището на ЦК на Московските съвещания и намира за необходимо нашата партия да участва още по-активно в международното комунистическо и работническо движение и в борбата против международния ревизионизъм, да съдействува за укрепване на интернационал-

ните връзки и сътрудничество между комунистическите и работнически партии и социалистическите страни, за укрепване на единството и сплотеността на световното комунистическо движение и социалистическия лагер върху основата на марксизма-ленинизма, около ленинската Комунистическа партия на Съветския съюз и великия Съветски съюз. . .

БКП в резолюции и решения.
т. V. 1965 г., с. 220—248.

ТЕМА ДЕСЕТА

**ПАРТИЯТА В БОРБА ЗА ДОВЪРШВАНЕ
СТРОИТЕЛСТВОТО НА СОЦИАЛИЗМА**

(1958 | 1966 г.)

Из „ОТЧЕТ НА ЦЕНТРАЛНИЯ КОМИТЕТ
НА БЪЛГАРСКАТА КОМУНИСТИЧЕСКА ПАРТИЯ
ПРЕД ОСМИЯ КОНГРЕС НА ПАРТИЯТА“⁵¹

5 ноември 1962 година

Другарки и другари,

Периодът между Седмия и Осмия конгрес на Българската комунистическа партия е период на сериозен поврат в живота на партията и страната. Той съвпада с новия етап в нашето целокупно обществено развитие, започнал след XX конгрес на КПСС и Априлския пленум на Централния комитет на нашата партия през 1956 г.

През този период Централният комитет на партията извърши колосална работа за разчистване докрай вредните последици от култа към личността, за решаване на големите назрели проблеми на нашето обществено-политическо, държавно, стопанско и културно развитие. Основното съдържание на нашата работа и борба през изминалите години след Априлския пленум на Централния комитет и след Седмия конгрес на партията беше по-нататъшното изграждане на материално-техническата база на социализма, възстановяването на ленинските принципи във всички области на строителството на социалистическото общество. Борбата за пълно възстановяване на ленинските принципи, както е известно, не беше лека. Тя изискваше много усилия, настойчивост и последователност от партийните кадри в центъра и по места, за да бъде завършена с успех. Борбата кипеше навсякъде:

тя кипеше вътре в партията — за пълно преустройство на нейния живот и дейност върху нормите и принципите на ленинизма; за превръщане на колектив-

ността в основен методна работа и ръководство; за разширяване на демокрацията и повишаване боеспособността на цялата партия; за усъвършенствуване и издигане още по-високо на нейната ръководна роля в строителството на социализма;

борбата кипеше и на стопанския фронт — за решително подобряване на стопанското ръководство и планирането; за последователно възстановяване и провеждане на ленинския принцип на материалната заинтересованост във всички сектори на икономиката; за изясняване на перспективите и пътищата за по-нататъшната индустриализация на страната; за подем на селското стопанство; за всестранен технически прогрес в страната; за най-пълно разкриване и използване на резервите в нашата социалистическа икономика; за ускорено развитие на страната;

борбата кипеше и на идеологическия фронт — за пълното прочистване на пропагандата, научното и учебното дело, литературата и изкуството от зловредното влияние на култа към личността; за теоретическото разработване на основните проблеми на нашето развитие; за осигуряване на нов размах на културната революция в нашата страна.

Като се бореше настойчиво за възстановяване на ленинските норми и принципи, Централният комитет на партията извърши преустройство в структурата на държавния апарат и общественно-политическите организации, за да свърже още по-тясно тяхната дейност с практиката, с решаването на стопанските и културните задачи.

Животът показва, че тази огромна дейност на партията не отиде напразно. Партията и народът се сплотиха още повече около нашия Димитровски Централен комитет. Активността и самоинициативата на партийните ръководства и организации, на държавните органи и обществените организации, на кадрите и широките народни маси бързо се повишиха и нашата страна тръгна през този период напред в своето развитие с небивали високи темпове.

Позволете ми, другарки и другари делегати, да доложа пред вас за работата на Централния комитет на партията и правителството през отчетния период, за по-

стигнатите резултати, да се спра на перспективите за по-нататъшното развитие на Народна република България по пътя на социализма и комунизма...

II. БОРБАТА НА БЪЛГАРСКАТА КОМУНИСТИЧЕСКА ПАРТИЯ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА МАТЕРИАЛНО-ТЕХНИЧЕСКАТА БАЗА НА СОЦИАЛИЗМА, ЗА УСКОРЯВАНЕ НА ИКОНОМИЧЕСКОТО РАЗВИТИЕ НА СТРАНАТА

Другарки и другари,

Под ръководството на Българската комунистическа партия нашият народ осъществяваше през отчетния период решенията на Седмия конгрес, изграждаше с ускорени темпове материално-техническата база на социализма в нашата страна. Партията мобилизира успешно усилията на трудещите се от града и селото за изпълнение на третата и четвъртата петилетка. Изпълнението на третата петилетка за три вместо за пет години е голяма победа на партията и народа. Това е ярко потвърждение на правилността на политиката на партията, на подкрепата, която трудещите се ѝ оказват. Тази победа ни даде възможност да пристъпим още през 1961 година, вместо през 1963 година, към осъществяване на четвъртия петгодишен народностопански план. Вече сме в края на втората година на четвъртата петилетка, която също изпълняваме успешно.

Обикновено говорим, че в условията на народната власт нашата икономика се развива с бурни темпове. Такова развитие е особено характерно за отчетния период. През 1958—1961 година съвкупният обществен продукт се увеличи с 53,8 на сто, националният доход — с 43,1 на сто, а капиталните вложения — над 2 пъти.

Централният комитет със задоволство долага на конгреса, че задачите в областта на промишлеността, селското стопанство, транспорта, строителството, във всички отрасли на материалното производство и в повишаване на жизненото равнище на народа, които Седмият конгрес на партията постави, са изпълнени предсрочно (Бурни ръкопляскания).

3. За развитието на народната демокрация и обществените отношения в нашата страна

Другарки и другари,

Изграждането на материално-техническата база на социализма у нас е съпроводено с развитие и усъвършенствуване на социалистическите обществени отношения, с по-нататъшни социално-класови изменения, с постепенно разширяване на социалистическия демократизъм и все по-активно участие на трудещите се в управлението на страната.

Колкото повече през отчетния период се развивахме и укрепвахме социалистическият обществен строй и се повишаваше материалното и културното равнище на всички слоеве от трудещите се в нашата страна, толкова повече се засилваше и тяхното морално-политическо единство. В резултат на правилната политика на партията и държавата, насочена към най-тясно икономическо, политическо и културно свързване на града и селото, към техния всестранин подем, съюзът между двете основни класа на нашето общество — работническата класа и селяните-кооператори, и родствената им социална група — народната интелигенция, още повече укрепна, издига се на по-висока степен. Създаде се основа за още по-голямо сближаване на положението и интересите на кооператорите с тези на работниците, за още по-пълно съчетаване на интересите на ТКЗС с общодържавните интереси. Засилва се процесът на преодоляване на класовите различия и в перспектива за пълно заличаване на границите между класите. Постепенното преодоляване на различията между класите и създаването на все по-голяма социална еднородност на обществото — такъв ще бъде социалният израз на завършването на построяването на социалистическото общество в нашата страна.

Представителите на бившите експлоататорски класи вече са изгубили каквото и да било икономическо и обществено-политическо значение и роля. Грандиозните успехи на социализма на международната арена и у нас, особено през последните години, нанесоха смъртоносен удар върху надеждите им за реставрация на миналото. Капитализмът у нас е погребан завинаги, той никога няма да възкръсне. (Ръкопляскания.)

В нашата страна са създадени условия за пълно равнопоставяне на всички граждани, без разлика на произход и национална принадлежност, цвят на кожата и вероизповедание, стига те да се занимават с общественополезен труд, да не нарушават социалистическите ред и закони.

В миналото фашизмът, както навсякъде, така и у нас, провеждаше националистическа политика и дискриминация по отношение на гражданите, които не бяха от българска националност. Българската комунистическа партия и народната власт премахнаха всякакви прояви на национален гнет и дискриминация, дадоха пълни и равни права на всички граждани...

Едновременно с изграждането в бъдеще на материално-техническата база на комунизма ще се извършва постепенно и по-нататъшно развитие на нашия обществен живот, социалистическите обществени отношения ще се превръщат в комунистически, ще се създава новият човек, гражданинът на комунистическото общество, нашият обществен живот ще се насища все повече с комунистическо съдържание.

Създаването на комунистическо общество е сложно, трудно и продължително дело.

Какво е комунизмът?

„Комунизмът — се казва в програмата на КПСС — е безкласов обществен строй с единна общонародна собственост върху средствата за производство, с пълно социално равенство между всички членове на обществото, където заедно с всестранното развитие на хората ще израснат върху основата на постоянно развиващата се наука и техника и производителните сили, където всички източници на общественото богатство ще потекат като пълноводен поток и ще се осъществи великият принцип „От всекиго според способностите, на всекиго според потребностите“. Комунизмът е високо организирано общество на свободни и съзнателни труженици, в което ще се утвърди обществено самоуправление, трудът за благо на обществото ще стане за всички първа жизнена потребност, осъзната необходимост, способностите на всекиго ще се прилагат с най-голяма полза за народа.“

Пълното построяване на социалистическия обществен строй и изграждането в перспектива на комунизма

поставя пред нас като партия за разрешаване големи теоретически и практически въпроси.

Кои са тези въпроси?

Първият въпрос се отнася до по-нататъшното развитие на социалистическите производствени отношения в нашата страна и преди всичко *до развитието на собствеността*.

В тясна връзка и в резултат на по-нататъшното развитие на производителните сили ще продължава да се усъвършенствува социалистическата собственост.

Известно е, че у нас съществуват две форми на обществената собственост върху средствата за производство — държавната (общонародна) собственост и кооперативната собственост. И двете форми са социалистически. Държавната собственост преобладава в промишлеността, транспорта, търговията, банковото дело, а кооперативната — в селското стопанство, но има известен дял също така в някои отрасли на промишлеността и в търговията.

Накъде ще се насочи развитието на тези форми, изчерпала ли е кооперативната форма своите възможности?

Централният комитет на партията смята, че кооперативната форма на собственост ще играе голяма роля за икономическия подем на страната и в бъдеще. Тази форма на социалистическа собственост отговаря на съвременното равнище и нуждите на по-нататъшното развитие на производителните сили на село, дава пълна възможност за тяхното по-нататъшно бързо развитие. Ето защо през целия предстоящ период нашата политика по отношение на кооперативната собственост ще бъде насочена към нейното непрекъснато укрепване и усъвършенствуване, чрез издигане равнището на обобществяване на кооперативното производство, увеличаване и изменения в неделимите фондове, все по-голямо преплитане на държавните и кооперативните средства и пр. Това е единствено правилният път, който ще я изведе в бъдеще към по-висшата форма, към комунистическата собственост.

Централният комитет на партията смята за неправилно и пакостно да се противопоставят кооперативната на общонародната собственост, ТКЗС на ДЗС или обратно. Опитът на колхозите в Съветския съюз и на-

шият собствен опит показват, че към комунизма може да се върви успешно не само чрез държавни земеделски стопанства, но и чрез развитието на кооперативния строй. . .

Съществуването на обществената собственост в нашата страна в две форми — общонародна и кооперативна, не ще бъде вечно. Тяхното развитие и усъвършенствувание неминуемо ще доведе до постепенното сближаване на кооперативната собственост с общонародната, до заличаване на границите между тях, а след това и до пълното им сливане в единна комунистическа собственост. Обстоятелството, че у нас юридически не е обявена национализация на земята, не може да пречи на този процес. . .

Жизненото условие за по-нататъшното развитие и усъвършенствувание на кооперативния строй на село е по-нататъшното разгръщане на вътрешнокооперативната демокрация. Трудовокооперативните земеделски стопанства са обществена, самодейна, демократична стопанска организация, която не може да съществува и правилно да се развива без най-активното участие на кооператорите в управлението на производството, без разгръщането на техните творчески инициативи. . . Нашите трудовокооперативни земеделски стопанства могат и трябва, по подобие на съветските колхозни, да бъдат школа за комунизъм за селяните-кооператори у нас.

Ето защо трябва да се води решителна борба срещу ненужното администриране и командването в кооперативните стопанства, срещу потъпкването на вътрешнокооперативната демокрация. . . Очевидно във връзка със станалите изменения във формата и съдържанието на кооперативните стопанства се налага да бъде преработен примерният Устав на ТКЗС, който да отрази тези изменения и тенденциите на развитие на кооперативния строй на село. При това в новия примерен Устав трябва да се осигурят и достатъчно гаранции за практическото осъществяване на вътрешнокооперативната демокрация.

В тясна връзка с развитието на кооперативната собственост стои въпросът за личното стопанство на кооператорите. Когато се съчетава правилно с общественото стопанство на ТКЗС, то играе съществена и по-

лезна роля. На сегашния етап личното стопанство дава допълнителни доходи и ресурси на кооператорите. Затова ние и занаяпред трябва да укрепваме личното стопанство в рамките на примерния устав на ТКЗС.

Разбира се, личното стопанство няма да бъде вечно. Но то ще се изживее икономически едва в бъдеще, когато общественото стопанство на ТКЗС ще достигне такава степен на развитие, че ще може напълно да задоволява потребностите на кооператорите. . . Така в перспектива личното стопанство ще губи своето икономическо значение, ще се заменя напълно от общественото стопанство. Поради всичко това кооператорите постепенно сами ще се откажат от личното стопанство. Такава е обективната тенденция на развитие.

Както се вижда, тази тенденция няма нищо общо с каквото и да било административно ограничаване на правилно съчетаното с обществената собственост лично помощно стопанство на кооператорите. . .

Сега в различните трудовокооперативни земеделски стопанства за един и същ труд се получават често пъти различни доходи, в зависимост от общото състояние на съответното стопанство — поради различия в природните условия, в равнището на селскостопанската техника и пр. Това е една от съществените особености на кооперативните стопанства в сравнение с държавните предприятия. Тенденцията е с по-нататъшното издигане на икономически слабите стопанства до равнището на средните и на средните — до равнището на челните, с внедряването на все повече техника, с преодоляване на зависимостта на селското стопанство от капризите на природата различията в условията и доходите между отделните стопанства постепенно да се намаляват. Партията и държавата и сега вземат мерки за намаляването им чрез подпомагане на по-слабите ТКЗС, чрез системата на изкупните цени, кредитната и финансовата политика, чрез създаването на държавнокооперативния фонд за гарантиран минимум на заплащане на труда и пр. Но и в това отношение следва строго да се съобразяваме с достигнатата степен на развитие, да не се допускат никакви опити за избързване напред. Всяко залитане би забавило общото развитие на кооперативния строй, би нанесло вреди на народното стопанство. Ето защо ние заявя-

ваме на икономически по-изостаналите кооперативни стопанства: стремете се да догоните челниците, укрепвайте и разширявайте общественото стопанство, увеличавайте селскостопанското производство, партията и държавата и занаят ще ви съдействуват с всички сили! . . .

С укрепването и усъвършенствуването на кооперативната собственост е свързан и въпросът за кооперативния пазар. Ние смятаме, че на сегашния етап кооперативният пазар не е изчерпал своите функции. Той играе и може да играе полезна роля. След изпълнението на договорните си задължения на кооперативните стопанства следва да се предоставя възможност свободно да продават своите произведения. Ние обаче решително се противопоставяме на някои търгашески прояви, на опитите да се нарушават договорните задължения, поети от кооперативни стопанства, да се продава на кооперативния пазар на неоправдано високи цени, да се извършва предназначението на магазините на ТКЗС, като се превръщат те в прикритие за спекула. . .

Ще се спра накратко и на отношението на партията и държавата към личната собственост на труженниците на социализма. По този въпрос ние изхождаме от марксистко-ленинското положение, че оооен обществена собственост при социализма и комунизма има и лична собственост, придобита чрез труд. Марксистите винаги са правили разлика между частната собственост върху средствата за производство и личната собственост върху предметите за потребление. Личната собственост, когато е в разумни размери и не се превръща в самцел, в средство за обогатяване за сметка на обществото и други хора, не противоречи на строителството на новия обществен строй. Ето защо отношението на партията и държавата към личната собственост на трудещите се е ясно и категорично. Ние признаваме и поддържаме правото на лична собственост върху жилище и други предмети за лично потребление, ние поддържаме, поощряваме и гарантираме жилищната спестовност и спестовността изобщо. На сегашния етап например държавата не може да отдели всички необходими средства, за да реши отведнъж жилищния проблем. . .

Вторият въпрос на нашето обществено развитие през перспективния двадесетгодишен период се отишя до задачите и функциите на нашата народнодемократична държава.

Както е известно, Петият конгрес на партията определи народнодемократичната държава като една от формите на диктатурата на пролетариата. . .

Историята потвърди правилността на оценката за народната демокрация. Народнодемократичната държава успешно изпълняваше и продължава да изпълнява функциите на диктатура на пролетариата. Но и народната демокрация, както и съветската държава, се развиваше непрестанно. Една и съща в основата си, народната демокрация в различните страни намираще различни форми на конкретно проявление и усъвършенствуване. В нашата страна тя все повече се усъвършенствуваше и се доближаваше до съветската форма. Това развитие продължава и сега. През последните години, в борба срещу остатъците от култа към личността, все повече се разширява социалистическият демократизъм, преодоляха се до толяма степен елементите на прекомерен централизъм в държавното и стопанското ръководство, все по-голям размах получава работата на обществени начала, предават се някои функции на държавата върху обществото.

Поставените от директивите задачи за окончателното изграждане на материално-техническата база на социализма и постепенно преминаване към изграждане на материално-техническата база на комунизма са неразделно свързани с последователното и неотклонното развитие на социалистическия демократизъм, на народнодемократичната държава в нашата страна. . .

Главна насока за развитието на нашия народнодемократически политически строй в предстоящите десетилетия ще бъде неговата все по-широка демократизация, привличането на най-широки слоеве от трудещите се в управлението на страната. В това отношение социалистическата държава още по-широко ще се опира на обществените организации — професионалните съюзи, Отечествения фронт, Комсомола. Колкото повече се издига материалното и културното равнище на нашето общество, колкото по-зряло става то, толкова по-широко някои функции и задачи, изпълня-

зани сега от държавния апарат, ще се прехвърлят пряко върху самото общество, върху обществените организации. толкова повече праждани ще отдават на обществени начала своя труд и своите способности за управлението на обществените дела. . .

Развитието на социалистическия демократизъм е немислимо без решително отстраняване на бюрократизма и канцеларщината от работата на държавния апарат, без повтняване и максимално опростяване на държавните органи, за да стават техните функции все по-достъпни и по силите на мнозинството от населението, като същевременно се издига културата и съзнателността на масите, за да могат да изпълняват тези функции.

Развитието на социалистическия демократизъм изисква да се разширява още повече изборното начало и отчитането на всички дейци в държавния апарат и обществените организации, да се засилва непрестанно общественият контрол върху тяхната дейност, да се издига ролята на представителните органи на държавата — Народното събрание, окръжните и общинските народни съвети.

Без да се нарушава приемствеността в работата, системно трябва да се прилага принципът на обновлението в ръководствата на държавните органи и обществените организации. . .

Макар да не смеят открито да надигнат глава, някои от бившите експлоататори не са се отказали да вредят и да кроят планове срещу народната власт, да фабрикуват и разпространяват всякакви гадни клевети и слухове срещу партията и правителството. Освен това империализмът не е престанал и няма да престане да води борба срещу нашия строй с всички достъпни нему средства — от злобната пропаганда до вербуване на шпиони и изпращане на диверсанти в нашата страна. Затова ние трябва да поддържаме висока революционна бдителност във всички органи на народнодемократичната държава и сред народа, да укрепваме и подобряваме дейността на органите на милицията и държавната сигурност, да усъвършенствуваме бойното майсторство на народната армия, за да могат своевременно и бързо да дадат унищожителен отпор на

всеки враг, който би посегнал върху вътрешния ред, свободата и независимостта на нашата родина.

Такива са, другари, основните направления, в които ще се развива нашата народна демокрация през следващите две десетилетия. Както се вижда, тя все повече ще се усъвършенствува, ще се налива с комунистическо съдържание, ще става демокрация и държава на целия народ. . . .

Третият въпрос на нашето обществено развитие през перспективния период се отнася *до ролята на партията и обществените организации в борбата за комунизъм.*

За нас, марксистите ленинци, е аксиома, че изграждането на социализма и комунизма е немислимо без ръководната роля на комунистическата партия. И победата на социалистическата революция в България и забележителните успехи на нашия народ в социалистическото строителство са кръвно свързани с борбата и направляващата роля на нашата славна и героична партия.

В резултат на цялото обществено развитие Българската комунистическа партия се превърна в изпитан боеви авангард на работническата класа и всепризнат ръководител на българския народ в борбата за социализъм и комунизъм. Нашата партия още не е станала авангард на целия народ, но няма никакво съмнение, че в недалечно бъдеще и тя, както великата Комунистическа партия на Съветския съюз, ще се превърне от партия на работническата класа и на огромното мнозинство от трудещите се в партия на целия народ.

През следващите две десетилетия нашата партия още повече ще укрепва идейно и организационно, още повече ще усъвършенствува своите методи и стил на работа. Ролята на Българската комунистическа партия като водач на народа в социалистическото, а след това и в комунистическото строителство ще се увеличава. Тя ще разширява и укрепва връзките си с масите, ще насилва своето идейно влияние над тях, ще издига постепенно съзнателността и активността на все по-широки слоеве от народа до съзнателността и активността на партийните членове. Това постепенно ще води до намаляване на разликата в идейното развитие, в

съзнателността и активността на комунистите и безпартийните в нашето общество.

Необходими ли са обществените организации — профсъюзите, Комсомолът, Отечественият фронт и пр. — на нашето движение към комунизма? Да, необходими са. Тези организации имаха и имат големи заслуги в строителството на социализма. Те са необходими и за нашето преминаване към следващия етап в развитието, към комунизма. Тези обществени организации са масови школи за комунизъм, незаменими помощници на партията за комунистическото възпитание на трудещите се, за издигане на тяхната политическа съзнателност и трудова активност. Те са ония организирани сили, с помощта на които ще започне още по-широко да се осъществява общественото самоуправление.

Четвъртият въпрос, който общественото развитие поставя пред партията, е *въпросът за съюзника*.

Както е известно, в строителството на социализма нашата партия има верен и ценен съюзник в лицето на Българския земеделски народен съюз. Със своята вяност и преданост към народа и социализма БЗНС и неговото ръководство, възглавявано от другаря Георги Трайков, оказаха и продължават да оказват голяма помощ на партията в решаването на практическите задачи на социалистическото строителство, особено на село. (Продължителни ръкопляскания.) Ръководството на БЗНС прояви голям такт и извърши огромна дейност за пълното разлагане на николапетковистката опозиция в нашата страна, за отвоюване на заблудените от опозицията членове на Земеделския съюз, за приобщаването им към Отечествения фронт и строителството на социализма. Със своята последователна демократична политика БЗНС си извоюва висок авторитет не само в нашата страна, но и в чужбина. Няма да бъде пресилено, ако се каже, че днес БЗНС е един от най-здравите, най-последователните отряди между аграрните движения в света, който със своите международни връзки и дейност дава значителен принос за насочване на тези движения в руслото на общата борба на народите за мир, демокрация и социален прогрес. (Продължителни ръкопляскания.)

Във взаимоотношенията си с БЗНС Българската комунистическа партия се ръководи от ленинското учение за съюзника и показва с примера си, че комунистите се борят рамо до рамо с верните си съюзници не само до вземането на властта, но и след победата на революцията, в борбата за изграждане на новото общество.

Априлският пленум на ЦК на БКП осъди неправилния сектантско-доктринерски стремеж на В. Червенков за разпускане на БЗНС като изживял времето си. Нито тогава тази преценка беше вярна, нито сега е вярна. Българският земеделски народен съюз не е изчерпал своето историческо предназначение на съюзник на партията, не е изживял времето си. Той може още много да допринесе със своята дейност за осъществяване на големите задачи, които историята поставя пред нашия народ за завършване на строителството на социализма и започване постепенния преход към комунизма. . .

Другари,

Борбата на нашата партия за създаване на предпоставките за постепенния преход към комунизма ще бъде непълна, ако тя се ограничи само с изграждането на материално-техническата база и развитието на обществените отношения. Заедно с тези две задачи трябва постепенно да се решава и третата задача, също така необходима за прехода към комунизма — възпитанието на новия човек, на гражданина на комунистическото общество.

Човекът е главната производителна сила, той създава и използва материално-техническата база, той управлява обществените работи. От неговата подготовка и възпитание, от неговата съзнателност и активност зависят твърде много и темповете на развитието, и обществените отношения в периода на социалистическото и комунистическото строителство.

Затова комунистическото възпитание на гражданите ще бъде първостепенна задача на партията, държавата и обществените организации през следващия период в развитието на нашата страна.

В какви главни направления партията трябва да насочи дейността за изграждането на новия човек?

На първо място, към формиране на научен, марксистко-ленински мироглед у всички членове на общест-

вото. Марксистко-ленинската идеология, която е господстваща идеология в нашата страна, постепенно ще стане идеология на целия народ.

На второ място, работата за създаването на новия човек трябва да се насочи към трудовото му възпитание, към формиране у хората на комунистическо отношение към труда.

На трето място, нашата задача е с всички средства на възпитателната работа и с целия многообразен социалистически обществен живот да се съдействува за създаване у всички граждани чертите на комунистическия морал, да се приучват те доброволно да спазват правилата на комунистическия бит. . .

На четвърто място, пред нас стои задачата да формираме новия човек. Това означава да създаваме все-странно развити личности, хора с високо общо и специално образование, културно и физически добре развити. Не капитализмът, а комунизмът създава всички условия за всестранен разцвет на личността, за пълно проявление на нейните умствени и физически дарования. Задачата е да се използват най-пълно възможностите, които са създадени в нашата страна, за повишаване образованието, общата и естетическата култура на нашия народ, за масово развитие на физическата култура и спорта, за превръщане на нашата нация в общество. духовно и физически високоразвито и закалено.

Из „РЕЗОЛЮЦИЯ НА ОСМИЯ КОНГРЕС
НА БЪЛГАРСКАТА КОМУНИСТИЧЕСКА ПАРТИЯ
ПО ОТЧЕТА НА ЦЕНТРАЛНИЯ КОМИТЕТ
НА ПАРТИЯТА, ИЗНЕСЕН ОТ ПЪРВИЯ СЕКРЕТАР
НА ЦК НА БКП др. ТОДОР ЖИВКОВ“

Приета единодушно на 13 ноември 1962 година

III

... През изтеклите 18 години народна власт в България бяха извършени коренни социално-икономически и културни преустройства. Социализмът буквално преобрази нашата страна и я направи привлекателен пример за близки и далечни народи. Като се опираше на всестранната помощ на Съветския съюз, под ръководството на партията нашият народ успешно разреши проблемите на преходния период от капитализма към социализма и осигури пълната победа на социализма в страната. Само за три петилетки някогашна капиталистическа, изостанала, бедна и унижена България се превърна в свободна и независима страна, страна с напреднала социалистическа индустрия и едро механизирано селско стопанство, с пораснала стопанска и културна мощ. По редица показатели тя достигна и надмина някои от най-развитите капиталистически страни. Коренни изменения настъпиха и в класовата структура на нашето общество. В Народна република България отдавна вече са ликвидирани експлоатацията на човека от човек и самите експлоататорски класи. Истински господари в страната са трудещите се. Главна и ръководна роля на социалистическото общество е работническата класа, която неколкостранно умножи своите редици. В резултат на социалистическото преустройство на селското стопанство трудещите се селяни се превърнаха в нова

класа — класа на селяните-кооператори. В страната израсна многобройна народна интелигенция, върна на народната власт и социализма. Върху основата на пълната победа на социализма и всестранните успехи в развитието на страната все повече се засилва морално-политическото единство на народа, все повече укрепва социалистическият съюз между работниците и селяните-кооператори, разширява се и расте сближението между тях.

В основни линии вече е осъществен заветът на Георги Димитров — за 15—20 години да постигнем онова, което други народи при други условия са постигали за цяло столетие. Това е велик подвиг на българския народ и Българската комунистическа партия. Блестящите успехи, постигнати през годините на народната власт, са най-ярко доказателство за силата на социалистическия строй, за коренните преимущества на социалистическата система пред капиталистическата, за правилното и мъдро ръководство на комунистическата партия. Тези успехи са закономерен резултат на всестранната помощ, която Съветският съюз оказва на нашата страна, те са резултат на братската дружба и сътрудничеството с всички социалистически страни.

Пълната и окончателна победа на социализма и големите успехи, постигнати в развитието на производителните сили на страната, създадоха необходимите условия да се постави следната главна задача на партията в областта на вътрешната политика през идните две десетилетия: да се завърши построяването на социалистическото общество и се започне постепенното преминаване към комунизма, което означава да се доизгради материално-техническата база на социализма и постепенно да се пристъпи към строителство на материално-техническата база на комунизма, да се развият и усъвършенствуват социалистическите обществени отношения, да се издига комунистическата съзнателност на народа, все по-пълно да се задоволяват неговите материални и културни потребности.

Осмият конгрес на Българската комунистическа партия подчертава, че директивите за развитието на Народна република България през периода 1961 — 1980 година са документ с огромно историческо зна-

чение за нашата партия и страна. По своята същност те са практическата програма на партията за следващите 20 години. Директивите са конкретно разработен план за изпълнение на главната икономическа задача през този период.

Разработването и приемането на генералната перспектива за развитието на страната до 1980 година, на програмата за пълното изграждане на социализма и постепенното преминаване към строителството на комунизма у нас стана възможно в новата обстановка, която се създаде след XX и XXII конгрес на КПСС, след Априлския и Ноемврийския пленум на ЦК на БКП. Двадесет и вторият конгрес на КПСС издигна марксизма-ленинизма на нова, непозната досега висота. В Програмата на КПСС, утвърдена от конгреса, марксистко-ленинската теория намери най-последователно творческо развитие. Това е първата в историята конкретна и разгърната програма за изграждане на комунистическото общество.

Българската комунистическа партия оценява Програмата на КПСС като документ с всеобщо принципиално значение, който има и ще има грамадно въздействие върху борбите на международното комунистическо и работническо движение на цялото човечество за мир, национално освобождение, социализъм и комунизъм. Програмата на КПСС оказва неограничена теоретическа помощ и на нашата партия в нейната борба за построяване на комунистическото общество. Принципните положения в Програмата на КПСС за строителството на комунизма важат с пълна сила и за развитието на нашата страна. Затова партията заявява, че Програмата на КПСС е и наша програма. Директивите за развитието на нашата страна са немислими без новата Програма на КПСС, както развитието на Народна република България към комунизма е немислимо и невъзможно без Съветския съюз, без неговия победоносен марш към комунизма. . .

В периода до 1980 година се набелязват два етапа в нашето обществено развитие. През първия етап ние ще продължим да изграждаме материално-техническата база на социализма, а през втория етап постепенно ще преминем към изграждането на материално-техническата база на висшата фаза на комунистиче-

ското общество. Това са етапи в развитието на една и съща обществено-икономическа формация и между тях няма рязка граница. Поради това и преходът от първия към втория етап ще става постепенно, успоредно с количествените и качествените изменения в икономическото и културното развитие на страната. Изпращайки първата фаза на комунистическото общество, ние в същото време създаваме материалните и духовните предпоставки за неговата втора, по-висша фаза...

През периода на двадесетгодишния план пред Народна република България се разкриват величествени и светли перспективи. Нашата страна ще се превърне в силно развита индустриална държава с високо производително и специализирано селско стопанство. Заедно с бързото развитие на техниката също така бързо ще се повишат квалификацията и културата на трудещите се. Народна република България ще върви напред към комунизма с нови големи крачки, с високи темпове, немислими за нито една капиталистическа страна.

Съобразно с директивите за развитието на страната през периода до 1980 година е необходимо силите на партията и народа да се съсредоточат за решаването на следните възлови задачи:

— бързо да се развива енергетиката, за да се създаде мощна енергетическа база на нашето бурно развиващо се народно стопанство, рязко да се повиши производството на електроенергия, което е главно условие за бърз технически прогрес във всички отрасли на народното стопанство;

— да се осигури такова развитие на металургичната база у нас, което ще позволи основните нужди на страната от черни метали да бъдат задоволявани от наше, родно производство;

— големи грижи да се положат, за да се издигне на по-висок етап машиностроенето с оглед НР България да стане в течение на две десетилетия високо развита, машиностроителна страна;

— с бързи темпове да се развива химическата промишленост, за да осигури в бъдеще необходимите материали и химикали за разширяване суровинната база и всеобхватната химизация на народното стопанство;

— постепенно да се разширяват мощностите и да се извърши техническа реконструкция на леката и хранително-вкусовата промишленост, за да може в бъдеще да задоволява необходимите потребности на населението и нуждите на износа;

— да продължават усилията на партията и държавата за превръщането на селското стопанство във високопродуктивен и високорентабилен отрасъл на националната икономика. Получаването на все по-високи добиви — това е залогът за осигуряването на изобилие от селскостопански продукти, за задоволяването на растящите потребности на населението, за по-нататъшното развитие на хранително-вкусовата промишленост и на нашия износ;

— да се осигури бързо развитие и техническа реконструкция на нашия транспорт, да се подобрява използването на транспортните средства. Това е жизнено важна задача за цялото народно стопанство;

— да се осигурят достатъчно и добре подготвени изпълнителски кадри и специалисти за всички отрасли на материалното производство и на културата, да се преустрои докрай образователното дело, да се свърже то още по-тясно с практическите задачи на строителството на социализма и комунизма;

— настойчиво да се работи за бързия подем на науката и техническия прогрес, които са основните лостове за бързото развитие на производителните сили във всяка страна.

Конгресът подчерта, че за осъществяването на тези главни проблеми и другите задачи, поставени в директивите, са необходими голямо напрежение на силите, огромни средства, високо политическо съзнание и голяма трудова активност на всички работоспособни поколения на нашия народ. Решаващо значение за тяхното изпълнение ще има бързия растеж и правилното насочване на нашите капитални вложения, тяхното съсредоточаване върху най-важните и най-ефективни обекти, по-нататъшното разгръщане строителството на широк фронт.

Главна производителна сила на обществото са хората. В резултат на дълбоките качествени промени, които ще настъпят в характера на производителните сили, в резултат на механизацията и автоматизация-

та на производството към 1980 г. броят на заетите в материалното производство въпреки бързото развитие на икономиката ще бъде почти същият, както през 1960 г., като значително ще се увеличи броят на заетите в сферата на науката, просветата, културата, здравеопазването и услугите. Ще се намалява и работният ден. Поради това бързият растеж на общественото производство в нашата страна трябва да бъде осигурен чрез повишаване производителността на труда.

Величественият подем на нашата икономика е основа за осигуряване на високо жизнено равнище на народа, за издигане на неговия материален и духовен бит. Изграждането на материално-техническата база на социализма, а след това и на комунизма за Българската комунистическа партия не е самоцел, това е пътят за все по-пълно задоволяване растящите потребности на хората. В цялата своя дейност партията се ръководи от лозунга: „Всичко в името на човека, за благо на човека“. В края на 20-годишния период националният доход ще нарасне пет пъти. Това дава възможност да се осъществява все по-пълно задоволяване на основните разумни потребности на всички трудещи се в нашата страна.

През целия 20-годишен период основно мерило и основен критерий при разпределението на богатата ще бъде трудът, основен принцип на разпределение ще остане социалистическият принцип „От всекиго според способностите, всекиму според труда“. Поради това необходимо е да се полагат все по-големи грижи за по-нататъшното усъвършенствуване системата на заплащане на труда, още повече да се повишава ролята на материалната заинтересованост във всички области на целия живот. Принципът на материалната заинтересованост на разпределяне на богатата според положения труд не е буржоазен, а ленински, социалистически принцип на разпределение, който ще играе голяма роля през целия период на нашето развитие до пълното изграждане на комунизма. Всякакво подценяване на този принцип, всякаква тенденция към уравниловка в заплащането и разпределението са неправилни и вредни.

Заедно с по-нататъшното развитие и усъвършенствуване на принципа на материалната заинтересова-

ност трябва да се полагат все по-големи грижи и усилия за издигане и на моралните стимули в труда. Правилното съчетаване на материалните и моралните стимули е най-могъщият фактор за повишаване трудовата активност на народа. . .

Успоредно с развитието на нашата страна към комунизма ще нарастват елементите, кълновете на комунистическия принцип на разпределение. Разпределението според потребностите ще намери по-значително развитие през второто десетилетие.

През 20-годишния период трудещите се в нашата страна ще получат такива крупни социални придобивки, като намаляване на работния ден, увеличаване на платения отпуск, постепенно премахване на данъците, увеличаване средногодишния размер на пенсиите, постепенно поемане издръжката на децата от държавата и т. н. Значително ще се подобрят и ежедневните битови условия на трудещите се. Мощен подем ще настъпи в областта на културата, науката и изкуството.

В резултат на целокупното икономическо и културно развитие на нашата страна постепенно и все повече ще се преодоляват съществените различия между града и селото, между труда в промишлеността и в селското стопанство, между умствения и физическия труд.

Конгресът изказва твърдата си увереност, че начертаните в директивите за развитието на страната до 1980 г. задачи са напълно реални. . .

Изпълнението на задачите, поставени в директивите, се основава и на растящото наше взаимно сътрудничество със страните от световната социалистическа система и на първо място на голямата братска помощ, която ни оказва великият Съветски съюз. Признателните български поколения винаги ще помнят и ще славят тази неоценима подкрепа, тази ярка проява на безкрайната обич и несъкрушимо братство на съветския народ към българския народ в похода му към комунизма.

Резултатите от изпълнението на 20-годишния план ще бъдат огромни, но те не ще означават, че в Народна република България към 1980 г. ще бъде изграде-

во комунистическото общество. Създаването на комунистическото общество, в което господствуват комунистическите принципи на живот, изисква много по-висока степен на развитие на производителните сили, годни да осигурят изобилие от материални блага, много по-висока степен на развитие на науката, техниката, образованието и всестранната култура на трудещите се, много по-висока съзнателност. . .

БКП в резолюции и решения.
т. 6. 1966 г., с. 856—865.

**Из „ЗА ПО-НАТАТЪШНО ИЗДИГАНЕ
РЪКОВОДНАТА РОЛЯ НА БЪЛГАРСКАТА
КОМУНИСТИЧЕСКА ПАРТИЯ В БОРБАТА ЗА
ИЗПЪЛНЕНИЕ РЕШЕНИЯТА НА ОСМИЯ
КОНГРЕС“⁶¹**

*Решение на пленума на Централния комитет
на БКП по доклада на члена на Политбюро
и секретар на ЦК др. Борис Велчев,
прието на 15 май 1964 г.*

Пленумът отбелязва със задоволство, че след Осмия конгрес нашата партия още повече укрепи своето единство и сплотеност около Централния комитет начело с др. Тодор Живков, че тя още по-уверено и успешно възглавява борбата на народа за социализъм и комунизъм. Зряла и закалена в сурови битки с классовия враг, партията е непримирима към всякакви отклонения от марксистко-ленинската теория, твърдо отстоява нейната чистота и творчески дух. Тя достойно изпълнява своя интернационален дълг, последователно се бори за укрепване единството на световното комунистическо движение върху принципите на марксизма-ленинизма и програмните документи на московските съвещания от 1957 и 1960 година.

Като отчете блестящата победа на линията на Априлския пленум за развитието на нашата страна и опирайки се на величествената програма на КПСС, Осмият конгрес въоръжи партията и народа с нови теоретически, политически и организационни оръжия в борбата за завършване на социалистическото строителство и за постепенен преход към комунизма у нас.

Засилва се авангардната роля на комунистите. Многобройни са примерите, които красноречиво говорят за доблестния и съзидателен труд на комунистите в различните сектори на социалистическото строителство, за тяхната съзнателност, висок морал и активност в борбата за икономическия и културния разцвет на стра-

ната, за благото и щастието на народа. Много членове на партията се проявяват като истински пионери на техническия прогрес, с усърдие овладяват постиженията на науката и техниката, настойчиво се борят за внедряване на новото в живота, показват образци на трудов героизъм. Те неуморно разясняват партийната политика, пропагандират идеите на марксизма-ленинизма, активно участвуват в работата на комунистическото възпитание на народа. . .

Подобрява се идеологическата дейност на партията. Тя все по-тясно се свързва с живота, все повече се обръща с лице към съвременните проблеми на марксизма-ленинизма, на международното положение, на световното комунистическо движение, към въпросите на нашата икономика, на стопанското и културното ни строителство. .

Наред с това Пленумът на Централния комитет констатира, че в борбата за изпълнение на решенията на Осмия конгрес на БКП изпъкват някои съществени недостатъци в организационната и идеологическата работа на партията, което затруднява нейната ръководна дейност и по-нататъшното укрепване на връзките ѝ с народа.

Ленинските норми и принципи на партиен живот и ръководство на много места се прилагат формално, а в редица случаи се и нарушават. . .

Правилно е, че партийните ръководства насочват своето внимание към въпросите на икономиката. Много от тях обаче постъпват неправилно, като дублират и изместват стопанските и административните органи, народните съвети, поемат несвойствени функции и задачи, а подценяват главното — постоянната организаторска и политическа работа с хората, която има първостепенно значение за възпитанието им и за достигане на все по-големи и трайни стопански успехи. По такъв начин тяхната дейност придобива едностранчив характер, те започват да губят в известна степен облика си на политически ръководства. . .

Преди всичко съществени слабости се допускат в работата за издигане авангардната роля на комунистите. Не са малко партийните членове, които не изпълняват добре трудовите си задължения, а има и такива, които бягат от материалното производство, от

трудните участъци на социалистическото строителство. . .

Много партийни организации още гледат формално на въпроса за правилното регулиране състава на партията. Поради това често се принизяват изискванията при приемането на нови членове, допуска се в партията да встъпват хора без необходимите качества. . .

Редица партийни ръководства и организации не спазват ленинските указания за системно прочистване на партийните редове от ония, които са загубили качествата си на комунисти. . .

Съществени слабости се допускат в работата в кадрите. В немалко случаи се нарушават партийните принципи за техния подбор и издигане на политическите и деловите им качества. . .

Идеологическата работа на партията още не е преустроена докрай в духа на изискванията на Априлския пленум и на Осмия конгрес, не е подчинена напълно на проблемите на социалистическото развитие, недостатъчно е свързана с практиката на стопанското и културното строителство.

Съществува значително несъответствие между порасналата политическа активност на трудещите се, техния интерес към проблемите на политиката на партията и на международния живот, от една страна, и съдържанието, формите и методите на нашата политическа агитация, от друга. . .

Започнатото след Априлския пленум преустройство на възпитателната работа сред младежта не е напълно завършено. Не се работи с необходимата енергия и настойчивост за изпълнение указанията на Осмия конгрес за най-тесно свързване на труда с ученето на младото поколение, с комунистическите идеи и идеали, за повишаване на комунистическата му съзнателност. . .

Пленумът на Централния комитет намира, че по-нататъшното засилване ръководната роля на партията в съвременния етап, което Осмият конгрес определя като главна закономерност в нейното развитие, налага да се предприемат решителни мерки за отстраняване на недостатъците в организационната и идеологическата работа, за да се издигне тя на висотата на историческите задачи, които поставя конгресът. . .

За да се подобри организационната и идеологическата работа и да се издигне по-нататък ръководната роля на Българската комунистическа партия в борбата за изпълнение на решенията на Осмия конгрес, пленумът на Централния комитет

Решава

I

1. Едно от най-важните условия за засилване ръководната дейност на партията е по-нататъшното издигане на авангардната роля на комунистите. С оглед на това партийните комитети и организации сега трябва да работят още по-системно за повишаване на комунистическата съзнателност на партийните членове, за тяхното възпитание в духа на моралния кодекс на строителя на комунизма и на революционните традиции на нашата партия, постоянно да полагат грижи всеки комунист да израства като активен борец за осъществяването на партийната политика. . .

2. Пленумът на Централния комитет обръща внимание на партийните ръководства и организации, че на много места не се изпълнява добре поставената от Осмия конгрес задача за правилно регулиране състава на партията с оглед да се осигурява навсякъде необходимото партийно влияние. . .

Нужно е с по-голяма настойчивост да се работи:

— за увеличаване броя на комунистите, заети непосредствено в материалното производство, като на първо място се засилва работническото ядро в партията;

— за приемане в партията на повече специалисти и жени;

— за засилване притока на повече млади хора в партийните редове, за подмладяване на някои партийни организации предимно в селата;

— за осигуряване на необходимото партийно ядро в строителството, в някои участъци в селското стопанство и в други сектори на стопанското и културното строителство, където комунистите са малко.

Наред с това пленумът подчертава, че подобряването на качествения състав на партията трябва да ста-

ва и по пътя на нейното систематическо прочистване от хора, загубили качествата си на комунисти. Това е закономерен процес в живота на партията. Вътрешната и международната обстановка, в която работим сега, изисква още по-внимателно да оглеждаме и почистваме нашите редове, да укрепваме дисциплината, единството и боеспособността на партията. . .

3. Пленумът на Централния комитет отбелязва, че големите завоевания, които отчитаме в навечерието на славната двадесетгодишнина от победата на социалистическата революция в България, са плод на героичния и самоотвержен труд на огромната армия партийни, държавни, стопански и културни дейци.

Сега е особено важно да се повишава изискателността към ръководните кадри, да се засилва тяхната отговорност пред партията и народа за вложената им работа. . .

Наред с това е необходимо да се води борба за строго и последователно прилагане на ленинските изисквания за подбор на кадрите по техните политически и делови качества. На ръководна работа да се издигат подготвени, инициативни и уважавани от народа хора, които безрезервно отдават силите си за благото на родината, работят с революционен пламък и партийна страст, проявяват се като новатори и творци в своето дело. . .

Трябва да се търси строга отговорност от ония ръководители, които се отнасят повърхностно при издигането на кадрите или пък ги подбират по признака на личната преданост, на землячеството или поради ходомайство. . .

Бързите темпове, с които се развиват производителните сили, все по-широкото навлизане на науката и на техническия прогрес във всички области на нашата икономика изискват решително да се повишава икономическата, техническата и общата култура на кадрите. Заедно с това трябва да се въведе още по-голяма планомерност и организираност в подготовката на нови кадри за всички области на живота. . .

Наред с грижите за повишаване на образованието и квалификацията на кадрите нужно е да се работи упорито за тяхната политическа и идеологическа подготовка. . .

1. За да се издигат по-нататък ръководната роля на партията и боеспособността на партийните организации, пленумът на Централния комитет смята, че трябва да се преустрои докрай партийната просвета, като се преодолеят шаблонът и формализмът, нейната откъснатост от живота.

Необходимо е преди всичко сериозно да се измени съдържанието, проблематиката на партийната просвета. В учебните звена следва да се изучават главно съвременните проблеми на марксизма-ленинизма и на международното комунистическо движение, въпросите на икономиката на народното стопанство, на икономическата и културната политика на партията, както и въпросите на борбата срещу буржоазната идеология и нейното влияние у нас. Правилно е заедно с това и в бъдеще да се изучават марксистко-ленинската философия, историята на КПСС, историята на БКП, политическата икономия и други дисциплини, като се отделя внимание главно на основните, на възловите проблеми в тях.

Налага се да се усъвършенствуват формите на партийната пропаганда. Не бива повече да се фетишизират някои от съществуващите форми на партийна просвета и особено кръжоците. Необходимо е да се даде широк път на политическото самообразование, на теоретическите семинари и конференции. . .

Партийните комитети и организации следва да полагат по-големи грижи за подбора и подготовката на пропагандистките кадри. . .

2. Пленумът на Централния комитет обръща внимание, че е недопустимо за партийните ръководства и организации каквото и да било подценяване на политическата работа сред населението. Нужно е да се вземат мерки за нейното решително подобряване, за да придобие тя необходимия размах и сила на въздействие. . .

От изключително голямо значение е да се изисква от всеки комунист да бъде агитатор на партийната политика, което е негово важно уставно задължение. . .

Всеки ръководител на ведомство или учреждение, всеки директор на предприятие и председател на

ТКЗС, всеки държавен и стопански деец трябва да се чувства отговорен не само за изпълнението на плана, но и за морално-политическото състояние на трудовия колектив и активно да участва в политико-възпитателната работа на партията. . .

В центъра на политическата агитация занаяд, наред със задачите, свързани с изпълнението на народностопанския план, трябва да стоят и другите важни въпроси на партийната политика, въпросите на нашите взаимоотношения със социалистическите страни и особено същината на новия етап в развитието на българо-съветската дружба, актуалните проблеми на международните отношения и на световното комунистическо движение. . .

Необходимо е сериозно да се подобри ръководството на идеологическата работа от страна на партийните органи и организации. . .

3. Пленумът на Централния комитет намира, че е наложително да се засилят грижите за комунистическото възпитание на нашата младеж. . .

Първостепенна задача на партийните и комсомолските ръководства и организации е да подобрят идеологическата работа сред младежта, за да се издига нейната комунистическа съзнателност, да се възпитава тя в безпределна вяроност към делото на партията. . .

Необходимо е под ръководството на партията грижата за възпитанието на младежта да стане дело на цялата общественост. Към младежите следва да се отнасяме с разбиране и умело да направляваме техните сили и енергия.

4. Преустройството на идеологическата работа на партията трябва да доведе и до повишаване на политическата бдителност на комунистите и на всички трудеши се. Пленумът на Централния комитет обръща внимание да не се допуска успокояване от успехите и отслабване на бдителността по отношение на вражеските и антисоциалните прояви. . .

III

Пленумът на Централния комитет подчертава, че по-нататъшното укрепване на партията като ръководна и направляваща сила в нашето общество особено

много зависи от грижите за издигане ролята на партийните органи и организации като политически ръководства, като непосредствени политически организатори на трудещите се за провеждане на партийната политика.

Необходимо е да се направи завой в дейността на партийните комитети и организации. Главното в тяхната дейност следва да бъде организаторската, политическата работа сред народа за изпълнение задачите на стопанското и културното строителство на партийните и правителствените решения. . . .

Администрирането от страна на партийните комитети, изместването и дублирането на стопанските и административните ръководства, на народните съвети са чужди на ленинския стил. Те водят до принизяване ролята и отговорността на стопанските и държавните органи, които са създадени оперативно да ръководят народното стопанство, отклоняват партийните ръководства от основните им задължения като политически органи. . . .

Особено важна задача е да се укрепват по-нататък общинските партийни комитети, да се подобрява техният стил и методи на работа, да се издига ролята им като ръководители на всестрания живот в района на общините.

В цялата своя дейност партийните комитети са длъжни да се опират широко на първичните партийни организации, да разгръщат тяхната инициатива и самостоятелност, да не допускат регламентиране на работата им. Нужно е да се ликвидира всякакво подценяване на ролята и значението на първичните партийни организации като основни клетки на партията.

Под близките грижи и с помощта на партийните комитети първичните партийни организации трябва да водят пълнокръвен живот. Много важно е да се издига още по-високо ролята на партийното събрание, където следва да се поставят на обсъждане най-животрептящите въпроси от живота на колектива, смело да се разгръща критиката на недостатъците, да се създава атмосфера, в която всеки комунист да казва свободно своето мнение, да участва активно в живота и дейността на партийната организация. . . .

Ръководството на първичните партийни организа-

ции е непосредствената задача на общинските, градските, заводските и други подобни комитети. Същевременно тази задача трябва постоянно да стои на вниманието и на окръжните комитети на партията. . .

Пленумът на Централния комитет напомня, че важна и постоянна задача на партийните комитети и организации е все повече да укрепват отношенията на братска дружба с ръководствата и организациите на Българския земеделски народен съюз, да разширяват и обогатяват съвместната работа с тях, което е важен фактор в борбата за пълното изграждане на социализма в нашата страна.

Пленумът на Централния комитет обръща внимание, че във всички звена на партията, в цялата нейна дейност трябва да се утвърждават още повече принципът на колективността в ръководството и духът на инициатива и творчество в работата. Декретирането, шаблонът, формализмът и опекуството да се изкореняват във всички партийни органи и организации. . .

Още по-пълно трябва да се въвличат в управлението на производството и страната всички трудещи се — комунистите, сдружените земеделци и най-широките безпартийни маси, да се повишава тяхната активност в нашия обществено-политически, стопански и културен живот, умело да се използва колективният ум на народа, да се развива с пълна сила партийният и социалистическият демократизъм. . .

Брошура

„За по-нататъшното издигане ръководната роля на БКП в борбата за изпълнение решенията на Осмия конгрес“. 1964 г.

Из „НОВАТА СИСТЕМА НА РЪКОВОДСТВО
НА НАРОДНОТО СТОПАНСТВО“

*Доклад пред пленума на ЦК на БКП на 26, 27 и 28
април 1966 г.⁵²*

1. НАЗРЕЛА НЕОБХОДИМОСТ НА НАШЕТО ОБЩЕСТВЕНО-
ИКОНОМИЧЕСКО И ПОЛИТИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Другари,

Мненията и предложенията, изказани по време на общонародното обсъждане, потвърдиха, че преминаването към нова система на ръководство на народното стопанство е назряла необходимост, свързана с обществено-икономическото и политическото развитие на нашата страна.

Заедно с това в хода на дискусиата беше повдигнат въпросът: защо в тезисите на Политбюро предложената система на ръководство на народното стопанство се нарича нова система? Не е ли по-правилно да се говори за усъвършенствуване на досегашната система? Другарите, които поставят този въпрос, изхождат от правилното само по себе си съображение, че както досегашната система, така и системата, предлагана в тезисите на Политбюро, са по своя характер социалистически, че и едната, и другата обслужват един и същ обществен строй. Според тях следователно не може да се говори за нова система, щом като не е налице качествена промяна в характера на системата на ръководството на народното стопанство, в характера на социалистическия строй.

Това не е формален, а принципен въпрос с голямо теоретическо и практическо значение.

Плановото начало и научното ръководство на на-

родното стопанство са вътрешно присъща черта на социалистическия строй, която се проявява през всички етапи на неговото развитие. Едно нещо е обаче плановото начало и научнообоснованото ръководство като неотменим белег на социалистическото стопанство, друго е конкретната форма, конкретната система на стопанско ръководство, в която те се проявяват. Запазвайки се във всички етапи от развитието на социалистическото общество като обективна закономерност, плановото начало и научнообоснованото ръководство по необходимост приемат различни форми на проявление, реализират се чрез различни конкретни системи на стопанско ръководство в зависимост от условията на дадения етап.

Системата на ръководство на народното стопанство не може да се изгражда и изменя произволно. Като самата система, така и нейното изменение се обуславят от обективни фактори. Затова задачата на партийното и държавното ръководство е правилно да опознава тези фактори и максимално да се съобразява с тях, да отчита своевременно настъпилите изменения в обективните условия и изисквания на развитието и да внася съответни по-малки или по-големи изменения в системата на ръководство.

Досегашната система на ръководство на народното стопанство беше изградена и оформена след победата на Девети септември 1944 година. Тя отговаряше на обективните потребности на определен етап от обществено-икономическото и политическото развитие на страната. С помощта на тази система ние извършихме социалистическото преустройство на народното стопанство, осигурихме победата и укрепването на социалистическите производствени отношения в града и селото. През този етап неизбежно се налагаше по-голяма централизация в планирането и ръководството на народното стопанство, използване специфични форми и методи на организация и ръководство на производството.

Разбира се, през целия този период системата на ръководство на народното стопанство се намираше в непрекъснат процес на изменение и усъвършенствуване. Заедно с развитието на страната, в резултат на измененията в производителните сили и обществени-

те отношения, отделни страни, черти на системата остаряваха, влизаха в противоречие с обективната действителност. Възникващите противоречия се преодоляваха чрез усъвършенствуването на действащата система. Израз на този процес на привеждане отделни нейни съставни части, черти или страни в съответствие с обективните изисквания са мероприятията, които Централният комитет на партията осъществяваше и осъществи особено след Априлския пленум за подобряване на планирането, за изменение на формите на партийното и държавното ръководство на народното стопанство.

Сега Народна република България се намира в нов етап от общественно-икономическото и политическото си развитие — етапа на изграждане на развито социалистическо общество. Той се характеризира с ускорени темпове на социалистическото строителство, на доизграждане материално-техническата база на социализма, с по-висока степен на зрелост на социалистическите производствени отношения, с растящо социално-икономическо и идейно-политическо единство на народа. Новите условия и задачи на социалистическото строителство, съдържанието на сегашния етап изискват и съответна форма на ръководство на народното стопанство.

Както опитът показва, досегашната система на ръководство на народното стопанство не е вече пригодна да разрешава най-успешно тези задачи. В хода на социалистическото строителство се е създадо не съответствие между нея и обективните условия и изискванията на по-нататъшното ни развитие. Остарели са не само отделни нейни страни, черти. Като цяло тя е изчерпала своите възможности, изиграла е своята роля.

Досегашната система е влязла в противоречие със степента на развитие на производителните сили и производствените отношения с отделни страни на социалистическата настройка. Не е нужно тук да се впускате в подробен анализ на недостатъците, които се разкриват в действащата система, и на противоречията, които тя поражда. Тази система не създава вече достатъчно условия за ускоряване на техническия прогрес, за по-пълно разгръщане инициативата на

трудовете колективи, за поставяне ръководството на народното стопанство напълно върху научна основа. Поради това тя поражда противоречия, неприсъщи на социализма, забавя по-нататъшното ни развитие.

Политбюро на ЦК на БКП смята, че за осъществяване линията на непрекъснато усъвършенствуване на ръководството на народното стопанство на този етап са нужни не отделни корекции, частични подобрения и изменения в досегашната система. Обективните потребности на икономическото развитие изискват да се извършват в тази област коренни промени: да се заменят редица основни положения на досегашната система с нови положения, да се предвидят принципино нови форми, средства и методи на планиране, на организация и управление на производството, на заплащане на труда, които да осигуряват последователното прилагане на ленинските принципи на ръководство; да се замени действащият икономически механизъм с нов.

Тези изисквания се осъществяват в разработената нова система на ръководство на народното стопанство. Дълбокият смисъл на новата система се състои в това, че тя изисква и едновременно създава условия планирането и ръководството на народното стопанство да се съобразяват с действието на всички обективни икономически закони, да се постига по-пълна съгласуваност, еднородност в интересите на обществото, колектива и отделния работник, да се прилага пълно стопанската сметка, да се засилят материалните стимули, като се съчетават правилно с моралните стимули, да се подменят административните методи на ръководство с икономически методи, да се осигурява масовото и действено участие на трудовете колективи в управлението на производството.

Става дума следователно за такива качествени промени, които се отнасят не до отделни страни или черти на досегашната система, а я засягат в цялост. Тук вече въпросът не е до усъвършенствуване на действащата система, а до заместване на една качествена определеност с друга качествена определеност: на мястото на досегашната система да се разработи и прилага нова по същество система на ръководство на народното стопанство, която да съответствува на сегашния етап.

Обективната диалектика показва, че дадено обществено явление може да се усъвършенствува само дотогава, докато не е изживяло себе си, т. е. само до момента, в който не е влязло като цяло в противоречие с обективната действителност. Усъвършенствуването не извежда явлението извън рамките на неговата специфична качествена определеност. Чрез усъвършенствуването явлението добива и отделни нови качествени черти, но не се превръща в ново явление, т. е. в цялост не придобива ново качество. Такъв е случаят с досегашната система, докато тя се намира в процес на усъвършенствуване.

Новата система в своята цялост, именно като цялостна система, в единството и взаимодействието на всичките ѝ съставни елементи, представлява качествено ново явление, нова качествена определеност, извикана на живот от сегашния етап на общественото ни развитие. Естествено тук става дума не за качествено изменение на общите принципи, които изразяват същността на социалистическия строй, а за качествено изменение в една от неговите основни сфери — системата на ръководство на народното стопанство. Това изменение се извършва в рамките на социалистическия строй, на неговите общи принципи. Обществената собственост върху средствата за производство, планирането, осигуряването на рентабилност в интерес на трудещите се, принципът на демократическия централизъм в ръководството на народното стопанство — тези основи на нашата икономика, които определят нейния социалистически характер, остават непокътнати. Задачата следователно е с новата система значително да се повиши ефективността на ръководството на социалистическата икономика, да се създадат условия за по-нататъшно ускорено развитие на социализма, за по-последователно и пълно разгръщане и приложение на неговите принципи.

От това следва, че преходът от старата система на ръководство на народното стопанство към новата е качествено изменение не на социалистическия строй като цяло, а само на един негов компонент. *Качественото изменение на този компонент обаче води от своя страна до по-нататъшно усъвършенствуване на социалистическата икономика, на цялото социалистическо общество.*

Кои са онези обективни условия и фактори в нашия живот, които изискват да се премине към нова система на ръководство на народното стопанство?

Най-общ фактор, който налага да се изгради нова система на ръководство на народното стопанство, е пълната победа на социалистическите производствени отношения, достигнатата степен в развитието на производителните сили на страната, дълбоките количествени и качествени изменения, настъпили в нашата икономика. Решаваща роля в развитието на икономиката играят вече прогресивните отрасли, които най-активно спомагат за производственото и техническото въоръжаване и превъоръжаване на народното стопанство, носителите на техническия прогрес. Данните в това отношение са широко известни и не е нужно да ги посочваме.

Сериозни количествени и качествени изменения настъпиха не само в материално-веществените елементи на производителните сили, но и в субективния фактор. Повиши се значително общото образователно и културно равнище на населението. Бързо нарасна броят на специалистите с висше и средно специално образование, което доведе до значително подобряване на качествения състав на работната сила у нас. Кадрите — партийни, държавни, стопански, технически, научни, културни — натрупаха голям опит в социалистическото строителство и с вешина могат самостоятелно да решават важни и трудни задачи. Повиши се социалистическата съзнателност на трудещите се, укрепна у тях чувството на колективизъм, държавническото и обществено съзнание.

Особено важен фактор, който наложително изисква нова, по-съвършена система на стопанско ръководство, е растящата роля на науката и техническия прогрес в развитието на производителните сили. Техническата революция поставя високи изисквания и към нашето производство, към неговото техническо равнище, организация и ръководство.

Големи завоевания постигнаха в последно време не само естествените, но и обществените науки, особено икономическите. Новите постижения на философията и социологията, на политическата икономия и правните науки, приложението на математиката и кибернетиката в планирането и ръководството на народното стопан-

ство и в изследванията на икономическите явления и другите процеси в общественото развитие дават възможност да се прониква по-дълбоко в закономерностите на социализма, да се издигне на по-висока степен научният характер на организацията и управлението на производството и на народното стопанство в цялост.

Когато говорим за факторите, които налагат да се премине към нова система на ръководство, следва да отбележим, че значително се усложниха производствените връзки в народното стопанство, а също връзките между производството и извънпроизводствените сфери на общественния живот. Усложни се поради това формирането и регулирането на народностопанските пропорции.

За да се създадат следователно необходимите условия за нормално функциониране на всички клетки на сложния народностопански организъм като единно цяло, за да се развива ускорено социалистическата икономика, нужно е планирането и ръководството на народното стопанство да се издигнат на ново, по-високо научно, методологическо и организационно равнище.

Новите изисквания към системата на ръководство на народното стопанство произтичат и от все по-активното участие на страната ни в международното социалистическо разделение на труда. Значително се разшириха и задълбочиха икономическите, производствените и научно-техническите връзки между Народна република България и другите социалистически страни, разширява се процесът на специализация и коопериране в много области на материалното производство между нашите братски страни. Появиха се и нови, по-сложни форми на взаимно сътрудничество. Ето защо трябва да се прилагат и нови форми и методи за осъществяване на това сътрудничество.

Съществен фактор за преминаване към нова система на ръководство е очертаващото се по-нататъшно бързо развитие на социалистическата икономика. необходимостта да се създават всички условия за успешно изпълнение на големите и отговорни задачи, набелязани от Осмия партиен конгрес.

Както се вижда, новата система на ръководство на народното стопанство е обективно обусловена. Тя идва на смяна на досегашната система закономерно, в ре-

зултат на количествените и качествените изменения, настъпили в народното стопанство, в базата и надстройката на нашето общество.

Всяка тенденция обаче да се противопостави новата система на досегашната ще бъде дълбоко погрешна. Между досегашната и новата система има качествена разлика. Заедно с това обаче между тях съществува неразделна взаимна връзка. Тя се състои преди всичко в това, че и старата, и новата система по своята същност са социалистически системи, обслужват социалистическото общество в различни етапи на неговото развитие, опират се върху общите принципи, присъщи на социалистическия строй.

В тоя смисъл двете системи са различни форми за проява на една и съща по-обща същност. От това следва, съгласно диалектическите закони, че между старата и новата система има приемственост. Новата система диалектически отрича старата. Но в нея се запазва „преварено“ и органически „вградено“ всичко положително и жизнено, което се съдържа в досегашната система.

Такива са главните съображения, които дават основания да се говори за нова система на ръководство на народното стопанство.

*

Другарки и другари,

Възниква въпросът: принципите на новата система на ръководство на народното стопанство, която сега обсъжда пленумът на Централния комитет, само типично българско явление ли са? Не, те не са само наше, българско явление. Налице е процес на усъвършенствуване на стопанското ръководство и преустройство на действащата система на ръководство на народното стопанство не само в нашата, но почти във всички европейски социалистически страни. Това е общо закономерно явление, продиктувано от сходните тенденции, цели и задачи на достигнатия етап на социалистическата икономика и от перспективите на нейното по-нататъшно развитие.

Теоретическата основа, върху която се опира разработването на системата на ръководство на народното

стопанство и в нашата, и в другите социалистически страни, е марксистко-ленинското учение, по-специално — марксистко-ленинската икономическа наука. Важен отправен момент в това отношение е и Заявлението на Московското съвещание на представители на братските комунистически и работнически партии през 1960 г., в което са посочени основните насоки за развитие на социалистическата икономика, за постоянно усъвършенстване и подобряване на нейното ръководство. Трябва също да отбележим изключителното значение, което имат теоретическите положения и изводи в Програмата на КПСС, както и решенията на Септемврийския пленум на ЦК на КПСС за подобряване на ръководството на промишлеността, решенията на XIII конгрес на КПСС, опитът на всички братски партии в изграждането и ръководството на новия строй.

Разбира се, разработвайки основните положения и механизма на новата система, ние подхождаме творчески към опита на братските партии, стремим се творчески да прилагаме общите положения и закономерности в усъвършенстването на ръководството на икономиката съобразно конкретните условия в нашата страна. Този творчески подход даде възможност и нашата партия да внесе свой принос в разработването на отделни аспекти на системата на ръководство на народното стопанство.

Трябва да посочим, че публикуваните тезиси на Политбюро за нашата нова система на ръководство и резултатите от нейното експериментиране намериха положителен отзвук в братските социалистически страни.

В много западни вестници и списания също се появиха информации за нашата нова система. В част от тях се дава обективна информация за нея и за резултатите от нейното експериментиране. Някои реакционни западни вестници и списания обаче поместиха материали, които не отразяват истината за новата система, а други открито я обявиха като път за връщане към капитализма. Смятаме, че не е необходимо с такива автори да спорим. С новата система ние отиваме не към възстановяване на частната капиталистическа собственост, на капиталистическите производствени отношения, а към по-нататъшно развитие и усъвършенстване на социалистическата система на стопанисване, на со-

циалистическия строй в Народна република България. Практическите резултати от пробното приложение на новата система съвсем очебийно опровергават неверните оценки на реакционните кръгове на Запад.

А какви са основните резултати от този експеримент?

Първо. Новата система осигурява по-високи темпове на икономическото развитие. Докато промишлените предприятия, работещи по досегашната система, постигнаха през 1965 година спрямо 1964 г. растеж на чистата продукция с 12,2%, то предприятията, работещи по новата система, осъществиха прираст 24,9%. Макар че промишлените предприятия, работещи по новата система, дават 43% от общото промишлено производство, те реализираха същия абсолютен прираст на чиста продукция, какъвто реализираха всички останали промишлени предприятия.

Второ. Новата система осигурява по-пълно използване на интензивните фактори на развитие на производството. По време на експеримента бяха създадени условия за ускоряване на техническия прогрес, за по-ефективно използване на труда и материалите, за по-бързо повишаване производителността на труда. Докато 52% от общия прираст на промишлената продукция в страната през 1965 г. се получи в резултат на растежа на производителността на труда и 48% — от увеличението на броя на работниците и на производствените фондове, то производството на предприятията, работещи по новата система, се увеличи през 1965 г. за сметка на нарастване производителността на труда с 56,3% и за сметка на други фактори — с 43,7%.

През 1965 г. в експериментиращите предприятия беше ускорена обръщаемостта на оборотните средства, подобри се и използването на основните фондове.

Трето. Експериментът показва, че прилагането на новата система разкрива нови възможности и източници за увеличаване на социалистическите натрупвания. Отчисленията в бюджета от предприятията, експериментиращи новата система, надхвърлиха два пъти предвидените средства по плана. Значително нараснаха и средствата във фондовете на предприятията. Близко 72% от прираста на доходите в промишлеността през 1965 г. бе получен от нарастването на реализацията, от

снижение себестойността и подобряване асортимента и качеството на продукцията.

Четвърто. Експериментът недвусмислено показва, че свързването на работната заплата с крайния резултат от стопанската дейност засилва материалните стимули и създава условия за ново отношение на колективите към труда и производството. В резултат на това значително се повишиха трудовата и политическата активност на колективите. Създаде се обективна възможност за по-добро обвързване интересите на производствените колективи с интересите на цялото общество.

Внимателният анализ на резултатите от експеримента показва, че новата система на ръководство на народното стопанство създава условия за по-пълното използване на ресурсите на социалистическата икономика, за бързо икономическо развитие, а следователно и за по-бързо повишаване на жизненото равнище на народа.

Както показва досегашният наш опит, създаването и внедряването на нова система на ръководство в цялото народно стопанство не бива да се разглежда като еднократен акт. Очевидно изпълнението на тази задача трябва да се разгледа като процес, т. е. нужен е определен преходен период за подготовка на необходимите субективни и обективни условия...

Брошура, 1966 г., с. 6—13, 75—78.

**Из „ОТЧЕТ НА ЦЕНТРАЛНИЯ КОМИТЕТ НА
БЪЛГАРСКАТА КОМУНИСТИЧЕСКА ПАРТИЯ ПРЕД
ДЕВЕТИЯ КОНГРЕС НА ПАРТИЯТА“⁵³**

14 ноември 1966 г.

***1. Укрепва могъществото на световната социалистическа
система, засилва се нейното влияние в
международния живот***

Дейността на партията и правителството на международното поприще се осъществяваше в сложна и непрекъснато изменяща се обстановка. Най-същественото в развитието на света през отчетния период безспорно е *по-нататъшното укрепване на световната социалистическа система*, нейното пораснало влияние като главен фактор за разгръщане на революционния процес, за защита на мира, националната независимост и свободата на народите.

Първият факт, който потвърждава това и същевременно говори за превъзходството на социализма над капитализма, са големите икономически успехи на световната социалистическа система през последните години.

Отчетният период е период на всестранин подем на социалистическите страни. Тяхната икономика се развива с високи и устойчиви темпове. През последните 15 години социалистическите страни увеличиха над 5 пъти своята промишлена продукция, а капиталистическите — малко повече от 2 пъти. Относителният дял на социалистическата общност в световното промишлено производство бързо нараства. В 1950 година той е 20 на сто; в 1960 година — около 36 на сто, а през 1965 година достига 38 на сто. Не е далеч времето, когато

социализмът ще измести капитализма от първото място в световното промишлено производство (**П р о д ъ л ж и т е л н и р ъ к о п л я с к а н и я**).

Вторият факт, който говори за успешното развитие на световната социалистическа система и нейното превъзходство над капиталистическата, са постиженията на нашата общност в областта на науката и техниката, в овладяването на Космоса, в повишаването на благосъстоянието и културата на трудещите се, в усъвършествуването на обществените отношения и в разширяването на социалистическата демокрация.

Третият факт — това са успехите във външната политика, която провеждат социалистическите страни. Тази политика е в духа на колективно изработената от Московските съвещания линия в международните отношения. Нейното последователно и неотклонно осъществяване дава добри плодове. Външнополитическият курс на социалистическите страни — членки на Варшавския договор, се ползува от растящата поддръжка на прогресивните сили в света, среща разбиране и подкрепа от много държави, печели нови приятели.

Четвъртият факт — това е порасналата отбранителна мощ на световната социалистическа общност, постиженията в развитието на военната техника и военното дело, укрепването на организацията на Варшавския договор, политическата, моралната и идейната устойчивост на нашите народи.

Всички тези успехи издигат престижа на социализма, оказват огромно революционно въздействие върху трудещите се от цял свят. Нарастват влиянието и притегателната сила на световната социалистическа система (**Р ъ к о п л я с к а н и я**).

Важен източник на мощта на световната социалистическа общност, на нейното превъзходство над капиталистическата система е новият тип взаимоотношения между социалистическите страни — отношения на братска дружба, сътрудничество и взаимна помощ, отношения, проникнати от духа на социалистическия интернационализъм и общата преданост към комунистическите идеи.

Всестранното сътрудничество между нашите страни в областта на политиката, икономиката, науката, изкуството и културата се развива и разширява. Полити-

ческите отношения между социалистическите държави, чиито вдъхновители са братските комунистически и работнически партии в нашите страни, постоянно се задълбочават, служат все по-успешно на общото революционно дело.

През последните години икономическото и научно-техническото сътрудничество между социалистическите страни се усъвършенствува все повече. Това намира израз не само в развитието на външната търговия и кредита, но и в координацията на народностопанските планове, в разширяването на международната специализация и коопериране на производството, в обмяната на научно-технически опит. Развива се тенденцията социалистическите страни-участници в СИВ да планират своята стопанска дейност, като съчетават националните си потребности с общите интереси на световната социалистическа система и световния социалистически пазар. Европейските социалистически страни осъществиха през последните години редица крупни общи стопански мероприятия. Разширява се и двустранното сътрудничество между отделните социалистически страни.

Възможностите за икономическо сътрудничество между страните на социалистическата общност са огромни. Те не са използвани още докрай. развитието на социалистическите страни създава благоприятни условия и изисква да се задълбочават взаимните стопански и технически връзки, да се търсят форми за по-тясно свързване на производството, за установяване единни ценови тарифи, единна система на технически стандарти и норми и т. н.

Многобройните прояви на двустранно и многостранно сътрудничество между социалистическите страни в областта на политиката, икономиката, културата, науката и изкуството свидетелствуват за развитието и задълбочаването на техните взаимоотношения и дружба. Ние смятаме, че взаимните връзки и отношения между социалистическите страни трябва и в бъдеще да се осъществяват последователно, върху основата на социалистическия интернационализъм, равноправието, взаимното уважение и братската взаимопомощ (Р ъ к о п л я с к а н и я).

Ръководейки се от тези принципи, Българската ко-

мунистическа партия и българското правителство следват неотклонно линията за укрепване на дружбата и разширяване на политическите, икономическите и културните връзки и сътрудничество на Народна република България със страните от социалистическата общност.

Политическото, икономическото и научно-техническото сътрудничество със Съветския съюз, братската помощ, която той ни оказва, имат особено голямо значение за нашата страна. Днес СССР е велика индустриална държава, с могъщи производителни сили, с огромен отбранителен потенциал, с висококвалифицирани научни и технически кадри. Съветският народ вдъхновено се труди за изграждане на материално-техническата база на комунизма, за изпълнение на директивите на петгодишния план, които бяха одобрени от XXIII конгрес на КПСС. Дружбата и сътрудничеството между България и Съветския съюз навлизат в нов, висок етап на развитие. Този етап се характеризира с по-нататъшно сближение на нашата икономика с икономиката на Съветския съюз върху основата на кооперирането и специализирането на производството, с разширяващ се взаимен обмен в областта на науката и културата.

Дружбата и единството между Народна република България и Съветския съюз са свети и нерушими (Б у р н и р ъ к о п л я с к а н и я). Те са едно от най-скъпите завещания, оставени на партията и народа от Георги Димитров, от хилядите герои, паднали в борбата за свобода и социализъм. Съюзът между България и Съветския съюз — символ на нашата свобода и независимост и комунистическо бъдеще — ще бъде пазен от днешните и идните български поколения като най-скъпо наше завоевание (Р ъ к о п л я с к а н и я).

Неотдавнашното приятелско посещение на генералния секретар на ЦК на КПСС другаря Леонид Брежнев в нашата страна, водените дружески разговори са още една проява на братството и единството между Българската комунистическа партия и Комунистическата партия на Съветския съюз (Б у р н и р ъ к о п л я с к а н и я).

Бих искал от трибуната на конгреса още веднъж да изразя дълбоката благодарност за изказаната ни от

Съветския съюз всестранна помощ, за вниманието и отзивчивостта, които Централният комитет на КПСС и съветското правителство проявяват за решаване проблемите на нашата страна...

Успешно се развиват икономическите връзки и сътрудничество на Народна република България със страните от социалистическата общност (Р ъ к о п л я с к а н и я).

Стокообменът ни с европейските социалистически страни нараства ежегодно. Все повече се разширява и задълбочава научно-техническото ни сътрудничество. Развива се специализацията и кооперирането на промишленото производство. Изникват нови форми на сътрудничество — смесените българо-унгарски предприятия „Интрансмаш“ и „Агромаш“, проектираната заедно със Социалистическа република Румъния електроцентрала „Сомовит-Ислас“ и др.

Народна република България е готова да развива и разширява търговията и икономическите си връзки и с Народна република Албания.

Със съжаление трябва да отбележим, че не по наша вина стопанските ни отношения с Китайската народна република през последните години не се развиват нормално.

Централният комитет смята за висш интернационален дълг на нашата партия да работи, както и досега, за укрепване и разширяване на взаимопомощта и всестранното политическо, икономическо, културно и военно сътрудничество между социалистическите страни. Това е в интерес на всички народи от социалистическата общност, в интерес на народите в целия свят, в интерес на мира и социализма (Р ъ к о п л я с к а н и я).

Българските комунисти, както и комунистите от другите социалистически страни, знаят, че с историческата победа над капитализма, която те са извоювали, още не е постигната пълната победа над стария строй, че от непрекъснато увеличаващата се икономическа мощ и научно-техническо и културно развитие на световната социалистическа система зависи в най-голяма степен изходът от борбата с капитализма и империализма в световен мащаб. Затова ние ще отдаваме и занаяпред сили и енергия в общото дело на социалистическото строителство, за укрепване на социалистическата общ-

ност като несъкрушима крепост на мира и социалния прогрес, на борбата на народите срещу капитализма и империализма (Продължителни ръкопляскания)...

4. За единство и сплотеност на международното комунистическо и работническо движение

Другари,

Решаващият фактор за сплотяване и единодействие на всички световни революционни сили, за успешната им по-нататъшна борба е единството на международното комунистическо и работническо движение.

Нашето велико революционно движение непрекъснато расте и крепне във всички краища на земното кълбо. Могъщите идеи на марксизма-ленинизма проникват дълбоко в умовете и сърцата на широките народни маси. Стотици милиони трудещи се се сплотяват под червеното знаме на комунистическите партии. Близо петдесет милиона комунисти вървят в предните редици на борбата на народите против империализма, реакцията и войната, за мир, демокрация, национална независимост и социализъм, борят се самоотвержено за интересите на работническата класа, на трудещите се, за щастието и прогреса на човечеството (Ръкопляскания). Нито заплахи и гонения, нито затвори и разстрели, нищо не е в състояние да загаси пламъка на великите комунистически идеи, да спре победния марш на световната армия на комунистите.

Ние, българските комунисти, се гордеем, че сме част от тази велика армия, вдъхновявана от безсмъртното учение на Маркса, Енгелса, Ленина, на което винаги сме били, сме и ще бъдем непоколебимо верни (Бурни ръкопляскания).

През последните години, както знаете, другари, в световното комунистическо движение се появиха сериозни трудности, които, за съжаление, и досега не са преодоленни. Те отслабват неговата активност и боеспособност, внасят колебание и дезориентират и другите революционни сили. От разногласията в международното комунистическо движение извличат полза само класовите врагове, само силите на империализма и световната реакция. Доказателство за това е и

престъпната агресия на САЩ във Виетнам. Всеки, който трезво оценява събитията в тази част на света, не може да не види, че разногласията поощряват агресивните действия на САЩ. За съжаление, ръководителите на Китайската комунистическа партия и на Китайската народна република отхвърлят всички предложения на КПСС и другите братски партии за съвместни действия в защита на Демократична република Виетнам, на свободата и независимостта на целия виетнамски народ. Със своя отказ за дружни действия, с разколническата си дейност, с нападките срещу КПСС и Съветския съюз, срещу други братски партии и социалистически страни китайското ръководство поема тежка отговорност пред международното революционно движение, пред историята. Да се внася разкол в международното комунистическо движение особено в момент, когато американските империалисти разширяват агресията във Виетнам, засилват своите атаки срещу революционните сили — това обективно означава да се оказва услуга на империализма, на световната реакция. Пред лицето на общия враг и в името на нашия велик идеал нужно е да се предприемат решителни действия за възстановяване и укрепване сплотеността и единството на международното комунистическо и работническо движение.

Българската комунистическа партия цени високо последователната и принципна дейност на ръководството на КПСС за превъзможване на разногласията, за укрепване единството на братските партии върху основата на марксизма-ленинизма и пролетарския интернационализъм. Ние високо ценим усилията, които всички братски партии полагат в тази насока.

Съзнавайки своя интернационален дълг, и нашата партия, която е една от най-старите марксистки партии в международното комунистическо движение, дава и ще дава своя принос в общите усилия за сплотяване на международния революционен фронт.

В периода след Осмия конгрес Централният комитет на БКП още повече разшири връзките си с комунистическите и работническите партии, с демократичните организации и националноосвободителните движения в много страни.

През последните две години в Централния комитет:

на партията се състояха множество срещи и другарски разговори с делегации на братски партии, на демократични организации и националноосвободителни движения. Тези срещи се оказаха полезна форма за взаимно опознаване, за обмяна на опит, за сближаване позициите по най-важните проблеми на световното развитие.

Централният комитет на партията смята, че все повече назряват условия да се свика международно съвещание на комунистическите и работническите партии. То е изпитана форма за осигуряване с общи усилия единството на световното комунистическо и работническо движение. От друга страна, изминаха шест години от последното международно комунистическо съвещание. През тези години в света станаха важни събития и съществени изменения. Това също изисква да се свика международно съвещание, на което братските партии колективно, в другарска форма, да разгледат новите проблеми, които животът поставя, да изработят с дружни усилия единни позиции по актуалните задачи и в борбата за общите цели на комунистическото движение.

Българските комунисти се ръководят от разбирането, че борбата за единство на комунистическото движение е интернационален дълг на всички комунистически партии. То може да се укрепва върху основата на марксизма-ленинизма, като се води последователна борба против догматизма и ревизионизма, против всякакви отстъпления от теорията и принципите на нашето движение, от нашия велик комунистически идеал. Укрепването на нашето единство изисква сега да се разобличава и да се води борба против съвременния догматизъм, който по същество е национализъм и авантюризъм в комунистическото движение и в международните отношения.

Българската комунистическа партия ще се ръководи и занапред от генералната линия на международното комунистическо движение, изработена от московските съвещания през 1957 и 1960 година (р ъ к о п л я с к а н и я); ще укрепва и развива своите връзки с братските марксистко-ленински партии; ще работи за задълбочаване на дружбата и сътрудничеството на българския народ с всички народи в света (Б у р н и р ъ к о п л я с к а н и я).

II. ВЪТРЕШНОТО ПОЛОЖЕНИЕ НА СТРАНАТА И ЗАДАЧИТЕ НА ПАРТИЯТА ЗА ПО-НАТАТЪШНОТО РАЗВИТИЕ НА СОЦИАЛИСТИЧЕСКОТО ОБЩЕСТВО

Другарки и другари,

Преминавам към разглеждане на вътрешното положение на страната.

Дейността на партията и Централния комитет в стопанското, държавното и културното строителство през отчетния период беше насочена към изпълнение решенията на Осмия конгрес в тези области, към по-нататъшно развитие на материално-техническата база на социализма и укрепване на социалистическите обществени отношения. Централният комитет със задоволство може да докладва, че основните стопански и вътрешно-политически цели и задачи, които стояха пред партията и народа през миналите четири години, са осъществени.

Четвъртият петгодишен план за развитие на страната е изпълнен. Направена е нова крачка в изграждането на материално-техническата база на социализма. Днес нашето социалистическо общество се намира на по-висока степен в своето развитие. Направена е широка крачка по пътя на социализма (Р ъ к о п л я с к а н и я).

Ето някои по-характерни данни за постиженията, на нашата социалистическа икономика.

През периода 1961—1965 г. общественият продукт нарасна с 51 на сто (или средногодишно с 8,6 на сто), а националният доход — с 38 на сто (или средногодишно със 7 на сто). България се нарежда между страните с най-бързи темпове на икономическо развитие и, което е твърде важно, те се характеризират с подчертана устойчивост. Абсолютната сума на националния доход, която се пада на едно лице, нарасна от 571 лв. през 1960 г. на 809 лева през 1965 година.

Бързото увеличение на националния доход позволи капиталните вложения през петилетката да възлязат на 7,5 милиарда лева, като 86 на сто от тях бяха насочени към сферата на материалното производство.

През четвъртата петилетка темповете, с които растяха основните фондове, бяха по-високи в сравнение с предшестващите петилетки. Докато през втората пе-

тилетка те се увеличаваха средногодишно с 6,2 на сто и през третата петилетка с 6,9 на сто, то през четвъртата петилетка нарастваха с 8,3 на сто. При това на един процент увеличение през четвъртата петилетка отговарят 146 млн. лева срещу съответно 86 и 110 млн. лв. през втората и третата петилетка. Радостно е да се отбележи, че в промишлеността през годините на четвъртата петилетка Народна република България изгради повече производствени фондове, отколкото са били действащите през 1960 година фондове, създадени за около 75 години след освобождението на страната.

	О т ч е т		1965 г. в % към 1960 г.	Средно- годишен темп
	1960 г.	1965 г.		
Промислена продукция млн. лв.	4928	8581	174	11,7
Селскостопанска продукция млн. лв.	2596	2.66	117	3,2
Превозени товари от транспорта млн. т	169	345	204	15,3
Капитални вложения млн. лв.	1182	1793	152	8,7
Стокооборот на дребно млн. лв.	2410	3417	142	7,2
Външен стокообмен млн. лв.	1408	2773	197	14,5

Изминалият период се характеризира не само с бурен количествен растеж на общественото производство, но и с прогресивни структурни изменения. По-бързо расте онази част от съвкупния обществен продукт и национален доход на страната, която се създава в най-прогресивните отрасли на производството. Високите темпове на развитие на такива отрасли на промишлеността като машиностроенето, химията, енергетиката и др. свидетелствуват за все по-голямо засилване на индустриалния облик на нашето народно стопанство.

Относителният дял на продукцията на основните отрасли на тежката промишленост (производството на електроенергия и топлоенергия, топливна промишленост, черна металургия, цветна металургия, машино-

строене, химия) в общия обем на планираното промишлено производство нарасна от 27,7 на сто през 1960 г. на 35,8 на сто през 1965 г. Относителният дял на продукцията само на машиностроенето в общата промишлена продукция от 12,4 на сто през 1960 г. се увеличи на 16,5 на сто през 1965 година. Около два пъти и над два пъти нарасна през петилетката производството на електроенергия (от 4 млрд. и 657 млн. киловатчаса — на 10 млрд. и 244 млн. киловатчаса на цветни и черни метали, електрокари и електродвигатели, акумулатори, металорежещи и други машини, азотни торове, сода каустик, целулоза, хартия и др. Усвоено бе и започна производството на трактори, самоходни шасита, редица изделия на електрониката и приборостроенето и други нови съвременни машини. Естествено това има голямо значение не само за задоволяване нуждите на страната, но и разкрива възможности за по-широко и резултатно участие в международното разделение на труда. Създават се благоприятни условия да се разширява общественото производство, по-рационално да се използват националните материални и трудови ресурси, да се увеличават доходите на населението.

Развитието на основните промишлени отрасли даде възможност не само да се увеличи външният стокообмен, но и чувствително да се подобри структурата на износа. Относителният дял на машиностроителната продукция в нашия износ нарасна от 13,9 на сто през 1960 година на 26,2 на сто през 1965 год., а общо на промишлената продукция от неселскостопански произход — от 25,1 на сто на 39,1 на сто. В същото време относителният дял на непреработените селскостопански продукти в нашия износ се намали от 15,6 на сто на 12,4 на сто.

Осъществявайки линията, утвърдена от Осмия конгрес, едновременно с изграждането на материално-техническата база на промишлеността бяха положени големи усилия за разширяване материално-техническата база на селското стопанство, за увеличаване и поевтиняване на селскостопанската продукция.

Развитието на производителните сили през четвъртата петилетка се характеризира и с ускорена техническа реконструкция, с по-широко внедряване постиженията на науката и техниката в народното стопанство.

Подемът на икономиката и повишаването на нейната ефективност се отразиха благоприятно върху финансите на страната, които чувствително укрепнаха. Нараснаха значително приходите на бюджета. Още повече се затвърди стабилността на лева.

Значителна работа беше извършена и за усъвършенстване на социалистическите обществени отношения, за укрепване на социалистическия строй, за увеличаване на общественото богатство и доходите на трудещите се, за развитие на образованието, науката, изкуството и културата.

Постиженията в социалистическото строителство още веднаж потвърждават градивния характер на социалистическия строй, силата и жизнеспособността на марксистко-ленинското учение, умението на партията и нейния Централен комитет творчески да разработват и прилагат нашата теория в конкретните условия на страната.

Партията и народът имат пълно основание да се гордеят с пътя, изминат през годините от Осмия до Деветия партиен конгрес (Бурни ръкопляскания)...

7. За по-нататъшно развитие на социалистическите обществени отношения

Отчетният период се характеризира не само с бързо развитие на производителните сили, но и със съответни изменения както в производствените, така и в политическите, идеологическите и другите обществени отношения. В своята цялост те водят до по-пълно разгръщане същността на социалистическия строй, до по-нататъшно разкриване и използване на неговите възможности.

Създаването на по-зрели социалистически *производствени отношения* е едно от най-съществените изменения в обществените отношения през този период. Значително укрепна и се разви обществената собственост върху средствата за производство, повиши се степента на обобществяване на производството. Създаването на държавни стопански обединения, уедряването на трудовокооперативните земеделски стопанства и обединяването на държавните земеделски стопанства са важна

проява на този процес. Във всички сфери на материалното производство сега преобладават едри и високо механизирани държавни и кооперативни предприятия. Усъвършенствуват се социалистическият начин на разпределение и свързаните с него отношения. Разпределението на доходите и заплащането на труда все повече се поставят в зависимост от крайните резултати на стопанската дейност на предприятията. Измененията, които новата система внася в съотношението между централизма и демократизма, значителното разширяване на правата на предприятията и трудовите колективи, по-последователното приложение на социалистическия принцип на разпределение и пр. засилват стимулите и мотивите към общественополезен труд, повишават активността, ролята и значението на трудещите се в производството и неговото управление. Всичко това води до по-нататъшно усъвършенствуване на социалистическите производствени отношения. От своя страна тези изменения са благоприятна база за усъвършенствуване на цялата съвкупност от надстроечни обществени отношения.

Важни изменения настъпиха през отчетния период и в *социално-класовата структура* на нашето общество. Броят на работниците, селяните-кооператори и интеллигенцията, тяхното образование и разпределение в главните отрасли продължи да се изменя. . .

За 5 години броят на работниците — главната сила на нашето общество, нарасна от 1 166 000 на 1 532 000 души. Повишава се тяхното образование и квалификация, тяхната обща и техническа култура. Показателен е фактът, че тия изменения се извършват преди всичко сред работниците, заети в решаващите области на материалното производство — машиностроене, металургия, химия, енергетика и др. Това изразява усъвършенствуването на вътрешната структура на работническата класа у нас.

Непрекъснато се повишават и укрепват социалистическата съзнателност и морал, променя се психологията на класата на селяните-кооператори — другата основна класа на социалистическото общество. Натрупват се нови черти в нейното съзнание и бит, които все повече я доближават до работническата класа. От друга страна, в редовете на тружениците на социализма на село

непрекъснато се вливат нови попълнения от млади квалифицирани кадри — агрономи, зоотехници, икономисти, механизатори, които са носители на техническия прогрес в селското стопанство. Настъпилите изменения в класата на селяните-кооператори са закономерен резултат от нашето икономическо развитие, по-специално от социалистическата индустриализация на страната и механизацията на селскостопанското производство.

Бързо расте и мощният отряд на народната интелигенция и особено на техническата интелигенция, повишава се нейната роля в развитието на социалистическия строй.

Количествените и качествените изменения в редовете на работническата класа, селяните-кооператори и народната интелигенция, общото повишаване на материалното и културното равнище на трудещите се издигат работническо-селския съюз на по-висока степен, укрепват единството между работниците и селяните и народната интелигенция.

Активно участвуват в строителството на социализма всички народностни групи у нас, давайки своя принос за умножаване богатствата и издигане мощта на социалистическата родина. В борбата за новия социалистически живот расте и крепне дружбата между всички хора на труда в нашата страна, без оглед на национален произход.

Вярна на марксизма-ленинизма и пролетарския интернационализъм, Българската комунистическа партия неотклонно провежда политика на пълно равноправие, уважение и зачитане на всички народностни групи в нашата страна, политика на изграждане щастието и благоденствието на трудещите се, на укрепване единството и братството между тях. Резултат на тази политика са големите успехи в икономическото, политическото и културното издигане на турското население и на останалите народностни групи.

Някогашното изостанало, потънало в невежество и религиозен фанатизъм турско население все по-уверено работи като съзнателен строител на социализма. От средите на това население израсна 80-хилядна армия от работници — част от героичната работническа класа. Кооператорите турци са активни строители и радатели на кооперативния строй в село. Рязко се подобри ма-

териалното положение на трудещите се турци. Настъпиха дълбоки, революционни изменения в техния бит и култура. Селата с компактно турско население бързо се обновяват, превръщат се в цветущи социалистически селища с електрическо осветление и обилна вода, със здравни, културни и други обществени сгради. Около 90 на сто от това население живее с нови, съвременни жилища. В буржоазна България 98 на сто от турците бяха неграмотни. Днес всички деца на турското население получават задължително основно образование, а в средните училища, техникумите и висшите учебни заведения се учат над 17 000 младежи и девойки. У нас 14 000 учители, инженери, агрономи, лекари, акушерки, журналисти, писатели, поети, режисьори, артисти, научни работници и други специалисти са турци и туркини, които се трудят в различните сектори на народното стопанство и в областта на културата. Многобройни дейци от турски произход отдават своите сили и знания, енергично работят в централните и местните органи на партията, държавата и обществените организации. Над 4 500 турци, от които 1 300 туркини, са избрани в различните изборни органи на държавата.

Партията и в бъдеще ще продължава да укрепва дружбата между всички труженици на социализма у нас.

Другари,

Важно място в икономическото и политическото развитие на страната, в усъвършенствуване на социалистическите обществени отношения и в засилване на народното единение заема Българският земеделски народен съюз.

Ние високо ценим дейността на Българския земеделски народен съюз, неговата роля и значение като наш верен съюзник в общата борба за социализъм и мир. Участието на сдружените земеделци в изграждането на социализма, в развитието на кооперативния строй на село, в борбата за увеличаване добивите от растениевъдството и за продуктивно животновъдство е достоен принос за възхода на родината ни. Ние високо ценим връзките на БЗНС с аграрни и други демократични движения и организации в различни страни, които спомагат да се издига международният авторитет на Народна република България. Няма съмнение, че и занапред Българският земеделски народен съюз ще

влага всички сили за по-нататъшно изграждане на социализма, за укрепване съюза между работниците и селяните, за гранитното единство на целия народ около политиката на партията (Р ъ к о п л я с к а н и я).

Позволете от ваше име, от името на цялата партия да приветствувам най-сърдечно нашите братя по труд и борба — сдружените земеделци, ръководството на Българския земеделски народен съюз начело с другаря Георги Трайков, които и в дни на изпитания, и в дни на мирно строителство на нозия живот вървят и, уверени сме, ще вървят заедно с нас за народно добруване, за народно щастие (Б у р н и р ъ к о п л я с к а н и я).

Другари,

Друга линия в изменението на социалистическите обществени отношения в нашата страна е *по-нататъшното извършенствуване на социалистическата държава, разширяването на социалистическата демокрация.*

Нашата социалистическа държава е в процес на постепенен и последователен развитие. Растат ролята и значението на нейната стопанско-организаторска и културно-възпитателна функция. Социалистическата държава все по-подчертано се развива не само като политическа организация, но и като организация за стопанисване и увеличаване на общонародната собственост.

Държавната власт и правото се превръщат във все по-пълни и точни изразители на волята на трудещите се, на народа. Дълбоките социално-класови изменения дават възможност още по-широко да се демократизират политическият и стопанският живот, по-активно и непосредствено да участвуват трудещите се в управлението на производството и пр.

Новата система на ръководство, издигайки ролята на работниците, кооператорите и служителите и на техните колективи в изработването на стопанските планове, в ръководството и контрола на производството, в развитието на техническия прогрес и упраздението на народното стопанство, спомага също за по-нататъшно разгръщане на социалистическия демократизъм във всички области на живота.

Развитието на социалистическата демокрация намира ярък израз преди всичко в дейността на Народното събрание, както и в дейността на народните съвети,

които все повече съчетават в себе си чертите на държавни и обществени организации.

През отчетния период се подобри дейността и се повиши ролята на Народното събрание като върховен представител и единствен законодателен орган на народната власт. И занапред всички по-важни въпроси от вътрешната и външната политика на страната трябва да се поставят на разглеждане пред Народното събрание. Следва също така да се засили парламентарният контрол върху работата на централните органи, народните съвети и държавния апарат.

Назряла е необходимостта да се разшири кръгът на органите, които имат право на законодателна инициатива. Такава инициатива трябва да се предостави освен на правителството, още и на постоянните комисии на Народното събрание, Върховния съд и Главната прокуратура на Народна република България. Следва да се обсъди въпросът за предоставяне законодателна инициатива и на централните ръководства на някои обществени организации, като профсъюзите, Отечествения фронт, Комсомола, творческите съюзи и др.

Задачите, които стоят за разрешаване, изискват да се усъвършенствуват организацията и дейността на държавния апарат, да се поставят изцяло на научни основи. Новата система на ръководство внася съществени промени във формите, стила и методите на работа на държавните органи, но не намалява тяхната роля, засилва отговорността им за осъществяване икономическата политика на партията.

Новата система на ръководство създава благоприятни условия за развитие и укрепване на народните съвети като пълнокръвни местни органи на държавната власт и народното самоуправление, за засилване на тяхната роля и влияние в държавния, стопанския и културния живот на страната.

В дейността на народните съвети се съчетават принципите на отрасловото и териториалното ръководство. Това определя тяхното важно място за съгласуване общодържавните и местните интереси; при комплексно планиране на икономиката в окръзите; в координиране работата на предприятията, организациите и учрежденията, намиращи се на тяхна територия; за най-целесъобразно използване на трудовите ресурси; за най-стро-

го спазване на социалистическата законност, на държавната, плановата и финансовата дисциплина. Значително нараства тяхната роля и в контрола върху качеството на стоките, и в определяне цените от страна на стопанските органи на тяхната територия.

По-добре трябва да се реши въпросът за компетенциите и разпределението на задачите между общинските и окръжните народни съвети. В ръцете на общинските народни съвети като местни, най-близки до народа органи на държавната власт следва да се съсредоточи решаването на въпросите, свързани с всекидневните битови, културни и други нужди на населението. Правилно е да им се предостави по-широка стопанска и финансова самостоятелност, за да имат икономически възможности, да решават тези въпроси и да носят съответна отговорност.

Окръжните народни съвети имат преди всичко ръководни координиращи и контролни задачи. Те трябва да се занимават главно с проблемите, свързани с развитието на окръзите, да осигуряват изпълнението на задачите от окръжен характер и да упражняват оперативно ръководство върху общинските народни съвети.

За да се засили материалната заинтересованост на народните съвети и да се увеличи възможността да разгръщат по-широки инициативи от комунално-битов характер, следва да се обсъди въпросът за предприятията и стопанските организации на тяхна територия, независимо от подчинението им, да правят по-големи отчисления от своите доходи за местните бюджети.

Необходимо е да се установи стройна система във взаимоотношенията между централните отраслови органи и народните съвети; да се преразгледа режимът на двойното подчинение на различните отдели и управления в народните съвети, като се ликвидират ненужният централизъм и дублиране.

По-нататъшното развитие на социалистическата демокрация е свързано и с разширяване правата и свободите на гражданите, със засилването на икономическите, политическите и правните гаранции за тяхното осъществяване. А това означава, че социалистическият правов ред трябва непрекъснато да се усъвършенствува, като по-ефикасно се пресичат всякакви опити за ог-

раничаване и посегателство върху правата и свободите на гражданите.

Голямо значение за по-нататъшното развитие на социалистическите обществени отношения има *усъвършенствването на правната надстройка и укрепването на социалистическата законност.*

Законите в нашето социалистическо общество защитават интересите и изразяват волята на целия народ. За да могат те да обслужват най-пълно задачите на социалистическото строителство съобразно с етапите на общественото развитие, партията полага грижи за усъвършенствване на законодателството.

Действието на новата система поставя нови проблеми, които следва да бъдат правно урегулирани, за да се получи максимална ефективност от нейното приложение. Това налага да се прегледа, преустрои и обнови цялото ни законодателство, да се приведе то в съответствие с изискванията на новата система на ръководство.

Правните институции и норми по въпросите на държавната и кооперативната собственост, държавните предприятия и кооперативните организации, договорите между различни предприятия, колективните и индивидуалните трудови договори, ценообразуването, кредитирането, данъчните плащания и пр. трябва да служат за непрекъснато повишаване ефективността на ръководството на народното стопанство. Те трябва да създават най-благоприятни условия за внедряване на научно-техническия прогрес в производството, за по-нататъшно укрепване на стопанската сметка и самоиздръжката, за засилване на трудовата дисциплина и по-активно участие на трудовите колективи в управлението на производството.

Отчитайки тази назряла необходимост, пленумът на Централния комитет на партията от април тази година при утвърждаване основните положения на новата система на ръководство на народното стопанство набеляза новите кодекси и закони, които трябва да бъдат изработени.

Преустройството и обнозяването на социалистическото ни законодателство трябва да съдейства кодексите и законите да се превърнат в основна форма на правно регулиране на социалистическите обществени отношения у нас. Правното уреждане на основните въ-

проси на държавната политика да става изцяло със закони, а не с укази, постановления и др.

Издигането на кодексите и законите до положение на основни източници на право се налага и от необходимостта окончателно да се преодолее неоправданата многобройност, разпокъсаност и многостепенност в правното регулиране. Така ще се укрепва още по-чече социалистическата законност, ще расте правното съзнание на трудещите се и убедеността им в справедливостта на нашия обществен строй.

Във връзка с дълбоките прогресивни изменения, настъпили във всички области на живота у нас, необходимо е да се реши задачата — да изработим нова конституция на Народна република България. Новата конституция трябва да затвърди големите успехи на нашия народ в строителството на социализма, да отрази изменилите се обществени отношения, достиженията в развитието на социалистическата демокрация и да създаде правна основа за развитието на страната ни по пътя към комунизма.

Укрепването на социалистическата законност изисква да се подобрява и усъвършенствува непрестанно дейността на органите на прокуратурата, народната милиция, съда и арбитража, да се издига тяхната роля в борбата с престъпността и правонарушенията, да се засилва прокурорският надзор за строго и неотклонно спазване на законите. Органите на Комитета за държавна сигурност трябва и занапред да водят още по-умело и по-успешно борбата за разкриване, разобличаване и пресичане вражеската дейност на империалистическите разузнавания и тяхната агентура.

В борбата за законност и защита на правата и законните интереси на гражданите следва да участвуват активно всички държавни и стопански органи и организации, ведомства, народни съвети, ръководните дейци от предприятията, учрежденията и организациите, нужно е още повече да се разширява участието на обществените организации, другарските съдилища, доброволните отряди и комисии за борба с противообществените прояви в предотвратяване на престъпленията и закононарушенията, в опазване и укрепване на обществения ред.

Като се вземат предвид засилените се агресивни дей-

ствия и провокации на империализма начело със САЩ, особено важна задача на партията и социалистическата държава е грижата непрекъснато да се укрепва и повишава отбранителната мощ на Народна република България. Ние винаги сме полагали и ще полагаме особени грижи да се повишава още повече военната и политическата подготовка на командирите и бойците от народната ни армия и да се снабдява с най-модерна бойна техника и въоръжение. Уверени сме, че нашата армия, която е неразделна част от народа, при нужда, заедно с могъщите въоръжени сили на Съветския съюз и армиите на другите страни — участнички във Варшавския пакт, с чест ще изпълни своя свещен патриотичен дълг — да защити родината и социалистическите завоевания, да даде своя принос в решителното смазване на всеки агресор (Бурни ръкопляскалия).

*Брошура, С 1965 г., с. 6—12, 17—41,
91—101, 104—113.*

Из „РЕЗОЛЮЦИЯ НА ДЕВЕТИЯ КОНГРЕС
НА БЪЛГАРСКАТА КОМУНИСТИЧЕСКА ПАРТИЯ
ПО ОТЧЕТА НА ЦЕНТРАЛНИЯ КОМИТЕТ НА
ПАРТИЯТА, ИЗНЕСЕН ОТ ПЪРВИЯ СЕКРЕТАР
НА ЦК НА БКП др. ТОДОР ЖИВКОВ“⁵¹

приета единодушно на 18 ноември 1966 година

Деветият конгрес на Българската комунистическа партия, след като обстойно обсъди отчета на Централния комитет, изнесен от първия секретар на ЦК на БКП др. Тодор Живков, *изразява единодушно съгласие с оценките, изводите и поставените в доклада задачи.*

Конгресът високо оценява плодотворната работа, извършена от Централния комитет на партията за изпълнение на поставените от Осмия партиен конгрес задачи, и единодушно одобрява политическата линия и практическата дейност на ЦК в периода между Осмия и Деветия конгрес на БКП.

Цялата дейност на Централния комитет на партията, на партийните органи и организации през отчетния период се характеризира с идейна насоченост, инициативност и деловитост за осъществяване линията на Априлския пленум (1956 г.) и на решенията на Осмия партиен конгрес.

Априлската линия победи във всички сфери на живота, тя доказва на практика своята принципиална правота, жизнеспособност и плодотворност.

Конгресът преценява, че основните стопански и политически задачи, които стояха пред партията и народа през отчетния период, са решени успешно. В резултат на това нашата страна постигна огромни успехи в своето стопанско и културно развитие, укрепна нейният международен авторитет, все по-нерушимо става идейно-политическото единство на трудещите се около партията и народното правителство.

Големите постижения на българския народ в строителството на социализма, дълбоките промени в усъвършенствуването на обществените отношения и във възпитанието на новия човек отново ярко потвърждават правилността на партийната линия в строителството на социализма, отново доказват силата на марксистко-ленинското учение, което БКП прилага творчески в условията на нашата страна.

I

Външнополитическата дейност на Централния комитет на партията и на правителството на Народна република България в годините след Осмия конгрес се характеризира с голяма активност и значителни резултати. В съответствие с принципите на марксизма-ленинизма и пролетарския интернационализъм дейността на партията и правителството на международното поприще се осъществява в обстановка на по-нататъшно развитие и укрепване на световната социалистическа система, на нейната икономическа, политическа, научно-техническа и военна мощ.

I. През изтеклия период световната социалистическа система укрепва още повече, повиши се нейният международен авторитет, нарасна влиянието ѝ върху съдбините на човечеството.

Важен източник за мощта и притегателната сила на световната социалистическа система е всестранното сътрудничество между социалистическите страни и особено сътрудничеството в областта на икономиката и на взаимната отбрана. Това сътрудничество се развива върху основата на социалистическия интернационализъм и се характеризира с отношения на братска дружба, взаимно уважение и взаимна помощ.

Решаващ фактор за непрекъснатото развитие и укрепване на световната социалистическа система, за увеличаване на нейното влияние и притегателна сила е могъщата икономика на Съветския съюз, неговият научно-технически и културен възход.

Българската комунистическа партия и правителството следват неотклонно линията на укрепване дружбата и разширяване сътрудничеството на Народна република България с всички социалистически страни.

Икономическото и научно-техническото сътрудничество със Съветския съюз, братската помощ, която той постоянно ни оказва за по-бързото решаване на основните задачи на социалистическата индустриализация и подема на селското стопанство, за цялостното ни развитие — има особено голямо значение за нашата страна. Братската дружба и сътрудничество на Народна република България със Съветския съюз сега преминава на нов, по-висок етап на развитие. Този етап се характеризира с по-нататъшното сближение и свързване на нашата икономика и култура с икономиката и културата на СССР.

Дружбата и единството между Народна република България и Съветския съюз са свети и нерушими. Те са най-скъп завет, оставен на партията и народа от Георги Димитров, от хилядите герои, паднали в борбата за свобода и социализъм. Съюзът между България и Съветския съюз — символ на нашата свобода, независимост и комунистическо бъдеще — ще бъде пазен от днешното и идните български поколения като най-скъпа наша национална светиня...

Ръководени от своя интернационален дълг, нашата партия и нашата държава през последните години оказват, според възможностите си, морално-политическа, икономическа и военна помощ на Демократична република Виетнам в борбата ѝ срещу варварската агресия на американските империалисти.

Българската комунистическа партия смята за свой висш интернационален дълг да укрепва и разширява, както и досега, взаимоотношенията и всестраниното сътрудничество между социалистическите страни.

Тя и занаят ще отлава всичките си сили и енергия, целия си революционен опит и знанията си в общото дело за осъществяване на грандиозните мирни задачи на социалистическото строителство, за превръщане на социалистическата общност в несъкрушима крепост на мира и социалния прогрес.

2. Световната капиталистическа система продължава да се развива в условията на по-нататъшно задълбочаване на общата криза на капитализма, на изостряне на неговите вътрешни противоречия. Умножават се проявите на нестабилност в капиталистическата икономика. Задълбочават се разногласията между партньо-

рите в Североатлантическия пакт и в другите икономически, политически и военни обединения на капиталистическите страни.

Капитализмът търси отдушник чрез засилване на експлоатацията и ново настъпление срещу интересите на работническата класа. В много капиталистически страни се замразяват работните заплати, увеличават се цените на стоките за масово потребление, постоянно расте данъчното бремене. Реакционните буржоазни режими подлагат на жестоки гонения организациите на революционния пролетариат, изпращат в затворите ръководни техни дейци. Едновременно с настъплението срещу работническото движение империалистическите сили прибъгват и към антиреволюционни държавни преврати, отнемат демократични права и завоевания на трудещите се.

Империализмът, главно северноамериканският, все повече действа като международен душител на националната икономика на развиващите се страни и на по-слабите капиталистически държави.

Засилването на неравномерността в развитието и изострянето на противоречията в капиталистическия свят крият сериозна опасност за световния мир. Управляващите кръгове в империалистическите държави и преди всичко в САЩ бързо милитаризират цялата си икономика, следват линия на бясно въоръжаване, трупат опасен експлозивен материал в международните отношения. Открита заплаха за мира в Европа, за сигурността на европейските народи представлява сегашната политика на Съединените американски щати, същата политика, която в друг район на света — Югоизточна Азия — вече доведе до разпалване на агресивна война против виетнамския народ. Съединените щати се намесват във вътрешните работи на други държави, нарушават свещеното право на всеки народ сам да решава съдбата си, прибъгват до колониални репресии и въоръжена интервенция, организират заговори в различни страни на Азия, Африка и Латинска Америка, навсякъде подкрепят реакционните сили и продажните, ненавистните на народите режими.

Силите на революционното движение, народите от цял свят нито за момент не трябва да отслабват бди-

телността си. Опасността от световна термоядрена война още не може да се смята за избягната.

Ето защо Българската комунистическа партия счита за първостепенна задача на Народна република България, заедно с другите страни от социалистическата общност, непрестанно да засилва и усъвършенствува отбранителната си способност, да бъде в състояние достойно да изпълни своя дълг като член на Варшавския договор в защита на своята свобода, на мира и социализма.

Българските комунисти са дълбоко убедени, че обединените усилия на народите, на демократичните сили от всички страни, на световната прогресивна общественост и на първо място — обединените сили на народите на световната социалистическа система — са в състояние да респектират агресора, да осуетят неговите военноподпалвачески планове. Сплотяването на всички антиимпериалистически сили и движения в единен фронт за решителен отпор на империализма и реакцията, в защита на мира и демокрацията, на свободата и независимостта на народите е върховна повеля на нашето време.

3. Народна република България последователно осъществява и ще продължава да осъществява политиката на мирно съвместно съществуване с държавите от капиталистическия свят. През последните години се разшириха икономическите, културните и политическите връзки на НРБ с много западноевропейски страни. Съществуват реални възможности за по-нататъшно развитие на тези връзки. Голямо значение в този благоприятен процес има обстоятелството, че нашата социалистическа родина все по-бързо се превръща в развита промишлена страна, която я прави достоен търговски партньор.

Централният комитет на партията и правителството отделят голямо внимание на развитието на връзките и сътрудничеството между България и новоосвободилите се страни. Отношенията на НРБ с тези страни се изграждат върху основата на взаимно уважение и равноправие. . .

Положението на Балканите, укрепването и запазването на мира в този район на света са стояли в центъ-

ра на вниманието на ЦК на БКП и на народното правителство.

Българската комунистическа партия и правителството на Народна република България развиват икономическите и културните връзки с всички балкански страни върху основата на равноправието, взаимната изгода и ненамеса във вътрешните работи. . .

С цялата си международна дейност Народна република България активно съдействува да се намали международното напрежение, да се опазва световният мир, да се укрепва взаимното доверие между народите, да се решават спорните международни въпроси по мирен конструктивен път.

Народна република България участва активно в работата на ООН и другите международни организации. Тя ще продължава и занапред да дава според силите и възможностите си своя принос в борбата против агресивните действия на империалистите и техните опити за намеса във вътрешните работи на държавите.

Народна република България както досега, така и занапред ще върви рамо до рамо с великия Съветски съюз и другите социалистически страни в борбата за мир, национална независимост, демокрация и социализъм.

Днес, когато световната социалистическа система е главен фактор за разгръщане на революционния процес за защита на мира, националната независимост и свободата на народите при единство и сплотеност на революционните и антиимпериалистическите сили, е напълно възможно да бъдат обуздани привържениците на агресията и войната.

4. Решаващият фактор за сплотяването на всички революционни сили е единството на международното комунистическо и работническо движение. Конгресът гледа с тревога на трудностите и разногласията, които се появиха през последните няколко години в редовете на световното комунистическо движение и които принадлежат полза само за силите на световната реакция. Тези разногласия отслабват активността и боеспособността на световното комунистическо движение, внасят колебания и дезорганизируют и другите революционни сили в света.

Българската комунистическа партия цени високо

последователната и принципна дейност на ръководството на КПСС и на другите братски партии за възстановяване единството на международното комунистическо движение върху основата на марксизма-ленинизма и пролетарския интернационализъм.

Конгресът одобрява следваната от ЦК на БКП линия за укрепване единството на международното комунистическо движение и осъжда разколническата дейност на ръководството на Китайската комунистическа партия

Българските комунисти се ръководят от разбирането, че борбата за единство на комунистическото движение е интернационален дълг на всички комунистически партии.

Това единство може да се укрепва върху основата на марксизма-ленинизма, като се води последователна борба против всякакви отстъпления от теорията и принципите на нашето революционно движение. Укрепването на нашето единство изисква сега да се разобличава и да се води борба против съвременния догматизъм, който по същество е национализъм и авантюризъм в комунистическото движение и в международните отношения. Това единство изисква да се защитава чистотата на нашето революционно учение от всякакви леви и десни отклонения, да се защитава последователно чистотата на великия комунистически идеал.

Българската комунистическа партия смята, че все повече насрещат условия да се свика международно съвещание на комунистическите и работническите партии.

Конгресът заявява, че Българската комунистическа партия ще се ръководи и занапред в своите действия за сплотяване на световния комунистически фронт от генералната линия на международното комунистическо движение, изработена колективно на московските съвещания през 1957 и 1960 г. Тя ще укрепва и развива своите братски връзки с ленинската комунистическа партия на Съветския съюз, с всички братски марксистко-ленински партии в света, ще работи за укрепване дружбата и сътрудничеството на българския народ с всички народи в името на тържеството на мира и комунизма. . .

Конгресът констатира със задоволство, че в резултат на правилното ръководство на Централния комитет, благодарение на творческия труд и енергия на работническата класа, трудещите се селяни-кооператори и народната интелигенция четвъртият петгодишен план за развитие на страната е изпълнен. Направена е нова важна крачка напред в изграждането на материално-техническата база на социализма, в издигането на жизненото равнище на народа, развитието на науката и културата, в по-нататъшното укрепване на икономическата и отбранителната мощ на нашата родина.

Отчетният период се характеризира не само с бурен растеж на общественото производство, но и с дълбоки качествени изменения в народното стопанство. Бързо расте онази част от съвкупния обществен продукт и национален доход, която се създава в най-прогресивните отрасли на производството. Ускореното развитие на тези отрасли не само доведе до още по-пълно задоволяване на нуждите на страната, но разкри и големи възможности за по-широко и по-резултатно участие на Народна република България в международното разделение на труда.

Общият обем на промишлената продукция се увеличи със 74 на сто. Осъществява се набелязаната от Осмия конгрес на партията линия за развитие с предимство на енергетиката, химията, металургията и машиностроенето. Непрекъснато се увеличава производството на предмети за широко потребление.

Системните усилия да се използват постиженията на науката и техниката, да се организира на научна основа производството, доведоха до по-нататъшно увеличение производителността на труда, до подобряване качеството на изделията.

През годините на четвъртата петилетка селското стопанство постигна нови успехи. Разшири се и се укрепил неговата производствена база. Увеличиха се и се стабилизираха средните добиви от селскостопанските култури и средната продуктивност на животните. В развитието на селскостопанското производство настъпиха положителни структурни изменения. Засили се интензификацията на селското стопанство.

Постигна се по-голяма концентрация на капиталните вложения, продължи с известен успех индустриализацията на строителството. По-добре са използвани финансовите, материалните и трудовите източници.

През отчетния период с успех се извършваше техническата реконструкция на транспорта и съобщенията. Устойчивост и нарастващи темпове в развитието — такава е характерната черта на нашата социалистическа икономиката през отчетния период, която още един път показва нейните предимства пред капиталистическия начин на производство. Радостно е да се отбележи, че в промишлеността през годините на четвъртата петилетка НР България удвои производствените си фондове.

Подемът на икономиката и повишаването на нейната ефективност помогна за по-нататъшното укрепване на финансите на страната, за постоянно увеличаване стабилността на българския лев.

През отчетния период е постигнато по-нататъшно издигане жизненото и културното равнище на народа, увеличават се реалните доходи на населението, значително е разширена жилищната площ, постоянно расте потреблението на хранителните и промишлените стоки.

Нови успехи са постигнати в областта на образованието, науката и културата. Осъществено е задължително осмोकласно образование. Внесено е значително подобрение в структурата на училищата с оглед да се задоволят нуждите на производството от квалифицирани изпълнителски и среднотехнически кадри. Бележи подем висшето образование. Науката, изкуството и литературата все по-тясно се свързват с изискванията на живота.

Като отбелязва със задоволство, че през отчетния период, характерен за цялостното развитие на нашата страна, беше нейният всеобхватен подем, че резултатите от това развитие са най-доброто доказателство за правилността на изработената от Осмия партиен конгрес линия на по-нататъшно изграждане на социализма, конгресът обръща внимание и на някои недостатъци и слабости. В редица отрасли и предприятия не е решен задоволително въпросът за най-ефективно използване на производствените фондове, необосновано се забавя усвояването на някои нови производствени мощности и технологии. Забавено беше срочното изграждане и пус-

каше в действие на редица важни промишлени обекти. Постигнатото увеличение на производителността на труда в промишлеността не отговаря на действителните възможности особено там, където бе въведена нова високопроизводителна техника.

Не бяха използвани напълно и възможностите на нашето социалистическо селско стопанство. Налице са големи различия в получаваната обща продукция от единица площ при различните култури както в отделните стопанства, така и в цели окръзи.

Тези и други подобни отрицателни явления следва да се обяснят с редица обективни и субективни причини, които са свързани с нарастващите темпове и мащаби на развитието на нашата икономика, с някои недостатъци и слабости в управлението на народното стопанство, с непоследователно прилагане на икономическите методи на ръководство, непълно използване на материалните и моралните стимули, а също така със слабости и недостатъци при планирането.

Конгресът обаче намира, че не тези недостатъци и слабости, а постигнатите големи успехи са главното и характерно през отчетния период, че са създадени необходимите материални и социални предпоставки за по-нататъшно бързо развитие на производителните сили на страната, за по-голяма и постоянно нарастваща ефективност на цялата наша икономика.

1. Конгресът оценява високо инициативата на ЦК на партията да разработи основните положения на нова система на ръководство на народното стопанство и да ги постави на всенародно обсъждане. Конгресът одобрява напълно решенията на Централния комитет за въвеждане нова система на ръководство на народното стопанство, която засяга всички главни страни на обществения живот у нас, внася и ще внася дълбоки изменения както в икономическия базис, така и в надстройката на нашето общество.

Новата система създава условия и възможности за по-пълно разкриване и използване предимствата на социализма за още по-ускорено и ефективно развитие на материалното производство, за по-нататъшно повишаване благосъстоянието на народа.

Приложението на новата система на стопанско ръководство е една от важните задачи на партията и

държавата през следващите години. Затова конгресът кризовава партийните, държавните, стопанските, обществените органи и организации, научните институти и трудовите колективи последователно да прилагат в живота принципите на новата система, която е резултат от творческо осмисляне на многогодишния и разностранен опит на социалистическото строителство. Тази система изисква да се съчетава правилно централизираното ръководство с разширяване правата на държавните стопански обединения и предприятия, коренно да се подобрява планирането, като се използват максимално изискванията на икономическите закони на социализма, да се разширява стопанската самостоятелност и инициатива на производствените колективи, да се повишава материалната им заинтересованост и отговорност за резултатите от тяхната дейност.

Наред с това конгресът обръща внимание, че в условията на новата система ролята на моралните стимули не само не бива да отслабва, а постоянно да се увеличава. Необходимо е още повече да се работи за укрепване на трудовата дисциплина, за повишаване съзнанието на трудещите се, за оформяване правилно отношение към труда и социалистическата собственост.

Нужно е да продължи работата по изучаване и обобщаване резултатите от прилагането на новата система в различните отрасли на народното стопанство с цел да се използват всички възможности, които тя разкрива за по-ефективна стопанска дейност и с оглед на нейното постоянно усъвършенствуване.

2. Новият петгодишен план за развитие на страната през 1966—1970 г. е важен етап в борбата за по-нататъшното изграждане на материално-техническата база на социализма у нас.

Конгресът напълно одобрява разработената в отчетния доклад програма за нов подход към икономическото развитие на страната, който изисква да се поставя на преден план въпросът за решително издигане рентабилността и подобряване качеството на цялото материално производство.

Като одобрява основните цели, задачи и показатели на петия петгодишен план, изложени в отчетния доклад, конгресът със задоволство отбелязва голямата работа, извършена от ЦК по изработването на проек-

тодирективите. Директивите на петия петгодишен план са плод на колективната мисъл на партийното и държавното ръководство, съчетани с практическия опит на кадрите в различните сектори на стопанския и културния фронт. Те отразяват реалните възможности на нашата страна и нейните нужди през следващите пет години. Тяхното изпълнение ще придвижи напред всеотстранното развитие на Народна република България по пътя на социализма.

Конгресът определя за главна задача на петия петгодишен план *да продължи строителството на социалистическото общество в Народна република България чрез по-нататъшно изграждане на неговата материално-техническа база, усъвършенствуване на социалистическите обществени отношения, издигане социалистическата съзнателност на трудещите се и в резултат на това да се повишава жизненото равнище на народа.* Като се прилага последователно новата система на ръководство върху основата на широко използване постиженията на съвременната наука и техника, следва да се усъвършенствува отрасловата структура на народното стопанство, да се осъществява интензификация и модернизация на неговите отрасли, да се повишава производителността на труда и ефективността на икономиката, с цел да се постигне по-добро задоволяване на материалните и културните потребности на народа.

3. Конгресът смята, че и в бъдеще в центъра на вниманието на Централния комитет и на правителството следва да стои задачата за ускорена индустриализация на страната, като се дава преимущество в развитието на тежката промишленост, и на тази основа бързо да се развиват и отраслите, произвеждащи предмети за потребление.

Голямо внимание и усилия са необходими от страна на партийните, държавните и обществените органи и организации за постоянното увеличаване ефективността в използването на основните производствени фондове. Новите заводи, предприятия и технологични линии да се изграждат на съвременно научно-техническо равнище, срочно да се въвеждат в действие, а новите производства бързо да се усвояват и да дават максимален икономически ефект.

Конгресът определя през петата петилетка да се осъществява:

— увеличаване на националния доход в сравнение с преходния период с около 50 на сто и по-нататъшно нарастване на реалните доходи на населението от градовете и селата;

— ускорено развитие на промишлеността и главно на онези нейни отрасли, които имат най-голямо значение за по-нататъшното изграждане на материално-техническата база на социализма — електроенергетиката, металургията, химическата промишленост и особено машиностроенето. Трябва да продължат усилията за разширяване и модернизиране на леката и хранително-вкусовата промишленост, да се създадат необходимите резерви от мощности, складове и хладилно стопанство, да се осигури най-рационално използване продукцията на селското стопанство и производството на повече, по-качествени и разнообразни стоки за широко потребление;

— значително увеличаване на продукцията от селското стопанство;

— ускорено прилагане постиженията на прогресивната наука и техника във всички отрасли на производството;

— увеличаване на капиталните вложения в сравнение с отчетния период, като се провежда твърдо линия за най-правилното им разпределение и ефективно използване; разширяване и подобряване на материално-техническата база на проектирането и строителството с оглед да се осигурят необходимите съвременни конструкции и материали, да се повишава индустриализацията и механизацията, да се съкращават сроковете за пускане в действие на строящите се обекти, да се повишава качеството на строително-монтажните работи и да се поевтинява строителството;

— по-нататъшно модернизирание и издигане на техническото равнище на транспорта и съобщенията;

— по-нататъшно рационално разпределение на производителните сили на територията на страната, като се съчетава задачата за подем на по-слабоиндустриализираните райони, с изискването за най-висока икономическа ефективност на капиталовложенията;

— концентрация, специализация и коопериране в

промишленото и селскостопанското производство върху основата на научния икономически анализ и съобразно конкретните условия на нашата икономика нуждите на вътрешния и на международния пазар;

— разширяване на материално-суровинната база чрез по-нататъшно разкриване на подземните богатства на страната и подобряване на геологопроучвателните работи;

— още по-строг режим на икономии от суровини и материали, строго съблюдаване на плановата, финансовата, трудовата и щатната дисциплина;

— по-нататъшно укрепване на всестраничното икономическо и научно-техническо сътрудничество със страните-членки на СИВ и другите социалистически страни по пътя на планомерното развитие на народното стопанство, международното социалистическо разделение на труда, специализацията и кооперирането на производството. При това особено внимание да се обърне на изграждането на най-тесни икономически връзки със Съветския съюз, коопериране на икономиката на нашата страна с икономиката на СССР;

— укрепване на икономическите връзки с развиващите се държави и по-нататъшно развитие на взаимноизгодната търговия с капиталистическите страни.

4. Конгресът отдава особено значение на по-нататъшното развитие и укрепване на селското и на горското стопанство. Важна задача на селското стопанство през петата петилетка е по-нататъшната стабилизация в растежа на производството и съществено повишаване на ефективността му по пътя на широка интензификация на производствените процеси. През петата петилетка е необходимо да се реши още по-задоволително зърненият проблем, като се укрепят и разширят постигнатите добиви от зърно на декар. Да се превърне общественото животновъдство във високопродуктивен и рентабилен отрасъл, да се премине широко към комплексна механизация и към химизация на производствените процеси, да продължи работата по мелиоративното строителство и поливното земеделие.

Конгресът задължава ЦК на партията да обсъди и внесе за разглеждане от предстоящия конгрес на ТКЗС въпросите, свързани с по-нататъшното развитие на кооперативния строй на село за усъвършенстване на

взаимоотношенията между държавата и ТКЗС, за по-нататъшното разширяване на социалното осигуряване на кооператорите.

Да продължи работата по възстановяване на горите и повишаване на тяхната продуктивност. По-голямо внимание да се отдели на мероприятията за намаляване на почвената ерозия и за подобряване водоохранната роля на горите. Постепенно да се премине към нормално ползване на горите.

Най-икономично да се използва дървесината във всички отрасли на народното стопанство, като се разшири химическата и химико-механическата ѝ преработка.

5. Конгресът определя като първостепенна задача за партийните, държавните, стопанските и обществените органи и организации, за целия наш народ, през следващите години *ускореното прилагане постиженията на научнотехническия прогрес в цялото народно стопанство, внедряването на научна организация в производството, труда и управленческата дейност.*

Министерствата, Българската академия на науките, Академията на селскостопанските науки, ЦС на ТПК, ЦКС и държавните стопански обединения следва да осигурят най-преки връзки на предприятията, ТКЗС и ДЗС с научноизследователските и проекто-конструкторските институти и бази за техническо развитие, като набележат ефикасни мерки за съкращаване на сроковете по прилагане на резултатите от научните изследвания в производството.

Държавният комитет за наука и технически прогрес съвместно с Българската академия на науките, Академията на селскостопанските науки, министерствата, ведомствата и отрасловите научноизследователски и проекто-конструкторски институти да допълват и системно да усъвършенствуват дългосрочните прогнози за техническо развитие на отделните отрасли на народното стопанство. Да се подобри организацията на научнотехническата информация.

Конгресът подчертава, че основните въпроси на изграждането на материално-техническата база на нашето всестранно развитие не могат да бъдат успешно решени без най-пълно използване на научно-техническия прогрес, без съчетаване на ежедневната сто-

панска и политическа работа с постиженията на науката.

Изключително голямо е значението на задачата през следващите години да се постигне решителен прелом в подобряване качеството на производството, повдигане техническото равнище на изделията и снижение на тяхната себестойност. Постигането на високо качество, трайност и хубав външен вид на изделията трябва да стане главна задача, въпрос на чест и достойнство за всеки трудов колектив, за работниците от търговията, за нашата научна и инженерно-техническа интелигенция.

6. Изпълнението на главната задача, която се поставя пред петата петилетка, е неразривно свързано с развитието на науката, с разширяване на фундаменталните и приложните изследвания. Това изисква постоянно да се подобрява ръководството и организацията на науката и научните изследвания, последователно да се провежда линия на максимално съсредоточаване кадрите и средствата с оглед да се развият най-ефективните направления в науката и особено онези, които са свързани с развитието на народното стопанство. Трябва да се модернизира материално-техническата база на научноизследователската работа, да се издигне равнището на подготовката на нови научноизследователски кадри с висока квалификация, като се отделят необходимите средства за тяхната специализация и усъвършенстване съобразно с постиженията на съвременната наука в съответствие с перспективите за развитие на народното стопанство и култура.

Успешното развитие на нашата наука изисква да се използват още по-широко най-добрите постижения на световната наука и техника и особено на науката и техниката на Съветския съюз и братските социалистически страни. Това обаче в никакъв случай не бива да довежда до подценяване и пренебрегване възможностите на нашата родна наука и на научно-техническата ни интелигенция.

Първостепен дълг на всички министерства, на академиите, на партийните и стопанските органи, на ръководствата на профсъюзите и Комсомола, на обединенията и предприятията, на ТКЗС и ДЗС е да създават условия за своевременно прилагане на резултати-

те от научно-техническите изследвания в производството, да използват в най-широки размери опита, съветите и препоръките на научните институти и учените специалисти, на научно-техническите съюзи, да се съветват с тях по всички специални въпроси, да осигуряват тяхното непосредствено участие в решаването на сложни научно-технически и технологически проблеми за въвеждане на съвременна научна организация на производството, труда и управлението. От своя страна научните работници и специалисти следва да поддържат най-тесни връзки с предприятията, ТКЗС и ДЗС и да им оказват помощ по приложението на научните резултати в практиката.

В областта на обществените науки вниманието на нашите учени трябва да се съсредоточи главно върху разработването на проблемите на икономиката, философията, социологията, правото и историята в най-непосредствена връзка с практиката на изграждането на социалистическото общество.

Нужно е да се създават всички необходими условия за проява на творческо дръзновение от страна на нашите научни работници, да се осигурява обстановка за широк и свободен обмен на мнения и експериментирание в науката, да се съпоставят открито различните становища при строго спазване научната обективност и съобразяване с принципите на марксизма-ленинизма.

Партията разглежда образованието като една от най-важните предпоставки за развитието на науката и техниката и за издигане общата и техническа култура на народа.

Основна задача на органите на образованието през следващата петилетка е да се повишава качеството на обучението и възпитанието във всички степени и видове учебни заведения. На сегашния етап от развитието на страната особено остро стои въпросът за въоръжаване на младото поколение със солидни природо-математически и икономически знания в съчетание с хуманитарна и естетическа подготовка, като се насажда у младежта любов към труда, висока комунистическа нравственост, преданост към родината и делото на социализма.

Като подчертава особено голямото значение на професионално-техническото образование, което е призва-

но да готви високо квалифицирани изпълнителски кадри за народното стопанство, конгресът намира, че министерствата, обединенията, предприятията и дейците на просветата следва да отделят специални грижи за създаване необходимата материална база и условия за качествена подготовка на трудовите резерви за социалистическото производство, подготовка, отговаряща на съвременните нужди на техническия прогрес. Особено важна е задачата да се подготвят своевременно кадри за овладяване на новите производствени мощности.

По-нататъшното усъвършенстване на учебните планове, програмите и учебниците в цялата система на образованието трябва да става след експериментирание и задълбочено проучване, като се използва широко мнението на педагогическите кадри и на специалистите от различните отрасли на народното стопанство и култура.

7. Конгресът обръща специално внимание на голямата роля на външната търговия при по-нататъшното ускорено развитие на нашата социалистическа икономика. Всестранното и комплексно развитие на народното стопанство ще доведе до значително разширяване на външния стокообмен. Нужно е постоянно да се подобрява структурата на експорта с оглед да се увеличава непрекъснато неговата икономическа ефективност. Министерствата и предприятията, ТКЗС и ДЗС, които дават продукция за износ, трябва да осигуряват в срок предвиждания обем от стоки с качество, отговарящо на изискванията на международния пазар.

През петата петилетка трябва да се подобри значително работата на Министерството на външната търговия и на всички министерства и организации, от които зависи успешното реализиране на външнотърговския стокооборот.

В плана за развитие на страната през следващите години правилно се отделя внимание на международния и вътрешния стопански туризъм. Конгресът, като приветствува постиженията на този нов отрасъл в нашата икономика, поставя като важна задача по-нататъшното ускорено развитие на международния и вътрешния стопански туризъм с оглед да се осигури най-пълно използване на съществуващите в страната благо-

приятни природни, климатични и други условия. Необходимо е да се проведат специални мерки за разширяване материалната база на туризма, подобряване обслужването и създаване условия за още по-голямо нарастване на неговата икономическа ефективност.

8. Главна цел на партийната политика е постоянно повишаване на жизненото равнище на трудещите се. Конгресът намира, че създадената материално-техническа база на народното стопанство и нейното развитие през периода 1966—1970 година дават възможност през следващия период да се повишат реалните доходи на работниците и служещите.

Главното в партийната политика в областта на заплащането на труда трябва да бъде засилване стимулиращата роля на заплатата и паричните доходи в ТКЗС, създаване на такова съотношение в заплатите и доходите, което осигурява системно увеличаване производителността на труда и подобряване качеството на продукцията, издигане квалификацията, овладяване на новата техника и ефективно използване на наличните резерви в народното стопанство.

Нужно е и занаяпред да се отделя специално внимание на ценовата политика, която е от решаващо значение за успешното развитие на народното стопанство и повишаване на жизненото равнище.

Все по-голяма и по-отговорна става ролята на вътрешната търговия за задоволяване материалните и културните потребности на народа. Органите на вътрешната търговия и търговските работници следва по-добре да изучават потребностите на населението, по-бързо да се приспособяват към измененията на пазара; да въздействуват по-активно върху производството за увеличаване на стоковите фондове, за разнообразяване на асортимента и подобряване качеството на стоките, като държат сметка за изискванията на модата и нарастващата култура на народа.

Конгресът смята за една от най-важните задачи да се осигури по-нататъшно разширяване на жилищното строителство в градовете, на културно-битовото строителство в страната. По-големият обем на строителството увеличава изискванията към нашите проектантски организации, към архитектите и инженерите, които трябва да отделят повече грижи и внимание за подобрява-

не планирането на жилищата, за постигане по-голямо разнообразие и удобства при архитектурните решения.

Специални грижи трябва да се отделят за подобряване планировката и строителството на нашите села с оглед да се решава по-успешно голямата задача за постоянно изравняване на условията за живот в селата и градовете. Партията изхожда от това, че колкото битът на човека е по-уреден, колкото по-висока е културата на неговото обслужване, толкова по-добро е неговото самочувствие и настроение — по-големи са резултатите от неговия труд.

Конгресът смята, че е необходимо да се полагат големи грижи и да се отделят повече средства за отглеждането и възпитанието на децата.

В условията на новата система на ръководство на народното стопанство расте значението и обемът на фондовете за социално-битови, културни и други мероприятия. Необходимо е да се вземат мерки за най-ефективно използване на средствата за социално-битови мероприятия, да се засилят грижите по подобряване охраната, безопасността и условията на труда, за медицинското обслужване, за развитието на физкултурата и спорта, създаване условия за по-добра почивка и провеждане на културно-възпитателна дейност сред трудещите се, като с помощта на профсъюзите, Комсомола и трудовите колективи се изгражда необходимата за това материално-техническа база.

Въз основа на развитието на производителните сили и повишаването на производителността на труда през петилетката конгресът намира за възможно да бъде изработена програма за постепенно преминаване към намалено работно време.

9. В съответствие с цялостния икономически и културен напредък на страната през последните години продължи развитието на социалистическата държава. Дълбоките социално-класови изменения в нашето общество дадоха възможност за по-нататъшното разгръщане на социалистическата демокрация във всички области на живота. Социалистическата държава все по-подчертано се развива не само като политическа, но и като икономическа и културна организация на обществото.

Конгресът изразява своето пълно съгласие с оцен-

ките и изводите, направени в доклада на Централния комитет на партията по въпросите за ролята на държавата в периода на разгърнато строителство на социализма, за задачите на Народното събрание, на народните съвети и на обществените организации в по-нататъшното развитие на социалистическите обществени отношения.

Силата на нашето социалистическо общество е свързана преди всичко с високата гражданска съзнателност и отговорност на всеки гражданин към родината, към защитата на социалистическите завоевания, в революционната бдителност на всички трудещи се. Най-строгото спазване на законите в страната и установените от държавата правила, най-строгото осъществяване и защита на социалистическата законност са важно условие за по-нататъшното укрепване на социалистическата демокрация, за увеличаване резултатите от дейността на всяко звено в системата на народната държава.

Конгресът задължава ЦК на партията да продължи работата по изработването на проект за нова конституция на Народна република България, в която да бъдат отразени дълбоките изменения, настъпили във всички области на живота у нас, конституция, чрез която ще се създаде необходимата правна основа за по-нататъшното развитие на страната по пътя на социализма и комунизма.

10. Партията особено много цени дейността на своя верен съюзник Българския земеделски народен съюз, чиито членове рамо до рамо с комунистите участвуват активно в строителството на социализма. Също така тя смята за полезни интернационалните връзки на БЗНС, които спомагат за издигане международния авторитет на страната. Конгресът изразява пълната си увереност, че братският БЗНС и в бъдеще ще полага всички усилия за по-нататъшното изграждане на социализма, за укрепване съюза между работниците и трудещите се селяни, за гранитното единство на целия наш народ около Българската комунистическа партия.

11. Партията разглежда изграждането на социализма, изпълнението на стопанските и политическите задачи в най-тясна връзка с укрепването на отбранителната мощ на нашата държава. Затова тя смята като особено важна задача непрекъснато да се повишава бойната

и политическата подготовка на командирите и бойците, да се снабдява народната армия с модерна съвременна техника и въоръжение, да се повишава и укрепва непрестанно боеспособността на въоръжените сили на НР България.

III

На своя Девети конгрес Българската комунистическа партия се явява единна и сплотена под знамето на марксизма-ленинизма, изпълняваща достойно своята роля на авангард на работническата класа и всепризнат ръководител на нашия народ, на боеви отряд на световното комунистическо движение. Целият ѝ живот и цялата ѝ дейност след Осмия конгрес са ново тържество на линията на Априлския пленум на ЦК на БКП от 1956 година, ярко потвърждение на общата закономерност, че за успешното изграждане на социалистическото общество е необходимо непрестанно да нараства ръководната роля на партията.

I. Конгресът изцяло одобрява дейността на Централния комитет и на цялата партия за осъществяване решенията на Осмия партийен конгрес. Централният комитет действуваше като зряло колективно ръководство, като единен и здраво сплотен ръководен шаб на партията и страната. Ръководно начало в неговата работа са били научният подход, деловитостта, творческите обсъждания и дискусии, внимателното отношение към предложенията на обществеността при решаването на проблемите, непрестанните грижи за кадрите, за усъвършенствуване стила и методите на организаторската и идейно-политическата работа. По-компетентно и по-действено става партийното ръководство във всички сектори на социалистическото строителство.

Конгресът оценява като забележителен момент в дейността на Централния комитет на партията творческото и залълбочено отношение към решаване проблемите на нашето обществено-политическо и икономическо развитие. Най-ярък израз на това е разработването на новата система на ръководство на народното стопанство. Тази система оказва и ще оказва все по-благоприятно влияние върху всички сфери на обществения живот, създава нови и по-благоприятни предпос-

тапки дейността на партията да стане още по-резултатна.

Много важно значение за живота на партията имат също решенията на Майския пленум на ЦК на БКП от 1964 година за издигане на нейната ръководна роля за решително подобряване на политическото ръководство, за строго прилагане на ленинските принципи и норми на партиен живот, за премахване на шаблона и формализма в работата на партийните органи и организации.

2. Конгресът смята за необходимо и занапред с неотслабваща сила да се издига ролята на партийните комитети и организации като политически ръководства, да се засилва научният характер на партийната дейност, да се развива по-нататък вътрешнопартийната демокрация.

- Партийните комитети и организации не бива да забравят никога, че те са политически органи, които с политически средства трябва да осигуряват правилно осъществяване на партийната политика от съответните държавни, стопански и културни институти и организации, да ги укрепват с добре подготвени кадри, да полагат грижи за тяхното обучение и възпитание, да контролират тези органи и организации и изискват те сами да решават стоящите пред тях задачи и да носят отговорност за своята дейност; да разгръщат широка илейно-политическа и организаторска работа сред трудещите се за тяхното комунистическо възпитание, за успешното изпълнение на решенията на партията.

— При осъществяването на партийното ръководство изключително голямо значение има научният подход. Дълбокото и обективно изучаване на действителността от ЦК на партията, от партийните комитети и организации е най-важното условие за научно ръководство на всички процеси в нашето общество. За това е необходимо партийните кадри и ръководства конкретно да изучават проявлението и особеностите на действието на обективните закони на социалистическото развитие, да се ползват от изводите на науката и резултатите на социологическите изследвания: по-широко да се опират в своята работа на обществените науки.

— В условията на новата система се изисква още повече да се спазва колективността в ръководството.

Нужно е преди всичко навсякъде да се създава обстановка на търпимост и зачитане мненията и предложенията на членовете на колектива, атмосфера на делово и творческо обсъждане на проблемите. В колективните органи трябва да се избират политически зрели висококвалифицирани и уважавани от хората дейци. Трябва да се вземат строги мерки срещу ония ръководители, които се стремят да налагат свои, еднолични решения, потискат критиката, нарушават партийните норми и законите. Много важно е не само да се укрепва колективното ръководство, но и да се повишава личната отговорност на членовете на колектива за поръчаното им дело, за съдбата на партийната политика.

3. Конгресът подчертава голямата роля на общинските партийни комитети за подобряване ръководството на селското стопанство. Макар и сравнително нови органи, те издържаха изпита на живота, завоюваха си авторитет и признание. Необходимо е да се засилва още повече колективността и компетентността в тяхната работа, както и да се осигури единно политическо ръководство в отделните селища на всяка община.

4. Конгресът със задоволство отбелязва непрекъснатото нарастване на инициативата и влиянието на първичните партийни организации — тези основни звена на партията.

Задачата е и занапред да продължат усилията за по-нататъшно укрепване на всяка партийна организация, за издигане авангардната роля на комунистите. Централен проблем тук е по-нататък да се развива вътрешнопартийната демокрация, да се установи повсеместна практика всички основни въпроси, които изискват партийно становище, да се обсъждат от комунистите, да се създаде навсякъде такава атмосфера, че те свободно да изказват своите критични бележки и предложения, да се уважава тяхното мнение. Необходимо е постоянно да се подобрява съставът на бюрата на първичните организации и се засилят грижите за подобряване на техния стил на работа и ръководство, да се активизира навсякъде дейността на партийните групи. Специално внимание да се отдели за засилване ролята на учрежденските партийни организации, особено в централните ведомства и държавните стопански обединения.

По-нататъшното развитие на вътрешнопартийната демокрация едновременно изисква постоянно укрепване на вътрешнопартийната дисциплина, която е съзнателна дисциплина на еднородни, обединени от общи революционни цели и задачи, дълбоко проникнати със съзнанието за историческата роля на партията. Първостепенно задължение на всяка партийна организация и на всеки партиен член е да осигуряват висока дисциплина, единство в действията за изпълнение на партийните решения.

За да бъде нашата партия едилина и боеспособна, нужно е да се подобрява регулирането на нейния състав. Приемането на нови членове и в бъдеще да става на основата на строг индивидуален подбор. Вниманието да се насочи към приемането на нови членове в онези сектори на нашия живот, в които се налага да се осигури необходимото комунистическо ядро, да се засили партийното влияние и въздействие и преди всичко към приемането на нови членове из средата на заети непосредствено в материалното производство. И за напред основната социална група в състава на партията трябва да бъдат работниците. Особено важно е партийните редове постоянно да се попълват от млади хора, доказали на дело своята висока комунистическа съзнателност. Закон за всяка партийна организация следва да бъде освобождаването ѝ от партийни членове, загубили качеството си на комунисти, като мърките, които се прилагат за наказание, винаги се свързват с грижите за другарска помощ и възпитание.

5. Конгресът констатира, че през отчетния период е следвана линията на прилагане на ленинските принципи за подбор, издигане и възпитание на кадрите. Успехите в строителството на социализма са резултат и на самоотвержения труд на многобройните наши ръководни кадри в партийния, държавния и стопанския апарат, в различните области на живота.

Бързият подем на производителните сили, бурното развитие на науката, техниката, техническия прогрес, необходимостта да се осигурява научно ръководство на стопанското и културното строителство, сложността на международната обстановка налагат да се издигне на по-висока степен работата с кадрите, да се постави тя в съответствие с новите изисквания.

Задачата е и занаяпред най-строго да се прилагат ленинските принципи на работа с кадрите, решително да се отстранява субективизмът при оценка на тяхната дейност и поведението им, да им се гласува пълно доверие и заедно с това да се засилва възискателността към тях. И занаяпред трябва да се следва линията в зависимост от нуждите да се създават висококвалифицирани кадри за партията, за материалното производство и за всички други сектори на живота, пълно да се използват различните форми за повишаване на общото и специалното образование, техническата култура и идейно-политическата подготовка на кадрите. Важна роля в това отношение има да играе Висшата партийна школа на ЦК на БКП.

Конгресът подчертава, че и занаяпред трябва да се следва линията на сплотяване, на умело и най-целесъобразно използване силите на различните поколения и отряди кадри в служба на партията и народа. Още по-големи грижи да се полагат за издигане жени на ръководна работа.

б. Първостепенна задача на партията е още повече да разширява и укрепва връзките си с широките народни маси — неотменим принцип в работата на всяка ленинска партия.

През отчетния период бе извършена значителна работа за подобряване ръководството на масовите организации — тези мощни трансмисии в сложния организъм на обществото, чрез които партията се свързва най-тясно с трудещите се.

Конгресът със задоволство констатира, че Отечественият фронт като най-масова общественно-политическа организация вече 25 години извършва огромна дейност за укрепване социално-политическото единство на народа, за неговото сплотяване около Българската комунистическа партия и нейната политика.

Честуването на предстоящия 25-годишен юбилей на Отечествения фронт трябва да се използва за по-нататъшното разширяване на неговото влияние сред всички слоеве на населението за засилване ролята му в политическото и патриотичното възпитание на народа за утвърждаване на социалистическия морал и бит сред трудещите се, и за тяхното още по-широко участие в строителството и управлението на страната.

Партията високо цени участието на българските професионални съюзи в решаването на проблемите на социалистическото строителство.

Големите задачи на петата петилетка и приложението на новата система на ръководство на народното стопанство изискват професионалните съюзи да насочат своето внимание главно към разгръщането и обогатяването на социалистическото съревнование и движението за комунистически труд, да засилват борбата за повишаване на обществената производителност на труда, за въвеждане на научна организация на труда и производството, за укрепване на трудовата и производствената дисциплина. Важна задача на профсъюзите трябва да бъде изучаването и масовото прилагане на положителния производствен опит. Още по-целенасочено да работят за повишаване на политическата и класовата съзнателност, за издигане на културно-техническата подготовка на работниците и служителите. Важна тяхна задача е непрекъснато да се грижат за защита на законните права на трудещите се.

Конгресът констатира, че Димитровският комунистически младежки съюз все повече се утвърждава като надежден помощник и боеви резерв на партията.

Българската комунистическа партия винаги е отделяла специално внимание и грижи за работата сред младежта. Като партия на прогреса и на революцията тя вижда в младежта бъдещето на страната и смята правилното обучение и комунистическото възпитание на младото поколение за изключително важно дело.

И занаяпред главното в дейността на Димитровския комунистически младежки съюз трябва да бъде възпитанието на подрастващото поколение в комунистически дух, у младежите и девойките трябва да се гради научен, марксистко-ленински мироглед, да се развива непримиримост към влиянието на буржоазната идеология и морал. Комсомолът трябва да полага още по-големи усилия, за да расте нашата младеж физически здрава, трезва и жизнерадостна. Под ръководството на партията дейността на ДКМС трябва да се устрои така, че в най-тясна връзка с училището, семейството и обществеността да се насажда у младежите и девойките любов към делото на социализма, чувство на гордост и достойнство, че са граждани на

социалистическа България, готовност да защитават своето отечество и да участвуват активно в редовете на прогресивната световна младеж в защита на мира, против империализма.

Важна и отговорна е работата на Българския съюз за физическа култура и спорт, Доброволната организация за съдействие на отбраната, Българския туристически съюз, Общонародния комитет за българо-съветска дружба, Българския червен кръст и др. Конгресът смята, че по-нататъшното подобряване на тяхната дейност и ръководството им трябва да бъде постоянна грижа на партийните органи и организации.

Конгресът възлага на ЦК на партията да обсъди и реши въпроса за внасяне ред и целесъобразност в дейността и задачите на различните масови организации с оглед да се намали дублирането в общественно-политическата работа и да се облекчи обществената заетост на трудещите се. Различните масови организации следва да намерят естествената среда за проява на своята дейност.

Конгресът отдава голямо внимание на по-нататъшното усъвършенствуване дейността на органите за държавен и народен контрол, които трябва да водят още по-успешно борбата за предотвратяване на всякакви посегателства върху социалистическата собственост и нарушаването на държавната дисциплина.

7. Конгресът отбелязва големите положителни резултати от мероприятията, проведени от Централния комитет след Осмия конгрес, за подобряване ръководството на идеологическия фронт, за сплотяването на идеологическите кадри и на интелигенцията около партията, за преустройството на партийната пропаганда и агитация, за развитието на печата, радиото и телевизията.

Конгресът изтъква, че в съвременния етап идеологическата дейност на партията придобива все по-голямо значение за по-нататъшното повишаване на нейната ръководна роля за изпълнението на задачите, които стоят пред нашето общество.

Конгресът подчертава голямата заслуга на многохилядната армия от пропагандисти и агитатори, на всички, които с перо и живо слово помагат на партията за комунистическото възпитание на народа, за мо-

билизиране на неговите сили в изграждането на новото общество.

Първостепенна задача на всички партийни органи и комунисти е да издигат равнището на идейно-политическата работа сред народа. В центъра на дейността им трябва да стои грижата за повишаване политическото съзнание на трудещите се, възпитанието им в комунистическо отношение към труда, формирането на новия човек — строител на комунизма.

В сегашната обстановка е особено важно да се засилва патриотичното и интернационалистическото възпитание на народа, неговата любов към родината и партията, уважение към революционните традиции и славните дела, с които е така богатата нашата история. Необходимо е да се воюва против nihilизма и пренебрежителното отношение към родното, българското, да се пази и развива чувството на национално достойнство у всеки български гражданин. Народът и особено подрастващото поколение трябва да се възпитават и в бъдеще в любов и безгранично доверие към Съветския съюз, в дух на уважение и дружба към другите социалистически страни, на солидарност и братска подкрепа на всички народи, които се борят против империализма, за мир и социален прогрес.

Цялата идеологическа работа трябва да съдействува за изпълнение на петгодишния план за развитието на народното стопанство, за творческо изучаване същността на новата икономическа система, за решаване проблемите на социалистическото строителство, да ги осветлява, да обобщава практиката и прави правилни изводи за нашето по-нататъшно развитие. Важна задача на партията е да отстоява чистотата на марксизма-ленинизма, да води борба против буржоазната идеология, да разобличава авантюризма, сектанството, догматизма и ревизионизма, да изостря революционната бдителност на народа срещу диверсиите на империализма и световната реакция.

Всяко отклонение от класовите позиции на марксистко-ленинската идеология, всяка проява на обективизъм и субективизъм неизбежно водят до изопачаване на фактите и жизнената правда, до отстъпки пред буржоазната идеология.

8. Конгресът смята за изключително важна задача

непрекъснато да се подобрява марксистко-ленинското образование на партийните членове и да се укрепва тяхната идейна закалка. Като запазва и утвърждава всичко положително в партийната пропаганда от предшестващите години, партията трябва и занапред да внесе необходимите изменения в организацията и съдържанието на партийната просвета, да създава по-голяма системност, последователност и перспективност в обучението, да използва най-новите съвременни методи и средства за идейно-политическата подготовка на партийните членове.

Процесът на превръщане марксизма-ленинизма в идеология на целия народ изисква всеотдайната учебна и пропагандистка работа на партията да се организира върху основата на най-новите завоевания на нашата революционна теория.

9. Конгресът задължава партийните организации непрестанно да подобряват масово-политическата работа сред народа. Необходимо е своевременно и задълбочено да се разясняват всички основни въпроси на партийната политика, на вътрешното и международното положение, да не се отминават парливите и нерешени проблеми на нашето съвремие.

Конгресът задължава партийните организации постоянно да подобряват ръководството на идеологическата работа и да повишават нейното научно равнище. Наложително е системно и задълбочено да се изучават социалните процеси, измененията в съзнанието на трудещите се, тяхното политическо настроение, общественото мнение, да се организира цялостно и конкретно идейно-възпитателната работа съобразно социалните, професионалните, възрастовите и други особености на отделните слоеве трудещи се.

Централният комитет, партийните комитети и организации трябва да вземат нови допълнителни мерки за укрепване на идеологическия фронт с висококвалифицирани, предани на делото на партията кадри и за по-нататъшното разширяване материалната и техническата база на идеологическата работа.

10. Годишите след Осмия партиен конгрес се характеризират с нов чувствителен подем на социалистическата литература и изкуство. Линията за широко сплотяване на творческата интелигенция в името на

партийната политика дава своите благотворни резултати.

Конгресът очаква от нашите художествени творци да обогатят съкровищницата на националната ни култура с нови талантливни произведения, които да отразяват борбите на българския народ против националния и социален гнет, дълбоките промени в живота на страната ни, оптимизма и силата на народа — строител на социализма, литературното и художествено творчество трябва да бъде проникнато от дълбок социалистически хуманизъм, да отразява политиката и дейността на партията в името на разцвета на отечеството ни, за благосъстоянието и щастието на трудещите се, да се бори срещу всичко, което спъва нашето социалистическо развитие. Дейците на изкуството и културата, окрилени от новаторския дух на социалистическия реализъм, следва да посветят целия си талант и вдъхновение на народа — създател на всички богатства на страната. Заедно с това е нужно да се води последователна борба срещу проявите на безкритично подражателство на някои упадъчни буржоазни течения в изкуството, срещу черногледството и скептицизма към нашата социалистическа действителност, срещу подменянето на социалистическия хуманизъм с абстрактния, по същество буржоазен хуманизъм и космополитизъм.

Партията поощрява многообразието на стилове и художествени похвати. Но творческите търсения не могат да се осъществяват успешно извън принципите на социалистическия реализъм. Задачата е да създаваме истински съвременно и новаторско социалистическо изкуство, което да въздействува на всички прогресивни хора, включително и на честните творци в буржоазния свят

Важно условие за постоянен подем на изкуството и културата е свободното обсъждане на въпросите на художественото творчество и теорията на изкуството върху основата на марксистко-ленинската идеология.

Важна, неотложна задача на партийните и държавните органи, на Отечествения фронт, Комсомола, читалищата, на всички идеологически учреждения е да използват създадените благоприятни възможности за

издигане цялата културна дейност на много по-високо равнище.

11. През отчетния период печатът, радиото, телевизията и книгоиздаването имат съществен принос за мобилизиране на трудещите се в изпълнение на стопанските и политическите задачи, за правилното възпитание на народа.

Главна задача на печата е правилно и убедително да осветлява партийната политика, да показва в цялата му широта и дълбочина героичния труд на народа, строителството на новия живот, да информира своевременно за събитията у нас и в чужбина. Печатът трябва да предоставя още по-широко своите страници за обсъждане и обмен на мненията по съществени проблеми на стопанското и културното развитие на страната, по въпросите на новия социалистически бит и морал, да подлага на конструктивна критика слабостите и недостатъците в нашия живот, като анализира причините за тяхното възникване и показва пътищата за преодоляването им.

Важни задачи стоят пред радиото и телевизията, които все по-широко навлизат в живота на трудещите се. Това задължава дейците на този сектор постоянно да усъвършенствуват радио- и телевизионните програми, да търсят нови форми и средства за съдържателна и действена пропаганда на партийната политика, за популяризиране постиженията на родната и на световната култура...

*Брошура
„Резолюция на деветия конгрес на
БКП по отчета на Централния
комитет на партията“, 1966.*

Тодор Живков

**Из „ЗА ВИСОКОИНТЕНЗИВНО И ЕФЕКТИВНО
СЕЛСКО СТОПАНСТВО“**

*Доклад пред конгреса на ТКЗС
28 март 1967 г.⁵⁴*

**1. РАЗВИТИЕТО НА КООПЕРАТИВНИЯ СТРОИ
НА СЕЛО И УСПЕХИТЕ
НА СОЦИАЛИСТИЧЕСКОТО СЕЛСКО
СТОПАНСТВО**

Другарки и другари.

Настоящият конгрес на трудовокооперативните земеделски стопанства се свиква близо 10 години след Петата конференция на ТКЗС. В историята на нашия народ това е героично десетилетие, изпълнено с труд и усилия; десетилетие на разгръщане силите и инициативите на народа, на преодоляване на трудности; десетилетие на големи постижения в социалистическото развитие на страната.

Това е десетилетие, което протече изцяло под знака на решенията на историческия Априлски пленум на Централния комитет на Българската комунистическа партия, на борбата за тяхното осъществяване във всички сфери на живота у нас.

През тези години бурно се развиваха производителните сили на нашата страна. В сравнение с 1957 г. основните производствени фондове се увеличиха близо три пъти. Бързо нарастваха съвкупният обществен продукт и националният доход. В сравнение с 1957 г. съвкупният обществен продукт през 1966 г. се увеличи близо два и половина пъти; националният доход — повече от два пъти, а на човек от населението — близо два пъти. Това са темпове, които малко страни поз-

нават. Тези темпове се характеризират и с подчертана устойчивост. Сега всички отрасли на народното стопанство разполагат със солидна материално-производствена база, която непрекъснато се модернизира върху съвременна техническа основа.

В общественото производство се извършиха прогресивни структурни изменения. Над $\frac{3}{5}$ от обществения продукт и близо половината от националния доход през 1966 година бяха получени от промишлеността. Общият обем на промишлената продукция нарасна през 1966 г. повече от три пъти в сравнение с 1957 г. Това показва, че в икономиката на Народна република България промишлеността заема преобладаващо място. С високи темпове се развиват такива прогресивни отрасли на промишлеността като машиностроене, химия, енергетика, които засилват индустриалния облик на страната.

Все по-активно Народна република България участва в международното и социалистическото разделение на труда. Все по-тясно става нашето сътрудничество със Съветския съюз, с другите социалистически страни върху основата на специализацията и кооперирането на производството. В това сътрудничество и взаимопомощ ние виждаме непоклатима гаранция за по-нататъшния възход на националната ни икономика.

В непрестанен подем е социалистическата ни култура. Усъвършенствуват се социалистическите обществени отношения. Значително се повиши материалното и културното равнище на народа. Реалните доходи на населението през последното десетилетие почти се удвоиха. Издигна се международният авторитет на Народна република България.

Завоюваните позиции са здрава основа за умножаване на нашите успехи. Осъществявайки решенията на Деветия партнен конгрес, ние с дружни сили ще направим страната по-богата и по-силна, живота на народа по-заможен и по-щастлив. (Продължителни ръкопляскания.)

**1. Непрестанният подем в селското стопанство
и укрепването на ТКЗС — тържество
на априлската линия на Централния комитет
на партията**

Другари,

Когато говорим за постиженията през последното десетилетие, ние с особена радост и гордост изтъкваме огромния принос на селското стопанство, на трудовокооперативните земеделски стопанства, на кооператорките и кооператорите, на всички труженици в село за тези постижения. Със своя самоотвержен труд, със своята непреклонност пред трудностите и недостатъците, със своята готовност да осъществяват линията и решенията на комунистическата партия кооператорите и кооператорките, селскостопанските специалисти и дейци укрепиха и развиха кооперативния строй на село.

Нашето селско стопанство, изцяло преустроено върху социалистически основи, като неделима част от общата ни социалистическа икономика, достойно участва в нейното развитие, в усъвършенствуването на социалистическия обществен строй в народна република България. (Ръкопляскания.)

Обемът на общата селскостопанска продукция в страната за 21 години народна власт се удвои. През 1966 г. спрямо 1957 г. продукцията от селското стопанство на 1000 дека обработваема земя се увеличи с 59 на сто. Общата селскостопанска продукция в ТКЗС през 1966 г. е с 64,2 на сто повече в сравнение с 1957 година. Особено характерно е увеличението на производството на 1000 декара обработваема земя при някои основни селскостопански продукти. . .

Значително се увеличиха средните добиви от културите и продуктивността на селскостопанските животни. През годините на четвъртата петилетка се направи сериозна крачка в увеличаване на зърненото производство. Хлебното зърно вече задоволява потребностите на страната. (Ръкопляскания.) В ТКЗС средногодишният добив пшеница от 167 кг за периода 1956—1960 г. се увеличи на 181 кг през 1961—1965 г. и на 284 кг през 1966 година. Средногодишният добив царевица от 190 кг за третата петилетка нарасна

на 277 кг за четвъртата петилетка и на 423 кг през 1966 г.

Увеличиха се добивите и производството от *техническите култури*: слънчоглед, захарно цвекло, тютюн и други. Растат средните добиви и производството на зеленчуци, плодове и грозде.

Средният млеконадой на фуражна крава в ТКЗС нарасна от 1182 литра през 1965 г. на 2506 литра през 1966 г., а средната носливост съответно — от 75 на 164 яйца от кокошка-носачка.

Положително явление е, че в селското ни стопанство се установява трайна тенденция на растеж на чистата селскостопанска продукция с високи темпове. . .

Чистата продукция на 1000 дка обработваема земя в кооперативните стопанства през 1966 година е нараснала с 41,7 на сто спрямо 1960 година. С това приносът на ТКЗС в националния доход и в общонационалното натрупване ежегодно се увеличава.

Едновременно с това се увеличава равнището на производителността на селскостопанския труд. На един зает в селското стопанство у нас сега се произвежда около 4 пъти повече селскостопанска продукция, отколкото преди Втората световна война. В ТКЗС през последните 10 години значително се снижи разходът на жив труд на единица продукция. . .

Ако днес се поздравяваме с радостни постижения в селското стопанство, в укрепването и развитието на ТКЗС, ако трудът на кооператорите и кооператорките става все по-плодосен, *това е резултат на последователното провеждане на Априлската линия на Централния комитет на партията, на нейното творческо прилагане и развитие в областта на селското стопанство. (Продължителни ръкопляскания). . .*

По инициатива на Централния комитет на партията през изминалия период бяха осъществени крупни икономически и организационни мероприятия, които заздразиха икономиката на ТКЗС, доведоха до значителни количествени и качествени изменения в кооперативния строй на село, до неговото по-нататъшно усъвършенствуване.

Сега например още по-добре могат да се оценят големите положителни резултати от извършеното *удрявие* на трудовокооперативните земеделски стопан-

ства, неговите важни социално-икономически последици. Уедряването на ТКЗС позволи по-пълно да се използват земята, средствата за производство и природните ресурси, да се внесе по-голяма справедливост в разпределението на доходите между отделните стопанства и кооператори. Средният размер на обработваемата земя в ТКЗС от 10 хиляди и 600 дка преди уедряването нарасна на около 39 хиляди дка.

Нарасналите икономически възможности на уедрените ТКЗС създадоха условия да се премине към *изкупуване на селскостопанската техника* от страна на ТКЗС. Така кооперативните стопанства разшириха и издигнаха равнището на своята материално-производствена база, поставиха под свое ръководство основната част от средствата за селскостопанско производство.

Провеждайки *линия на повишаване материалната заинтересованост на ТКЗС и кооператорите*, Централният комитет на партията и правителството на няколко пъти повишаваха изкупните цени на основните селскостопански продукти, намалиха продажните цени на редица важни промишлени изделия за нуждите на селското стопанство. С отменяване системата на задължителни държавни доставки и с въвеждане на единна система за договорно изкупуване, както и с останалите мероприятия, икономическите взаимоотношения между социалистическата държава и кооперативните стопанства бяха поставени върху по-правилна основа съобразно степента на нашето развитие.

Важна роля за повишаване материалната заинтересованост на кооператорите изиграха усъвършенствването на *начините на заплащане на труда* в ТКЗС, преминаването към парично заплащане и обвързването на заплащането с крайните резултати от трудовата дейност.

С бързи темпове се развиват производителните сили на село, разширява се и качествено се изменя *материално-производствената база* на ТКЗС. Увеличи се броят и се разнообрази видът на селскостопанските машини. Поливните площи в ТКЗС през 1966 г. достигнаха близо 8 млн. дка от всичко 9 милиона и 400 хиляди декара. Общо в страната през 1966 г. значи-

телно се увеличиха основните фондове на ТКЗС, подобрява се тяхната структура. . .

Докато през 1957 година на 1000 дка обработваема земя фондовете в ТКЗС са 30 хиляди и 500 лева, то през 1965 г. те нарастват на 58 хиляди и 490 лева.

Кооперативните стопанства са сега далеч по-енерговъоръжени и по-наситени с фондове, отколкото преди. Повишава се механизацията на производствените процеси в растениевъдството и животновъдството, създават се условия за по-широко прилагане на комплексна механизация, за по-висока производителност на труда.

Макар и с цената на големи усилия, все по-добре се изяснява и осъществява линията на правилно разположение на селскостопанското производство съобразно с природните и икономическите условия, линията на неговата *концентрация и специализация*. Създадени са крупни комплекси от лозя и овощни градини. Изградиха се едри животновъдни ферми с добри възможности за механизация, за увеличаване и поевтиняване на продукцията. На челно място в това отношение са свиневъдството и птицевъдството, в които производството започва да придобива промишлен характер.

През изминалия период се укрепи и държавният сектор в селското стопанство. Увеличи се броят на държавните земеделски стопанства и произведената от тях продукция. Засили се държавната помощ за подобряване икономиката на селското стопанство в редица райони, за решаване на задачите по специализацията на производството.

Развитието на нашето селско стопанство през последното десетилетие е свързано с все по-широкото участие на *науката и техническия прогрес* в него. Засилва се научният характер на ръководството и на организацията на производството. . .

2. Изменения в социално-класовата структура и в условията на живот в българското село

Другари,

Предимствата и постиженията на кооперативния строй на село през отчетния период се проявиха не са-

мо в развитието на производителните сили и в значителното увеличаване на селскостопанската продукция. Социалистическото преустройство на селското стопанство и неговото възходящо развитие и развитието на целия обществен строй доведоха до коренни промени в социално-класовата структура и съществено измениха облика и начина на живот в нашето село.

Трудно е в няколко страници да се обрисова пълната картина на тези изменения. Но те са толкова дълбоки и очевидни, че е достатъчно тук да се очертаят само главните резултати от тия изменения и основните им насоки.

Пълното коопериране на селското стопанство и развитието на селскостопанското производство върху социалистически основи предизвикаха преди всичко значителни промени в *социалния състав* на населението и в *обществените отношения на село*.

Ликвидирани бяха последните остатъци от експлоататорските елементи. Унищожено бе завинаги класовото разслояване в нашето село. Трудещите се селяни се утвърдиха и развиват като единна, социалистическа по своята природа класа на селяните-кооператори, която участвува най-активно в изпращането на социалистическото общество в Народна република България, в ръководството и решаването на местните и общодържавните въпроси.

Повишават се образоваността и *културното равнище* на селското население. Расте броят на *специалистите* със средно и висше образование, заети в различните отрасли на селското стопанство. От 12 379 през 1957 г. той достигна 30 877 през 1966 г. Броят на висшистите се увеличи през този период повече от два пъти, а на специалистите със средно образование — близо три пъти.

Съществено се измени *професионалната структура* на кооператорите и изобщо професионалното разделение на труда. Появиха се и бързо се развиват редица нови професии, които говорят не само за изменените условия на производството, но и за порасналата техническа култура на селското население. Активно участвуват сега в селскостопанското производство хиляди агрономи, зоотехници, механизатори, ветеринарни лекари, икономисти, трактористи, комбайнери, машинисти и други селскостопански специалисти. *Нарастват сле-*

дователно количеството, ролята и значението на умствения и на по-квалифицирания физически труд в селското стопанство. Старият тип селянин, който в своето дребно стопанство изпълняваше почти всички видове селскостопански работи, отстъпи място на нов тип селянин-кооператор, който все повече се специализира в изпълнението само на една или ограничен брой земеделски дейности.

Прогресивните изменения в условията на живота умножиха и задълбочиха социалистическите черти в психиката, в начина на мислене и в моралния облик на тружениците в селското стопанство. ТКЗС ликвидира класово-икономическата почва, върху която избуяваха плевелите на дребнособственическата психика, обогати вековните душевни ценности на българското трудово селячество, създаде условия за изграждане и разгръщане на качествено нова душевност у съвременния наш селянин-кооператор. . .

Растяща социалистическа съзнателност, колективизъм, взаимна помощ и другарско сътрудничество, лична самостоятелност и инициативност, нови битови традиции и производствени навици, широки политически и културни интереси, чувство за лична и колективна отговорност — такива са някои от характерните черти на новия душевен строй на селяните-кооператори, които все повече ги доближават до нашата работническа класа.

Абсолютното и относителното увеличаване на различните отряди на работническата класа в село, а също на селската интелигенция, оказват все по-голямо въздействие върху този процес.

Главното, което сега характеризира социално-класовите процеси в нашето село — това е тенденцията към икономическо, културно и битово сближаване на отделните социални групи и постигане по-пълна социална еднородност на селското население, към постепенно намаляване на съществените различия между градското и селското население и между умствения и физическия труд. . .

Крупните успехи в повишаване жизненото равнище на селяните-кооператори, в икономическото и социалното развитие на българското село и в създаването на нов, съвременен облик на нашите села са част

от общия, продължителен процес на постепенното преодоляване на наследените от миналото съществени различия между селото и града.

3. За социалната природа на ТКЗС на сегашния етап

Другари,

Правейки равносметка на пътя, изминат от нашето село през последното десетилетие, още по-ярко се откроява огромният принос на ТКЗС в социалистическото преустройство на селското стопанство и неговия всестранен подъем, в цялостните изменения в българското село. Трудовокооперативните земеделски стопанства изиграха и играят историческа роля в социалистическото изграждане и развитие на Народна република България. (Продължителни ръкопляскания.)

В светлината на успехите през изминалите 20 години от Първата национална конференция на ТКЗС през 1947 г. досега ние можем със задоволство да отбележим правилността на решенията на Българската комунистическа партия и прозорливостта на Георги Димитров, които още в зората на социалистическото преустройство на страната оцениха ТКЗС като най-подходяща и единствена при нашите условия форма за производствено коопериране на селските стопанства върху социалистически основи и дадоха своята всестранна подкрепа на трудовокооперативните земеделски стопанства.

Сега, когато в резултат на колективизацията на селското стопанство социализмът в българското село отдавна е победил и ТКЗС натрупаха голям опит, от тази трибуна ние отново подчертаваме голямата заслуга на партията и на Георги Димитров, които съумяха творчески да приложат Лениновия кооперативен план в Народна република България и осигуриха социалистическото преустройство на селското стопанство. (Ръкопляскания.)

Българската комунистическа партия, черпейки от богатия опит на колхозите в Съветския съюз и използвайки дългогодишните традиции на кооперативното

движение и на първите земеделски производствени кооперации у нас, образувани още преди 9 септември 1944 г., правилно решаваше теоретическите и практическите проблеми, които поставяше развитието на кооперативния строй на село, своевременно и резултатно подпомагаше закономерните процеси на неговото движение напред.

Кооперативният строй на село днес се представлява преди всичко от трудовокооперативните земеделски стопанства. А каква е същността на ТКЗС сега, каква е тяхната социална природа на сегашния етап?

Преди всичко трябва ясно да се изтъкне, че още от началото на тяхното създаване след 9 септември 1944 г. трудовокооперативните земеделски стопанства възникваха като социалистически селскостопански предприятия на трудещите се селяни, като кооперативна форма на стопанисване на село. *Но в процеса на тяхното развитие и укрепване, минавайки закономерно необходимите етапи, социалистическият характер на ТКЗС постоянно се задълбочаваше, издигаше се на по-висока степен на зрелост.* Процесът на развитие на социалистическия характер на ТКЗС намери израз главно в количествените и качествените изменения, които настъпиха в собствеността върху средствата за производство, в разпределението и във взаимоотношенията между кооператорите.

Както е известно, трудовокооперативните земеделски стопанства се създадоха при запазване на дребната трудова частна собственост върху земята. Още от самото начало на образуване на ТКЗС стопанисването на внесената от кооператорите земя приемаше социалистически характер. Но кооператорите, внесли земя в ТКЗС, запазваха правото си на частна собственост върху нея. Икономически израз на това право представляваше възнаграждението за земята, което се даваше на нейните собственици.

Постепенно обаче в резултат на цялостното социалистическо развитие на страната и на икономическото и организационното укрепване на ТКЗС, по силата на обективните процеси на социалистическата икономика, частната собственост върху земята, внесена в ТКЗС, започна да се опразва от съдържание. Характерните белези на този процес бяха постепенното намаляване и

премахване на рентата, изживяването на покупко-продажбата на земя за селскостопанско производство, намаляването и предстоящото премахване на плащането на наем за земята на некооператори, стопанисвана от ТКЗС. . .

Що се отнася до покупко-продажбата на земя за селскостопанско производство, заедно с развитието на социалистическата икономика и със завършването на процеса на кооперирането на селското стопанство тя стана безпредметна. Създадоха се такива условия, че всеки, който пожелае да се занимава със земеделие, може да постъпи в което иска ТКЗС или ЛЗС, без да е принуден да купува земя. У нас няма закон, който да забранява покупко-продажбата на земя, но също така няма и граждани на републиката, които да купуват земя за селскостопанско производство. Сега земята принадлежи на тези, които я обработват. (Ръкопляскания.) Фактически от дребна трудова частна собственост *икономически* тя се превърна в обществена, социалистическа собственост.

Такова е именно положението сега у нас. Отитът показва, че ТКЗС и социалистическите обществени отношения в българското село непрекъснато се развиват и усъвършенствуват, независимо от това, че юридически не е премахната частната собственост върху земята.

Изменения настъпиха в социалистическата собственост и на другите средства за производство в ТКЗС. Измениха се най-напред *источниците* за образуването на производствените фондове. Докато през периода до пълното коопериране важен източник за количественото увеличаване на фондовете в ТКЗС бяха инвентарните вноски на селяните при влизането им в стопанството, сега разширяването на материално-производствената база на ТКЗС се извършва от собствени средства, кредити и помощи от държавата. Постепенно делът на инвентарните вноски намалява, за да спадне до нищожна част от стойността на производствените фондове на ТКЗС.

Производствените фондове, с които разполагат сега трудовокооперативните земеделски стопанства, са добити преди всичко чрез собствени натрупвания. *Те и по характер, и по източници на образуване са изцяло кооперативна собственост.* (Ръкопляскания.)

Измениха се също *размерът и техническото равнище на средствата за производство*. Дребният и примитивен инвентар, добитъкът, внесен от кооператорите, се замениха с модерна техника, с високопродуктивни животни, с други съвременни оръдия за производство. Техническата революция, която се извършва в нашето село, издигна на високо равнище производителните сили в селското стопанство. Това внесе и нови моменти в социалната природа на кооперативните стопанства, задълбочи се техният социалистически характер.

Извършеното у нас уедряване на трудовокооперативните земеделски стопанства предизвика не само количествено изменение в кооперативния строй на село. То внесе важни качествени промени както в по-нататъшното обобществяване на средствата за производство на ТКЗС, така и във всички страни и области от дейността и живота на кооперативните стопанства.

Особено характерно за социалната природа на трудовокооперативните земеделски стопанства в сегашния етап от тяхното развитие е все по-тясното им въвличане в единния процес на разширеното социалистическо възпроизводство и оттук — *все по-голямото участие на общонародната собственост в създаването и нарастването на веществените елементи на производствените фондове на кооперативните стопанства*.

Непрекъснато се увеличава делът на средствата за производство на ТКЗС, създадени в предприятията, основани на общонародната собственост. *От друга страна, нараства и участието на ТКЗС в задоволяване потребностите на народното стопанство със селскостопански продукти и в увеличаване на общонародните фондове за натрупване на колективно потребление*.

Заедно с развитието и укрепването на ТКЗС все повече се разширяват техните *функции*. Сега трудовокооперативните земеделски стопанства провеждат в широки размери социални и културни мероприятия.

Създаването и укрепването на *фонда за гарантирано заплащане на труда* също представлява елемент на по-зрялата социалистическа природа на ТКЗС. Този фонд създаде предпоставки за по-последователно прилагане на социалистическия принцип на разпреде-

ление, за усъвършенствуване формите за заплащане на труда в ТКЗС.

Изменения настъпиха и в личното, помощно стопанство на кооператорите. . .

Както се вижда, след Петата конференция на ТКЗС настъпиха съществени промени в кооперативната собственост на село. Общо те могат да бъдат сумирани в няколко направления:

Първо, непрекъснато увеличаване на общественото богатство на село, нарастване на материално-производствената база на кооперативния строй на село, развитие и укрепване на обществените фондове на ТКЗС.

Второ, повишаване степента на обобществяване на средствата за производство, издигане на по-висока степен на зрелост кооперативната форма на социалистическа собственост.

Трето, установяване еднакво отношение на всички кооператори към средствата за производството в ТКЗС, към кооперативната собственост.

Четвърто, задълбочаване икономическите връзки на ТКЗС с цялото народно стопанство, тясното им влияние в единния процес на социалистическото разширено възпроизводство, все по-осезателното участие на общонародната собственост в нарастването и развитието на кооперативната собственост.

Като цяло кооперативната собственост се издигна на по-високо равнище, напредва процесът на нейното постепенно сближаване с общонародната собственост.
(Р ъ к о п л я с к а н и я.)

Много характерен елемент на по-зрялата социалистическа природа на ТКЗС в сегашния етап от тяхното развитие е също така *пълното господство на социалистическия закон за разпределение според труда в кооперативните стопанства*. По-рано в ТКЗС съществуваха два принципа на разпределение на дохода — принципът на разпределение според правото на частна собственост върху внесената земя и принципът на разпределение според вложения труд. С премахването на възнаграждението за земята отпадна принципът на разпределение според внесената земя и сега в ТКЗС господства напълно принципът на разпределение според количеството и качеството на труда.

Но развитието и усъвършенствуването на разпреде-

лителните отношения в ТКЗС не се изчерпват само с това. *Развихи се и се усъвършенствуваха и формите на разпределение.* Постепенно трудовият беше заменен с парични оценки за извършената работа. Подобрива се значително нормирането и тарификацията на труда. Въведе се заплащане на труда в зависимост от получения общ или чист доход. Укрепи се вътрешностопанската сметка по бригади и ферми. Всичко това усъвършенствуваше прилагането на социалистическия принцип за заплащане според труда, свързваше по-пълно трудовото възнаграждение на кооператорите с действителния им принос в производството, с крайните резултати в производствените единици, доближаваше формите на заплащане до формите на заплащане в промишлеността. *Социалистическият принцип на разпределение стана единственият принцип при заплащането на труда в ТКЗС. Който е разходвал повече и по-качествен труд и е получил по-големи крайни резултати, той получава и по-голямо възнаграждение.* Създадени са условия за още по-широко действие на материалната заинтересованост в ТКЗС, за по-пълно съчетаване на личните и обществените интереси на кооператорите.

По-нататъшно развитие получиха формите на организация на труда и на управление в ТКЗС, както и взаимоотношенията между производствените единици и кооператорите.

По-последователно се прилагат основните принципи, върху които се изгражда кооперативният живот *самодейност, демократизъм, колективизъм. . .*

Цялото досегашно развитие на кооперативния строй на село и постигнатите успехи в социалистическото селско стопанство и нас показват, че ТКЗС издържа строгата проверка на времето. То се утвърди като едро, механизирено и високостокково стопанство, в което все по-успешно навлиза техническият прогрес и се въвеждат промишлени методи на производство. ТКЗС сега се развива не само като предприятие с последователен социалистически характер, не само като форма на социалистическо стопанство, но и като социалистическа организация на кооператорите, която със своята дейност решава проблемите на икономиката, културата и социално-битовото устройство на село и в

която все по-пълно се съчетават личните, колективните и общонародните интереси. (Ръкопляскания.)

Кооперативният строй на село се намира на нов, по-висок етап в своето развитие. Сега трудовокооперативните земеделски стопанства разполагат с необходимите материално-технически, финансови и организационни условия и възможности, за да решават новите задачи, които партията и правителството поставят пред тях. . . .

II. ДА ИЗДИГНЕМ СЕЛСКОСТОПАНСКОТО ПРОИЗВОДСТВО НА СЪВРЕМЕННО РАВНИЩЕ, ДА ПОВИШАВАМЕ БЪРЗО НЕГОВАТА ЕФЕКТИВНОСТ

... I. За решителна интензификация на селското стопанство

*...
Постановките на Деветия конгрес за интензификация на народното стопанство имат решаващо значение и за по-нататъшното развитие на селскостопанското производство. Трябва още тук да подчертая, че непосредствено след Априлския пленум Централният комитет на партията определи интензификацията като главен път на развитие на селското стопанство. По този именно път то се развиваше през изминалото десетилетие.*

Както е известно, интензификацията на производството е обективен процес, който се обуславя, от една страна, от постоянно развиващия се технически прогрес, и, от друга, от усъвършенствуването на организацията на общественото производство. При това интензификацията в селското стопанство поради характера на производството му има свои специфични особености, свързани преди всичко със земята като основно и незаменимо средство за производство. При нашите условия въпросът за интензификацията на селскостопанското производство има жизнено важно значение.

Първо, защото не можем да увеличаваме размера на обработваемата земя. За нас практически остава единствена възможност — непрекъснато да увеличаваме производството от единица площ.

Второ, защото с бързото развитие на промишлеността и с общото развитие на страната ще продължава да намалява работната сила в селското стопанство. Според предвиденото в петата петилетка (1966—1970 г.) около 160 хиляди трудоспособни лица от селското стопанство ще преминат на работа в промишлеността и другите отрасли.

Трето, защото непрекъснатото повишаване на жизненото равнище на народа и нарастването на нуждите от собствени селскостопански суровини изискват по-нататък да се увеличава селскостопанското производство, и

Четвърто, защото е необходимо да се увеличава стоковостта на нашето селско стопанство, да се засилва участието ни в социалистическото разделение на труда и в международния пазар. Нашето производство трябва непрекъснато да се интензифицира, да се държи по производителност, ефективност и качество на световното равнище.

Ето защо изключително важно е върху основата на по-нататъшната интензификация и модернизация на селското стопанство да се увеличават темповете на растежа на продукцията, непрекъснато да се осъществява високо нарастване на обществената производителност на труда и да се повишава ефективността на производството. . .

Да се върви към решително подобряване на икономическата ефективност в селското стопанство, означава преди всичко бързо да се повишава обществената производителност на труда, т. е. да се увеличава размерът на чистата продукция на един зает. Колкото по-голям е този размер, толкова по-широки са възможностите както за натрупване, така и за потребление. Ето защо увеличаването на производителността на труда в селското стопанство през петата петилетка с не по-малко от 40 на сто, както е предвидено в новия петгодишен план, е една от главните задачи на бъдещото разширено възпроизводство в този отрасъл.

Но това е само едната страна на въпроса. За нас обаче е много важно с *цената на какви разходи е постигната дадена ефективност*. Известно е, че по-добрата фондосъборъженост е най-важно условие за повишаване производителността на труда. Затова ние и за-

напред ще увеличаваме капиталните вложения в селското стопанство, ще създаваме нови основни производствени фондове в отрасъла. . .

На второ място, *по-пълно и целесъобразно трябва да се използват наличните и новосъздадените фондове в селското стопанство.* Във връзка с това искам да обърна внимание върху неправилното разбиране, че най-ефективно могат да се използват средствата само ако с тях се създават нови основни фондове. В кооперативните стопанства съществуват немалко основни средства за производство, чиято ефективност може да се повиши, ако се отделят неголеми средства за тяхното реконструиране и модернизиране. . .

Задачата сега е — по-високо равнище на обществената производителност на труда да се постига при възможно по-малко фондове на единица продукция. Това трябва да бъде един от основните резултати, който следва да настъпи в селското стопанство през близките години. (Ръкопляскания.)

Във връзка с това настоятелно се налага с най-бързи темпове да се върви към модернизация на селското стопанство, която да съответствува на най-новите достижения на техническия прогрес в света. Нужно е да се извърши прелом в повишаване техническото равнище на производството, да се усъвършенствуват съществуващите и се внедряват нови, по-ефективни средства за производство, с технико-икономически показатели на световно равнище, решително да се използват промишлени способности на производство в селското стопанство.

Особено важно в случая е да се излигне на по-високо равнище *механизацията на производствените процеси* не само в количествено, но особено и главно в качествено отношение. . .

Колкото и да е важна ролята на високопроизводителните машини, само те не са достатъчни, за да се модернизира селското стопанство. Особено голямо място в случая се пада на *химизацията*. Постигнатото в тази област е още твърде недостатъчно. . .

Както беше подчертано и на Деветия конгрес на партията, сериозно стои в нас задачата за увеличаване производителността на труда в областта на *поливното земеделие*, за поставяне върху нови, съвременни

начала строителството и реконструкцията на напоителните системи. . .

Какво всъщност представляват индустриалните методи на производство в селското стопанство? Прели всичко използване на система от високопроизводителни машини за механизирано извършване на всички производствени процеси от началото до края на производствения цикъл, т. е. до получаване на готовия продукт. На второ място, внедряване на съвременни технологии за отглеждане на растенията и животните, които да съответствуват на комплексната механизация и на изискванията за получаване на повече и по-евтина продукция. На трето място, пълно прилагане на научна организация и управление на производството и висока квалификация и дисциплина на работниците в селското стопанство.

Процесът на внедряване на индустриалните методи в селското ни стопанство е започнал. В редица стопанства са постигнати значителни успехи в това отношение при отглеждането на птиците, свинете, пшеницата, ечемика, царевичката, слънчогледа, захарното цвекло. . .

Задачата сега е да се премине към повсеместно внедряване на индустриални методи в зърнопроизводството, свиневъдството, птицевъдството, в производството на слънчоглед и захарно цвекло. . .

Важна предпоставка за преминаване към промишлените методи на производство ще бъде и разработването на *научно-техническите концепции* за всеки отрасъл и система за въвеждане на селското стопанство във всеки район, микрорайон и отделно стопанство. Внедряването на индустриални методи в селското стопанство ще даде отражение и върху икономическите връзки на ТКЗС с другите стопански организации и предприятия, ще предяви нови изисквания към промишлеността за производството на съответни машини, съоръжения, химикали и пр.

За да се проявят още по-пълно предимствата на едрите стопанства, каквито са нашите ТКЗС, и за да се осъществят по-нататъшното им интензивно развитие, решаващо значение има приложението на съвременните научно-технически постижения. Науката при социализма придобива изключително голямо значение за

производството. Именно затова партията и правителството полагат големи грижи за развитието на селскостопанската наука. . .

По-нататъшният процес на задълбочаване на специализацията и концентрацията на селскостопанското производство, за стабилизиране на производствената насока по райони и стопанства е съществена предпоставка за по-пълно използване на интензивните фактори за развитие на селското стопанство.

След уедрияването на ТКЗС в тази насока се постигна значителен напредък. Очертани са основните райони на най-важните селскостопански култури. Голяма част от производството на слънчоглед се съсредоточи в равнинната част на Северна България. Установи се най-благоприятният район за отглеждане на памука. Намалиха се площите и производството на пшеница в нетипичните за нея райони — Благоевградски, Кюстендилски, Габровски, Ловешки, Софийски и други окръзи. Царевецата все повече се съсредоточава в поливните райони. Производството на захарно цвекло и коноп се съсредоточи на по-подходящи площи и в близост до преработвателните предприятия. Създадоха се големи комплекси от промишлени лозя и овощни градини. Засилва се концентрацията на зеленчукопроизводството. . .

Процесът на специализация и концентрация на производството ще продължи. Във връзка с това трябва да се държи сметка за необходимостта от постигане на по-трайно райониране на селскостопанското производство в страната, отговарящо в максимална степен на народностопанските интереси, върху основата на което да се осигури най-висока ефективност и от гледна точка на цялото общество.

Наред с продължаване процеса на задълбочаване на специализацията по райони и стопанства следва да се решават с по-голяма настойчивост въпросите на *вътрешностопанската специализация*. Крупният размер на селскостопанските предприятия у нас позволява всяко стопанство да специализира отделните свои производствени единици в производството на няколко продукта, за които има най-благоприятни условия и олит, като осигури размерът на производството да бъде оптимален, за да се реализират най-високи крайни ико-

номически резултати. При изготвянето на перспективните планове на ТКЗС специализацията на стопанствата и на отделните производствени единици трябва да се разработва най-прецизно и да не се нарушава след това произволно. . .

III. ЗА НЯКОИ СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИ ПРОБЛЕМИ В ТКЗС И СЕЛОТО НА СЕГАШНИЯ ЕТАП

Другарки и другари,

Задачата за интензивно развитие на нашата икономика означава не само да се издигне производството на съвременен техническо равнище, а преди всичко да се увеличава с ускорени темпове размерът на националния доход на глава от населението. Това е основният път за осъществяване по-големи мащаби на разширеното социалистическо възпроизводство и за непрекъснато повишаване материалното и културното равнище на трудешите се от града и селото. Самите закономерности на социалистическия обществен строй налагат да се задоволяват все по-пълно частящите потребности на народа. В съответствие с това партията е провеждала неотклонно социална политика, в която намира израз дълбокият хуманизъм на нашия строй. Нашите възможности в тази област се увеличават заедно с нарастването на националния доход. Както е известно, през петилетката, която изпълняваме сега, се предвижда реалните доходи на работниците и служещите да се увеличат с 25—30 на сто и на селяните — с около 30 на сто. Това нарастване ще се осъществява главно чрез повишаване доходите, получени според вложения труд. Едновременно значително се увеличават и средствата, които ще се изразходват от фондовете за обществено потребление.

Всичко това ще даде възможност да продължи линията за по-нататъшно издигане на социално-битовото и културното равнище на нашето село. През настоящата петилетка е предвидено да се разшири благоустройствената дейност в селата, да се водоснабдят още около 540 села, да се построят нови почивни домове и балнеосанаториуми с оглед да се осигурява почивка и лечение на около 200 хиляди кооператори годишно.

За нуждите на селското стопанство ще бъдат подготвени през петилетката нови около 7 хиляди специалисти с висше и около 27 хиляди със средно селскостопанско образование. Над 50 хиляди младежи и девойки ще получат подготовка и квалификация в средните професионални селскостопански и практически машинно-тракторни училища. Предвижда се разширяване на здравната мрежа с нови болници, които да осигуряват специализирано медицинско обслужване и на селското население. През петилетката ще бъдат открити в селата над 400 нови кина, ще се построят нови читалищни сгради и културни домове.

Важна наша грижа при осъществяване на социалната политика на село беше и си остава пенсионирането на селяните-кооператори. Искам отново да подчертая, че буквално още в първите дни след Априлския пленум Централният комитет на партията се зае с разработване и създаване на закон за пенсиониране на земелелоките стопани-кооператори. Трябва да се отчете, че в онези условия и при тогавашната степен на развитие на ТКЗС и на нашата икономика това беше трудна задача. Но Централният комитет на партията, имайки предвид, че този въпрос засяга жизнените интереси на многолюдната армия от кооператори, започна постепенно да го решава. . .

Сега ние отново поставяме на обсъждане въпроса за увеличаване средния размер на пенсиите, получавани от централизирания фонд за пенсиониране на земеделските стопани-кооператори. При това трябва да се има предвид, че част от кооператорите (административният и инженерно-техническият персонал и механизаторите) са осигурени по Кодекса на труда. Други части, които преминаха в системата на държавните земеделски стопанства и държавните горско-земеделски стопанства, се изравниха по отношение на социалното осигуряване с другите работници. Трета част от кооператорите — в икономически силните стопанства, получават различни размери допълнителни социални осигуровки от социалните фондове на стопанствата. Налице са следователно различия в социалното осигуряване между отделните категории кооператори, от една страна, и между кооператорите в ТКЗС и работни-

ците в ДЗС, от друга страна, без да има различия в условията на труда.

Икономиката на страната не ни позволява засега да разрешим цялостно този въпрос. *Но ние постепенно ще разширяваме обсега на социалното осигуряване на кооператорите, ще създаваме условия този въпрос да бъде решен напълно.*

Като изхождаме от възможностите на ТКЗС и държавата, ние сега предлагаме конгресът на ТКЗС да реши:

— От 1 септември тази година основният размер на пенсията за старост на земеделските стопани-кооператори да се увеличи с по 10 лева месечно (бурни и продължителни ръкопляскания), а на пенсията за инвалидност — с по 5 лева месечно. Това увеличение се отнася за всички пенсии, отпускани по Закона за пенсиониране на земеделските стопани-кооператори.

На пенсионираните се от 1. I. 1957 г. кооператори по Закона за пенсиониране на земеделските стопани-кооператори размерът на месечните пенсии да се увеличи от 1. IX. т. г. допълнително с 0,50 лв. за всяка година участие в ТКЗС до 1. I. 1957 г. (Бурни ръкопляскания.)

— От 1 септември 1967 г. да се въведат за земеделските стопани-кооператори пенсии за инвалидност, поради общо заболяване за трета група инвалидност, в размер на 10 лева месечно.

— От 1 септември 1967 година да се изплащат парични обезщетения за временна нетрудоспособност поради болест, трудова злополука и други, поради бременност и раждане и еднократни помощи както на работниците и служителите. (Продължителни ръкопляскания.) . . .

Ако конгресът възприеме тези положения, предлагаме Народното събрание да гласува необходимите изменения в Закона за пенсиониране на земеделските стопани-кооператори. (Ръкопляскания.)

Натрупванията, набирани от вноските на ТКЗС и кооператорите в централизирания фонд и участието на държавата, ще позволят да се въведат от 1975 година месечни добавки за деца, като пенсията на новопенсионираните от същата година кооператори и добавките за

деца се изчисляват и изплащат по реда и условията, установени за работниците и служителите. По такъв начин от 1975 година по отношение на социалното осигуряване земеделските стопани-кооператори ще се изравнят напълно с работниците и служителите. (Ръкопляскания.)...

Другари,

Дотук ставаше дума за социално-културните мероприятия, които ще се извършват главно за сметка на централизираните фондове на държавата и ТКЗС. Но с това не се изчерпва цялата дейност в тази насока. *Има редица мероприятия, които както поради своя характер, така и поради своето значение могат и трябва да се решават в рамките на всяко стопанство, на всяко селище — със средствата на самото стопанство. . .*

Особено внимание следва сега да се обърне и на условията, при които работят кооператорите. . .

На въпроса за подобряване условията на труда не бива да се гледа нито само като на личен въпрос на кооператорите, нито само като на част от задачата за повишаване производителността на труда. В тази насока ТКЗС трябва да полагат по-големи грижи.

Нарасналите икономически възможности на много ТКЗС позволяват вече да се обединяват усилията на повече кооперативни стопанства за създаване на междukoоперативни обществени фондове за потребление и върху тази основа да се разширяват мероприятията за водоснабдяване на селищата, павиране и асфалтиране на улици и пътища, строителство на почивни станции за кооператорите и други извън района на кооперативните стопанства. Разбира се, подобни мероприятия на сегашния етап следва да се осъществяват само с участието на икономически силните стопанства.

Разширяването на социално-битовото и културното строителство в селата ще изменя по-нататък техния облик, ще дава преки, непосредствени резултати в стопанската дейност на ТКЗС. . .

IV. ЗА НОВО ЗАКОНОДАТЕЛНО УРЕЖДАНЕ ДЕЙНОСТТА НА ТКЗС, ЗА СЪЗДАВАНЕ СЪЮЗ НА ТРУДОВОКООПЕРАТИВНИТЕ ЗЕМЕДЕЛСКИ СТОПАНСТВА

Другарки и другари,

Законодателното уреждане на въпросите за живота и дейността на трудовокооперативните земеделски стопанства намираще израз досега главно в Примерния устав на ТКЗС. Приет през 1950 година от Втората национална конференция на представителите на ТКЗС, Примерният устав послужи като солидна правна основа за социалистическото преустройство на нашето селско стопанство и за развитието и укрепването на кооперативния строй на село

Изменяван и допълван на няколко пъти, Примерният устав биваше съобразяван с етапите на развитие и със задачите, които стояха за разрешаване пред ТКЗС. Последните изменения през 1957 г. бяха извършени в момент, когато приключваше социалистическото преустройство на селското стопанство. Целите и задачите на действащия Примерен устав на ТКЗС са вече изпълнени. Той е далеч задминат от общественоекономическото развитие на страната и не съответствува на сегашния етап на кооперативния строй на село.

Това налага настоящият конгрес да обсъди и приеме нов Примерен устав на ТКЗС. Проектът за такъв устав беше публикуван и поставен на всенародно обсъждане. (Ръкопляскания.)

В обсъждането взеха широко участие кооператори, селскостопански дейци, учени, нашата общественост. Многобройни статии, мнения и предложения бяха публикувани в печата, предадени бяха по радиото и телевизията. . .

Кои са по-характерните моменти в проекта за нов Примерен устав на ТКЗС?

Преди всичко нов момент е въведението на устава, в което в обита форма се обобщава историческото развитие и се разкрива същността на ТКЗС като социалистическо предприятие и форма на организация на трудещите се селяни у нас. Това дава възможност в конкретните разпоредби на Примерния устав ясно да се определят *целите и задачите на ТКЗС* за увелича-

ване и поевтиняване на селскостопанската продукция, за интензивното развитие на нашата икономика и за подобряване жизненото равнище на трудещите се, неговото място и роля във всеобщото развитие на българското село, в усъвършенствуването на социалистическия строй у нас.

Правят се съществени изменения в условията за членуване в ТКЗС. Според досегашния Примерен устав членството се свързваше с изискването да се внесе притежаваната от кооператора и членовете на домакинството му земя и други средства за производство. Член на ТКЗС можеше да бъде всеки, който има земя, независимо от това, дали ще работи в стопанството.

Сега нови членове на ТКЗС могат да бъдат и синове и дъщери на кооператори и на други трудещи се, които не притежават земя и средства за производство, но участвуват с труда си в кооперативното стопанство. ТКЗС работи с нови, модерни оръдия на труда, които се създават със средства на кооператива. При тези условия основен критерий за членуването в ТКЗС следва да бъде трудовото участие в кооперативното стопанство.

Отпада досегашното задължение да се внася въстъпителна и задължителна инвентарна вноска при приемане в ТКЗС. По този начин членуването в ТКЗС става безплатно. И както Ленин сочеше, „безплатното слизване в кооперацията е единственият последователен пролетарски принцип“.

Значително се разширяват трудовите и социалните права на кооператорите: право на отпуск; право на хищни и безопасни условия на труда; право на закрила на бременните и майките, както и други права, свързани с полагания труд.

Така изискванията за членуването в ТКЗС ще съответствуват напълно на трудовия характер на стопанствата. . .

Другари,

Създаването на Съюз на ТКЗС е назряла необходимост. (Ръкопляскания.) Това се диктува от две групи обстоятелства. *Първата група* се отнася до обективните процеси на растеж и усъвършенствуване кооперативния строй на село и на цялостното обществено

икономическо развитие на страната. Както беше изтъкнато, ТКЗС се намират в нов, по-висок етап на своето израстване. Този по-висок етап изисква и по-съвършени форми и органи на ръководство на трудовокооперативните земеделски стопанства, за да се даде по-голям простор на развитие на тяхната социална природа като социалистически организации и за да се усъвършенствуват по-нататък взаимоотношенията помежду им и с цялото народно стопанство. В Съюза на ТКЗС ние виждаме такъв орган, който най-пълно отговаря на тези изисквания

Създаването на Съюза на ТКЗС е по-нататъшно задълбочаване и по-пълна проява на принципите на кооперативното движение, на неговия доброволен, самодееен, демократичен и колективен характер. Тези принципи са обективни. Заедно с развитието на кооперативния строй те ще се обогатяват по съдържание, ще се проявяват по-пълно и по-широко.

Втората група обстоятелства са свързани с изпълнението на новите задачи за решително интензифициране на селското стопанство, внедряване промишлени методи в производството и повишаване на неговата ефективност

Може с увереност да се каже, че тези задачи са напълно по силите на нашето социалистическо селско стопанство, на нашия кооперативен строй на село. Но те са от такъв мащаб, че в много случаи надхвърлят силите на отделното ТКЗС. Налага се съюзяването на силите и възможностите на няколко стопанства или райони, а дори и на всички стопанства в страната. Ето защо и от тази гледна точка е правилно да се развият по-висши форми на коопериране да се създаде единна организационно-стопанска структура на кооперативния строй на село.

Създаването на Съюз на ТКЗС ще позволи да се обединяват и координират силите на трудовокооперативните земеделски стопанства, по-пълно да се разкрият и по-целесъобразно да се използват предимствата и резервите на кооперативния строй.

Съюзът на ТКЗС ще трябва да бъде доброволна организация на кооперативните стопанства, която ще изгражда цялата своя дейност върху принципите на кооперативната демокрация. А това означава, че чле-

иуващите в него стопанства залазват своята правна и стопанска самостоятелност.

Съюзът на ТКЗС по-нататък трябва да бъде орган за стопанско, организационно и методическо ръководство на ТКЗС, който ще работи на стопанска сметка. На ТКЗС и народното стопанство е потребен не бюрократичен, тежко подвижен орган, а пълнокръвна, компетентна и действена организация, която постоянно ще се развива, ще обогатява своето съдържание.

На сегашния етап Съюзът на ТКЗС следва да бъде орган, който ще подпомага прогресивните процеси в развитието на кооперативния строй на село; ще съдействува за решаване на зрелите въпроси на селското стопанство; ще съчетава по-пълно кооперативните интереси с интересите на цялото общество; ще съдействува с най-голяма сила за внедряване принципите на новата система, за по-нататъшно укрепване на съюза между работниците и селяните. С цялата си дейност Съюзът на ТКЗС трябва да бъде могъщ фактор за успешно решаване задачите в социалистическото строителство на село.

Оттук произтичат и функциите на съюза.

А по-конкретно това означава:

1. Съюзът на ТКЗС да разработва основните въпроси на производството, организацията и икономиката на ТКЗС, да ръководи тяхната дейност, като си служи със средства за икономическо въздействие, съвети и препоръки за целесъобразно и високоефективно решаване на стопанските, битовите и социално-културните въпроси.

Организирайки изпълнението на държавните задачи в кооперативния сектор на селското стопанство, Съюзът ще направлява интензификацията, специализацията и концентрацията на селскостопанското производство, с оглед най-ефективно да се използват природните, икономическите и трудовите ресурси.

2. Особено важна задача на съюза ще бъде да издига научно-техническото равнище на селскостопанското производство; да взема мерки за разпространяване и комплексно внедряване в ТКЗС достиженията на селскостопанската наука и практика; да подпомага и участвува в организирането на школи и курсове за подго-

товка на селскостопански кадри и за повишаване квалификацията на кооператорите.

3. На съюза би следвало да се предостави възможност да организира свои или с участието на ТКЗС и други организации предприятия за производство и преработка на селскостопанска продукция. Заедно с изкупвателните организации ще трябва да взема мерки най-целесъобразно да се оползотворява произведената продукция. Той ще проучва и подпомага снабдяването на кооперативните стопанства с необходимата селскостопанска техника, строителни материали, торове, химически препарати и други.

4. Съюзът ще оказва практическа помощ на ТКЗС за разработване на перспективни и годишни производствено-финансови планове, ще улеснява и подпомага сключването на дългосрочните и годишните договори за изкупуване на селскостопанската продукция. Той ще подпомага ТКЗС за прилагане на прогресивни форми на организация на производството и заплащането на труда, за издигане ролята на вътрешностопанската сметка в тях.

5. Съюзът ще съдействува и подпомага ТКЗС за развитие и укрепване на материално-производствената им база и за най-ефикасно използване на влаганите оредства. Той ще съдействува кооперативните стопанства да използват най-целесъобразно средствата, отделени за социално-битови и културни мероприятия, ще организира и ръководи почивното дело на ТКЗС.

6. На съюза би следвало да се предостави правото да представлява кооперативните стопанства пред държавни и кооперативни учреждения, ведомства и обединения, да прави предложения за издаване на закони, постановления и други, отнасящи се до работата на кооперативните стопанства и техните взаимоотношения с други организации.

Както се вижда, на Съюза на ТКЗС ще се предоставят извънредно важни функции по ръководството на стопанския, организационния и социално-културния живот на ТКЗС.

Във връзка с това трябва да се обсъди и въпросът, евентуално с какви фондове следва да разполага Съюзът на ТКЗС.

Ако настоящият конгрес одобри предложението да се създаде Съюз на ТКЗС като орган за стопанско, организационно и методическо ръководство на кооперативните стопанства, очевидно това ще внесе изменения в задачите и участието на Министерството на земеделието в ръководството и развитието на селското ни стопанство, които следва да се уточнят.

Не бива да се смята, че бъдещото създаване и на окръжни съюзи на ТКЗС ще освободи народните съвети от прижата за изпълнение на задачите в селското стопанство. Те са органи на народната власт и ще носят и занапред отговорност за развитието и на селското стопанство, и на нашето село.

Съюзът на ТКЗС ще бъде при това жив организъм, който ще се развива и обогатява, ще натрупва опит. Бъдещето ще подсказва какви изменения в характера и функциите на съюза ще следва да настъпват, как по-нататък ще трябва да се усъвършенствуват формите и начините на ръководство на селското стопанство...

Като изхождаме от големите задачи, които стоят за разрешение, от необходимостта да се създадат по-действени органи за ръководство на ТКЗС и от потребността да се развива по-нататък кооперативният строй на село, предлагаме *настоящият конгрес да се превърне в учредителен конгрес на Съюза на ТКЗС, който да обсъди и приеме устав и да избере ръководни органи на Съюза на трудовокооперативните земеделски стопанства.* (Продължителни ръкопляскания.)

Тодор Живков

КУЛТУРА НАРОДНА, КУЛТУРА СОЦИАЛИСТИЧЕСКА

*Реч, произнесена на заключителното заседание
на Първия конгрес на българската култура,
20 май 1967 г.*

Уважаеми другарки и другари,

Първият конгрес на българската култура завърши своята работа.

Искам да присъединя и своето мнение към изказаната вече от тази трибуна единодушна оценка, че Първият конгрес на културата ще влезе в културната летопис на България, в живота на народа ни като историческо събитие.

Няколко дни тук, на конгреса, в тази зала, ние мислено обгърнахме трудните пътища и голямото богатство, неизчерпаемата съкровищница на хилядолетната култура на българския народ. На конгреса ние отново изпитахме възхищение от радостната равностметка на постигнатото в нашата социалистическа културна революция, която даде възможност културата да навлезе във всеки дом, да стане достояние на всеки труженик, да се превърне в дело и бит на народа ни.

Конгресът сам по себе си беше прекрасна изява на големите успехи на социалистическата културна революция в България, на разцвета на националната българска култура. Едновременно с това конгресът недвусмислено подчерта, че в основата на културната революция у нас, на националната ни култура лежат принципите на интернационализма, марксистко-ленинската идеология. Той демонстрира международната солидарност и интернационалистическите стремежи на българския народ, на нашите дейци на културата, дълбокото ни уважение към прогресивната култура на

всички народи — малки и големи, уважението и предаността ни към освободителната борба на работническата класа, към борбите на всички трудови хора по света. (Продължителни ръкопляскания.)

На този конгрес ние изразихме още веднъж дълбоко уважение и любов към революционната култура на великия Съветски съюз — истински новаторска култура, култура дръзновена и високо човечна, култура, която оказва могъщо въздействие върху съвременната човешка цивилизация. (Бурни ръкопляскания.)

Не мога да не отбележа с удоволствие, че тук, на нашия конгрес, се потвърди още един път правилността на политическата линия на Българската комунистическа партия и по-специално нейната линия в областта на културата. Не мога също така да не отбележа със задоволство ярко проявената сплотеност и единство около Българската комунистическа партия, около нейния Централен комитет. И именно в това единство и, ако щете, другарство между партия и дейци на културата, между дейци на културата и партия е залогът и за нашите бъдещи големи успехи. (Бурни, продължителни ръкопляскания.)

Голямото, забележителното значение на настоящия конгрес се определя и от обстоятелството, че той утвърди преустройството в областта на културата върху основата на нова организация и структура, на нов стил и методи в по-нататъшното ръководство на целия наш културен фронт.

Ще минат години, десетки години. Нашата култура ще се развива все по-успешно и по-успешно, ще се обогатява все повече, ще се множат нейните успехи. Нови конгреси на културата ще решават нови проблеми. Но Първият конгрес на културата в България ще остане като конгрес творчески, конгрес — плод и тържество на априлската линия на Централния комитет на Българската комунистическа партия. (Много продължителни ръкопляскания.)

Другарки и другари,

Всички подчертахме нашето единство и съгласие с оценките, изводите и мероприятията за по-нататъшното развитие на българската национална култура, съдържащи се в хубавия доклад, който изнесе др. Папел Матев. Наистина радостно е, че това беше потвърдено

в речите на всички другари, които говориха от тази трибуна, че бяха изказани ценни мисли и съображения за изминалия път и перспективите на нашата култура.

Кое е важното, кое е особено радостното в работата на конгреса?

Радостното е, че всички изказали се другари, всички ние не само даваме висока оценка на основните фактори в развитието на нашата национална култура, но в дните на конгреса ние живяхме с тях, вълнувахме се от тях. Не мога да издържа на изкушението да не се спра и аз, макар и с няколко думи, на тези фактори. В същност това са трите непресъхващи извора на националната ни социалистическа култура.

Първият извор — това е хилядолетната българска култура, нашето богато културно наследство.

Гордеем се, че българският народ, неговите изкусни ръце, неговият гений са създали през вековете чудна култура — и материална, и духовна. (Продължителни ръкопляскания.) Ние сме решително против всякакво nihilистично отношение към културното наследство. Към културното наследство се отнасяхме с уважение и синовна обич. Това е израз и на нашето уважение и любов към дедите ни, към талантивия ни трудов народ, към онези, които при изключително трудни условия — и в условия на робство, и в условия на тежка експлоатация и фашистка диктатура — неуморно са творили националната българска култура. Плод на героичните усилия на нашия народ, на нашия национален гений, тази култура за нас е извор, от който черпим и ще черпим опит, културни ценности и вдъхновение. (Ръкопляскания.)

Особено голямо значение за развитието на съвременната българска култура имат нашите революционни национално-демократични и пролетарски културни традиции. Те са опомен капитал за народа ни. Наше задължение е и занаяпред да се отнасяме внимателно и грижовно към тези традиции, все повече и по-добре да ги използваме за по-нататъшния подем на новата българска социалистическа култура.

Вторият извор на културата ни днес — това е нашата социалистическа съвременност, която народът изпраща възторжено и с оптимизъм. Народът създава материалната култура, твори духовната култура, съ

зижда новия живот в родината ни и едновременно с това изменя и себе си; труженикът на социализма у нас израства като нов човек, с нова, богата душевност, с нов мироглед, с широк кръгзор, с нови идеали, с нов размах. Художественото осмисляне и творческото пресъздаване на сегашната наша действителност с всичката нейна противоречивост и разнообразност, с всичката нейна многоликост и същевременно комунистическа целенасоченост е голям извор за вдъхновение и за развитие на съвременната ни култура.

Третият извор на нашата социалистическа култура — това са световната култура, висините, постигнати от човешкия гений, от човешката мисъл и съзидателен труд, прогресивната култура на човечеството. Тази култура ние дълбоко уважаваме, от нея се учим и ще се учим. Огромно, неопенимо значение за нас има и в бъдещата ни работа все повече ще има световната социалистическа култура и на първо място културата на великия Съветски съюз.

Ето от тези три извора днес извира пълноводната река на нашата култура. Те определят нейното съдържание, нейното основно могъщо течение, нейния усррем. Оттук ние черпим и ще черпим плодотворни сокове, жива вода, за да създаваме нашата култура, да изграждаме новото общество и нашия народ, човека на бъдещето, човека на комунизма.

Използуването на тези три извора ще дава и занарпред съдържание, сила и размах на работата ни по патриотичното и интернационалистическото възпитание на народа и особено на младежта, ще засилва у тях чувството за национална гордост, ще разкрива нови, неподозирани възможности за издигане на техния здрав, реалистичен оптимизъм, за укрепване на тяхната увереност, самочувствие и ентузиазъм, ще окриля и вдига трудещите се на нови дела и подвизи за делото на социализма, за щастието на народа. (Ръкопляскания.)

Наше общо свято задължение, драги другари и другарки, драги приятели, е да пазим пълноводния поток на нашата култура, който черпи свежи струи от тези три извора, винаги кристално бистър, да го предлагаме от мътни води, от всичко, което би могло да замърси неговата чистота.

Пред нас винаги стои и не може да не стои въпросът: каква култура създаваме и за кого е предназначена тя, каква е целта на нашата културна дейност, на нашата културна политика, какви културни ценности създаваме и кой ще бъде, така да се каже, техният консуматор? Съвременната българска култура може да се развива успешно и в бъдеще само от позициите на работническата класа, на народа, от позициите на социализма и комунизма. (Продължителни ръкопляскания.)

И когато черпим от богатия извор на нашата хилядолетна култура, от културното ни наследство, и когато черпим от втория извор и творчески пресъздаваме нашата сегашна действителност, социалистическото съвремие на нова България, и когато черпим от третия извор — съкровищницата на световната прогресивна култура, ние винаги трябва да помним и да знаем, че служим на народа, че творим в интерес на народа; ние винаги трябва да помним, че има две култури — има култура, която служи на човечеството, култура, която обслужва прогресивното развитие на света — социално, икономическо, политическо, идеологическо, морално, има култура на експлоататорите, култура на империалистите, която те по всякакви начини и възможности се опитват да ни натрапят. За нас, за Централния комитет на Българската комунистическа партия, за цялата наша партия няма друг критерий за проверка и за полезността на културните ценности освен дълбоката им народност, освен интересите на народа, които днес са неотделими от интересите на социализма, от интересите на комунизма. (Продължителни ръкопляскания.)

Известно е, че Народна република България се намира на определен етап на развитие. На този етап действуват обективни закономерности, има и противоречия. Животът на народа е извънредно сложен, многолик, разнообразен, противоречив. Разбира се, за това трябва да се държи сметка. Народният живот трябва да се изобразява именно такъв, какъвто е — разнообразен, многолик, противоречив. Винаги обаче трябва да помним, че народът ни строи нов живот. Ето за този нов живот ние живеем, творим, побеждаваме. И това е нашата народна, нашата голяма, на-

шата комунистическа правда. (Бурни ръкопляскания.)

Драги другарки и другари,

Най-голямото дело, което извърши нашият конгрес, това е, че той прие нов статут, така да се каже, за организацията и развитието на културата и специално за нейното ръководство.

Конгресът единодушно подкрепи съображенията и мотивите за по-нататъшно демократизиране на ръководството на културния фронт, за изграждане на Комитета за изкуство и култура като общественодържавен орган. Много другари, които говориха тук, изтъкнаха дълбоките демократични традиции на народа ни, подчертаха оня закономерен процес, свойствен на нашето социалистическо общество, процес на неотстъпно развитие на социалистическата демокрация във всички области у нас.

Всичко това е свършено вярно. То е много солидна обективна предпоставка, за да се търсят постоянно съответни форми, начини и възможности да се демократизира по-нататък нашият живот и, разбира се, в това число нашият културен живот.

Но когато сега, през 1967 година, се обсъжда този въпрос, не бива да се изпуска пред вид, че един от основните фактори за преустройството, което извършваме в управлението на културния фронт, е разработената от Централния комитет на Българската комунистическа партия нова система на ръководство. Новата система внася дълбоки промени в организацията и ръководството на производството, в развитието на икономиката. Но тя далеч надхвърля сферата на икономиката. Идеята, заложена в нея, нейните основни принципи обхващат всички сфери на общественото развитие в Народна република България, включително и сложната и разнообразна област на българската култура.

Смисълът на тази система е да се повишава постепенно научното равнище на ръководство на цялото ни общественно развитие, да се използват най-пълно обективно действащите природни и социални закони, все повече да се въвличат трудещите се, творците и ръководството на различните сфери на икономиката, политиката, културата, в управлението на страната.

Осъществяването и развитието на принципите на новата система, тяхното практическо претворяване в областта на икономиката показва, че е възможно и оправдано в сегашните условия да се преустрои организацията и ръководството на целия културен фронт в духа на новата система. Това, което извършихме сега, е само едно начало. Ние изградихме съответната организационна структура. До конгреса, както знаете, бяха избрани основните местни звена за координиране и управление на културата — окръжни, градски и общински съвети за изкуство и култура. Сега конгресът избра и централно ръководство — Комитета за изкуство и култура.

Ние не бива обаче да се заблуждаваме и да смягаме, че сега благодарение на реорганизацията, на изградената структура върху основата на принципите на новата система всички въпроси на социалистическата културна революция ще се разрешат автоматично, като с магическа пръчка.

Трябва да кажа, че у нас имаше хора, а вероятно още има, които или не разбират същината на преустройството — впрочем това е понятно, тъй като се касае за нещо ново. — или не са убедени в необходимостта от такова преустройство. И някои наши приятели в чужбина не са имали още възможност да разберат в какво е същината на това преустройство. За нас това, което сега се прави, е един експеримент. Но той не е резултат на хрумване.

Тук много другари казаха, че аз съм инициаторът на това дело. Не знам какво се цели с подобно твърдение. Вероятно, за да отговарям аз, ако утре се окажат неудачи. (Оживление, смех.) Разбира се, от отговорност не бягам. Не за това става дума. Искам обаче да уточня, че преустройството, което извършваме, е естествен резултат от развитието и прилагането на принципите, заложили в новата система на ръководство, колективно изработена от Централния комитет на партията. (Ръкопляскания.)

Другарки и другари,

Трябва наистина да си български патриот, да познаваш добре историята на България, историята на нашето културно развитие, за да можеш докрай да

разбереш смисъла и съдържанието на експеримента, който вършим. У нас има такива специфични условия, такава самобитност в изграждането и развитието на българската култура, такива дълбоки народности и демократични традиции в тази област, каквито се срещат в малко страни.

Как можа българският народ да прояви такава зрелост, такава високо национално самосъзнание, че в най-тежките години на петвековното робство да изгражда и развива самобитна култура, да създаде и свои читалища, да изгради и свои училищни настоятелства, да образува и свой самодееен театър? (Продължителни ръкопляскания.)

Как съумяха нашият народ, прогресивните културни дейци, народната интелигенция в условията на буржоазното господство и дори в периода на фашистката диктатура да развиват самобитна, прогресивна, национална култура въпреки противодействието, гоненията и жестокия терор? (Продължителни ръкопляскания.)

Поставя се въпросът: защо сега, в условията на народната власт, на разцвета на духовните и материалните сили на народа, когато нашите културни дейци, нашата интелигенция са огромна армия, закърмена с чисто родолюбие, с идеите на комунизма — защо да не могат да вземат в свои собствени ръце инициативата и отговорността за по-нататъшното развитие на българската култура? (Бурни ръкопляскания.)

Ние, драги другарки и другари, гледаме на извършеното преустройство и като израз на огромното доверие на Централния комитет на партията, на цялата партия към нашата интелигенция — и художествена, и техническа, към цялата българска интелигенция. (Продължителни ръкопляскания.) И тя е завоювала това доверие със своята благородна работа, със своите дела, с които тя действително е доказала, че е способна да твори културни ценности, като се ръководи именно от интересите и нуждите на великото дело на комунизма. (Продължителни ръкопляскания.)

Няма следователно никакво основание да се безпокоим за това, че сега известни държавни функции в ръководството на културната революция се поставят

върху обществена основа, че се засилва ролята на творческите съюзи, на идеологическите учреждения и т. н. в ръководството на културния фронт. Такова развитие е закономерно. И ако това дело се върши за първи път именно в България, то причината се корени и в своеобразните исторически условия на развитие на културата у нас, и в това, че имаме огромна за мащабите на страната ни армия от културни дейци, кръвно свързани с народа, с политиката на Българската комунистическа партия. (Продължителни ръкопляскания.)

Ние се гордеем с нашите културни дейци. Ние се гордеем с нашите писатели и художници. Ние се гордеем с нашите театрални и кинодейци. Ние се гордеем с тези, които творят музикалната култура в България, с нашите журналисти, със стотиците хиляди участници в художествената самодейност. Ние се гордеем с нашите учители, които неуморно отдават сили и знания да възпитават културни, дръзновени и предани на социализма младежи и девойки. Ние се гордеем с нашите учени, с нашите архитекти, инженери, изобретатели. Ние се гордеем с всички дейци, които носят и пропагандират нашата култура сред най-широките народни маси. Те имат и опит, и способност, могат да поемат отговорността за по-нататъшното развитие и подема на българската национална култура. (Продължителни ръкопляскания.)

Както подчертах, организацията, структурата не решават автоматично въпросите. И за в бъдеще ще бъде нужна работа и борба за преодоляване на противоречията в културното развитие, за преодоляване на консерватизма и закостенелостта на всичко, което тегли назад: борба против идеологическата диверсия; борба в защита на дръзновеното творчество, на комунистическото новаторство.

Животът върви напред. Вчерашният етап на развитие е различен от днешния етап. Някои от закономерностите, които действуваха през първия етап на нашата социалистическа революция, вече не действуват, появиха се нови закономерности на общественото развитие.

Следователно пред хората на науката, пред хо-

рата на изкуството и културата стои жизнено важна задача — да изграждат и творят практически културни ценности и едновременно да развиват теорията. Общите истини не могат механически да се прилагат за всички факти и явления, за всички етапи на развитие. Теорията, както и практиката, също се нуждае от развитие, от усъвършенствуване.

Ето в това се състои нашата сила, че след Априлския пленум на ЦК ние се заехме конкретно, в нашите условия на изграждане на социалистическото общество, използвайки и опита на другите социалистически страни и особено на Съветския съюз, да развиваме творчески марксистко-ленинската теория, да решаваме теоретически и практически и въпросите на икономиката, и въпросите на нашето обществено-политическо и държавно развитие, и въпросите на нашата културна революция.

И в бъдеще нашето развитие, развитието на теорията и практиката на социалистическото културно строителство ще се осъществява в условията на свободни творчески дискусии. Не е необходимо да се убеждаваме, че когато говорим за дискусии, ние имаме пред вид дискусии върху основата на марксистко-ленинските идеи, върху основата на народността на интересите на народа. Нужни са ни дискусии, които ще сплотяват, ще укрепват творческата свобода, ще стимулират духовното развитие. Без дискусии, без борба на мнения не може да се твори и да се развива науката, не може да се развива социалистическата култура. (Продължителни ръкописки.)

Другарки и другари,

Тук, на Първия конгрес на културата, са събрани най-изтъкнати представители на българската култура. Погледите, възжеленията, мислите на нашата общественост, на нашия народ са отправени днес към тази зала. Трябва да кажем, че и нашите погледи, и нашите възжеления, и нашите мисли са отправени към нашия народ.

Позволете ми от тази трибуна да изкажа благодарност, да изкажа и вяроност към нашата героична работническа класа, да изкажа благодарност и вяроност към нашите славни кооператори, към нашата интелигенция, към нашата пламенна младеж, към це-

лия наш народ, към всички, които творят, съзиждат, изобретяват, които вдъхновено изграждат нова България. (Бурни ръкопляскания.)

Позволете ми от тази трибуна да призова цялата наша народна интелигенция, нашите писатели, художници, кинодейци, музикални и театрални дейци, нашите педагози, нашите учени, журналисти, читалищни труженици, участниците в художествената самодейност, нашите инженери, архитекти, агрономи, изобретатели, борци за технически прогрес, да призова всички, които с голямо себеотрицание създават, пропагандират и внедряват сред най-широките народни маси социалистическата ни култура, към нови творчески дела, към всеотдаен благороден труд за сътворяване на нови културни ценности, които да оставят светла диря не само в историята на нашата национална култура, но и в световната култура. (Бурни, продължителни ръкопляскания.) Да ги призова към такова творчество, към създаване на такива произведения, на такива културни ценности, които ще ощастливяват, ще облекчават и ще украсяват живота на нашия народ, ще ускоряват развитието ни напред към комунизма. (Ръкопляскания.)

Нека процъфтява българската социалистическа култура! (Бурни, продължителни ръкопляскания.)

Нека да разцъфтяват талантите, да се възвисява геният на нашия народ, да се множат редиците на творците, на създателите и разпространителите на българската национална социалистическа култура! (Бурни, продължителни ръкопляскания.)

Закривам Първия конгрес на българската култура! (Бурни, дълго нестихващи ръкопляскания. Всички, станали прави, скандират „БКП—БКП“, „С БКП напред!“.)

**РЕШЕНИЕ НА ЦЕНТРАЛНИЯ КОМИТЕТ
НА БЪЛГАРСКАТА КОМУНИСТИЧЕСКА ПАРТИЯ
ЗА УТВЪРЖДАВАНЕ ТЕЗИСИТЕ
НА ДР. ТОДОР ЖИВКОВ ПО „НЯКОИ ОСНОВНИ
ПРОБЛЕМИ ЗА РАБОТАТА С МЛАДЕЖТА
И КОМСОМОЛА“**

27 декември 1967 г.

Централният комитет на Българската комунистическа партия отбелязва, че в хода на подготовката на сегашния пленум на ЦК на БКП и на предстоящия XI конгрес на Комсомола в страната се разгърна забележителна дискусия по тезисите за работата на Комсомола и сред младежта. Дискусията обхваща Комсомола и младежта, партията и нашата общественост. Утвърдените от Политбюро на ЦК на БКП тезиси раздвижиха най-широки среди в града и селото, намериха жив отзвук в заводите и кооперативните стопанства, в учебните заведения и поделенията на Народната армия, в обществените организации, държавните органи и институти, в семействата.

Посрещнати с дълбоко удовлетворение и одобрение, тезисите създадоха атмосфера на загрижено и всестранно обсъждане на проблемите на младежкия живот, на интересите и нуждите на младото поколение, на комунистическото му възпитание и разгръщане на неговите сили, дарби и способности. Дискусията преминава в обстановка на висок патриотичен подем и дълбока вяра в правилността на партийната линия по отношение на младежта, в решимостта и безспорната способност на българската младеж да бъде достоен продължител на великото народно дело — построяването на социализма и комунизма в родината ни.

Всичко това показва, че в тезисите е дадена вярна оценка на положението и дейността сред младежта, правилно са очертани насоките и задачите, които трябва

ва да се следват и решават на сегашния етап, за да се осъществи поврат в работата на партията сред младото поколение, решително да се издигне на качествено ново равнище ролята на Комсомола в живота, на младежта и в живота на страната.

Дискусията още веднъж потвърди, че българската младеж е младеж будна и политически зряла, кръвно свързана с партията и народа, с горещ патриотичен дух и дълбоко интернационалистическо чувство, безпределно вярна на комунизма. Тя всеотдайно участва в социалистическото изграждане на страната и заедно с това овладява науката, техниката и културата, изгражда се и се усъвършенствува като младеж комунистическа, навлиза в живота все по-добре подготвена за големите надежди, които партията и народът ѝ възлагат. Непримиримотта на нашата младеж срещу всичко, което задържа нейното развитие, стеснява дейността ѝ и ограничава ролята, която тя страстно иска да играе в изграждането на новия живот в родината ни, е ярко доказателство, че българската младеж се вдъхновява от комунистическите идеали и политиката на партията, че народното дело ще бъде поето от надеждните ръце на нашето младо поколение.

Дискусията потвърди също така, че нашият Комсомол, независимо от недостатъците в неговата дейност, е любима организация на младежта; че го ѝ като помощник и резерв на партията разгърна и разгръща голяма дейност за осъществяване на партийната политика сред младежта, за нейното комунистическо възпитание, за нейното израстване като активна, ентузиазизирана и достойна част от българския народ.

Като отчита всичко това, Централният комитет на Българската комунистическа партия

1. Утвърждава като основа изложените в тезисите насоки за преустройство и решително подобряване на партийното ръководство на Комсомола, на работата на партията и Комсомола сред младежта.

2. Възлага на Политбюро на ЦК на БКП и Министерския съвет и препоръчва на общественно-политическите органи и организации, на творческите съюзи да разработят в духа на линията, начертана от тезисите, мероприятия за нейното осъществяване, за издигане ролята на Комсомола и младежта в цялостния иконо-

мически, общественно-политически и културен живот на страната, за поврат в дейността на Комсомола и сред младежта.

По време на дискусиата се изказаха много съображения, постъпиха и постъпват голям брой предложения, които изискват продължителен срок за проучване. Поради това пленумът смята за целесъобразно при Централния комитет на партията да се създаде комисия, която да анализира и обсъди изказаните съображения и предложения за работата с Комсомола и сред младежта и да направи допълнителни проучвания по някои въпроси, ако се окаже необходимо.

3. Пленумът на Централния комитет на партията смята, че преустройството на работата на Комсомола и сред младежта и мероприятията за решаване на поставените във връзка с тази цел задачи трябва да протичат в следните главни насоки, набелязани в тезисите:

Първо, за партийното ръководство. Да се извърши поврат в работата на партията с Комсомола и сред младежта; партийните комитети и организации всекидневно да ръководят и подпомагат комсомолските органи и организации, да поощряват тяхната самостоятелност, инициатива и творчество; да се изменят и усъвършенствуват формите, методите, и стилът на работа на партийните органи и организации с Комсомола и младежта; политическата дейност на голяма част от комунистите да преминава сред младежта.

Второ, за държавните и обществените фактори. Да се издига ролята и отговорността на държавните органи и институти и на обществените фактори във възпитанието, в отглеждането и развитието на младежта.

Трето, за координиране работата сред младежта. Да се координира дейността на държавните и обществените организации сред младежта, като на Комсомола се даде право на контрол върху тази дейност и се създаде при Министерския съвет държавно-обществен орган за работа с младежта.

Четвърто, за дейността и ролята на Комсомола. Да се извърши прелом и се постигне нов подем в работата на Комсомола и сред младежта, да се изпълни с ново съдържание в съответствие с достигнатия етап на общественото развитие на страната и настъпилите ко-

личествени и качествени изменения в Комсомола и младежта. Да се издигат ролята и авторитетът на ДКМС в икономическия, политическия, обществения и културния живот, да бъде Комсомолът истински изразител на интересите и възжеланията на българската младеж, да бъде организация за всестранното развитие на младежта. Основните дейности, които задоволяват интересите на младото поколение, да се организират, контролират и практически осъществяват от Комсомола.

Рязко да се повиши самодейният характер на ДКМС и се засилят различните форми на самоуправление.

Пето, за идеологическата работа и възпитанието на младежта. Да се постави по новому и решително да се засили възпитанието на младежта в патриотичен дух, в любов и уважение към историята на народа, в обич към българската държава, към Комунистическата партия, към родната земя, родния бит и фолклор, в гордост за нашето героично социалистическо съвремие, в преданост към комунизма. Комсомолът да поеме своя дял в предвоенната подготовка на младежта като неделима съставка от комунистическото ѝ възпитание.

Правилно да се съчетава патриотичното възпитание с възпитанието в дух на пролетарски интернационализъм, в дух на дружба с народите от социалистическите страни, в дух на солидарност с трудещите се от целия свят.

Възпитаването на дълбока обич и признателност към съветския народ, към Съветския съюз, към великата партия на Ленин, на готовност да се пази, укрепва и развива българо-съветската дружба е и трябва да бъде неделима част и мощен фактор за патриотичното и интернационалистическото възпитание на младежта, на народа.

Умело да се използват символите и ритуалите за патриотичното и интернационалистическото възпитание на младежта.

Да се преустрои идеологическата работа, за да се подобри марксистко-ленинското възпитание на младежта и се засили борбата против буржоазната идеология.

Шесто, за по-активно участие в социалистическото строителство, за трудовото възпитание на младежта

Комсомолът и младежта имат голям принос в изграждането на социалистическата икономика у нас. Най-големите строежи на социализма са непосредствено свързани с името и делата на Комсомола и младежта. И в бъдеще те трябва да вложат своите сили, знания и енергия за развитието на производителните сили, за икономическия и културния възход на родината. По-важните обекти на нашите петилетки да бъдат комсомолско, младежко дело.

Участието на младежите и девойките в строителството на социализма, тяхното трудово възпитание да бъде действена основа и съществен елемент на възпитанието им в комунистически дух.

Седмо, за увеличаването на българската нация. Да се осъществят комплексни мероприятия за осигуряване по-голям естествен прираст на населението в България с оглед в близките години то да достигне 10 милиона.

Централният комитет на партията изразява увереност, че с общи усилия на партийните, комсомолските, държавните и обществените органи и организации ще бъде успешно решена задачата за поврат в работата на Комсомола и сред младежта. Нашата младеж е родена и расте в условията на социализма. Тя от детски дни е закърмена с идеалите на комунизма и от детски дни е свидетел на огромното духовно и физическо напрежение, с което народът изгражда новия живот. Българската младеж расте достатъчно зряла и предана на делото на своите бащи, за да можем и да сме длъжни да разговаряме с нея открито, като равни с равни, и по най-острите въпроси. Към нея не бива да се допуска нито високомерие, нито покровителствено отношение. Тя основателно реагира на несъответствието между думите и делата, между това, на което я учиш и към което я зовеш, и това, което вършиш сам. Сред младежта трябва да работят хора със сериозна идеологическа подготовка и високи морални качества, с горещи сърца и смели улове. Работата сред младежта е въпрос на дълг и чест за всеки комунист, за всеки български патриот.

Партията и народът вярват в нашето младо поколение. Няма съмнение, че на голямото доверие, което партията и народът ѝ гласуват, младежта ще се от-

зове с доверие и нови дела. Българската комунистическа партия няма друга грижа освен грижата за щастието и благоденствието на народа, на младежта, за днешния и утрешния ден на нашата родина. Под ръководството на нашата партия живяха, бориха се и побеждаваха няколко български поколения. Те достойно изпълниха и изпълняват своя исторически дълг, те изведоха нашата родина през битките и трудностите до днешните светли дни.

И ние сме дълбоко убедени, че под ръководството на своята Българска комунистическа партия нашата младеж ще държи високо и ще пази чисто и неопетнено знамето на България, ще изпълни с чест своята историческа мисия и ще изведе нашата скъпа родина към върховете на комунизма!

*В. „Работническо дело“, бр. 368.
28 декември 1967 г.*

Тодор Живков

**Из „ОСНОВНИ НАСОКИ ЗА ПО-НАТАТЪШНОТО
РАЗВИТИЕ НА СИСТЕМАТА НА УПРАВЛЕНИЕ
НА НАШЕТО ОБЩЕСТВО**

*Доклад пред пленума на Централния комитет
на Българската комунистическа партия
24 юли 1968 година“*

Другарки и другари,

Изграждането и развитието на социалистическото общество е закономерен исторически процес. Като премахна частната собственост и утвърди обществената собственост върху средствата за производство, социалистическата революция създаде обективни предпоставки за планомерно, пропорционално развитие на обществото, за научно ръководство на социалните процеси. Политиката на нашата партия се основава на марксистко-ленинската теория, на постиженията на науката.

В овоята дейност партията се ръководи от положението, че изграждането на социалистическото общество е процес на формиране на качествено нова социална система, която се характеризира със специфична структура, със свои закони на функциониране и развитие. От това се определя и първостепенното теоретическо и практическо значение на въпросите за развитието на социалистическото общество, за бързия растеж на производителните сили, за постоянното усъвършенствуване производствените отношения, на базата и надстройката, а също на въпроса — как това общество е „устроено“, каква е неговата анатомия. *Партийното и държавното ръководство е толкова по-ефективно, колкото по-добре са овладени закономерностите на развитие на социалистическото общество, колкото по-правилно се регулират и координират отношенията между различните области на обществения*

живот, колкото по-хармонично обществото функционира и се развива като цялостен социален организъм. Само такава партийно и държавно ръководство, което се съобразява с настаналите изменения в условията на функционирането на обществото, с назрелите потребности на неговото развитие и усъвършенствуване, което преодолява своевременно дисхармонията и диспропорциите, възникващи между различните сфери на обществената действителност в процеса на нейното развитие, е в състояние правилно и успешно да насочва строителството на социализма.

Социалистическото общество е динамично, бурно развиващо се общество. В невиджани кратки исторически срокове социализмът изменя коренно икономиката, битата и културата, цялата система на обществените отношения. Този труден и противоречив процес още повече се усложнява в условията на съвременната научно-техническа революция. Ако той не се ръководи и насочва правилно, в съответствие с обективните закони и потребности, може да се стигне до сериозни противоречия, до нарушаване нормалното функциониране на цялостния обществен организъм.

Една от най-отличителните черти на общественото ни развитие след историческия Априлски пленум на ЦК на БКП през 1956 година е стремежът на нашата партия да ръководи строителството на социализма, като съобразява своята дейност по управлението на обществото с изискванията на обективните закони. Творческото осъществяване на априлската линия ни даде възможност през изминалото десетилетие да постигнем известните на всички ни успехи в индустриализацията на страната, в социалистическото преустройство и развитие на селското стопанство, в усъвършенствуването на обществените отношения, в разгръщането на социалистическия демократизъм във всички сфери на живота.

Ръководейки се от научната постановка, че функционирането и развитието на социализма като обществена система е процес, подчинен на обективни закони, партията винаги си е давала сметка, че прогресивните изменения в тази система не могат да се извършват автоматично, не бива да стават стихийно. Решаваща роля в това отношение играе и трябва да иг-

рае основаното върху марксистко-ленинската наука управление на обществото.

Деветият конгрес на Българската комунистическа партия постави непосредствената задача да се ускори научно-техническият прогрес, да се премине към интензивно развитие на икономиката, да се издигне научното ръководство на цялостния обществен живот, на всички негови сфери. Нашето общество достигна такъв висок етап на развитие, че без това вече е невъзможно да се осигури неговото нормално функциониране като цялостен обществен организъм, неговото планомерно развитие и усъвършенствуване. Въпросът за повишаване равнището на научното ръководство на техническия прогрес и интензификацията на икономиката, на политическия, обществения и културния живот, на развитието на цялото общество, въпросът за усъвършенствуване системата на социално управление сега се превръща в алфа и омега на партийната и държавната работа.

1. ЗАЩО Е НЕОБХОДИМО ДА СЕ УСЪВЪРШЕНСТВУВА СИСТЕМАТА НА УПРАВЛЕНИЕ НА НАШЕТО ОБЩЕСТВО?

Другари,

Усъвършенствуването на цялостната система на управление на обществото се определя главно от постигнатия у нас етап — етап на изграждане на зряло социалистическо общество, от общото икономическо, обществено-политическо и културно развитие на страната, от извършващата се в света научно-техническа революция.

След Априлския пленум на ЦК на БКП в развитието на производителните сили на страната настъпиха съществени количествени и качествени изменения. Основните производствени фондове през периода 1957—1966 г. се увеличиха близо три пъти спрямо 1956 г. Водеща роля в съвкупния възпроизводствен процес сега заема промишлеността и по-специално прогресивните отрасли, които се характеризират с високи темпове на развитие. Това обуславя мощния подем в цялото народно стопанство. По темп на нарастване на

националният доход България сега заема едно от първите места. Висок е и темпът на нарастване обществената производителност на труда. Докато през 1961—1965 г. той е 7,5%, през 1966—1967 г. достига 8,6%. За 1968 г. се предвижда да нарасне с около 10%.

Бързият растеж на производителните сили ще бъде характерна черта на развитието и в перспектива. От предварителни разработки за шестата петилетка се вижда, че средногодишният темп на нарастване на националният доход ще бъде над 8% и ще достигне към 1975 г. 15—16 милиарда лева, т. е. около 10 пъти повече от произведения през 1948 г.

Предвиждат се значително разширяване машабите на общественото производство и по-нататъшни изменения в структурата на народното стопанство. По предварителни разчети през 1975 г. относителното тегло на продукцията на химията, машиностроенето, енергетиката и металургията ще бъде над 50% от общата промишлена продукция срещу 38% сега.

Това интензивно развитие на общественото производство надхвърля вече рамките на досегашните форми и методи на ръководство. От друга страна, настъпиха съществени количествени и качествени изменения и в другите области на обществения живот у нас, които се развиват с бързи темпове, в съзвучие с мощния икономически полем на страната. Всичко това неминуемо изисква да се усъвършенствува цялата обществена организация на производство, да се изгради по-съвършена система на управление на обществото, отговаряща на сегашния етап, на новите задачи, които трябва да решим през следващите години.

Нови изисквания към системата на социалното управление у нас предявява и съвременната научно-техническа революция. В условията на бурно развитие на науката и техниката, на усложняване процеса на общественото производство ние се нуждаем от по-съвършени форми на организация и управление, от по-голяма гъвкавост и координация в ръководството на социалния организъм. От своя страна научно-техническата революция предоставя на системата на социалното управление такива непознати досега научни и технически средства, които трябва максимално да бъдат внедрявани в управленческата дейност.

Научно-техническата революция обхваща всички страни на обществения живот, оказва могъщо влияние и върху производството и работната сила, и върху битата и културата, и върху обществените отношения и идеологията.

Връзката между науката и производството става все по-динамична и по-тясна. Науката все повече се вгражда в производството, става негово сърце и душа, показва пътищата и перспективите на развитие на производството. Тя се превръща в главен фактор за бързия растеж на производителността на труда. А това по думите на Ленин е „най-важното, най-главното за победата на новия обществен строй“.

Социализмът единствен може да осигури условия за най-широко разгръщане на научния и техническия прогрес, за най-пълно използване на постиженията на научно-техническата революция в интерес не на монополите, не на агресивните империалистически кръгове, както е при капитализма, а в интерес на трудещите се на цялото общество.

Световната социалистическа система създава обективни предпоставки да се обединяват усилията на социалистическите страни за ускоряване на научно-техническия прогрес.

Научно-техническият прогрес е главното средство за бързо повишаване на икономическата ефективност на общественото производство като необходимо условие за ускоряване изграждането на развито социалистическо общество у нас, за все по-пълно задоволяване на непрекъснато нарастващите материални и духовни потребности на народа. На осъществяването на задачите на научно-техническата революция трябва да се гледа не просто като на чисто технически или чисто икономически въпрос, а и като на важна политическа и социално-икономическа задача в борбата за окончателно построяване на развито социалистическо общество в България и за създаване на условия за постепенно преминаване в бъдеще към по-висшата фаза на нашето развитие — комунистическото строителство.

Като страна и народ ние сме кръвно заинтересовани от разгръщане научно-техническия прогрес както вътре в страната, така и в световната социалистическа система. Това обаче непосредствено зависи от целия

механизъм на осъществяване на нашата икономическа политика, от системата на планиране, от политиката в областта на капиталните вложения, от системата на материалната заинтересованост, от активното участие на трудещите се в производството и в обществения живот, от тяхната социалистическа съзнателност, от ефективността на социалното управление и т. н.

Сегашният етап на развитие на нашето общество и ускоряването на техническия прогрес следователно диктуват да се създаде ефективна икономическа организация в народното стопанство, да се усъвършенствува цялостната система на управление.

Централният комитет на партията, следвайки последователно линията на издигане на научното равнище на ръководството, през последното десетилетие осъществи редица мероприятия за усъвършенстване механизма на функциониране на социалистическото общество, за изграждане на по-добра структура на системата за управление на социалните процеси. Най-същественото и радикално начинание в това отношение е новата система на ръководство на народното стопанство. Тя е естествен резултат от дълбоките качествени и количествени изменения в икономиката, в растежа на кадрите, в цялостния обществен живот на страната. *Последователното прилагане на принципите на новата система на ръководство на народното стопанство сега е ключова позиция за създаването на силни икономически стимули и икономическа принуда, за разгръщане на научно-техническата революция във всички области на живота, за интензификация на народното стопанство.*

Усъвършенствувайки системата на управление, ние държим сметка, че различните обществени явления са взаимно свързани, че преустройството в една или друга сфера на общественото развитие закономерно предполага и изисква определени изменения и в другите сфери на живота, на партийното и държавното ръководство. Заедно с това ние обаче знаем, че при решаването на тези въпроси трябва да се съобразяваме с етапите, с условията и възможностите на развитието, че не може изведнъж, с един замах да се разрешат всички задачи. В усилията да се усъвършенствува механизмът на функциониране на нашето общество, да се

намерят по-ефикасни форми на ръководство на народното стопанство. Централният комитет на партията правилно насочи вниманието си преди всичко към разработване на новата система. *Тъй като икономиката е основата на обществения живот, новата система закономерно стана главно звено в търсенето на нови форми на ръководство, в усъвършенствуване структурата на социалния организъм.* С нейна помощ преди всичко трябва да бъдат осигурени високи и устойчиви темпове на икономически и социален прогрес, ускорен преход към интензивен път на развитие, към технически прогрес, неотклонно повишаване благосъстоянието на народа.

На сегашния етап по-нататъшното усъвършенствуване на структурата и механизма на социалното управление се превръща в обща необходимост на цялата ни обществена система. Накратко казано, *от преустройството и усъвършенствуването на отделни области сега ние трябва да преминем към усъвършенствуване на цялостния механизъм на функциониране, на цялостната система на социалното управление.* С други думи, да завършим за дадения етап започналото с новата система преустройство, като създадем по-съвършена и по-устойчива структура на управление на обществото, която да съответствува по-пълно на задачите на изграждането на развито социалистическо общество, да разкрива по-широк простор на законите на нашето общество.

Създавайки новата система, ние казахме „а“. Логиката на развитието изисква да кажем „б“. Партията на своите пленуми и на Деветия конгрес разработи и утвърди принципите на новата система. Сега ние сме длъжни да приведем цялостния механизъм на управлението на обществото в съответствие с принципите на тази система, да осигурим най-благоприятна „среда“ за нейното последователно приложение и да решим всички други допълнителни задачи, произтичащи от извършващото се у нас преустройство. *Това сега има решаващо значение за нормалното функциониране на всички клетки на сложния социален организъм като единно цяло, за ускорено развитие на нашето общество.*

Необходимостта да се усъвършенствува социалното управление поставя на дневен ред главно четири групи въпроси.

Преди всичко това са въпросите, свързани с усъвършенствуване механизма на новата система на ръководство и създаване необходимите икономически условия за нейното последователно приложение и нормално функциониране

Второ, това са въпросите, свързани с подобряване организационната структура на управлението и осигуряване всички необходими условия за нейното оптимално функциониране. На сегашния етап трябва да бъдат извършени съществени изменения в съдържанието и функциите на редица утвърдени досега форми на партийно, държавно, стопанско и обществено ръководство, да се пристъпи към създаване на нови форми в системата на социалното управление и да се отхвърлят някои форми, които вече са изживели времето си. При решаването на тези сложни въпроси ние се ръководим от ленинския принцип на демократическия централизъм, от изискванията на обективните закони на социализма, от постиженията на науката и по-специално на кибернетиката.

Третата група въпроси е свързана с усъвършенствуване системата на информацията като съществен елемент на съвременното управление, засилване ролята на науката в управлението на обществото. И на края, задачата за усъвършенствуване на социалното управление изисква мерки за решително издигане равнището на работата във всички звена на идеологическия фронт и подобряване комунистическото възпитание на трудещите се, последователно да се решат на зрелите проблеми на нашата образователна система и на системата на подбора, обучението и издигането на кадрите, на трудовата и държавната дисциплина.

Всичко това ще създаде по-благоприятни условия за постигане на нов подем в нашата икономика и култура, за ускоряване на научно-техническия прогрес, за изработване и осъществяване на широка програма за по-нататъшното подобряване жизненото равнище на народа, за по-пълно използване преимуществата на социалистическия строй. Ще се увеличат възможностите на страната за по-активно участие в международното социалистическо разделение на труда, за развитие на братското сътрудничество и взаимопомощ със социалистическите страни, за по-нататъшно издигане авто-

ритета на Народна република България на световната арена.

Усъвършенствването на системата на социалното управление, решаването на намерените проблеми на общественото ни развитие ще доведе до по-нататъшно сближаване икономиката на Народна република България с икономиката на Съветския съюз и разширяването на нашето всестранно сътрудничество, до задълбочаване и обогатяване на скъпата за всички нас нерушимата българо-съветска дружба. На дружбата между българския и съветския народ ние винаги сме гледали като на наше велико историческо завоевание. Българо-съветската дружба, братските връзки между БКП и КПСС, творческото използване на световноисторическия опит на Съветския съюз са и ще бъдат решаващ фактор за успешното изграждане на социализма и комунизма у нас, за отстояване на свободата и националната независимост на страната ни, за всестранния социалистически възход на нашата Родина.

II. ЗА ПОСЛЕДОВАТЕЛНО ПРИЛАГАНЕ И ПО-НАТАТЪШНО РАЗВИТИЕ НА НОВАТА СИСТЕМА НА РЪКОВОДСТВО НА НАРОДНОТО СТОПАНСТВО

Другари,

Новата система на ръководство е най-важното мероприятие на нашата партия за усъвършенствване на формите на научното ръководство на обществото. Тя е проява на творчески подход при решаване на коренните проблеми на разгърнатото социалистическо строителство.

Анализът на резултатите от близо четиригодишното пробно прилагане на новата система показва, че нейните основни принципи издържаха проверката на живота, че те отговарят на етапа на общественото ни икономическо развитие, на изискванията на научно-техническия прогрес.

Положителните резултати при пробното прилагане на новата система се проявиха преди всичко в следните насоки:

— увеличаване темповете на производството — средногодишните темпове на нарастване обема на про-

мишлената продукция за предприятията, работещи по новата система, през годините на експериментирането бяха около 20% по-високи от темповете, постигнати от същите предприятия през четвъртата петилетка;

— увеличаване темповете на натрупванията — растеше печалбата и върху тази основа растяха приходите в бюджета и се увеличаваха фондовете на предприятията;

— по-тясно свързване на производството с пазара — зависимостта на дохода от реализацията на продукцията създаваше особено в обединенията и предприятията, работещи за износ, заинтересованост производството да се съобразява с изискванията на пазара към асортимента и качеството на продукцията;

— по-непосредствено обвързване размера на работната заплата с резултатите от стопанската дейност — създава се вече обстановка, при която всеки работник получава върху основата на многофакторната система работна заплата в зависимост от неговия принос за крайния резултат;

— разширяване инициативата на държавните стопански обединения и на предприятията, засилване участието на трудещите се в управлението на производството.

Разбира се, ние продължаваме да доразвиваме и усъвършенствуваме новата система, като отчитаме и резултатите от досегашното ѝ експериментиране.

Когато преценяваме преимуществата и недостатъците, проявили се при този наш социален експеримент, нужно е да се има предвид, че редица принципи на новата система не бяха приложени с необходимата последователност, че не беше създаден достатъчно сполучлив механизъм за нейното функциониране. Още когато разработвахме новата система, ние си давахме сметка, че предложеният тогава механизъм не отговаря напълно на принципите и изискванията на тази система. Някоя система на управление, колкото и да е научно обоснована, не би дала желанния резултат, ако не се намери най-подходящият начин за нейното приложение. Този въпрос може да се реши по пътя на експериментирането, на живата проверка в хода на прилагането на новата система.

Поради множество и с различен характер причин-

ни (и обективни, и субективни) и досега няма разработен механизъм за осъществяване на някои от основните принципи на новата система (не е създадена например съответна система на планиране, нова митническа система и пр.). Що се отнася до приложението на други принципи — новите форми и елементи на механизма са разработени, но досега не са влезли в действие (нова система на цени и ценообразуване, нова система на материално-техническо снабдяване и пр.).

Някои от разработените и приложени елементи на механизма се оказаха резултатни. Тях ние запазваме и ще продължаваме да усъвършенствуваме (данък върху производствените фондове; система от собствени фондове на предприятията; свързване на работната заплата с индивидуалните постижения и с крайния резултат от стопанската дейност; заменяне на бюджетното финансиране с банково кредитиране; използване на договорите като средство за планиране и за икономическо въздействие и др.). Но даже и тези, сами по себе си сполучливи съставки на механизма не дават всичко, което би могло да се получи, понеже системата не действа цялостно.

Оказа се, че други елементи на механизма не отговарят на духа на новата система (индивидуални и изградени върху годишния план нормативи за разпределяне на доходите на предприятията; прекалено ограничаване при използване на фондовете; проста сделна система за заплащане на труда в предприятията; недостатъчно използване на рентабилността на производството като критерий за оценка на стопанската дейност и пр.).

От друга страна, новата система се намира в сложни връзки и взаимоотношения с другите области на обществения живот. Тя функционира в определена „среда“. Следователно, за да постигнем нужния резултат — освен изграждането на действителен механизъм, — налага се да се внесат изменения и в „средата“, за да се осигурят най-подходящи условия за действието на новата система, за пълна проява на нейните достойнства.

Кои са по-главните икономически условия, от които зависи последователното прилагане на новата система на ръководство?

Те са:

— *преодоляване на известни несъответствия в нашата икономика, на дефицитността на някои основни видове стоки и създаване на нормални условия на пазара;*

— *увеличаване на материалните, финансовите и валутните резерви с оглед държавата да има необходимата маневреност, за да може своевременно да реагира при възникващи трудности и някои диспропорции, да осигурява нормална дейност в отделните отрасли и стопански организации;*

— *създаване условия за широко икономическо съревнование между предприятията и стопанските организации, изразено в поощряване насочването на част от капиталните вложения към онези стопански звена, които осигуряват по-висока ефективност и рентабилност; в осигуряване възможност за по-голямо въздействие на пазара върху производството; в по-системно използване на международния пазар и на вноса на стоки (главно за широко потребление) като средство за икономическо въздействие върху производителите в страната и пр.;*

— *изграждане на по-ефективни икономически връзки с другите страни, по-активно участие на България в международното разделение на труда върху базата на висока конкурентноспособност на националното производство.*

Нужно е следователно да се създадат такива условия на икономическо въздействие, на икономическа принуда и икономическа заинтересованост, при които техническият прогрес да се превърне в жизнена потребност за стопанските обединения, предприятията, научните институти, проектантските организации, бащите за техническо развитие и др.

Като се съобразяваме с реалните проблеми, които се поставят във връзка с прилагането на новата система, можем да заключим, че на сегашния етап е нужен цял комплекс мероприятия както за по-нататъшно усъвършенствуване механизма на системата, така и за подобряване цялостната структура на икономиката и на социалното управление. Задачата сега е да бъде изработен научно издържан, съответстващ напълно на принципите на новата система ико-

номически механизъм, който да насочва развитието на цялото народно стопанство и на всяка стопанска единица към бързо повишаване производителността на труда и ефективността на производството, към интензивно развитие.

Когато говорим за създаване на новия механизъм, ние имаме предвид цялата съвкупност от форми, средства и методи, с помощта на които комплексно се прилагат принципите на системата.

Какви би трябвало да бъдат изходните положения при построяването на последователно издържан в икономическо отношение механизъм на системата?

1. За нов подход в планирането на народното стопанство

Изграждането на научно планиране, съответстващо напълно на принципите на новата система на ръководство, трябва да заеме централно място в създаването на нейния механизъм. *И в условията на новата система централизираното планиране е едно от най-важните средства за осъществяване на единна икономическа, техническа, културна и социална политика, за извършване на прогресивни изменения в структурата и развитието на общественото производство, за разширяване участието на страната в международното разделение на труда.* Всяко принижаване ролята на съчетаното с широка инициатива на масите централизирано планиране е погрешно и вредно. Системата на планирането и специално на централизираното планиране трябва непрекъснато да се усъвършенствува.

Цялостното преустройство на планирането върху принципите на новата система изисква преди всичко нов подход към народностопанския план. Съществено трябва да се изменят характерът и съдържанието на държавния план. Сега народностопанският план е поел нестойствени за него функции, които приемат и изменят неговата роля и предназначение. Задача на държавния план е не да регламентира конкретната стопанска дейност на обединенията и предприятията, както досега, а да определя основните направления в развитието на производителните сили,

главните пропорции в развитието на народното стопанство и на обществото като цяло, да осигурява участието на страната в международното разделение на труда, политиката в подготовката и използването на кадрите и пр. Държавният план трябва да посочва основната цел, която за плановия период произтича от генералната линия на партията, средствата и пътищата за постигане на тази цел. *Държавният план следва да се превърне в единен социално-икономически и политически документ, който не само с цифри, показатели и нормативи, а и с концепции и програми очертава развитието на обществото като цяло за даден период.*

Основен планов документ трябва да бъде петгодишният народностопански план, разпределен по години. Той следва по-пълно да обвързва перспективното и текущото планиране и да бъде основа за организиране дейността на правителството и на неговите органи при осъществяване на стопанската политика. Петгодишният план следователно трябва да посочва и задачите за всяка година поотделно.

Необходимо е да се внесат съществени изменения и подобрения в текущото планиране, като се установи *нов подход към годишния план на страната.* Очевидно ние и напред ще имаме държавен годишен план, но ще се изменят характерът и начинът на неговото изработване: всяка година, в зависимост от конкретните условия, правителството и неговите органи ще внасят необходими корекции в годишната разбивка на плана и ще набелязват система от оперативни мероприятия, с чиято помощ ще се осъществяват задачите за съответната година, поставени в петгодишния план.

За да се превърне петгодишният план в главно средство за държавно ръководство, необходимо е да се засили ролята на *дългосрочните перспективни планове* (за 15—20 години), *на програмите за развитието на основните отрасли и на научно-техническите прогнози.* Това е изключително важен, принципен въпрос.

Държавните планове трябва винаги да се съобразяват с трайните тенденции в разгръщането на научно-техническата революция. *Дългосрочните прогнози за развитието на науката и техниката следва да бъдат изходно начало за цялата наша планова дейност.*

Неправилната оценка или откъсването на държавния план от хода и перспективите на научно-техническата революция може да доведе до сериозно изоставане в отделни области и в цялостното ни развитие. *Задачата е да се усъвършенствува разработването на научно-техническите прогнози като основа на перспективните планове и на програмите за развитие на отделните отрасли.*

Необходимо е съществено да се подобри *планирането на научно-техническия прогрес* не само в национален мащаб, но и в рамките на отделни отрасли и предприятия. Правилно ще бъде основните задачи, свързани с техническия прогрес в даден отрасъл, да станат задължителни държавни задачи за съответните министерства, обединенията, стопанските организации и научните институти.

Друг важен елемент за правилно съставяне на държавния план са *програмите за комплексно развитие на отделните отрасли и производства*. Това е нов момент в нашата практика по планиране. С тяхна помощ се разкриват реалните възможности и средства за бързо достигане на световно равнище в даден отрасъл и производство. В този смисъл *държавният план може да бъде разглеждан като система от взаимно свързани комплексни програми на отраслите и на народното стопанство като цяло.*

Програмите за основните отрасли следва да се разработват от министерствата с помощта на обединенията, като се държи сметка за набелязаните пропорции и тенденции на развитие на страната, за потребностите и възможностите на вътрешния и международния пазар.

За да бъдат перспективните планове реални и действени, те следва периодически да се допълват с оглед партията и правителството винаги да имат поглед върху развитието на страната за период от 15—20 години напред. *Принципът на непрекъснатост в планирането трябва да се приложи още сега.* Отчитайки резултатите от изпълнението на четвъртата и петата петилетка и новите условия и задачи, налага се да се уточни нашето развитие не само до 1980 година, но и за известен по-дълъг период, което да се разгледа на конгреса на партията...

III. ИЗМЕНЕНИЯ В СТРУКТУРАТА И ФУНКЦИИТЕ НА ДЪРЖАВНИТЕ ОРГАНИ

Другари,

Изграждането на система на управление на обществото, която да съответствува по-пълно на сегашния етап от развитието на страната ни и на потребностите на научно-техническата революция, изисква да се внесат съществени изменения в структурата и функциите на държавните органи, в техния стил и методи на работа.

След Априлския пленум на Централния комитет едновременно с установяване на нов подход към икономическите проблеми партията обърна голямо внимание на политическата надстройка на нашето общество, взе редица мерки за подобряване системата на управление.

Сегашният етап налага да пристъпим към по-нататъшно усъвършенствуване на държавното управление. Ръководно начало в процеса на това усъвършенствуване трябва да бъде последователното прилагане на ленинските принципи за организацията и дейността на социалистическата държава. Тези принципи и особено всестранното развитие на социалистическата демокрация, активното участие на населението в управлението на държавата ще бъдат и занапред непоклонима основа на системата на държавното управление у нас.

Усъвършенствуването на държавното управление би следвало да се извърши в следните насоки:

— *върху последователното приложение и творческото развитие на ленинския принцип на демократическия централизъм — основния принцип на изграждането на социалистическата държава и нейното управление, като се установи за сегашния етап най-правилното съчетание между централизираното ръководство и социалистическия демократизъм;*

— *да се проведе докрай марксистко-ленинският принцип за единство на законодателната и изпълнително-разпоредителната дейност, като структурата и функционирането на системата на държавното управление от горе до долу се поставят върху този принцип;*

— *структурата и функционирането на държавно-*

то управление от горе до долу да се постави в съответствие с принципите и изискванията на новата система на ръководство, като най-пълно се внедряват постиженията на науката за управление;

— да се развива в различните сфери на живота системата на самоуправление като израз и средство за по-нататъшно разгръщане на социалистическия демократизъм, да се обогатят формите на участие на работническата класа, на всички трудещи се и на техните обществено политически организации в цялостното ръководство на обществото;

— дейността на органите на държавното управление от горе до долу и занаяд ще протича под ръководството на Българската комунистическа партия; ръководно начало в цялостната им работа ще бъде политиката на партията, нейната генерална линия, борбата за провеждането ѝ в живота.

Само при последователно и пазливо осъществяване на ръководната роля на партията върху основа на ленинския принцип на демократическия централизъм системата на държавно управление може да функционира изцяло в интерес на трудещите се, може да се развива истинско самоуправление.

В социалистическото общество няма място нито за фактическо, нито за формално разделение на властта; не бива чрез структурата на държавния апарат да се противопоставя законодателната на изпълнителната държавна дейност. Този извод се потвърждава и от историческия опит, и от опита на социалистическите страни днес. Една от най-важните черти на Парижката комуна е, че тя съедини законодателната и изпълнителната дейност, поради което Маркс я характеризира като „работеща корпорация“, която в едно и също време и законодателствувала, и изпълнявала законите. Ленин също обръща внимание върху необходимостта от „съединяването на законодателната и изпълнителната държавна работа“ (Съч., т. 27, стр. 129), той стига до извода, че сливането на законодателния и изпълнителния труд „сближава държавния апарат с трудещите се“ (Съч., т. 29, стр. 88).

Единството на държавната власт, единството във вземането на решенията и тяхното изпълнение е решаващо условие за последователното развитие на съдър-

жанието и функциите на представителните органи. Те трябва да казват своята дума по всички основни въпроси от живота на държавата и обществото. Сега обикновено дейността на представителните учреждения се насочва главно към общото ръководство и контрол, а решаването на конкретни въпроси, дори когато те имат важно значение, се предоставя изцяло на изпълнителните органи.

Целесъобразно е във връзка с подготовката на новата Конституция на Народна република България избраната от Народното събрание специална комисия да обсъди и внесе в проект за конституция необходимите изменения в системата, структурата и функциите на органите на държавната власт и управление.

1. За централните държавни органи

Народното събрание. Въпреки че нееднократно са предприемани мерки за издигане ролята на Народното събрание като върховен орган на държавната власт в Народна република България, то продължава да изпълнява до голяма степен формално своите функции. Главната причина за това е, че много години изпълнителните органи изземваха функциите на Народното събрание и в редица отношения го подменяха.

Това положение следва коренно да се измени. Нужно е преди всичко да се издигне ролята на Народното събрание при подготовката, обсъждането и приемането на законите. Народното събрание трябва да обсъжда и решава основните въпроси на нашата държавна, стопанска и културна политика — развитието и разположението на производителните сили в страната, външнополитическите и икономическите отношения, финансовата политика, политиката в областта на цените и заплатите, в повишаването на жизненото равнище на населението, в културната, просветната и здравната дейност и др.

Занапред Народното събрание трябва да бъде и организатор на плановото ръководство на обществото. За целта то трябва да определя насоките за разрешаване на назрелите, социално-икономически пробле-

ми и да дава указания на изпълнителните органи по изработването на държавния план, да организира предварителното му обсъждане и да го утвърждава. Народното събрание трябва да утвърждава перспективните планове — петгодишни и за по-дълги периоди. Ежегодно то трябва да изслушва отчет на правителството и на други държавни органи за изпълнението на плана и да дава съответни заключения.

Повишената роля и компетенции на Народното събрание в държавното управление изисква да се усъвършенствува изборителната система, като се подобри редът за издигане на кандидатурите и за отзоваване на народните представители.

Държавен съвет на Народна република България. Народното събрание, което не работи постоянно, а на сесии, не е в състояние винаги своевременно да решава всички въпроси и да организира изпълнението на взетите решения. Във връзка с това е необходимо в системата на Народното събрание да бъдат създадени целесъобразно действащи нови органи, които да го улесняват при изпълнението на външните държавни функции. Такива органи до известна степен сега са комисиите на Народното събрание. Те обаче не са и не могат да бъдат овластени да издават самостоятелни държавни актове и да решават окончателно важни държавни въпроси. Що се отнася до Президиума на Народното събрание, той функционира преди всичко като висш орган на държавна власт, който представлява държавата в страната и извън нея.

При това положение очевидно е нужен съответен действен орган на Народното събрание, който да бъде в състояние да решава онези въпроси, които през определени периоди от време Народното събрание не би могло непосредствено да решава. Такъв орган може да бъде Държавният съвет на Народна република България.

В случая не става дума за просто заменяне или преименуване на досегашния Президиум на Народното събрание, а за създаване на принципино нов орган на Народното събрание. Той би следвало да се избира от Народното събрание из неговите среди и, както самото Народно събрание, да съчетава вземането на решения с тяхното изпълнение.

Като постоянно действащ орган на Народното събрание Държавният съвет трябва да има изпълнително-разпоредителни функции по основните въпроси на управлението на страната, да изпълнява по времето между сесиите всички важни задачи, които произтичат от гласуваните закони и взетите решения на върховния орган на държавната власт. За цялата си дейност Държавният съвет ще отговаря пред Народното събрание.

Държавният съвет би трябвало да взема решения, да издава укази и други юридически актове по всички основни въпроси, произтичащи от законите и решенията на Народното събрание; по въпроси от принципен характер, засягащи управлението на страната; да възлага на правителството и на други държавни органи да изучават и решават определени въпроси; да изисква от тях отчет за изпълнение решенията на Народното събрание; да обсъжда и взема решения по доклади на различни комисии; да координира дейността на всички държавни органи; да упражнява надзор върху централните органи на държавното управление и местните органи на държавната власт и управление.

Целесъобразно ще бъде на председателя на Държавния съвет да се предоставят за индивидуално осъществяване редица функции и преди всичко правото да представлява държавата ни в международните отношения.

Държавният съвет следва да насочва и координира и работата на местните органи на държавната власт. Това изисква към него да се създаде на мястото на сегашния отдел „Народни съвети“ при Президиума на Народното събрание и Управление „Народни съвети“ при Министерския съвет *единен орган за народните съвети*, който да насочва и подпомага работата на народните съвети, да координира техните взаимоотношения с централните държавни органи.

За да се прилага научен подход в организацията на управлението, в дейността на централните държавни органи и техните подразделения, ще бъде целесъобразно към Държавния съвет на републиката да се създаде *Институт по организация на управлението*.

Във връзка със засилване ролята на Народното съ-

брание при подготовката на законите целесъобразно ще бъде *Съветът по законодателство* при Министерството на правосъдието да премине на подчинение и непосредствено ръководство на Държавния съвет на републиката.

Необходимо е да се издигне ролята на *Главната прокуратура* и *Върховния съд* като върховни органи, които трябва да работят за правилното прилагане на законите в страната. Следва да се преразгледат компетенциите на Главната прокуратура и Върховния съд, като се освободят от несвойствени за тях функции. Върховният съд трябва да засили дейността си по надзора върху работата на съдилищата и спазването на законността, върху правилното прилагане на законите. На Върховния съд и Главната прокуратура следва да се даде право на законодателна инициатива. Това значително ще съдействува за издигане на тяхната роля. От друга страна, нужно е да се подобрят и усъвършенствуват взаимоотношенията между Прокуратурата и Върховния съд, от една страна, и Министерството на правосъдието, от друга.

Министерски съвет. Във връзка с последователното осъществяване на принципа за единство на законодателната и разпоредително-изпълнителската дейност на държавата правителството трябва да се превърне в действителен изпълнителен орган на държавната власт, който да работи под ръководството и непосредствения контрол на Народното събрание и Държавния съвет.

За да се повиши ефективността на управлението на страната, необходимо е правителството да се освободи от несвойствени за него функции, да обхване попълно въпросите, свързани с цялостното оперативно управление и функциониране на държавата, с координацията и контрола на работата в отделните области на живота. Важно негово задължение е да направи невъзможни проявите на бюрократизъм в дейността на държавните органи; да повиши възискателността и подобри контрола върху тяхната работа; да създава условия за разгръщане инициативата на органите на управление и на стопанските организации.

Необходимо е по-специално да се уточнят *задачите на правителството в областта на планирането.* Пла-

новите функции на правителството би трябвало да бъдат: да организира разработването на дългосрочни прогнози за развитие на науката и техниката и програми за развитие на основните отрасли и производства; в съответствие с икономическата и социалната политика на партията да организира разработването и обсъждането на различни варианти на петгодишния народностопански план заедно с годишните разбивки и да представя най-ефективния вариант за утвърждаване в Народното събрание; да утвърждава налагащите се изменения в съдържащите се в петилетката годишни планове: да утвърждава конкретни мероприятия за изпълнение на държавния план; да установява критерии за икономическата ефективност на стопанската дейност — производството, търговията, капиталните вложения и т. н.; да определя дългосрочни нормативи, лимити, квоти и други средства за икономическо регулиране и да насочва дейността на отделните отрасли на народното стопанство, на обединенията и предприятията в съответствие с начертаната политика и основните задачи, предвидени в държавните планове.

Развитието на общественото производство и постоянно усложняващите се връзки в народното стопанство все повече налагат да се извършва текуща координация, особено в областта на стопанската дейност. Това е дейност, която изисква всекидневна оперативна намеса на правителството при решаването на едни или други въпроси.

Не може при съвременната научно-техническа революция, при сегашните широки икономически връзки и голяма динамичност въпросите на концентрацията, специализацията, кооперирането на производството и т. н. да се решават по стария начин. Тук на преден план с цялата си сериозност излиза въпросът за осигуряване в общата система на управление на обществото такива компетенции и взаимодействие между отделните подсистеми, които ще гарантират координацията на дейността във всички звена на ръководството.

Текущата и перспективната координация както в областта на икономиката, така и в цялостната социална система, осигуряването на хармонично функциониране на целия стопански и социален организъм, на цялата система на управление на обществото придобива

сега решавашо значение. И нашият собствен опит показва, че в онези звена на държавното и стопанското ръководство, където този въпрос не е решен, се получава или вакуум, или дублиране на дейността. Неблагополучията в развитието на нашата икономика идват главно от това, че не е осъществена в една или друга степен, в един или друг сектор текуща и перспективна координация. Този въпрос е изключително важен. При това съвременните математически методи, съвременната електронноизчислителна техника и кибернетичните системи дават възможност в условията на социализма така да се осъществява ръководството на икономиката, че да няма прекъсване на веригата, да няма дублиране, да се постига пълна съгласуваност на функциите и действията на отделните звена. Тази проблема е сложна и ние трябва да се заемем с нейното цялостно разрешаване.

Текущата координация в областта на икономиката ще изисква занапред все повече сили и време, задълбочен и всестранен анализ на проблемите. Колкото и да се повишава ролята на министерствата и обединенията, необходимостта от оперативна координация било в рамките на даден отрасъл, било в мащаба на цялото народно стопанство винаги ще стои на дневен ред. Това налага да се създаде при Министерския съвет специален орган за стопанска координация между министерствата и ведомствата, който да се опира в своята дейност непосредствено на Държавния комитет за планиране, Министерството на финансите и пр.

Ние смятаме, че създаването на такъв орган, който да поеме текущата и перспективната икономическа координация, от една страна, ще облекчи работата на Министерския съвет и ще му позволи занапред да изпълнява в пълнота своите компетенции. От друга страна, ще се създадат възможности координацията да се постави на по-здрави начала, да се осигурява задълбочено и своевременно проучване на въпросите.

Какво трябва да представлява Комитетът за стопанска координация?

Комитетът за стопанска координация не следва да се схваща като отделно ведомство в системата на държавното управление. Той трябва да бъде органическа

част от Министерския съвет с право да взема решения във връзка с изменения по плана, по финансови въпроси, по кооперираните доставки, по материално-техническото снабдяване и пр. Членовете на комитета се излъчват от състава на правителството. Комитетът не подменя отделните стопански министерства, нито ограничава тяхната инициатива. Той само координира дейността им, контролира как отделните министерства изпълняват плана и ако стане нужда, взема решения, които целят да се осигури изпълнението на плана. Тия решения обаче се осъществяват от съответните министерства.

Своите задачи по текущата стопанска координация комитетът трябва да осъществява главно с помощта на апарата на Министерския съвет и апарата на Държавния комитет за планиране, Държавния комитет за наука и технически прогрес, Министерството на финансите, Министерството на снабдяването и държавните резерви, Центъра за единна информация и др.

Във връзка с осъществяване на стопанската координация комитетът би следвало да има за задача:

— да съгласува работата на всички стопански министерства в духа на общата стопанска и финансова политика на правителството;

— да следи за навременното и редовно изпълнение на държавния народностопански план и в случай на нужда да взема необходимите мерки за осигуряване изпълнението на плана;

— да подготвя за внасяне в Министерския съвет законопроекти от стопански и финансов характер, а така също да изготвя предложения по основните въпроси на стопанската и финансовата политика на правителството;

— да прави заключения по предложения от стопански характер, внасяни от различни държавни органи за решаване в Министерския съвет;

— да решава текущите стопански и финансови въпроси, отнасяни до Министерския съвет;

— да следи за навременното и правилно изпълнение на взетите от правителството решения, отнасящи се до стопански и финансови въпроси.

Със своята дейност комитетът трябва да създава

необходимите условия за правилно функциониране на икономическия механизъм на новата система.

Целесъобразно е под ръководството на Комитета за стопанска координация да се поставят органите на *Държавния арбитраж*, като се внесат съответни изменения в техните функции.

Както се вижда, по замисъл Комитетът за стопанска координация принципно ще се различава от съществуващи по-рано у нас координационни органи. Той не само ще има широк обхват на работа, но и ще му се предоставят широки права, за да осъществява необходимото и компетентно координиране на стопанския живот в страната. Разбира се, комитетът ще внася в Министерския съвет редица въпроси от особена важност или по които е нужна координация на по-високо равнище. Създавайки Комитета за стопанска координация, ние ще завършим цикъла на организационната структура в областта на икономиката: предприятия, обединения, отрасли министерства. Комитет за стопанска координация

Във връзка с измененията, които се налагат в структурата и функциите на Министерския съвет на сегашния етап, следва да се обсъди:

— ръководителите на кои централни органи трябва да бъдат членове на правителството;

— какви трябва да бъдат компетенциите на заместник-председателите на Министерския съвет с оглед да се повиши тяхната роля и отговорност...

3. За мястото и ролята на народните съвети в системата на държавното управление

Поради особена важност и спецификата на въпросите за мястото, ролята и функциите на народните съвети в условията на новата система на ръководство те ще бъдат обстойно и задълбочено разгледани на специален пленум на Централния комитет на партията. Затова тук съвсем накратко ще изложа само някои най-обща насоки за усъвършенствуване и решително подобряване дейността на народните съвети.

Както вече неведнъж сме посочвали, животът изцяло потвърди целесъобразността на административно-

териториалното преустройство, извършено у нас през 1959 година. След уедряването на селските общини и премахването на околиците значително се подобриха връзките между централните и местните държавни органи. Окръжните народни съвети здраво се утвърдиха като главни местни държавни органи. Преустройството помогна и за подобряване на кадровия състав в окръжните народни съвети. Сега в тях работят специалисти, които могат компетентно да провеждат държавната политика в окръзите и общините.

Укрепването на отрасловото ръководство на народното стопанство, изграждането на държавните стопански обединения, измененията в ролята и функциите на министерствата и разгръщането на местната инициатива изискват съответни изменения в задачите и функциите на окръжните и общинските народни съвети, в ръководството на предприятията на централно подчинение и изобщо в развитието на икономиката, културата, бита и пр. на окръга и общината.

Необходимо е сега в съответствие с общата концепция за организацията и дейността на системата на държавното управление:

— *Да се укрепи самостоятелността на народните съвети, да се развие самоинициативата им и същевременно те да поемат още по-пълно в свои ръце общото ръководство и провеждането на държавната, стопанската и социално-културната политика на своя територия. За целта централните органи трябва да подобрят своята връзка с народните съвети и да провеждат общостопански и социални мероприятия с помощта и чрез съветите.*

— *Да се засили участието на окръжните народни съвети в планирането и особено в координацията на дейността на всички стопански единици на тяхна територия независимо от подчинението им. Необходимо е по-конкретно да участвуват в разработването на държавния план със свои съображения за териториалното развитие на производителните сили. Въз основа на държавния план и насоките за развитие на отделните отрасли да разработват цялостен план на окръга, като главно място в него заемат онези дейности, които създават условия за ефективно развитие на производителните сили на територията на окръга.*

Да им се предоставят по-големи права в областта на контрола във всички сектори на строителството, стопанската работа на предприятията и дейността на държавните органи.

— *Правилното осъществяване на държавната политика в областта на селското стопанство на територията на окръга да бъде една от главните задачи на окръжните народни съвети.*

— Да се засили ролята на окръжните и общинските народни съвети за *спазване на социалистическата законност.*

— *Общинските народни съвети да съсредоточат вниманието си преди всичко и главно върху решаването на въпросите за комунално-битовите, социално-културните и други потребности на населението, като се разширят правата им в тази насока.*

— За да се повиши материалната заинтересованост на народните съвети от резултата на стопанската дейност на предприятията, намиращи се на тяхна територия, необходимо е да се внесе *изменение в съставянето на техните бюджети*, като те се свързват по-тясно с крайния резултат от работата на всички стопански организации в окръга и заедно с това им се предостави по-голяма самостоятелност при използване средства от местните бюджети. Това означава едни от основните източници на средствата в бюджета на народните съвети да бъдат отчисленията от печалбата на предприятията на територията на съвета, независимо от тяхното подчинение.

Необходимо е *да се усъвършенствува и избирателната система*, като се подобри редът за издигане на кандидатите за съветници, а също и редът за отзоваване на съветниците, което да става от самите избиратели.

Назряла е необходимостта да се изработи *нов Закон за народните съвети*, който да отрази досегашния опит, да уреди отношенията на народните съвети с другите органи и да определи правата и отговорностите на народните съвети при новите условия. Следва да се помни, че народните съвети са едни от органите на нашата власт, посредством които строителството на социализма на практика се превръща в непосредствено и живо дело на широките народни маси...

IV. НЯКОИ ВЪПРОСИ НА ПАРТИЙНАТА И ОБЩЕСТВЕНАТА РАБОТА

Другари,

Деветият конгрес на партията, отчитайки етапа на общественото ни развитие и големите исторически задачи, които стоят пред комунистите и целия народ, подчерта особено много необходимостта да се издига ръководната роля на Комунистическата партия, да се засилва научният характер на партийното ръководство във всички области на живота. Тази необходимост се предопределя от сложните проблеми на по-нататъшното развитие на Народна република България по пътя на социализма и комунизма; от ускоряването на научно-техническия прогрес; от пълното прилагане на новата система на ръководство; от усъвършенствването на производствените отношения; от нарасналата политическа зрелост на масите; от големите задачи по комунистическото възпитание на трудещите се и от по-нататъшното развитие и обогатяване на марксистко-ленинската теория върху основата на обобщаването на новата практика и завоеванията на научната мисъл.

Както е известно, Майският пленум на ЦК на БКП от 1964 година и Деветият партийен конгрес взеха важни решения за издигане ролята на партийните органи и организации като политически ръководства, за засилване авангардната роля на първичните партийни организации и на комунистите, за по-пълно разгръщане на вътрешнопартийната демокрация. Тези решения оказаха и продължават да оказват извънредно благоприятно въздействие върху развитието на нашата партия като боеви щаб на работническата класа, на народа, върху укрепването на нейната монолитност и сплотеност, върху повишаването на нейния авторитет и още по-здравото и свързване с народните маси. За да се издигне още повече ръководната роля на партията, за да бъде тя на висотата на съвременните изисквания, нужно е да се развият по-нататък решенията на Майския пленум и Деветия конгрес за партийната и обществената работа, да се набележат нови мероприятия за нейното подобряване и усъвършенстване.

1. За по-нататъшното издигане ръководната роля на партията

Българската комунистическа партия е всепризнат ръководител на народа, който обединява и насочва към една цел усилията на трудещите се. Своя огромен авторитет и високо доверие сред тях, своето положение на ръководна политическа сила в нашето общество тя е извоювала с близо 80-годишната си самоотвержена борба за делото на работническата класа, в служба на народа, на комунизма. Закалена в битките срещу класовия враг, за щастието на народа, партията на българските комунисти няма други интереси освен народните интереси — днешните и бъдещите, интересите на великото комунистическо дело. Затова и политиката на партията има пълното одобрение и подкрепа на народа, който със своя труд я претворява в живота

Линията на партията, линията на творческо осъществяване решенията на Априлския пленум на ЦК на БКП е линия на мощно развитие на икономиката и културата, на постоянно повишаване жизненото равнище на народа. Тя е линия на усъвършенствуване на обществените отношения, на последователно развитие на социалистическия демократизъм във всички области на живота, на издигане творческата роля и значение на трудещите се и на отделната личност при определяне и решаване на основните задачи на нашето развитие, при определяне съдбата на Родината.

Партията не само провъзгласява принципите на социалистическия демократизъм и бди за строгото им спазване и разливане, но и със своята всестранна дейност осигурява необходимите условия за труд и творчество, за изява на силите и таланта на тружениците на социализма, за създаване на материални и духовни ценности в обстановка на дръзновение, на свободен обмен на мнения, на критика и самокритика. Първостепенна грижа на партията е да разширява и обогатява съдържанието и формите на проява на социалистическата демокрация, да воюва срещу закостенялостта и консерватизма, срещу тесногърдието и шаблона, за утвърждаване на новото, прогресивното в съот-

ветствие с достигнатия етап и с потребностите на по-нататъшното развитие.

Няма социализъм без демокрация, както няма и действителна народна демокрация без социализъм. Няма и не може да има социализъм и социалистическа демокрация без обществена собственост върху средствата за производство. По своята същност социалистическият строй е дълбоко демократичен и осигурява истинско народовластие. Колкото по-пълно се осъществява ръководната роля на партията, толкова по-успешно се изгражда социалистическото общество, а заедно с това се създават обществени условия по-пълно и последователно да се изявява волята на народа, да се разгръща свободата и демокрацията. Без Комунистическата партия, въоръжена с идеите на марксизма-ленинизма, на пролетарския интернационализъм, без нейната ръководеща и направляваща дейност не може да съществува социалистическа демокрация. Това е обективна необходимост, една от главните закономерности в изграждането на новото общество. Нейното подценяване или отричане води неминуемо до отстъпление от класово-партийните позиции, може да нанесе сериозни вреди и да подкопае комунистическото дело. За най-пълната проява на тази закономерност трябва да се създават всички условия.

Нужно е във връзка с това да се обсъдят и решат редица въпроси на партийната работа.

Първо. Особено важно значение придобива проблемът за ясно разграничаване функциите на партията и нейните органи от функциите на другите органи на социалното управление, особено на държавните и стопанските органи.

Този въпрос не е нов. Ленин сочеше като важно условие за правилното изграждане и функциониране на социалистическата държава разграничаването на функциите на партийните и държавните органи и едновременно с това осигуряването на единство в действията им за постигане на единната цел. На този въпрос неведнаж е отредено място в много партийни документи. Но сега той се изправя пред нас в нова светлина. Сега ще го решаваме в по-нова обстановка.

Преди всичко налице е новата система на ръководство с произтичащите от нея изисквания за засил

ване самостоятелността и отговорността на държавните и стопанските органи. С предлаганото сега преустройство този процес се задълбочава, разбира се, в духа на демократическия централизъм. Новото в обстановката сега е експандирането на компетенциите на тези органи, което също е обективно условие за попълнокръвното им функциониране. Не бива да се забравя, че ние натрупаха значителен опит в изкуството да управляват, че разнасятени са политически зрели, опитни и квалифицирани кадри, което обуславя (поне) ламбто доверие към тях, необходимостта да им се дава по-широка възможност за проява на инициатива и творчество.

Но това е само едната страна на нещата. Основното е как партийните органи ще организират своята дейност и как ще направляват държавните, стопанските и обществените органи и организации, как ще упражняват своето право на контрол. Именно тук има да решаваме цяла поредица от задачи. И то не смело, с по-голям замах, по-делово. Всичко това може да се постигне, като открием и преодолеем основните недостатъци, които все още в една или друга степен затрудняват ръководната дейност на партийните комитети и организации.

До какво се свеждат най-важните слабости в тази област на партийното ръководство?

— Все още партийните органи продължават в една или друга степен да дублират, да изместват държавните и стопанските органи, да се нагърбват с несвойствени функции, да отделят много сили и време за решаване на текущи, оперативни, стопански и други въпроси, които не са в тяхната компетентност.

— Не са преодолени още прекаленият централизъм и неверието у известни партийни кадри, че държавният апарат, след като му е дадена правилна политическа линия, може самостоятелно и творчески да я осъществява, със знание да разработва нейните проблеми в определена област.

— Налице е също погрешното разбиране, че ръководната роля на партийните органи означава пряка и конкретна намеса във всичко; не се оценява обстоятелството, че партийната политика се осъществява посредством цяла система от обществени органи и орга-

низации, които имат своето място и роля в обществения механизъм

— Не бива да се премълчава и обстоятелството, че редица държавни и стопански органи и дейци не си гледат както трябва работата и принуждават партийните ръководства да ги дублират и изместват. Не са малко също така държавните и стопанските дейци, които „съгласуват“ всеки въпрос с партийните органи с интимната цел да прехвърлят върху тях цялата отговорност за решаването му.

Нашата задача сега е да видим откъде идват тия слабости и да вземем наистина действени мерки за отстраняването им. Според нас, главните причини се коренят в стила и методите, в подхода, в някои структурни несъвършенства, които сега следва да премахнем.

— Условия за дублирането на определени звена и функции създава сегашната структура на партийния и държавния апарат. Изградихме на производствен принцип специални органи за ръководство на отделните отрасли на народното стопанство. Партийният апарат обаче запази старата си структура с наличието на отраслови отдели и много звена и служби, които не измениха съществено съдържанието на своята работа и продължават да дублират държавния апарат.

— Някои несъвършенства на структурата на държавния апарат принуждават партийните органи да се нагърбват с несвойствени задачи. След установяването на отрасловия принцип в ръководството на икономиката в окръжните народни съвети не се създадоха съответни органи за ръководство на промишлеността, транспорта, ДЗС и др.

— Неизживяната слабост за администриране в редица случаи се дължи и на състава на някои партийни комитети и техните отдели и звена. В партийния апарат има дейци, които поради недостатъчна образователна и друга подготовка не могат да овладеят методите на научното ръководство. От друга страна, в партийния апарат, за да се повдигне равнището на научното ръководство, често се привличат специалисти — инженери, агрономи и други, които не познават спецификата на партийната работа, нямат достатъчна

идейна и организационна подготовка и често пъти имат административно-стопански подход към задачите.

— Не е организиран добре и е недостатъчен партийният и обществен контрол върху дейността на държавните органи. Стопански и държавни ръководители подценяват ролята на партийните организации, не се вслушват достатъчно в препоръките на комунистите, избягват персоналният отчет пред тях. Принизени са контролните функции на народните съвети и на най-върховния орган на държавната власт — Народното събрание. Отделните министерства и ведомства не излизат пред Народното събрание със свои отчети, които да се обсъждат и да бъдат подлагани на критика и обществен контрол. Същевременно в организацията на контрола все още има известен безпорядък — по едни и същи задачи контролират партийни, държавни и обществени органи и организации.

За да се засили ръководната роля на партията и се повиши ефективността на партийното ръководство, необходимо е да се доведе докрай решението на IX конгрес на партията за разграничаване функциите на партийните и на държавните и стопанските органи, за издигане ролята на партийните органи и организации като политически ръководства.

Това означава партийните комитети и организации още по-задълбочено да разработват партийната политика в отделните области, основните насоки за нейното осъществяване; да подобряват политико-възпитателната и партийно-организаторската работа; да укрепват държавните и стопанските органи с добре подготвени кадри, да се грижат за тяхното обучение и възпитание; системно да ги контролират, като изискват сами да решават задачите и да носят отговорност за тях.

Разграничаването на функциите между партийните, държавните органи и обществените организации освобождава партията от несвойствени задачи, дава възможност на партийните органи да се занимават с основните въпроси, с политическата, организаторската и възпитателната работа, издига отговорността им като ръководители и организатори на целокупния живот

Разграничаването на функциите на партийния и държавния апарат, на обществените организации поставя проблемата за една нова широка законодателна дей-

ност. И да се подготвят и приемат такива нормативни актове, които трябва да определят компетентността и задачите на отделните министерства и ведомства, на народните съвети и масовите организации в условията на новата система на ръководство. В тези нормативни актове, да се разработят и въпросът за контролните функции на Министерския съвет от прямото отделни министерства и ведомства за координиране (действието) на различните звена, на начини, формите на правителствения обществен контрол. Следва да се разбере, че тези нормативни актове в новите условия са еднакво важна, потребност не само за разграничаването на дейността, но и за паралелното функциониране на целия обществен механизъм. Защото чрез тях ще се създаде по-здрав и редки отношенията съгласуваност между общественият органи и организации. До сегашна така се изразим, тази правна дейност се толценява и е по-днес тяв придобива първостепенно значение, което не бива да пренебрегваме!

XI *Второ* **Найключително важно условие за издигане на ръководната роля на партията е това добряването дейността на всички нейни звена, на всички партийни организации.**

— Необходимо е да се подобрят съобразно метода стилът на работа на пленумите на Централния Комитет на партията. Това трябва да върви в две направления. От една страна, като се засилват контролните функции на ЦК над всички органи на партийното, държавното и стопанското ръководство, до съществуваме политиката, която потвърждава конгресът на партията. И от друга страна, като се конкретизират и развиват решенията на конгресите, от главните насоки на нашето държавно, обществено-икономическо и културно развитие, които ще бъдат отговорни за отговорността.

Централният комитет на партията да се освободи в значителна степен от текущите въпроси, които са компетентност и задължение на държавните и други органи; да съсредоточи своето внимание върху: на научния анализ на социалните процеси, върху научното прогнозиране и програмиране на икономическото и културното развитие на страната; да усъвършенствува контрола върху държавните органи и обществените организации във внедряване на принципите на научното уп-

равление, за решително подобряване стила и метода на работа на партийния и държавен апарат; да съсредоточи вниманието си върху теоретическото разработване проблемите на нашето обществено и държавно развитие. Върху тази основа да се разработват конкретните проблеми на икономическото, държавното, научно-техническото и културното строителство, въпросите на идеологическия живот и комунистическото възпитание.

— Трябва да се повиши отговорността на правителството, на министрите и на другите ръководни дейци в държавния и стопанския апарат пред Централния комитет на партията, като едновременно им предоставим широки права за оперативно и компетентно ръководство и решаване на намерените въпроси.

— Всичко това налага да се постави на обсъждане въпросът за *структурата на партийния апарат и за измененията, които следва да се внесат в нея*, особено що се отнася до отрасловите отдели на ЦК, за да се преодолее подменяването на държавни и стопански органи и да се съобрази тя напълно с новите функции и задачи на партийното, държавното и стопанското ръководство. Нужно е да се намери най-целесъобразната за съвременния етап структура на апарата на Централния комитет и на окръжните партийни комитети, която да съответствува на ръководната роля на партията при сегашните условия и максимално да съдействува да се използват пълнокръвно възможностите на държавните, стопанските и обществените органи и организации.

— Налага се *да се уточни и съдържанието на партийния контрол*. Ние не бива да подменяме държавния контрол, не бива да подменяме и административния контрол, както често ставаше досега. Главното в партийния контрол занапред трябва да бъде осъществяването на партийната линия и партийните решения, въпросите за стила и методите на работа, за политическото и научното равнище на ръководството. Нужно е *да се засилят партийният контрол и партийната възискателност* към всички комунисти, издигнати на работа в различните области — как те провеждат в живота партийната политика: с какви методи и средства действуват; как осъществяват дадените им права; какво правят органите, които те ръководят, за да изпълняват своите функции и

най-добре да отговарят на изискванията, предявявани от системата на управление на нашето общество.

На новото преустройство на партийния апарат трябва да гледаме като на създаване образец на управленческа дейност — компетентност, творчество, размах, деловитост, подвижност и реализъм във всяка стъпка, във всяко решение.

Искам само да поставя още един важен въпрос — *за уменията на партийния апарат да програмира, да моделира обществените отношения:*

— да организира нов опит, да експериментира смело;

— да усъвършенствува перспективността в своето планиране, и то така, че да постига единство между основните задачи и конкретното им изпълнение, между общото и частното, между всички фактори, които осигуряват постигането на дадена цел.

Такъв подход ще ни позволи да приведем тази част от надстройката в съответствие с настъпилите изменения в базата, в планирането и научната организация на производството.

Много важна предпоставка за решаването на този въпрос е партийните органи да получават своевременно, достатъчно пълна и задълбочена *информация за социалните процеси*, за съзнателността и общественото мнение на масите, за държавните органи и обществените организации, да използват максимално резултатите и изводите на единната система на социална информация.

Трето. Някои въпроси на работата с кадрите.

По-нататъшното усъвършенствуване на дейността на партийните, държавните и обществените организации непосредствено зависи от ръководните кадри, от техния правилен подбор, обучение и възпитание. Днес партията разполага с висококвалифицирани, идейно твърди и предани на комунизма кадри, способни организатори и енергични ръководители на социалистическото строителство, които се ползват със заслужен авторитет и уважение сред трудещите се. Затова партията и държавата успешно решават и най-сложните зътрешни, външнополитически и външноикономически задачи.

Със задължение можем да констатираме, че у нас се утвърди дух на искрено уважение и дълбоко доверие към кадрите от всички поколения, грижливо отношение към тях, по-обективен подход при оценката на дейността им. Тази линия напълно се оправда, дава добри резултати. Хората работят спокойно и уверено, целеустремено и инициативно.

Отношението към кадрите винаги трябва да се гради върху здрава, принципна основа. Доверието и по-голямата самостоятелност в никакъв случай не означават отслабване на контрола и изискателността към тяхната дейност, не означават либерализъм и примиренчество към ония, които не изпълняват добросъвестно своите задължения, които грубо нарушават партийната и държавната дисциплина, социалистическия морал и норми на поведение.

И напред ние трябва още по-последователно и настойчиво да следваме тази именно линия в работата с кадрите — линия на уважение и доверие към тях, на по-голяма самостоятелност и увеличаване правата на ръководителите, линия на дълбока принципност и висока изискателност. Само в такава обстановка кадрите правилно се развиват и израстват, укрепва се тяхната зрелост и стабилност, по-пълно се изясняват техните способности, техните инициативи и смел творчески дух.

Знанията, уменията и опитът на кадрите растат и се обогатяват едновременно с растежа на социалистическата икономика, с разцвета на науката и културата, с развитието на социалистическото общество. Постигнатото обаче не бива да ни задоволява. Трябва повече да мислим как най-добре да използваме огромните възможности на нашия социален строй, настойчиво да овладяваме изкуството на управление.

Съвременната обстановка, усложняването на стопанската дейност и на социалното управление обективно предявяват все по-високи изисквания към кадрите. Днес не може да се ръководи компетентно, ако не се вниква задълбочено в сложните проблеми на производството, на цялото обществено развитие, ако не се владеят законите, формите и методите на управлението на производствените и социалните процеси.

Към досегашните изисквания спрямо кадрите —

политическа преданост, усвояване на марксистко-ленинската теория, познаване на тенденциите и перспективите на развитието на нашето общество, овладяване на специалността в съответната област, организационни и делови качества и т. н. — на днешния етап се прибавят или излизат на преден план и *някои допълнителни изисквания*, свързани с необходимостта да повишават своята икономическа култура; да познават тенденциите на съвременния научно-технически прогрес; да изучават настроенията, предложенията и мненията на колективите, които ръководят, да знаят техните нужди и интереси; да се съобразяват с механизма на действие на икономическите фактори върху производството и другите области на живота (социална психика, морал, бит, културно-естетически интереси) и пр.

Разбира се, за всички ръководни дейци важно значение има изучаването на теорията на управлението, чиято разработка у нас твърде много изостава.

И още нещо. Важна социологическа страна на управленческата работа е умението да се направлява творчеството и инициативата на масите, на производствения колектив, на всеки труженик в една насока — реализирането на поставената цел. Затова *от ръководителя се изисква да бъде не само на висотата на съвременните технически и икономически знания, да познава производството, но непременно да бъде и възпитател*. Защото да управляваш колектив от хора означава и да ги възпитаваш. Всеки ръководител е длъжен да възпитава у хората любов към партията и държавата, към предприятията, любов към труда и науката, чувство на лична и колективна отговорност, организираност и дисциплина, да разгръща инициативата на трудещите се, да ги поощрява материално и морално, да бъде строг и взискателен, но справедлив.

Бързото развитие на науката и техниката, преразглеждането на утвърдени позиции по организацията и управлението на производството и обществения живот изискват *да се подобри обучението на кадрите, постоянно да се опресняват и обогатяват техните знания и опит, да се издига квалификацията им съобразно с новите постижения на научно-техническата революция*. Затова съчетаването на общественотополезния труд с

обучение и самообучение се превръща в жизнена необходимост на работата с кадрите.

В тази област стоят няколко проблеми.

— Решително да се подобри образователната система, която трябва да осигури на народното стопанство, на всички сектори на нашия социален живот необходимите вискоквалифицирани специалисти, ръководни и изпълнителски кадри. На тази голяма и сложна задача ще посветим специален пленум на Централния комитет на партията.

Да се създаде по-съвършена система за преподавателска подготовка на кадрите;

системата за преподавателска подготовка да се изгради диференцирано съобразно с видовете и степенята на подготовката на кадрите, които подлежат на обучение, като се разработят целенасочени програми;

да се усъвършенствува работата на съществуващите учреждения за преподавателска подготовка на кадрите и при необходимост да се създадат нови учреждения. Сега преподавателската подготовка се извършва в Центъра за ръководни кадри, Висшата партийна школа, ИСУЛ, Института за усъвършенстване на учителите, Школа при ЦК на ДКМС, Школа при Централния съвет на профсъюзите,

организирано се много курсове по най-различни линии, но дейността им в значителна степен страда от стиваност, дублиране и формализъм;

за преподавателска подготовка на кадрите широко да се използват висшите учебни заведения, които разполагат с вискоквалифицирани преподаватели и със съответна материална база.

Колкото да е решаваща ролята на тези институти и учреждения в подготовката и преподавателската подготовка на кадрите, те не могат да отменят задължението на всеки да се грижи за самообразованието си, да търси, да усвоява, да прилага новото, съвременното, прогресивното. В тази насока отговорността на всеки деец е голяма и тя не може да бъде отбягвана от никого.

— Да се усъвършенствува нашата работа по подбора и издигането на ръководните дейци, да се внесат някои изменения в нашия подход към кадрите.

И занапред в съответствие с новите условия трябва последователно да се осъществява принципът на сплотяване и съчетаване на старите, опитни кадри с

издигането на млади и способни хора на ръководни длъжности. най-целесъобразно да се използват силите и достойнствата на различните поколения и отреди кадри в служба на партията и народа.

Нашата политика да се издигат най-добрите представители на работническата класа на ръководна партийна, държавна, стопанска и обществена работа напълно се оправда. Трябва да подчертаем, че тази задача, която има важно политическо значение, стои пред нас и днес с особена острота. Защото работническата класа като най-прогресивна класа на нашето общество играе ръководна роля и в периода на строителството на социализма, тя е носителка на техническия прогрес. Защото нашият работник по своето културно и техническо равнище започва да се приближава към работниците на инженерно-техническия труд.

Разбира се, наред с издигането на работници ние сме длъжни широко да използваме огромните възможности за попълване на ръководните кадри и от другите категории трудещи се — от редовете на селяните-кооператори и на интелигенцията, като особено внимание се обръща на младежите и жените, проявили се добре в практически дела, верни и предани на социализма

— При подбора и издигането на кадрите ще бъде целесъобразно в определени случаи да се прилага конкурсното начало, постепенно да се премине към изборност на ръководните кадри и в държавните сектори на икономиката.

Без съмнение това ще засили личната отговорност на ръководните кадри, ще ги предпазва от бюрократизиргане. Досега те отговаряха главно пред по-висшите инстанции, което има и отрицателна страна — подхранва в някои угодничество и подлизурство, а отделни ръководители остават глухи към нуждите и интересите на работниците, допускат нарушения на социалистическата законност.

Принципът за издигане на ръководни кадри чрез конкурс трябва да се прилага внимателно, само там, където са налице подходящи условия и е в интерес на работата. Полезно ще бъде, преди да се пристъпи към широкото му приложение, да се направят опити.

В партията, в държавния и стопанския апарат, в

ръководните органи на обществените организации винаги става естествен процес на обновяване и растеж на кадрите, на вливане попълнения от нови дейци. Закономерно и нормално е на едни или други ръководни длъжности да се издигат специалисти и млади хора. Това е в съответствие с изискванията на нашето време, на новите задачи.

Всичко това обаче не означава, че ония кадри от старото и средното поколение, които не са специалисти и нямат съответен ценз, следва да бъдат поголовно освобождавани от заеманата отговорна работа. Това няма да бъде правилно. Много от тези наши кадри са минали през огъня на борбата, получили са закалка в утвърждаването на народната власт, в преодоляването на трудностите на социалистическото строителство. Това са кадри, идейно зрели и твърди, с богат политически, организационен и житейски опит, с традиции и умение да работят сред масите. Тези наши кадри са ценен капитал, гръбнак на партията. Върху техните плещи лежат големи отговорности. И в бъдеще тези наши кадри трябва да се използват най-целесъобразно като организатори и ръководители на едни или други сектори на социалистическото строителство. Разбира се, нужно е да им се помага, за да повишават те своята подготовка, да отговарят на изискванията, които днешното време поставя.

Кое е главното за кадрите — и стари, и средни, и млади? Главното е те правилно да овладяват новия подход на ръководство, съвременните методи на работа, да вървят в крак с новото, с изискванията и потребностите на съвременността, да воюват с отживялото, с консерватизма, с всичко онова, което задържа нашето развитие назад.

Нужно е да се изработи и обсъди от съответните държавни органи нормативен документ за подбора и издигането на кадрите.

Четвърто. Целесъобразно е да се измени редът за провеждане на партийните конгреси. Сега у нас конгресът на партията се свиква след изборите за Народното събрание. По-правилно ще бъде обратното. Това ще даде възможност навреме да се утвърди партийната платформа за изборите, да се извърши подходящ подбор на народните представители.

Освен това досега партийните конгреси утвърждаваха директиви за развитие на народното стопанство като правило, след като новата петилетка влизаше в сила. Това принижаваше ролята на партийното ръководство. Необходимо е генералната линия на партията да се утвърждава от конгреса предварително, за да служи като основа при конкретното разработване на държавните планове.

Пето. За програмата на партията.

Издигането на партийната работа и партийното ръководство на ново, по-високо равнище поставя като практическа необходимост да бъде разработена програма на партията, която да отрази в себе си добегащия ни опит на социалистическото строителство, нашите завоевания, опита от класовата борба и същевременно въз основа на общите закономерности на социалистическото и комунистическото строителство да разкрие ясна перспектива за по-нататъшното развитие на страната ни по пътя на социализма и комунизма.

Създаването на партийна програма се налага от няколко по-главни обстоятелства:

— От необходимостта да се усъвършенствува, да се повиши научността на социалното управление на нашето общество. Отсъствието на програма на партията значително затруднява партийното ръководство да бъде всеобхватно и целенасочено. Линейта на програмата може да доведе до забавяне темповете на нашето развитие или пък до изкуствено форсиране, което противоречи на научността в партийното ръководство.

— Както беше отбелязано в решенията на Деветия конгрес, ние се намираме в етап на изграждане на развито социалистическо общество и създаване на необходими материални, културни и духовни предпоставки в перспектива за постепенно преминаване към комунизма. На всички нас са известни общите закономерности в развитието на обществото към комунизма. Но за нас като партия също така много важно е да знаем какви ще бъдат главните насоки, пътища и средства за използване на тези закономерности при нашите условия, при нашата структура на икономиката и темповете на нейното развитие, при нашето обществено, политическо и културно развитие. Именно тези проблеми трябва да бъдат разработени в програмата

и да бъдат ръководно начало в работата на конгресите и пленумите на ЦК, в работата на цялата партия и държава, при подготовката на партийните решения, при формирането на държавните планове и т. н.

— Изработването и приемането на Програма на БКП е наложително и поради това, че в съгласие с ленинското учение за партията *едно от условията за членуване в комунистическата партия, записано в партийния устав, е признаването на партийната програма.*

Като изхождаме от всичко това, смятаме, че ще бъде целесъобразно да се утвърди *комисия, която да пристъпи към подготовка на програмата с оглед тя да бъде внесена за утвърждаване от Десетия конгрес на нашата партия.*

2. За издигане ролята на обществените организации в системата на социалното управление и за разширяване на тяхното участие в живота на обществото

Както е известно, изграждането на материално-техническата база на социализма у нас се съпровожда с усъвършенствуване на обществените отношения. Едновременно с дълбоките промени в икономиката се извършва процес на сериозно преустройство и в надстройката. Във всички области на общественото ни развитие стават важни изменения по пътя на постепенното разширяване на социалистическия демократизъм. Тези изменения в своята цялост водят до по-пълно разгръщане същността на социалистическия строй, до по-нататъшно разкриване и използване на неговите възможности.

— *В областта на икономиката* — последователно се внедрява новата система на ръководство.

— *В областта на държавното строителство* — провеждат се мерки за по-нататъшно разширяване демократизма на нашата политическа и държавна система, за още по-активно участие на трудещите се в управлението на страната.

— *В областта на културното строителство* — извършва се преустройство на целия културен фронт, по-нататък се демократизира ръководството на културата

върху основата на съчетаване на общественото с държавното начало.

— В *Комсомола*, който наброява 1 100 000 членове, в работата сред младежта се извършва истински похват. Ролята и значението на младежта се издига, дейността на *Комсомола* се изпълва с ново съдържание.

Нужно е нашата работа в това направление да продължи и по-нататък. *Задачата е да се издигат ролята и значението на такива мощни обществени организации като — Отечествения фронт, който наброява 3 800 000 членове, професионалните съюзи, в които членуват 2 300 000 души, и др. Тяхната дейност да се преустрои и насити с ново съдържание с оглед на задачите на сегашния етап.* Това е особено важно, тъй като огромната, активната част от нашия народ е сплотена в същите политически и масови организации. В системата на нашето общество масовите, обществените организации заемат изключително важно място. Те са голяма и организирана обществена сила в нашето развитие, тяхната дейност е израз на пълнокръвния социалистически демократизъм в България.

Не е нужно тук да изтъкваме значението и големите заслуги на масовите организации в борбата за народна власт и за изграждане на социалистическото общество. Възникнали по повелята на обективни потребности в различни етапи от историческото ни развитие, те като надеждни трансмисии свързват все по-тясно партията с масите, сплотяват трудещите се около партийната политика, мобилизират народа за нейното осъществяване.

Важно изискване към системата на масовите организации е тя напълно да съответствува на социалистическата социално-класова структура на обществото и да осигурява всеобща организираност и възможност за политическо възпитание на всички трудещи се. Освен това тя трябва да позволява да се изразяват специфичните интереси на отделните категории трудещи се с цел да се постигне единство между техните и общонародните интереси.

От тази гледна точка следва да се отчете наличие на известно несъответствие между системата на масовите организации и техните методи, от една страна, и етапа на общественото ни развитие и неговите задачи, от друга.

Редица от тези организации дублират било работата на партията, било на държавния апарат или взаимно се дублират. Някои от тях са изградени върху принципа на една централизирана, административна организация, а не като масова организация, в която широко да е внедрено общественото начало.

Наличието на множество организации тежи върху нашето общество, прави политическата и идеологическата работа тромава, понякога и нерезултатна. Налага се да се прецени какви изменения трябва да се направят в структурата и дейността на масовите организации.

Научно-техническата революция и изграждането на нашия строй, развитието на социалистическата демокрация е свързано с решителното издигане активността и ролята на обществените организации, с тяхното по-широко участие в управлението на страната, в законодателната дейност на държавните органи, с разширяването на техните функции в защита на интересите на отделните социални слоеве.

Какво е необходимо?

— *Нов подход към масовите организации, които изразяват самодейността на трудещите се.* Нужно е да се откажем от строго регламентиране „от горе“ на тяхната дейност, а също така от копиране формите на работа на партията. Налага се по-смело творческо използване на прогресивните традиции на масовите организации и развиване на техните специфични методи на работа

— Не е възможно да се издига авторитетът и ролята на масовите организации, ако не се засили тяхната *относителна самостоятелност*, ако не им се предоставят по-широки възможности да защитават жизнените интереси на организирания в тях слоеве от народа.

— *Укрепване на общественото начало в работата на масовите организации, съчетаване на държавното и общественото начало в дейността на редица ръководни държавни, законодателни, стопански, културни и други органи.* Развитието на общественото начало не е прииизяване ролята на държавните органи, а разширяване обществената и политическата основа на тяхната дейност като форма за въвличане на трудещите се в управлението. Съчетаването на държавното и общественото начало обаче не може да се извърши,

без да се изменят структурата и методите на работа на редица държавни органи, без да се обогатява животът на масовите организации, без широко, творчески да се обсъждат в тях най-важните проблеми на държавната политика в съответната област.

— Важно условие за повишаване ролята на обществените организации е всяка от тях да има *свое организационно и политическо поле на дейност*. Всяка да има свои специфични методи на организационна политическа и идеологическа работа, за да се избегне дублирането и претрупаността в обществената заетост на хората.

Във връзка с това и с оглед по-добре да се координира обществената дейност и да се пести свободното време на хората нужно е още веднъж да се обсъди и да се реши въпросът — на сегашния етап освен партийни, профсъюзни и комсомолски организации целесъобразно ли е в предприятията и учрежденията да се изграждат и други организации...

4. Идеологическата работа в най-тясна връзка със задачите на социалистическото строителство

Задачите за по-нататъшното развитие на системата на управлението на обществото, за формирането на новия човек, за укрепването на трудовата дисциплина, за борбата срещу отрицателните явления в нашия живот, които сега се поставят пред нас, изискват *да се извърши прелом в нашата възпитателна и идеологическа работа*.

Ние винаги сме гледали на идеологическата работа като на един от най-важните сектори на партийната и държавната дейност, като на мощен фактор за развитие на социалистическата съзнателност, за възпитание на комунистически мироглед и навици, за изграждането на труженика на социализма.

Идеологическата работа на партията, взета във всичките ѝ форми, има три главни взаимно свързани задачи:

— страстно и убедително да разпространява великите идеи на Маркс, Енгелс и Ленин, за да стигнат те до ума и сърцето на всички трудещи се, да формират

техния мироглед; да воюва високо принципиално и непримиримо против буржоазната идеология, против десния и „левия“ ревизионизъм и опортюнизъм;

— пламенно и аргументирано да прави достойние на работниците, селяните и интелигенцията политиката на партията, нейните решения и изводи, за да бъдат те претворявани в живота;

— да дава отговор на новите проблеми, поставени от развитието на науката и обществената практика, да изпреварва практиката, като научно осветлява бъдещето, да конкретизира и обогатява, творчески да осмисля и развива идеите на марксизма-ленинизма.

Нашият идеологически фронт има големи заслуги във възпитанието и изграждането на новия човек — труженик на социализма. Ние обаче бихме направили сериозна грешка, ако не отчетем, че работата на идеологическия фронт не отговаря на растящите изисквания на общественото ни развитие, на борбата срещу буржоазната идеология, изостава от потребностите на живота, от нуждите на социалното управление.

Защо? Защото идеологическата работа в голяма степен е откъсната от обществената практика, от противоречията, възникващи в нашето развитие, от важни проблеми, които вълнуват хората. Защото не всички идеологически работници имат нужната подготовка, култура и опособности. Затова често пъти ние се оказваме теоретически неподготвени пред неслитните явления във вътрешния и международния живот, не им даваме своевременно и задълбочена теоретическа оценка, което неминуемо се отразява и върху практическите ни действия. От това се възползва буржоазната пропаганда, която разчита на мудността и консерватизма на някои звена на нашия идеологически фронт.

Идеологията е сега арена на ожесточена борба между силите на прогреса и силите на реакцията и мракобесието в света. Империализмът хвърли всички средства в бой, за да прегради пътя на комунистическите идеи, да затъмни техния блясък и мощ. Битката за умовете и сърцата на хората, за пропагандиране на социалистическата правда поставя големи изисквания и пред нашия идеологически фронт, пред

всички негови дейци. Необходимо е значително да се засили идеологическата работа, да се издигне тя на равнището на тези изисквания.

Засилването на идеологическата работа не бива да се схваща тясно, само или главно в смисъл на разширяване обхвата на нашата пропаганда, увеличаване броя на докладите, лекциите, учебните звена и пр. Тук въпросът е много по-сложен. Става дума преди всичко да се свърже най-тясно идеологическата работа с трудещите се, с народа, с проблемите, които животът у нас и в международен аспект поставя. Опитът показва, че върху съзнанието, мирогледа и поведението на хората може най-активно да се въздейства, когато различните форми на идеологическата дейност се свързват органически с актуалните проблеми на практиката, когато се проявява творческо отношение към марксистко-ленинската наука, като се осветляват съвременно новите събития и явления. Творческото разработване на новите проблеми, теоретическото осветляване новите явления и тенденции на развитие е най-ефикасният начин на борбата против буржоазната идеология, за преодоляване на отрицателните явления в нашия живот, за комунистическото възпитание на трудещите се. В това отношение следва да се опираме по-широко на конкретния анализ на фактите и явленията, на резултатите от социологическите, икономическите, социалните и другите изследвания.

Не бива повече да се примиряваме с изоставането в разработването например на такива важни проблеми от нашата социалистическа действителност като — спецификата на проявление и тенденциите на развитие и разрешаване на противоречията в нашия обществен живот, за съотношението между обективния и субективния фактор, за тенденциите и формите на развитие на социалистическата демокрация, за измененията в духовния облик на различните социални групи у нас, за новите социалистически черти и особености на нашата нация и народ и т. н.

Особено важно е сега да се усъвършенствуват формите, методите и средствата за разпространяване идеите на марксизма-ленинизма, постиженията на обществените и природните науки. Нашата марксистко-ле-

нинска идеология трябва бързо, на необходимото теоретическо равнище, без опростенчество и схематизъм, с нужния емоционален заряд да достига до съзнанието на всеки гражданин на нашата република. Тя трябва да спомага за по-нататъшното укрепване на идейната убеденост и устойчивост на трудещите се против еснафското разбиране на принципите на социализма, против дребнобуржоазната стихия и сляпото робуване на вещите, за комунистическа принципност.

Назряла е необходимостта от провеждането на социални експерименти и в областта на идеологията. Тук става дума не за експериментирание на нови идеи, различни от идеите на марксизма-ленинизма, а за търсене на нови форми и средства за въздействие върху милионите маси, които в крайна сметка ще доведат до повишаване на съзнателността, творческата самоинициатива и обществената активност на комунистите и всички трудещи се.

Нашата идеология по своята революционно-критическа същност е боева, настъпателна. Нужно е сега да се засили настъпателният характер и на идеологическата работа против буржоазната идеология и особено против нейното главно направление — антикомунизма и идеологическата диверсия на империализма, да се разработят задълбочено и аргументирано особеностите на изострящата се класова борба между двете идеологии на съвременния етап. Нашата идеология трябва обективно да показва неизлечимите пороци на капиталистическата система, превъзходството на социалистическия обществен строй, да разкрива корените и същността на съвременния ревизионизъм и догматизъм като идеен съюзник на враговете на социализма.

Целият наш идеологически фронт е призван да възпитава у всеки трудец се, у народа и особено у младежта чертите на новия човек, да води борба против проявите на национален нихилизъм и чуждопоклонство, да възпитава в народа и особено в младежта чувства на национална гордост, на социалистически патриотизъм и пролетарски интернационализъм, да укрепва и развива непрестанно братската обич на българина към Съветския съюз, към съветските хора, към КПСС.

Българо-съветската дружба пронизва цялата дейност на партията и държавата, на всички общественно-политически, професионални, комсомолски и творчески организации на нашия народ. На сегашния етап от нашето развитие, когато следваме курс на тясно сближаване на нашата икономика и култура с икономиката и културата на Съветския съюз, българо-съветската дружба трябва да придобива все по-масов характер, да обхваща целия народ, цялата младеж. Сега развитието на дружбата със Съветския съюз, като основа на възпитанието на народа ни в дух на социалистическия интернационализъм, е и трябва да бъде една от главните задачи на партията и обществените организации, на социалистическата държава и нейните органи, на нашата образователна система, на целия наш идеологически фронт.

В работата за създаване на най-благоприятни условия за преодоляване на отживелиците от капитализма в съзнанието на хората, за формиране на новия човек трябва умело да използваме и икономическите, и политическите, и административните, и идеологическите средства.

За да се работи и в областта на идеологията целенасочено, с ясна перспектива за по-близките и по-далечните ни задачи и за средствата за тяхното постигане, необходимо е да се разработи цялостна, *глобална стратегия на идеологическата дейност* в тясна връзка със съвременните проблеми на нашето развитие на борбата срещу идеологическата агресия на империализма и по-нататъшното творческо развитие на марксистко-ленинската идеология, взета в нейната цялост и многостранност.

Главният критерий за резултатността на работата на идеологическия фронт — това е степента на активността на масите в общественно-политическия, икономическия и културния живот, с други думи — това е степента на превръщане на идеите, на политическата линия и решенията на партията в материална сила.

Нямам за задача тук да се спирам на всички страни на идеологическата работа, още повече че отчитайки нейното нараснало значение на сегашния етап, Централният комитет на партията ще посвети специален пленум на този въпрос. . .

Из „ОСНОВНИ НАСОКИ ЗА ПО-НАТАТЪШНОТО РАЗВИТИЕ НА СИСТЕМАТА НА УПРАВЛЕНИЕ НА НАШЕТО ОБЩЕСТВО

*Решение на Пленума на Централния комитет
на Българската комунистическа партия,
състоял се на 24, 25 и 26 юли 1968 година.“*

В своята дейност Българската комунистическа партия се ръководи от положението, че изграждането и развитието на социалистическото общество е закономерен исторически процес. В този процес се формира качествено нова социална система със специфична структура, със свои закони на развитие. Партийното и държавното ръководство е толкова по-резултатно, колкото по-добре са овладени закономерностите на развитието на социалистическото общество, колкото по-правилно се регулират и координират отношенията между различните области на обществения живот.

Една от най-отличителните черти на политиката на партията след Априлския пленум на ЦК на БКП (1956 г.) е, че тя все по-пълно съобразява цялата своя дейност по управлението на обществото и строителството на социализма с изискванията на обективните закони. Издигането на научното равнище на ръководството даде възможност през изминалото десетилетие да постигнем значителни успехи в индустриализацията на страната, в развитието на селското стопанство, в усъвършенствването на обществените отношения, в разгръщането на социалистическия демократизъм във всички области на нашия живот. Най-същественото и радикално начинание в това отношение е новата система на ръководство на народното стопанство. Тя е естествен резултат от дълбоките качествени и количествени изменения в икономиката, в растежа на кадрите, в цялостния обществен живот на страната.

Изграждането на зряло социалистическо общество, пълното използване на растящите възможности за все-страниен подем и разцвет на страната, активното участие в научно-техническата революция изискват по-нататък да се измени, развива и усъвършенствува системата за управление на нашето общество. От преустройство и усъвършенствуване на отделни области сега ние трябва да преминем към усъвършенствуване на цялостната система на социалното управление, която да отговаря на изискванията на развитото социалистическо общество.

Усъвършенствувайки системата за социално управление, партията си поставя за задача да разкрие по-широк простор за действие на обективните икономически, социологически и други закони на нашето общество и на тази основа да се ускори развитието на икономиката, обществените отношения и идеологията, да се осъществява с оглед на сегашния етап глобалната стратегия в развитието на социалистическия строй.

Ръководно начало в процеса на това усъвършенствуване трябва да бъде последователното приложение на ленинския принцип за организацията и дейността на социалистическата държава и на принципа за демократическия централизъм, изискванията на обективните закони на социализма, постиженията на науката и по-специално на кибернетиката.

Измененията във формите и методите на управлението са призвани да осигурят по-нататъшното изграждане на материално-техническата база на социалистическото общество у нас, увеличаване ефективността на общественото производство, развитие на социалистическия демократизъм, по-нататъшно повишаване жизненото равнище на народа и засилване ръководната роля на Българската комунистическа партия.

Те трябва да съдействуват за по-активното участие на нашата страна в международното социалистическо разделение на труда, за развитие на братското сътрудничество и взаимопомощ със социалистическите страни, за по-нататъшното издигане авторитета на Народна република България на световната арена.

Решаването на назрелите проблеми на общественото ни развитие ще доведе до по-нататъшно сближаване икономиката на Народна република България с иконо-

миката на Съветския съюз и разширяване на нашето всеобщо сътрудничество, до задълбочаване и обогатяване на скъпата за всички нас българо-съветска дружба.

В основата на социалното управление сега се поставя новата система на ръководство на народното стопанство. Поради това задачата сега е да се приведе механизмът за социално управление върху принципите на тази система и да се осигурят най-благоприятни условия и широк простор за нейното последователно и пълно прилагане.

Преди всичко с помощта на новата система трябва да се ускори научно-техническата революция, да се направи бърз преход към интензивно развитие и високи и устойчиви темпове на икономически и социален прогрес.

По-нататъшното усъвършенстване на системата за управление на нашето общество изисква да бъдат решени следните основни проблеми:

— Да се изгради последователно издържан механизъм на новата система и се създадат необходимите икономически условия за нейното цялостно прилагане.

— Да се подобри организационната структура на управлението на обществото и се осигурят необходимите условия за нейното най-благоприятно функциониране.

— Да се усъвършенствува системата на информация като съществен елемент на съвременното управление и се повиши ролята на науката в управлението на обществото и в общественоекономическото развитие на страната.

— Да се засили научният характер на партийното ръководство във всички области на живота.

— Решително да се издигне равнището на работата във всички звена на идеологическия фронт и се подобри комунистическото възпитание на трудещите се. Последователно да се решават назрелите проблеми на образователната система, системата на подбора, обучението и издигането на кадрите, на укрепването на трудовата и държавната дисциплина.

За успешното решаване на тези задачи и за създаването на по-благоприятни условия за изработване и осъществяване на широка програма за по-нататъшно

ускоряване на общественото ни развитие, за повишаване жизненото и културно равнище на народа Централният комитет на Българската комунистическа партия

РЕШИ:

І. ЗА ПОСЛЕДОВАТЕЛНО ПРИЛАГАНЕ И ПО-НАТАТЪШНО РАЗВИТИЕ НА НОВАТА СИСТЕМА НА РЪКОВОДСТВО НА НАРОДНОТО СТОПАНСТВО

Експериментирането на новата система показва, че тя отговаря на етапа на общественоекономическото развитие на страната, на изискванията на научно-техническия прогрес и че е основният фактор за по-нататъшното общественоекономическо развитие на Народна република България по пътя на социализма и комунизма. Задачата сега е да се създадат необходими условия за последователното и комплексното прилагане на новата система във всички области на обществения живот.

Централният комитет на Българската комунистическа партия смята, че във връзка с това трябва да се решат следните основни проблеми:

— Да се преодолеят известни несъответствия в икономиката ни и дефицитността на някои основни видове стоки и да се създадат нормални условия на пазара.

— Да се увеличат материалните, финансовите и валутните резерви.

— Да се създадат условия за широко икономическо съревнование между предприятията и стопанските организации.

— Да се създадат по-ефективни икономически връзки с другите страни.

При изработването на научно издържан механизъм на системата да се изхожда от следните положения:

А. За нов подход в планирането на народното стопанство.

Централно място в създаването на механизма трябва да заеме изработването на система за научно плани-

ране, съответстваща напълно на принципите на новата система. Във връзка с това е необходимо:

1. Да се усъвършенствува централизираното планиране и се укрепи плановото начало във всички области на живота. Съществено трябва да се измени характерът и съдържанието на държавния план. Той следва да се превърне в единен социално-икономически и политически документ, очертаващ развитието на обществото като цяло за даден период. Държавният план трябва да определя основната цел, която произтича от генералната линия на партията, средствата и пътищата за оптималното осъществяване на тази цел.

2. Да се създаде по-добра съгласуваност между перспективното и текущото планиране. Петгодишният народностопански план с годишна разбивка трябва да стане главно средство за осъществяване на партийната и държавната политика.

Необходимо е да се внесат съществени изменения и подобрения в текущото планиране, като се установи нов подход към годишния план на страната...

3. Да се засили ролята на дългосрочните перспективни планове (за 15—20 години), които да бъдат съобразявани с трайните тенденции в научно-техническата революция. За целта да се усъвършенствува работата по научно-техническите прогнози, да се подобри планирането на научно-техническия прогрес.

4. Да се усъвършенствува системата за изграждане на програми за комплексно развитие на отделните отрасли и производства. Тези програми трябва да разкриват реалните възможности и средства за бързо достигане на световното равнище.

5. Да се създадат условия за цялостно прилагане принципа на непрекъснатост в планирането, като дългосрочните и петгодишните перспективни планове се допълват периодически с оглед партията винаги да има поглед върху развитието на страната за по-продължителен период. Въз основа на резултатите от изпълнението на четвъртата и петата петилетка и съобразно с новите условия и задачи да се разработят проектодирективи за развитието на страната за следващите 15—20 години. Директивите да се разгледат на Десетия конгрес на партията.

6. Необходимо е да се въведе по-добър ред при съ-

ставяне на плановете. Народностопанските пропорции и структурата на народното стопанство да се определят централно, чрез държавен план, съобразно с политиката на партията за съответния период, като се изучават и използват предложенията на стопанските организации, научни институти и трудови колективи...

7. За да се приложи нов подход в планирането, необходимо е да се засили ролята на Народното събрание, на правителството и неговите органи в съставянето и осъществяването на държавния план...

8. Разработването на плановете в обединенията, предприятията и стопанствата да се организира и насочва от съответните министерства и ведомства въз основа на политиката и задачите, формулирани в държавния план, и на единните принципи и методически указания, като се осигурява широка самостоятелност и инициатива на стопанските организации...

9. Занапред административната задължителност на плана следва да получи още по-широка икономическа база, като се изгради научно обоснована система от насочващи и регулиращи нормативи и показатели, които да определят възможностите и условията за развитието на отделните отрасли, обединения и предприятия...

10. За да се осигури непрекъснатост и гъвкавост в планирането, правителството да приеме специална програма за постепенно създаване на необходимите държавни и оперативни резерви от материали, валута, финансови средства и стоки. Да се установи строг режим за използване на тези резерви.

11. Решително да се усъвършенствува методиката и техниката на планирането, като се подобри балансовият метод на планиране и широко се използват икономико-математическите методи и електронно-изчислителната техника. . .

Б. За усъвършенстване на финансово-кредитната система и осъществяване на действителна самоиздръжка на стопанските организации

Последователното прилагане на новата система на ръководство изисква да се доведе докрай изграждането на икономическата организация на производството, ка-

то дейността на всички стопански организации се постави върху принципа на действителната стопанска сметка.

За тази цел е необходимо:

1. По-пълно да се използват стоково-паричните отношения, като се доведе докрай принципът на самоиздръжката и материалната отговорност и се създаде такава атмосфера, която по икономически път да принуждава предприятията да ускоряват техническия прогрес в стопанството.

2. Правителството да подготви специална програма за по-нататъшно укрепване стабилността на лева и постепенното му превръщане в конвертируема валута, като се държи сметка за мероприятията, които се набеязват в тази област и от другите социалистически страни.

3. Да се доведе докрай подготвената реформа на цените и се създаде гъвкава система на ценообразуване при установяване цените на едро и фабрично-заводските цени.

4. Последователно да се приложи принципът на свързването на фондовете на предприятията и индивидуалните доходи с крайните резултати от дейността на стопанските единици и преди всичко с рентабилността и обема на печалбата...

В. За разпределяне доходите на стопанските организации

Централният комитет на партията смята, че един от основните въпроси на механизма на новата система е въпросът за правилното образувание и разпределение на доходите на стопанските организации. Необходимо е във връзка с това:

1. Да се осигуряват еднопосочност на интересите на цялото общество, на производствените единици и на отделните работници за ефективно водене на стопанството, като се засили материалното и моралното поощрение на творческата инициатива на колективите и предприятията.

2. Новият механизъм трябва да стимулира предприятията и обединенията да разкриват още в проце-

са на съставянето на плановете вътрешнопроизводствените резерви, а не да се стремят към плановете с понижени показатели и нормативи. Във връзка с това механизъмът трябва да съдържа достатъчно средства за икономическо въздействие върху стопанските организации, за повишаване производителността на труда и рентабилността на стопанската дейност, за освобождаване на излишната работна сила и за получаване на оптимални нормативи и държавни задачи.

3. Да се осигурява по-бърз растеж на натрупването от потреблението. Индивидуалният доход да се увеличава главно в резултат на по-бързия растеж на целия доход на предприятието.

4. Предприятията, обединенията и отраслите да се поставят в приблизително еднакви икономически условия за работа чрез единни и дългосрочни нормативи за образуване фондовете на предприятията и за регулиране на работната заплата и чрез единна данъчна система. Диференциацията в условията занаяпред да се извършва не чрез специфичните нормативи, а чрез политиката на капиталните вложения, кредитната политика, премиите и др.

5. Да продължи усъвършенствуването на организацията на работната заплата, като се прилага многофакторната система на заплащане както по отношение на основната заплата, така и по отношение на премиите. Да се разработва нова система за премиране на ръководните кадри в предприятията и обединенията. . .

6. Да се създаде разгърнатата система, чрез която да се стимулира изпълнението на задачите, поставени с плана за техническия прогрес. . .

7. Да се повиши ролята и отговорността на низовите стопански единици — цеховете, участъците и бригадите, и на техните ръководители за по-висока ефективност на производството. . .

Г. За правилно използване на пазарния механизъм

Наред с усъвършенствуването на централизираното планово начало в ръководството на народното стопанство следва по-пълно и в интерес на ефективното раз-

витие на икономиката да се използва и пазарният механизъм. Социалистическият пазар трябва да действа посредством държавния план, като предварително се установяват най-благоприятните пропорции за развитие на икономиката от централните държавни органи.

Във връзка с това:

1. При разпределението на капиталните вложения по-пълно да се отчитат изискванията на вътрешния и международния пазар и да се взимат мерки за бързо преодоляване дефицитността на някои стоки.

2. Да се създадат условия за по-активно икономическо съревнование между отделните предприятия и за пресичане на отрицателни прояви при монополното положение на отделни предприятия и организации.

3. Да се усъвършенствува системата на изкупуване и реализация на селскостопанската продукция.

4. Да се преустрои системата на коопериране и стопански връзки между предприятията, като се премине към по-широко сключване на дългосрочни договори между тях и към по-активно използване на ценообразуването като стимул за разширяване на кооперирането.

5. Да се внесат съществени подобрения в системата на договорните отношения между социалистическите организации и се разшири тяхното използване в организацията на стопанската дейност; дългосрочният договор да се утвърди като основен елемент на договорната система; да се разработи нов закон за договорите между социалистическите организации.

6. Да се доведе докрай преустройството в областта на външната търговия, като се създаде такъв икономически механизъм за външнотърговската дейност, чрез който да се осигурява непосредствено свързване доходите на отделните предприятия (работна заплата и натрупване във фондовете) с резултатите от реализацията на тяхната продукция на международните пазари и в частност с реализираната от тях валута. Наред с това да се създаде ефективна държавна митническа система и се утвърдят нови условия за вносно-износна дейност и валутни плащания.

7. Да се повиши ролята и значението на Държавната инспекция по качеството, като се разширят нейните компетенции.

**Д. За по-нататъшно развитие
на международните икономически връзки
на нашата страна**

Последователното прилагане на новата система и активното участие на България в световната техническа революция налагат да се развива и задълбочава по-нататък икономическото и научно-техническото ни сътрудничество с другите социалистически страни и на първо място със СССР.

Необходимо е нашата страна да съдействува за създаване на по-ефективен механизъм на икономическото сътрудничество между социалистическите страни.

Международната икономическа политика на България в рамките на световната социалистическа система трябва да се подчини сега на следните главни изисквания:

1. Да се усилива социалистическата взаимопомощ и интеграция в икономиката на социалистическия свят въз основа на принципите за международното социалистическо разделение на труда...

2. Интеграцията на икономиката на Народна република България с икономиката на другите социалистически страни трябва да се осъществява върху основата на все по-тясното сближаване и взаимно овързване на нашата икономика с икономиката на Съветския съюз, посредством специализация и коопериране на производството за по-дълъг период.

3. По-широко да се координира икономическото развитие на световната социалистическа общност, като се подобрява работата по съгласуване на дългосрочните прогнози и перспективните планове в съчетание с по-пълното използване на социалистическия пазар и стоково-паричните отношения.

4. Създаване на международни социалистически търгове и други международни обединения.

5. Изграждане на обща инвестиционна политика на страните от социалистическия лагер с делово участие на България в разработването на важни суровинни източници.

6. Засилване на прякото икономическо сътрудничество между стопанските обединения в отделните социалистически страни.

7. Използване на нови, по-ефективни форми на външна търговия. Да се подобри и развие практиката на дългосрочни съглашения и годишни протоколи.

8. Развитие на международния социалистически средносрочен и дългосрочен инвестиционен кредит на основата на обединен банков капитал, съсредоточен в Международната социалистическа банка.

9. Превръщане на Международната социалистическа банка от разчетен център в истинска международна банка.

10. Разработване съвместно с другите социалистически страни система от мероприятия, които да доведат до конвертабилност на социалистическите валути.

11. Усъвършенстване системата на контрактните цени.

12. Разширяване и задълбочаване на сътрудничеството с развиващите се страни.

Правителството да разработи цялостна концепция по тези проблеми, с оглед на която нашата страна да съдейства за създаване на по-ефективен механизъм на икономическо сътрудничество между социалистическите страни.

II. ЗА ИЗМЕНЕНИЯ В СТРУКТУРАТА И ФУНКЦИИТЕ НА ДЪРЖАВНИТЕ ОРГАНИ

Изграждането на система на управление на обществото, която да съответствува по-пълно на сегашния етап на развитие на страната и на потребностите на научно-техническата революция, изисква да се внесат съществени изменения в структурата и функциите на държавните органи, в техния стил и методи на работа.

Централният комитет на Българската комунистическа партия смята, че държавното управление трябва да се усъвършенствува в следните насоки:

— Да се установи на сегашния етап най-правилно съчетание между централизираното ръководство и социалистическия демократизъм в управлението на държавата върху последователното приложение и творческото развитие на ленинския принцип на демократическия централизъм.

— Да се приложи докрай марксистко-ленинският

принцип за единството на законодателната и разпоредително-изпълнителната дейност на държавата.

— Да се приведе структурата и функционирането на държавното управление в съответствие с принципите и изискванията на новата система на ръководство, като най-пълно се внедряват постиженията на науката за управление.

— Да се развива в различните области на живота системата на самоуправление като израз и средство за по-нататъшно разгръщане на социалистическия демократизъм. Да се обогатят формите на участие на работническата класа, на трудещите се и на техните общественно-политически организации в цялостното ръководство на обществото.

Дейността на всички органи на държавното управление и занаяпред да се извършва под ръководството на Българската комунистическа партия. Ръководно начало в цялостната им работа следва да бъде политиката на партията, нейната генерална линия и борбата за провеждане в живота тази линия и политика.

Целесъобразно е във връзка с подготовката на новата Конституция на Народна република България избраната от Народното събрание комисия да обсъди и внесе в проекта за конституция необходимите изменения в системата, структурата и функциите на органите на държавната власт и управление.

А. За централните държавни органи

1. Решително да се издигне ролята на *Народното събрание* като върховен орган на държавната власт в Народна република България...

Повишаването на ролята и компетенциите на Народното събрание в държавното управление изисква да се усъвършенствува избирателната система, като се подобри редът за издигане на кандидатурите и за отзоваване на народните представители.

2. За да се осигури в практическата работа на държавните органи приложението на принципа за единството на законодателната и изпълнително-разпоредителната дейност, да се създаде на мястото на Президиу-

ма на Народното събрание *Държавен съвет* на Народна република България.

Държавният съвет да се избира от Народното събрание из неговите среди, да съчетава вземането на решения с тяхното изпълнение и да отговаря за цялата си дейност пред него...

На председателя на Държавния съвет на Народна република България да се предоставят за индивидуално изпълнение редица функции и преди всичко правото да представлява държавата в международните отношения...

3. Да се издигне ролята на *Главната прокуратура и Върховния съд* като върховни органи, които трябва да работят за правилното прилагане на законите в страната. За тази цел следва да се преразгледат техните компетенции и да се освободят от несвойствените за тях функции.

На Върховния съд и Главната прокуратура трябва да се даде право на законодателна инициатива.

4. За да се прилага последователно принципът за единство на законодателната и изпълнително-разпоредителната дейност на държавата, *правителството* трябва да се превърне в действителен изпълнителен орган на държавната власт, който да работи под ръководството и непосредствения контрол на Народното събрание и Държавния съвет.

За да се повиши ефективността на управлението на страната, необходимо е правителството да се освободи от несвойствени за него функции, да обхване по-пълно въпросите, свързани с цялостното оперативное управление на държавата, с координацията и контрола на работата в отделните области на живота. Важно място в дейността на правителството трябва да заема плановото начало в ръководството на страната...

5. За осъществяване на цялостната текуща и перспективна икономическа координация в национален мащаб към правителството да се създаде *Комитет за стопанска координация*.

Комитетът за стопанска координация следва да бъде органическа част от Министерския съвет с право да взема решения във връзка с изменения по плана и бюджета, по кооперираните доставки, по материално-техническото снабдяване и пр. Неговите членове се излъч-

ват от състава на правителството. Задачата по текущата стопанска координация следва да се изпълнява от комитета с помощта на апарата на Министерския съвет, на Държавния комитет за планиране, на Държавния комитет за наука и технически прогрес, на Министерството на финансите, на Министерството на снабдяването и държавните резерви, на Държавното управление за информация и др. . .

Държавният арбитраж да бъде под прякото ръководство на Комитета за стопанска координация, като се внесат съответни изменения в неговите функции.

6. Създаването на държавни стопански обединения и измененията във функциите на правителството изискват да се извърши преустройство и в органите на Министерския съвет — министерствата и централните ведомства, като се създават нов тип органи на правителството, които да отговарят на съвременния етап на развитието и изискванията на научно-техническия прогрес, на линията за разширяване правата и инициативата на стопанските организации. Те трябва да бъдат пълнокръвни органи на правителството, да разработват и осъществяват държавната политика в даден сектор на дейността на държавата, като организират, насочват, координират, контролират и създават условия за нормална дейност на съответните стопански организации.

Структурата на министерството трябва да бъде така изградена, че да не се допуска дублиране в ръководните функции и да се осигурява максимална оперативност и компетентност при осъществяване на задачите. Във връзка с това необходимо е да се засили колективният метод на работа. Колегиумът на министерството да се превърне от съветателен в ръководен орган и да се уточнят компетенции на зам. министрите и началниците на съответните звена на министерството, като се увеличат техните права и се повиши отговорността им при решаването на определен кръг въпроси. . .

7. Централният комитет на БКП намира за целесъобразно да се подобри структурата и функционирането на органите на управлението, които обхващат отделни области на държавната политика. Във връзка с това следва да се решат следните въпроси:

— Държавният комитет за планиране да се освободи от неговоствени функции. И занапред той следва да

бъде орган на правителството за цялостна разработка на единните перспективи и текущи народностопански планове. . .

— *Държавният комитет за наука и технически прогрес* да съсредоточи главните си усилия върху координацията и създаването на условия за развитие на най-важните за страната клонове на науката и главните насоки на техническия прогрес. . .

— Да се засилят икономическите функции на *Министерството на финансите*, като се повиши активната му роля в съставянето на народностопанския план и за по-пълното разкриване и рационално използване на финансовите ресурси на страната.

— *Министерството на вътрешната търговия* да отговаря за осъществяването на държавната търговска политика и политиката на услуги, свързани с потребностите на населението.

— Да се създаде *Комитет по труда и социалните грижи* като държавно-обществен орган, в състава на който да се включат освен ръководителите на някои държавни органи и представители на ЦС на профсъюзите, ЦКС, ЦС на ТПК и др. В своята дейност този орган да обхване въпросите на организацията, нормирането и заплащането на труда и социалните грижи.

— Да се създаде *Министерство на снабдяването и държавните резерви*, което да осъществява единна държавна политика в насочването, движението и използването на материалните ресурси на страната.

— Комисията по цените при Държавния комитет за планиране да се преустрои в *Комитет по цените* като орган на правителството.

— Необходимо е да се внесат съответни изменения в характера, структурата и функциите на специалните държавни органи по въпросите на народното здраве, народната просвета, народната отбрана, вътрешните работи и др.

Б. За мястото и ролята на народните съвети в системата на държавното управление

1. Във връзка с новата организация и задачи на системата на държавното управление следва да се укре-

пи самостоятелността и да се развие инициативата на народните съвети. Народните съвети трябва да поемат още по-пълно в ръцете си общото ръководство и провеждането на държавната, стопанската и социално-културната политика на своя територия. . .

2. Да се предоставят на народните съвети по-големи права в областта на контрола, в областта на строителството, в стопанската работа на предприятията и в дейността на държавните органи.

3. Да се засили участието на окръжните народни съвети в общодържавното и териториалното планиране и особено в координацията на дейността на всички стопански единици на тяхна територия независимо от подчинението им. Главно място в окръжното планиране и координация трябва да заемат онези дейности, които създават условия за ефективно развитие на производителните сили на територията на окръга. . .

4. За да се повиши материалната заинтересованост на народните съвети от резултатите на стопанската дейност на предприятията, намиращи се на тяхната територия, необходимо е да се измени сегашната практика на съставяне и изпълнение на местните бюджети. Бюджетите на народните съвети да се свържат по-тясно с резултатите от стопанската дейност на всички предприятия на тяхната територия, като се предостави по-широка бюджетна самостоятелност на народните съвети при изпълнение на бюджета.

5. Да се засили ролята на народните съвети за спазване на социалистическата законност.

6. Общинските народни съвети да съсредоточат вниманието си преди всичко и главно върху решаването на въпросите за комунално-битовите, социално-културните и други потребности на населението, като се разширят правата им в тази насока.

7. Целесъобразно е да се усъвършенствува изборната система на органите на народните съвети.

8. Да се изработи и внесе в Народното събрание нов *Закон за народните съвети*.

В. За държавните стопански обединения и предприятия

1. За да се усъвършенствува ръководството на стопанската дейност, необходимо е да се доразвият и разнообразят формите на стопанско обединяване съобразно с конкретните задачи, условия и характер на икономическите връзки между отделните стопански организации. . .

2. Да се повиши ролята на държавните стопански обединения и да се разширят техните права в осъществяването на мероприятията за ускоряване на техническия прогрес в съответния отрасъл; да се засилят плано-регулиращите им функции, участието им в изработване на програми за развитие на тяхната дейност; да се разширят правата им в областта на координирането и регулирането на техните производствени и търговски връзки, при определянето на контингентите за внос и износ и при решаването на други въпроси на тяхната стопанска дейност.

Всяко обединение трябва да има свой дългосрочен и петгодишен план и върху тази основа да провежда своята конкретна стопанска политика. . .

3. Да се разширят правата и се развива и запапред инициативата на предприятията, като им се предостави по-голяма оперативна самостоятелност при провеждане на цялостната им производствено-стопанска дейност в рамките на стопанската политика, провеждана от съответното обединение, и приетия план от стопанския съвет. . .

4. Да се поставят върху нова основа взаимоотношенията между държавните стопански обединения и селскостопанските производители — ТКЗС и ДЗС. Трябва да се ликвидират опитите да се противопоставят интересите на обединенията на интересите на производителите на селскостопански суровини. . .

5. Да се изработи единен *Закон за социалистическите стопански организации*, който да урежда въпросите, свързани с дейността на тези организации.

Г. За решително подобряване работата на апарата на управлението

1. Необходимо е да се възпитават тружениците, заети в управленческия апарат, бързо да реагират на новите явления и тенденции в живота; да проявяват инициатива и да поемат отговорност за извършваната работа; да овладяват съвременното изкуство и наука за управлението; последователно да прилагат съвременните, научни методи на ръководство и управление; да се борят срещу проявите на бюрократизъм, бездушие, безотговорност, презастраховане, приспособяване и други остатъци от миналото.

2. Да се подобри начинът за привличане и назначаване на кадри в апарата на държавното управление; непрекъснато да се развиват и засилват общественият контрол и обществената помощ в дейността на апарата.

3. При по-нататъшното усъвършенствуване на управлението трябва да се провежда линия на рационално намаляване апарата за управление и управленческите разходи. Необходимо е да се премахнат всички дублиращи се звена в централните и местните органи.

Цялата система на управление и управленческа дейност трябва да се постави върху съвременна техническа основа.

Д. За единна система на информация

По-нататъшното усъвършенствуване и развитие на системата на управлението, последователното прилагане на новата система на ръководство на народното стопанство изискват да се създаде единна система на социална информация, която да включва икономическата, социологическата, демографската и другите видове информация. Научно-техническа информация и запред трябва да се развива самостоятелно, при съответните органи. . .

5. Централното статистическо управление да се преустрои в *Държавно управление за информация*, което освен досегашните функции на Централното статистическо управление да поеме изграждането и осигуряването на единна система за икономическа и друга социална

информация заедно с другите заинтересовани държавни и обществени органи.

III. ПО НЯКОИ ВЪПРОСИ НА ПАРТИЙНАТА И ОБЩЕСТВЕНАТА РАБОТА

А. За по-нататъшно издигане ръководната роля на партията

По-нататъшното развитие на Народна република България по пътя на социализма и комунизма, ускоряването на научно-техническия прогрес, пълното прилагане на новата система на ръководство, усъвършенствването на производствените отношения, нарасналата политическа зрелост на народа, комунистическото възпитание на трудещите се за по-нататъшно развитие и обогатяване на марксистко-ленинската теория изискват да се издига още повече ръководната роля на Комунистическата партия и да се засили научният характер на партийното ръководство във всички области на живота.

Във връзка с това е необходимо:

1. Да се доведе докрай решението на IX конгрес на партията за разграничаване функциите на партията и нейните органи от функциите на другите органи на социалното управление и особено на държавните и стопанските органи, да се издигне още повече ролята на партийните органи и организации като политически ръководства.

Основното съдържание на партийната работа трябва да бъде още по-задълбоченото разработване на партийната политика в отделните области на живота, на основните насоки за нейното осъществяване, политико-възпитателната и партийно-организаторската работа, подготовката на кадри и грижата за тяхното обучение и възпитание

2. Изключително важно условие за издигане ръководната роля на партията е да се подобри дейността на всички нейни звена, на всички партийни органи и организации.

— Необходимо е да се подобри съдържанието и стилът на работа на пленумите на Централния комитет на партията, като се засилват контролните функ-

ции на ЦК и неговата дейност за конкретизирането и по-нататъшното развитие на решенията на конгресите.

— Централният комитет на партията да се освободи в значителна степен от текущите въпроси, които са компетентност и задължение на държавните и други органи...

— Да се повиши отговорността на правителството, на министрите и на другите ръководни дейци в държавния и стопанския апарат пред Централния комитет на партията, като същевременно им се предоставят по-големи права за оперативно и компетентно ръководство и за решаване на напълно израсналите проблеми.

— Да създаде най-целесъобразна структура на апарата на Централния комитет и на окръжните партийни комитети, която да съответствува на ръководната роля на партията при сегашните условия и максимално да съдействува за пълно използване възможностите на държавните, стопанските и обществените органи и организации.

— Да се повиши компетентността на партийния апарат в областта на програмирането и моделирането на обществените отношения, на организирането и експериментирането на нов опит; да се извършва перспективно планиране на партийната работа...

3. Да се вземат мерки за по-нататъшно подобряване на работата с кадрите в съответствие с новите задачи и изисквания.

— И занапред още по-последователно да се следва линията на доверие и уважение на кадрите, на по-голяма самостоятелност и увеличаване правата на ръководителите, линията на дълбока принципност и висока изисквателност, на сплотяване и съчетаване на различните поколения и отряди кадри в служба на партията и народа.

— Главно изискване към кадрите сега е да овладяват новия подход на ръководство, новите методи на работа, да бъдат достатъчно подготвени и да познават тенденциите на научно-техническия прогрес и на съвременното икономическо развитие...

— На ръководна партийна, държавна, стопанска и обществена работа да се издигат най-добрите представители на работническата класа — най-прогресивната класа на нашето общество... от редовете на селяните-

кооператори и на интелигенцията. . . верни и предани на социализма.

— При подбора и издигането на кадрите в определени случаи да се прилага конкурентното начало, постепенно да се преминава към изборност на ръководните кадри и в държавните сектори на икономиката. . .

— Да се подобри обучението на кадрите, постоянно да се опресняват и обогатяват техните знания и опит, да се издига квалификацията им съобразно с новите постижения на науката и техниката. . .

4. Целесъобразно е занапред партийните конгреси да се свикват преди изборите за Народно събрание и преди влизането в действие на новите петгодишни народностопански планове.

5. Централният комитет на партията смята за необходимо да се разработи програма на партията, която да отрази досегашния ни опит в социалистическото строителство, нашите завоевания, опита от класовата борба и същевременно въз основа на общите закономерности на социалистическото и комунистическото строителство да разкрие ясна перспектива за по-нататъшното развитие на страната ни по пътя на социализма и комунизма.

Проектът за програма да се подготви и внесе за утвърждаване от Десетия конгрес на Българската комунистическа партия.

*Б. За издигане ролята на обществените организации
в системата на социалното управление
и за разширяване тяхното участие
в живота на обществото*

Системата на масови организации у нас трябва напълно да съответствува на социално-класовата структура на социалистическото общество и да осигурява всеобща организираност и условия за политическо възпитание на трудещите се. Тя трябва да дава възможност да се изразяват специфичните интереси на отделните категории трудещи се с цел да се постигне единство между техните и общонародните интереси.

Нужно е да се установи нов подход към масовите организации, които изразяват самодейността на труде-

щите се, да се засили тяхната относителна самостоятелност, да се укрепва и разширява общественото начало в тяхната работа, съчетаването на държавното и общественото начало в дейността на редица ръководни държавни, законодателни, стопански, културни и други органи.

Във връзка с това е необходимо:

1. Всяка обществена организация да има свой организационен облик и обхват на дейност сред различните слоеве на народа, специфични методи на организационна, политическа и идеологическа дейност, за да се избегне дублирането и претрупаността в обществената заетост на хората. Във връзка с това да се обсъди въпросът, целесъобразно ли е на сегашния етап освен партийни, профсъюзни и комсомолски организации в предприятията да се изграждат и други организации.

2. Да се издигне ролята на *професионалните съюзи* в нашето общество, като се превърнат в орган на работническо самоуправление и станат масова обществена основа на държавното ръководство на производството. . .

Към профсъюзите и Научно-техническият съюз да се създаде единен обществен орган за ръководство на цялостната работа по организацията на техническото творчество на масите.

3. *Отечественият фронт* и занапред да се развива като обществено-политическа организация, въплъщение на съюза на работническата класа, трудещите се селяни и народната интелигенция, израз на съвместната работа на комунисти, сдружени земеделци и безпартийни, на морално-политическото единство на народа, като обществена опора на народната власт и масова школа за патриотично и комунистическо възпитание на населението, за привличане на трудещите се в управлението на страната. . .

4. Решително да се подобри работата на партията сред жените, да се осигури по-правилно организационно и политическо ръководство на *движение на жените* и да се повиши тяхната роля в управлението на нашето общество. . .

5. В системата на социалното управление на страната свое определено, исторически сложило се място има *Българският земеделски народен съюз* — верен съюзник на партията, активен и честен поборник за щастието

на народа, за социалистическото строителство, за социално-икономическо и политическо сплотяване на народа в името на разцвета на социалистическата ни Родина.

Досегашният опит показва, че специфичните форми и методи на работа на БЗНС са правилни, плодотворни. В новите условия за функциониране на системата за социално управление тези форми и методи ще се усъвършенствуват, ще станат още по-ефективни.

Следва да се развива и обогатява по-нататък съвместната дейност на БКП и БЗНС, на комунисти и сдружени земеделци, което е в наш общ интерес както от гледна точка на вътрешното развитие на страната, така и с оглед на международното влияние на социалистическата система...

IV. ЗА ПО-ВИСОКА СОЦИАЛИСТИЧЕСКА СЪЗНАТЕЛНОСТ И ДИСЦИПЛИНА, ЗА ВЪЗПИТАНИЕТО НА НОВИЯ ЧОВЕК

А. За нов подход във възпитанието на трудещите се

1. Изграждането на развито социалистическо общество трябва да се съпровожда с по-нататъшно повишаване на социалистическата съзнателност на общественно-политическата и трудовата активност на масите, със засилване на борбата срещу рутината, застоя, ниската култура, ограничените интереси...

2. Необходимо е още повече да се издигне ролята на социалистическото съревнование. Задачата сега е въз основа на ленинското разбиране съревнованието изцяло да се превърне в съставна част на икономическата политика на партията и правителството, да се изпълни в по-голяма степен с икономическо съдържание, да се свърже най-тесно с интензивните фактори на развитие на икономиката, да се определят нови критерии, да се засили още повече неговата морална и идейна страна...

Следва значително да се повиши ролята и на министърствата, на държавните стопански обединения и на специалистите в организацията и ръководството на социалистическото съревнование.

Б. За трудовата дисциплина и нейното укрепване

1. Централният комитет на БКП смята, че по-нататъшният икономически подем, развитието на научно-техническата революция, растящата активност на масите, широкото разгръщане на социалистическата демокрация и възпитанието на трудещите се трябва да се съпътствуват с установяването на твърда дисциплина и самодисциплина в труда, с рационално използване на работното време, с борба за точното осъществяване директивите на партията и правителството.

2. Във всяко предприятие и стопанска организация следва да се създаде устойчив състав на работническите колективи. . .

Нужно е ново отношение към правото на труд, което при социализма е неделимо от високата отговорност и строго съобразяване с интересите на колектива. В нормативните актове да се включат положения, съгласно които този, който накърнява интересите на колектива, да не може да разчита на грижите на обществото.

3. До края на 1969 г. да се разработи *нов Кодекс на труда*, който да отговаря на съвременните условия и задачи на социалистическото строителство, на новия характер на труда и на повишената съзнателност на хората. . .

В. За борбата срещу отрицателните явления в нашия живот

1. Създаването на новата личност изисква да се поведе още по-решителна борба срещу отрицателните явления в нашия живот — егоизма, бездушието, карьеризма, бюрокрацията, подлизурството, възгордяването, ходатайството и др. подобни. . .

2. Да се укрепи още повече социалистическата законност и да се разработят нови, по-съвършени законодателни актове. Необходимо е да се създадат всички условия за увеличаване и гарантиране правата на празданина във всички области на обществения живот, включително и в управленческата дейност на обществото.

3. Необходимо е да се измени досегашната процеду-

ра за работата с жалбите на трудещите се с оглед да се осигури по-добър ред и отзивчивост, повече компетентност и ефикасност. В държавните органи да се създадат специални групи от опитни и отговорни служители, които бързо да дават решения или предложения по жалбите.

4. Да се заохоти ролята на печата, радиото и телевизията в борбата срещу отрицателните явления в нашия живот.

Г. Идеологическата работа — в най-тясна връзка със задачите на социалистическото строителство

Задачите за по-нататъшното развитие на системата на управлението на нашето общество, за формирането на новия човек, за укрепването на трудовата дисциплина, за борбата срещу отрицателните явления в нашия живот изискват да се извърши прелом във възпитателната и идеологическата работа.

Идеологическата работа трябва да се подчини на следните основни задачи:

— Страстно и убедително да се разпространяват великите идеи на Маркс, Енгелс, Ленин, да се воюва против буржоазната идеология, против десния и „левия“ ревизионизъм и опортюнизъм.

— Пламенно и организирано да се правят достойние на трудещите се политиката на партията, нейните решения и изводи, за да бъдат те претворявани в живота.

— Да се дава отговор на новите проблеми, поставени от развитието на науката и обществената практика, да се изпреварва практиката, като научно се осветлява бъдещето, да се конкретизират и обогатяват, творчески да се осмислят и развиват идеите на марксизма-ленинизма.

— Целият наш идеологически фронт е призван да възпитава у всеки трудещ се, у народа и особено у младежите чертите на новия човек; да води борба против проявите на национален нихилизъм и чуждопоклонничество, да възпитава чувство на национална гордост, на социалистически патриотизъм и пролетарски интернационализъм, да укрепва и развива непрестанно брат-

ска обич на българина към Съветския съюз, към съветските хора, към КПСС.

Главният критерий за резултатността на работата на идеологическия фронт — това е степента на активността на масите в общественоеикономическия живот, степента на превръщане на идеите, на политическата линия и решенията на партията в материална сила.

Назряла е необходимостта от провеждането на социални експерименти в областта на идеологията, като се търсят нови форми и средства за въздействие върху милионите маси.

За да се осигури целенасоченост и ясна перспектива в областта на идеологическата работа, необходимо е да се разработи цялостна глобална стратегия на идеологическата дейност на партията в тясна връзка със съвременните проблеми на нашето развитие, на борбата срещу идеологическата агресия на империализма и по-нататъшното творческо развитие на марксистко-ленинската идеология.

V. ЗА ПОВИШАВАНЕ РОЛЯТА НА НАУКАТА В УПРАВЛЕНИЕТО НА ОБЩЕСТВОТО И В ОБЩЕСТВЕНО- ИКОНОМИЧЕСКОТО РАЗВИТИЕ НА СТРАНАТА

Цялата наша политическа, икономическа, обществена, идеологическа и управленческа дейност от горе до долу трябва да бъде пропита с научни изводи, да се основава върху научни изследвания.

За да се издигне ролята на науката в управлението на обществото, необходимо е да се решат следните задачи:

1. В най-непродължително време да се разработи научнообоснована стратегия и тактика в областта на научната политика, която изцяло да бъде съобразена със сегашните и бъдещите изисквания, със специфичните за нашата страна условия и възможности...

Осигуряването на научнообоснована стратегия и тактика в областта на науката и правилно ръководство от страна на органите на управление на науката изисква да се подложи на научно изследване самата наука, да се увеличава нашият принос в развитието на марк-

систко-ленинската философия като теория и обща методология, в социологията на науката, икономиката на науката, наукознанието, теорията на организацията и управлението, теория на информацията и др.

2. Да се изработи широка програма за развитието на обществените науки...

3. Да се усъвършенствуват структурата и функциите на органите за управление на науката, за да се създадат оптимални условия за нейното развитие, да се интензифицира научноизследователската дейност...

4. По-нататък да се усъвършенствува планирането и финансирането на научните изследвания, стимулирането на научната дейност, организирането на научноизследователския труд, обучението и подготовката на научните кадри...

5. Да се разширят и усъвършенствуват създадената мрежа, утвърдените методи и дейността в областта на научно-техническата информация.

6. Да се разшири свободният обмен на мнения в науката, да се организират научни дискусии по важни въпроси, смело да се моделира и експериментира в областта на научните изследвания.

VI. НАСОКИ ЗА ПОСИШАВАНЕ ЖИЗНЕНОТО РАВНИЩЕ НА НАРОДА

Усъвършенствуването на социалните и икономическите отношения, последователното приложение на новата система на ръководство и широкото разгръщане на научно-техническата революция осигуряват условия за по-нататъшно бързо подобряване жизненото равнище на народа.

Необходимо е да се прилага икономически обоснован подход за решаване задачите на жизненото равнище на народа, на социалните и културните проблеми.

-- Пълно и цялостно да се прилага принципът за разпределение според труда. Главният критерий за мярката на труда и потребление във всички звена на икономиката следва да бъде количеството и качеството на труда. Оценката на труда следва още по-плътено да се свърже с ефективността на производството.

— Да се постави растежът на доходите на трудещи-

те се в много по-голяма степен в зависимост от интензивните фактори на икономическото развитие, от приложението на постиженията на науката и техниката.

— Да се провежда такава политика, че доходите, получавани срещу труд, да изпреварват доходите, получавани от обществените фондове за потребление.

Основното в подхода на партията към проблемите на жизненото равнище се състои в органическото свързване на тези проблеми с цялата система от крупни мероприятия за усъвършенстване на обществените отношения и за повишаване обществената производителност на труда...

Брошура, С. 1968 ▲

ОБЪСНИТЕЛНИ БЕЛЕЖКИ

- ¹ Трудът на Д. Благоев *„Принос към историята на социализма в България“* излиза от печат през септември 1906 г. В книгата се дава за пръв път системно изложение на работническото и социалистическото движение в страната, осветлява се историческото развитие на България от марксистко гледище и се дава научна периодизация на българската история.

Д. Благоев подробно разглежда създаването и изграждането на Българската социалдемократическа партия, теоретическата и идеологическата борба на партията против буржоазните противници на социализма, против народничеството на местна почва, представлявано от руски народници, емигранти в нашата страна, против общоделството — българска разновидност на опортюнизма в международното работническо движение.

- ² *Търновската социалистическа сбирка* била свикана по инициатива на Д. Благоев и Н. Габровски. Състояла се тайно в лозето на Габровски на 21—23 април (3—5 май нов стил) 1891 година. Присъствували представители на социалистическите дружинки от Търново, Дряново, Габрово, Севлиево и Казанлък.

Задачата на сбирката била да се обсъди обединяването на социалистическите дружинки в страната в една социалистическа организация и нейната бъдеща дейност. Търновските представители Д. Благоев и Н. Габровски, подкрепени от представителите на Габрово и Дряново, предложили да се пристъпи незабавно към създаването на социалдемократическа партия. Против предложението се обявили казанлъшките и севлиевските представители К. Бозвелнев и С. Мутафов. По тяхно настояване въпросът се отложил за разглеждане на една нова сбирка през лятото на същата година. Търновската сбирка е първата социалистическа конференция в България.

- ³ *Бузлуджанският учредителен конгрес* на Българската социалдемократическа партия заседавал на връх „Бузлуджа“ на 20 юли (2 август н. ст.) 1891 г., по време на народните въстание.

пателни тържества за Хаджи Димитър. Конгресът се свикал по решение на Търновската социалистическа сбирка. Присъствували представители на социалистическите дружинки от Казанлък, Стара Загора, Сливен, Дряново, Търново, Габрово и Севлиево.

Бузлуджанският конгрес решил окончателно повдигнатия на Търновската социалистическа сбирка въпрос за създаването на Българска социал демократическа партия, приел програмата и устава на партията. Против излизането в самостоятелна партия се обявили представителите на социалистическите дружинки в Севлиево и Казанлък.

Конгресът решил партията да започне да издава „Българска социалдемократическа библиотека“, да се използва старият „Ден“ за социалистическа пропаганда и да се започне издаването на седмичен вестник като орган на партията. Избран бил Общ съвет на БСДП със седалище град Търново.

- 4 Трети (извънреден) конгрес на Българската социалдемократическа партия се състоял на 3—6 (15—18 н. ст.) юли 1893 г. в Търново. На конгреса били представени 14 социалистически дружинки. Конгресът бил свикан, за да вземе партията отношение към гредящите избори за Народно събрание и за общински съвети. Но най-важното дело на Трети конгрес е приемането на нова партийна програма. Новата програма съществено се различавала от Бузлуджанската и представлявала значителна крачка напред. За основа била взета програмата на Германската социалдемократическа партия, приета на Ерфуртския конгрес през 1891 г. Приет бил и нов устав на партията.

Конгресът решил партията да участва в изборите самостоятелно.

- 5 Статията „Българската социалдемократическа партия“ е отпечатана без подпис като програмна статия в брой първи на в. „Работник“, седмичен орган на партията, започнал да излиза в Търново от 1 ноември 1892 г. под редакцията на Д. Благоев и Н. Габровски. Още Бузлуджанският учредителен конгрес през август 1891 г. решил партията да започне да издава свой седмичен печатен орган, но това решение се осъществило едва след повече от година.

В статията ясно се формулират характерът и задачите на Българската социалдемократическа партия. По-късно, в „Принос към история на социализма в България“, Д. Благоев високо оценява тази статия.

- 6 Ст. „Ден“ започнало да излиза месечно в началото на 1891 г. в Шумен под редакцията на Я. Сакъзов. Още от началото списанието имало социалистическо награвение и групирало около себе си социалистическите теоретически сили. След Бузлуджанския партнен конгрес то станало неофициален партисп теоретически орган. До книга 7 на втората годишнина на списанието Д. Благоев сътрудничел много отблизо и бил негов фактически редактор. Дори в книга 3—4 на втората годиш-

нина Д. Благоев е посочен за редактор наред с Я. Сакъзов. От лятото на 1892 г. редакцията на списанието се премества в София и от книга 7 на втора годишнина се превръща в орган на съюзистите. През 1894 г., след обединяването на Българската социалдемократическа партия с Българския социалдемократически съюз, сп. „Ден“ било обявено за орган на БРСДП и излязло под редакцията на Г. Георгиев и Я. Сакъзов две години, но твърде нередовно.

- 7 Книгата на Д. Благоев *„Що е социализъм и има ли той почва у нас?“*, подписана с псевдоним Д. Братанов, излиза от печат през септември 1891 г. като първи номер на „Българска социалдемократическа библиотекa“. Издаването на книгата станало по решение на Бузлуджанския учредителен конгрес на БСДП.

Това е първата българска оригинална книга, която разглежда социаликономическото развитие на страната от марксистко гледище. Благоев аргументирано доказва, че България вече е тръгнала по пътя на капитализма и че в нея се създава работническата класа, гризвана да бъде носител на най-прогресивната идеология — научния социализъм.

Книгата била посрещната враждебно както от българските буржоазни идеолози, така и от руските народници — емигранти в България. Това става повод да се завърже остра полемика между Д. Благоев и народниците, при която Д. Благоев блестящо защитава марксизма и дава богати аргументи на социалистическата пропаганда в нашата страна.

- 8 Осмият конгрес на Българската работническа социалдемократическа партия се състоял от 22 до 28 юли (3—9 август н. ст.) 1901 г. в Плевен. В работата на конгреса участвували 70 делегати от 36 партийни организации.

При обсъждането на отчета на ЦК здравото марксистко ядро в партията поставило на разглеждане въпроса за характера на партията. По тази точка на дневния ред конгресът приел резолюцията, изработена от Д. Благоев, Газрил Георгиев и Г. Кирков, която съждала общоделския опортюнизъм в партийната практика и категорично посочвала, че партията трябва да има чисто пролетарски характер. Резолюцията била гласувана с мнозинство от 46 гласа, при 11 въздържали се и 3 против.

- 9 Статията на Д. Благоев *„Марксизъм или бернщайнианство?“* е поместена в двойната 10—11 книжка на сп. „Ново време“, октомври—ноември 1901 г. В нея Д. Благоев страстно защитава философско-материалистическите възгледи на Маркс и Енгелс, разобличава опитите да се ревизира Марксовото учение и посочва родството на българските ревизионисти — общоделците, с опортюнизма и ревизионизма в международното социалистическо движение.

На борбата срещу българския опортюнизъм, общоделството и опортюнизма в международното работническо движение Д. Благоев посвещава голям брой статии, като напр. „Pro domo sua“, „Марксовото учение и др. Сакъзов“, „Социализъм илa

демократизъм?“, „Опортюнизъм или социализъм?“, „Една рекапитулация“, „Ликвидация“, „Призраци или действителност“.

- ¹⁰ Десетият конгрес на Българската работническа социалдемократическа партия се състоял на 6—12 (19—25 н. ст.) юли 1903 г. в Русе. Присъствували 49 делегати от 26 партийни организации.

Конгресът одобрил дейността на мнозинството на ЦК на БКП — Д. Благоев, Г. Кирков и Г. Георгиев, срещу общоделците, изключил от редовете на партията бившите членове на ЦК — Я. Сакъзов и Евт. Дабеv, и всички организации и отделни членове, които се солидаризирали с тяхната антипартийна дейност. По този начин конгресът очистил партията от опортюнистическите елементи.

Десетият конгрес на БРСДП има историческо значение. Той определи насоката на партийната дейност след очистването от опортюнизма — укрепване на пролетарския характер на партията, насочването ѝ неуклонно към нейната главна задача — организирането на работниците и въоръжаването им с марксистки мироглед.

Конгресът приел резолюция по синдикалното движение в отношението на партията към него, в която се препоръчвало създаването на Синдикален съюз, резолюции по кооперативното движение, изменение на устава и други.

- ¹¹ В. И. Ленин отделя голямо внимание на Балканската война. В ред статии в „Правда“ той прави дълбок анализ на балканската криза, разобличава експанзивната политика на руското царско правителство и на другите империалистически държави на Балканите и изразява поддръжка на борбата на трудещите се от балканските страни за освобождение от националното и социалното иго.
- ¹² В брошурата „Социализмът и войната“, издадена през есента на 1915 г. в Женева, В. И. Ленин развива марксисткото учение за войната и отношението на социалистите към войните, заклеявява Първата световна война като война империалистическа и поставя лозунга за превръщане на империалистическата война във война гражданска, война против собствената буржоазия.
- ¹³ Статията „Magister dixit“ е напечатана в декемврийската книжка на сп. „Ново време“, 1914 г. В нея Д. Благоев остро разобличава социалшовинистическите позиции, на които Г. В. Плеханов изпаднал, и отстоява твърдо принципите на революционния марксизъм.
- ¹⁴ През май 1917 г. Г. Кирков и В. Коларов заминали за Стокхолм като делегати на партията на тесните социалисти, за да вземат участие в третата, Цимервалдска конференция (Стокхолмското съвещание). Откриването на конференцията се забавило и двамата делегати на нашата партия останали задълго в Стокхолм. Оттук те, заедно или поотделно, изпращат множество кореспонденции до партийния орган „Работнически

вестник", в които осветляват от гледището на революционния марксизъм както положението във II Интернационал, така и кола на революцията в Русия и особено тактиката на болшевиките.

- 15 *Петият конгрес на БКП* се състоя от 18 до 25 декември 1948 година. Той е първият конгрес на партията след Деветосептемврийското народно въстание, когато партията е вече на власт. Най-важно място в работата на конгреса заема Политическият отчет на ЦК, изнесен от Георги Димитров.
В отчетния доклад, както и в заключителното слово на Г. Димитров е направен дълбок марксистко-ленински анализ на развитието на партията от нейното основаване до Петия конгрес, изяснен е характерът на Деветосептемврийското въстание и народната демокрация като нова форма на диктатурата на пролетариата и начертана генералната линия на партията за изграждане и на икономическите и културните основи на социализма в страната.
- 16 *XI конгрес на БРСДП (т. с.)* се състоял на 18—20 юли (30 юли — 1 август п. ст.) 1904 г. в Пловдив. Най-важното решение на конгреса била резолюцията по синдикалното движение, която предвиждала тесни идейни и организационни връзки между партията и синдикатите. Веднага след партийния конгрес в Пловдив заседавал Учредителният конгрес на Общия работнически синдикален съюз.
- 17 *Резолюцията на XII конгрес на Българската работническа социалдемократическа партия* (заседал в София от 31 юли до 4 август — 12—16 август н. ст.) в защита на Първата руска революция била написана от Д. Благоев.
- 18 Декларацията на българските социалдемократи — интернационалисти, подписана от Г. Кирков и В. Коларов, била напечатана в болшевишкия орган в „Правда“ от 11 юли 1917 г.
- 19 *Програмната декларация на БКП*, приета на I конгрес на БКП върху основата на доклада на Хр. Кабакчев за програмата на партията, е един от най-забележителните документи за преминаването на партията под знамето на ленинизма. В нея се определят съдържанието и характерът на социалистическата революция в България.
- 20 *Резолюцията на III конгрес на БКП по аграрния въпрос* бе приета по доклада на Д. Благоев. В нея въз основа на Лениновите тезиси по аграрния въпрос, приети от II конгрес на Коминтерна, се дават основните положения на аграрната политика на партията. Макар в програмата да има някои недостатъци (погрешно издигане на лозунга за национализацията на земята при нашите условия и пр.), в основата си тя е една марксистко-ленинска аграрна програма.
- 21 В писмото на В. И. Лени до ЦК на Болшевишката партия, получило известност под заглавието „Марксизмът и въстанието“, както и в писмото до ЦК и до Петроградския и Москов-

ския комитет на РСДРП, известно год заглавяето „Болшевиките трябва да вземат властта“, се набелязва тактиката на болшевиките.

Двете писма били обсъждани на заседанието на ЦК на Болшевишката партия на 15 (28 н. ст.) септември 1923 г. Въпреки противопоставянето на Л. Каменев писмата на В. И. Ленин били разпространи от ЦК до най-големите партийни организации като ръководство за действие.

22 *Московското съвещание на БКП* било свикано от Задграничното бюро на БКП. То се открило на 30 юли и продължило до началото на септември 1923 г. В него участвували от партийното ръководство: Г. Димитров, В. Коларов, Станке Димитров — Марек, Гаврил Генов, представители на българската политическа емиграция в СССР и Югославия. Съвещанието дава първата оценка на Септемврийското въстание и Априлските събития, направи конкретен анализ на временната и частичната стабилизация на капитализма в България. Московското съвещание сне курса на въоръжено въстание в страната и начерта новата политическа линия на партията.

23 По поръчение на ЦК на БКП Г. Димитров печата в партийния орган „Работнически вестник“ през август и септември 1923 г. следните статии по единния фронт: „Единният фронт и настъплението на капитала“, „Единният фронт и буржоазната реакция“, „Единният фронт и политическата криза“, „Страхът от единния фронт на труда“, „Единен фронт или класово сътрудничество“, „Единен фронт или политическа спекулация“, „Техният фронт“, „Кое е по-добре?“

В своите статии Г. Димитров убедително доказва, че тактиката на единния фронт няма нищо общо с класовото сътрудничество, че единният фронт е форма за борба на трудещите се маси срещу диктатурата на реакционната буржоазия.

24 *Заседанието на ЦК на БКП (т. с.)*, състояло се на 5—7 август 1923 г., на което присъствувал и заархипалният се в страната. В. Коларов, генерален секретар на Коминтерна, се занимавало обстойно с положението в страната след деветоюнския фашистки преврат и погрешната позиция на партията по него. Заседанието приело гредложениата от В. Коларов резолюция, с която партията се насочвала към подготовка и извършване на въоръжено въстание.

Историческото значение на решенията на заседанието на ЦК се състои в това, че партията за пръв път поставя въпроса за властта като въпрос за непосредствено практическо осъществяване.

25 *Заседанието на ЦК на БКП (т. с.) на 20 септември 1923 г.* разгледало предложението на В. Коларов и Г. Димитров за датата на въстанието. Решено било въстанието да започне на 22 срещу 23 септември 1923 г. За център на въстанието бил избран Врачански окръг. Освен решението за датата на въстанието ЦК присл и „Инструкция до местните комитети“ за провеждане на въстанието

- 25 „Отвореното писмо“ на В. Коларов и Г. Димитров, е публикувано на уводно място в първия задграничен брой на партийния орган „Работнически вестник“, излязъл във Виена на 27 октомври 1923 г.

Писмото изиграва изключителна роля за групиране на партийните кадри и еднофронтовските дейци в страната около септемврийската линия на партията.

- 27 Витошката нелегална партийна конференция се състояла на 17 и 18 май 1924 г. Присъствували 22 делегати.

Конференцията изиграла голяма роля за сплотяване на партийните кадри около септемврийската линия на партията. Конференцията приела резолюциите: „По готитическото положение и задачите на партията“, „По решенията на ИККИ по българския въпрос“ и „По отчета и организацията на партията“. Конференцията излязла с апел към жертвите на белния терор в България и с обръщение към Централния комитет на Международната организация за подпомагане на революционерите (МОПР), с което се изказва благодарност към революционното работничество от всички страни за оказаната солидарност с борещия се български пролетариат и трудещия се народ.

- 28 Книгата „Левичарството — детска болест на комунизма“ от В. И. Ленин е излязла от печат през 1920 г. Издадена едновременно на руски, немски, френски и английски език. Издадена е на делегатите на II конгрес на Коминтерна. В тази книга Ленин прави критика на левичарските възгледи, намечили място в редовете на някои комунистически партии (Италианската, Германската, Английската и др.).

- 29 Първият (Виенският) разширен пленум на ЦК на БКП се състоял през август 1926 г. във Виена. На него били изнесени докладни по международното и вътрешното положение на България и непосредствените задачи на БКП от Васил Коларов и по дейността на ИККИ и по положението във ВКП (б) и др. В гласуваната резолюция пленумът изобличил партийната тактическа линия на борба за непосредствените интереси на работниците и останалите трудещи се, за единството на работническата класа за укрепване на единния фронт между работници и селяни, за борбата срещу десните и ултралевичарски отклонения. Слабост на решенията на пленума е, че болшевикизацията на партията се представя като един „процес на органическо развитие“, а не като борба за преодоляване на неболшевишките традиции на партията от нейния тесносоциалистически период.

- 30 Втората нелегална конференция на БКП се е състояла от 8 декември 1927 до 5 януари 1928 г. в Берлин.

Изнесен бил отчет на ЦК за периода от 9 юни 1923 г. до декември 1927 г. от Гергил Димитров, доклад по вътрешното и международното положение (от В. Коларов), докладни по организационния въпрос, по синдикалния въпрос, по младежкия въпрос, по печатната пропаганда и агитация и др.

На конференцията септемврийското ядро на партията начело с Г. Димитров и В. Коларов води борба против десните опортюнисти и левите сектанти. Особено ярко се проявява левосектантската фракция, която се опитва да вземе партийното ръководство. Конференцията прави сериозен опит да даде анализ на болшевиизацията на партията, но и тя не успя да определи отличията на теснячеството от болшевиизма.

41 *Втори разширен пленум на ЦК на БКП* се е състоял през август и септември 1929 г. в Берлин. Изнесени били доклади по редица решения на пленума на ИККИ (докладчик В. Коларов), по синдикалния въпрос (докладчик Г. Димитров), по политическото положение в България, по организационното съгъбяне на партията, по активната работа на младежите (докладчик Н. Кофарджиев). На тоя пленум левите сектанти вземат връх в Централния комитет.

42 *Седмият конгрес на Комунистическия интернационал* се състоял от 25 юли до 25 август 1935 г. Той влиза в историята като конгрес на борба за единен работнически фронт и широк народен фронт против фашизма и войната. Основния доклад на конгреса „Настъпването на фашизма и задачите на Комунистическия интернационал в борбата за единството на работническата класа против фашизма“ изнесъл Георги Димитров. Изнесени са и докладите „Седем години борба за революцията“ от Вилхелм Пик, „За задачите на Комунистическия интернационал във връзка с подготовката от империалистите на нова война“, от Палмиро Толати (Ерколи) и „Осемнадесет години съветска власт“ от Д. Мануилски.

На VII конгрес Георги Димитров е избран за генерален секретар на Коминтерна.

43 *Резолюцията на ЦК на БКП „Положението в България и задачите на БКП“* от февруари 1933 г. е предварително одобрена от Политсекретариата на ИККИ. Анализът, констатациите и задачите имат до известна степен програмен характер, защото в тях са разгледани основни въпроси на революцията в България. Едно от най-важните положения в резолюцията е констатацията, че БКП е завладяла болшинството от работническата класа. В резолюцията обаче са намерили място и някои неправилни оценки за БЗНС и Социалдемократическата партия, плод на тогавашното отношение към тия партии.

44 *Шестият разширен пленум на ЦК на БКП* се състоял в началото на февруари 1936 г. Изнесени са следните доклади: 1) За работата и решенията на VII конгрес на Коминтерна (докладчик Енчо Стайков), Политическото положение на страната и задачите на БКП (докладчик Трайчо Костов), Икономическите борби и единството на работническата класа (докладчик Стамат Иванов), Политическото и организационното състояние на партията (докладчик Станке Димитров).

По решенията на VII конгрес на Коминтерна пленумът на БКП определя основните мерки за тяхното практическо приложение на българска почва, главната от които е сплотяването на всич-

ки демократически сили и широките народни маси в нашата страна под знамето на народния фронт за борба против фашизма. Набелязани са и редица мерки за ликвидирането на левоектантските остатъци в партията, за сплотяването на партийните кадри около вождя на партията Георги Димитров, за осъществяване на новия, болшевишки курс на партията.

- ❖ **Соболевата акция.** През декември 1940 г. правителството на Съветския съюз чрез помощник-комисаря на външните работи Соболев направи предложение на българското правителство за сключване на пакт за приятелство и взаимна помощ. Правителството на цар Борис и Б. Филев отхвърли съветското предложение. По този повод партията разгърна повсемесна акция за приемане предложението, което в скоро време се превърна в мощно движение против антинародната и престъпна политика на монархо-фашисткото правителство.
- ❖ **Седмият пленум на ЦК на БКП** се състоял през м. януари 1941 г. в София. Поради опасност от провал пленумът, разделен на две групи, се състоял на два пъти в два последователни дни. Изнесен бил доклад за вътрешното и международното положение. Пленумът одобрил провежданата дотогава партийна линия и взел решение да се продължи борбата против въвличането на България във войната, за запазване на мира, за сплотяване на всички демократични сили в широк народен фронт, за сключване на българо-съветски пакт за приятелство и взаимна помощ.
- ❖ **Германо-съветският договор** за ненападение е сключен на 23 август 1939 г. за срок две години.
- ❖ Статията на Георги Димитров „Накъде върви България“ е публикувана в бр. 230 от 16 септември 1943 г. във в. „Правда“. По-късно, в бр. 318 от 27 декември 1943 г. на в. „Правда“, Г. Димитров публикува и статията „Кризата в България“. На 5 юни 1944 г. по радиостанция „Христо Ботев“ е предадена статията му „За правителството на Багрянов“. През същата година първите две статии са издадени на български в отделна брошура в СССР под заглавие „Спасителният път за България“, към която Г. Димитров пише предговор. Поместената в хрестоматията статия под горното заглавие представлява тоя именно предговор. Тоя предговор бе предаден и по радиостанция „Христо Ботев“ на 18 август 1944 г., а в страната бе разпространен под заглавие „Положението в България и изходът от него“. Тези статии на Г. Димитров имаха директивен характер и улесниха твърде много ръководството на партията в страната.
- ❖ **Програмата на Отечествения фронт** е изработена от Задграничното бюро на ЦК на БКП под ръководството на Георги Димитров. Тя е обявена по радиостанция „Христо Ботев“ на 17 юли 1942 г.

- ⁴⁰ Оста „Рим—Берлин—Токио“ представлява агресивен военно-политически съюз между фашистките държави Италия, Германия и Япония. Води своето начало от 1936 г., когато фашистките държави сключват т. н. „Антикоминтернозски пакт“, целта на който била не само борба срещу комунистическото движение, но и завоюване на световно господство. Оста „Рим—Берлин—Токио“ бе разгромена през периода на Отечественията война на Съветския съюз.
- ⁴¹ *Съюзна контролна комисия (СКК)*. Според примирието между България и великите сили-победители, подписано на 28 октомври 1944 г. в Москва, в страната бе създадена Съюзна контролна комисия. В нея участваха представители на Съветския съюз, САЩ и Англия. Съюзната контролна комисия просъществува в България до подписване на мирния договор на 10 февруари 1947 година.
- ⁴² *Четвърто постановление на МС*. На 23 ноември 1944 г. прикритите реакционери в Министерския съвет в отсъствието на министрите-комунисти успяха да прокарат тъй нареченото Четвърто постановление, с което се нареждаше да се пуснат от затвора проявените главорези и военнопредстъпници и да бъдат включени в армията с явната цел да бъдат използвани по-късно в подготвения военен преврат за сваляне пластта на Отечествения фронт. Но това пъклено дело бе осуетено. Партията незабавно мобилизира масите. На огромен митинг в София и на масови митинги в цялата страна народът заклейми инициаторите на постановлението и то бе отменено. Враговете нагледно се убедиха в огромната политическа мощ на партията, зад която народът застава като един.
- ⁴³ *Бойкотът на изборите за XXVI ОНС*. Изборите за XXVI ОНС първоначално бяха насрочени за 26 август 1945 г. Но в резултат на писмото („нахзър“) на Н. Петков до Съюзната контролна комисия от 26 юли 1945 г. правителството на Отечествения фронт се видя принудено да отложи изборите. На 12 септември правителството на Отечествения фронт отново насрочи законодателните избори за 18 ноември 1945 г. Чувствайки обаче слабото си влияние в народа, опозицията предпочете да не участва в изборите, като ги бойкотира, за да не се провали. Същевременно обаче тя търсеше постоянно подкрепата на империалистите.
- Резултатите от парламентарните избори за XXVI ОНС бяха блестящи. За пръв път в нашата страна в избори взе участие грамадното мнозинство от народа — 85,60%, а за Отечествения фронт гласуваха 88,18% от гласувалите граждани.
- ⁴⁴ *Новото правителство на Отечествения фронт след изборите за ВНС* на 27 октомври 1946 г. Независимо че партията сама получи абсолютно болшинство от гласовете, новото правителство беше съставено от всички отечественофронтови партии. В него влизаха 10 представители на партията, 5 на БЗНС, 2 на Социалдемократическата партия, 2 на Народния съюз „Звено“ и един независим. За министър-председател бе избран вождаят и учителят на българския народ Георги Димитров

⁴⁵ XVI пленум на ЦК на БКП се състоя в София на 12 и 13 юли 1948 г. В заседанието на пленума взеха участие всички членове и кандидат-членове на ЦК на БКП и членовете на Централната контролна комисия. Пленумът на ЦК изслуша доклад на Георги Димитров за изводите, които БКП трябва да направи във връзка с критиката от страна на ЦК на КПСС и Информбюро. Пленумът прие резолюция по доклада на Георги Димитров.

⁴⁶ Седмият конгрес на БКП се състоя в София от 2—7 юни 1958 г. На конгреса присъствуваха 933 делегати с права на решаващ глас и 30 със съветвателен глас. Делегатите представляваха 476 546 членове и 16 708 кандидат-членове на партията.

Седмият конгрес осъди отчетните доклади на ръководните органи на партията, прие директни по петгодишния план за развитие на Народна република България през 1958—1962 г., избра Централен комитет и Ревизионна комисия на партията.

Седмият конгрес на БКП влезе в историята на българския народ и на Българската комунистическа партия като конгрес на победния социализъм, конгрес, който означава нов етап в социалистическото развитие — етапа на изграждане на развито социалистическо общество.

⁴⁷ „Броят на „съветските стопанства“ и „земеделските комуни“ в Съветска Русия се определя приблизително на 3 536 и 1 931, броят на земеделските стопанства — на 3 696. Нашето Централно статистическо управление извършва сега точно греброяване на всички съветски стопанства и комуни. Резултатите от преброяването ще гоцият да се получават през ноември 1919 г.“ (Бележка на В. И. Ленин).

⁴⁸ Пленум на ЦК на БКП (Юнски пленум) се състоя в София на 11 и 12 юни 1949 г. В работата на пленума взеха участие членовете и кандидат-членовете на ЦК, секретарите на околийските комитети на партията и други отговорни дейци на партията.

Юнският разширен пленум на ЦК на БКП изслуша доклад върху оценката на резултатите и изводите от изборите за народни съвети и съдебни заседатели на 15 май 1949 г. и след обстоянни разисквания единодушно прие резолюция.

С необикновено въодушевление и дълбока сърдечност пленумът на ЦК прие писмо-обръщение до вождя и учителя на Българската комунистическа партия и българския народ Георги Димитров, който бе на лечение в Москва.

⁴⁹ Априлският пленум на ЦК на БКП се състоя в София от 2 до 6 април 1956 г. Пленумът изслуша доклад от др. Тодор Живков, първи секретар на ЦК на БКП, за XX конгрес на Комунистическата партия на Съветския съюз и поуките от него за Българската комунистическа партия.

Пленумът осъди създаления култ към личността на Вълко Червенков и разработи редица мероприятия за ликвидирането

докрай на култа към личността във всички области на партийния, държавния, обществения, стопанския и културния живот в страната, за възстановяване на ленинския стил и метод на партийно, държавно и стопанско ръководство.

Априлският пленум на ЦК на БКП изигра огромна историческа роля за преодоляване на чуждия на марксизма-ленинизма култ към личността и свързаните с него порочни методи в партийната, държавната и стопанската работа, за издигане ролята на партията и на народните маси в изграждането на социалистическото общество, за разрешаването на нагрозелите въпроси в областта на икономиката, културата и държавното строителство, за съществено повишаване благосъстоянието на трудещите се.

⁵⁰ Осмият конгрес на БКП се състоя в София от 5 до 14 ноември, 1962 г. На конгреса присъствуваша 1002 делегати с решаваш глас и 44 със съвещателен глас. Делегатите представляваха 506 261 членове и 22 413 кандидат-членове на партията.

Дневен ред на конгреса: 1) Отчетен доклад на Централния комитет на БКП — докладва първият секретар на ЦК др. Тодор Живков, 2) Отчетен доклад на Централната ревизионна комисия на БКП — докладва председателят на комисията др. Йордан Катранджиев, и 3) Избиране на Централни органи на БКП.

Осмият конгрес на БКП одобри единодушно политическата линия на Централния комитет на партията от Седмия до Осмия конгрес.

Конгресът прие Директиви за развитието на страната през периода 1961—1980 г. С това той начерта ясно перспективата за развитието на страната по пътя на социализма и комунизма. Избра ръководни органи на партията: Централен комитет на БКП и Централна ревизионна комисия.

⁵¹ Майският пленум на ЦК на БКП се състоя в София на 15 май 1964 г. Доклад изнесе членът на Политбюро и секретар на ЦК на БКП др. Борис Велчев. Пленумът прие решение „За по-нататъшното издигане ръководната роля на Българската комунистическа партия в борбата за изпълнение решението на Осмия конгрес“.

Майският пленум на ЦК на БКП постави политически задачи: да се издигне авангардната роля на комунистите, да се издигне боеспособността на партийните организации, да се издигне ролята на партийните органи и организации като политически ръководства.

⁵² Новата система на ръководство на народното стопанство е приета с решение на пленума на ЦК на БКП на 26, 27 и 28 април 1966 г. Доклад за новата система на ръководство на народното стопанство изнесе др. Тодор Живков, първи секретар на ЦК на БКП. С въвеждането на новата система на ръководство на народното стопанство се дава по-широк простор за по-бързо развитие на производителните сили на страната, за увеличаване производството и за повишаване материалното и културното благосъстояние на народа.

- **Деветият конгрес на БКП** се състоя в София от 14 до 19 ноември 1966 г. В работата на конгреса взеха участие 1422 делегати с решаващ глас и 103 делегати със съвещателен глас. Те представляваха 571 005 членове и 40 174 кандидат-членове на партията. Конгресът протече при дневен ред: 1) Отчет на Централния комитет на БКП, докладва първият секретар на ЦК др. Тодор Живков, 2) Отчет на Централната ревизионна комисия на БКП, докладва председателят на централната ревизионна комисия др. Тодор Прахов, и 3) Избиране на централни органи на Българската комунистическа партия.

Конгресът избра ръководни органи: Централен комитет, Централна контролно-ревизионна комисия.

- **Конгресът на ТКЗС** се състоя в София от 28 до 30 март 1967 г. На конгреса присъствуваха 1734 делегати. Дневен ред на конгреса: 1) Състояние и перспективи за развитие на селското стопанство и на ТКЗС — докладва първият секретар на ЦК на БКП и председател на МС др. Тодор Живков, 2) Вземане решение по предложението за създаване Съюз на ТКЗС, 3) Приемане на нов Примерен устав на ТКЗС и Устав на Съюза на ТКЗС, 4) Избор на ръководни органи на Съюза на ТКЗС.

Решения на конгреса:

1) Конгресът на ТКЗС одобрява доклада на първия секретар на ЦК на БКП и председател на МС др. Тодор Живков за високоинтензивно и ефективно селско стопанство.

Конгресът изказва увереност, че осъществяването и главните насоки и задачи, определени в доклада, ще доведе до решителна интензификация на селското стопанство, до по-нататъшното укрепване на ТКЗС и усъвършенствуване на кооперативния строй, за цялостно развитие на българското село.

2) Като взе предвид изказаните мнения на кооперативните събрания и на партийните конференции на ТКЗС, както и на настоящия конгрес, обявява

конгреса на ТКЗС и за учредителен конгрес на Съюза на трудово-кооперативните земеделски стопанства.

3) Конгресът, като се ръководи от необходимостта да внесе по-пълно единство в ръководството на кооперативното движение на село, да се координира кооперативната дейност и да се използват по-добре производствените фондове и трудовите ресурси в нашите села, смята, че ще бъде целесъобразно да се обединят в единен Съюзът на трудово-кооперативните земеделски стопанства и Централният кооперативен съюз.

Конгресът прие нов Примерен устав на ТКЗС.

Избран бе Управителен съвет на Съюза на ТКЗС от 91 членове и Контролен съвет от 9 членове.

СЪДЪРЖАНИЕ

Тема първа. СЪЗДАВАНЕ НА МАРКСИСТКА ПАРТИЯ	
В БЪЛГАРИЯ (1885—1903 г.)	5
<i>Д. Благоев.</i> Из „Принос към историята на социализма в България. Конгресът на Бузлуджа“	7
<i>Д. Благоев.</i> Из „Българската социалдемократическа партия“	11
<i>Д. Благоев.</i> Из „Що е социализъм и има ли той почва у нас?“	15
Резолюция на VIII конгрес на БРСДП по годишния отчет на Централния комитет	20
<i>Д. Благоев.</i> Из „Марксизмът или бернщайнство“	22
<i>Д. Благоев.</i> Из „Десетият национален конгрес на работническата социалдемократическа партия“	39
Резолюция на X конгрес на БРСДП (т. с.) по отчетите на Централния комитет, парламентарната група и редакцията на партийния орган	42
Тема втора. ПАРТИЯТА НА ТЕСНИТЕ СОЦИАЛИСТИ	
ПРЕЗ ПЕРИОДА 1904 г. — ОКТОМВРИ 1917 г.	45
<i>В. И. Ленин.</i> Нова глава в световната история	47
<i>В. И. Ленин.</i> Из „Социализмът и войната“	49
<i>Д. Благоев.</i> Из „Принос към историята на социализма в България“. Анархо-либерализмът	53
<i>Д. Благоев.</i> Из „Magister dixit“	56
<i>Д. Благоев.</i> Из „Интернационалът и войната“	61
<i>Г. Кирков.</i> Из „Революцията на кръстопът“	67
<i>Г. Димитров.</i> Из „Политически отчет на ЦК на БРП (к) пред Петия конгрес на партията“	69
Резолюция на XI конгрес на БРСДП (т. с.) по работническите синдикати и отношението на партията към тях	77
Резолюция на XII конгрес на БРСДП (т. с.) в защита на Първата руска революция	79

Из „Декларация на парламентарната група на работническата социалдемократическа партия против военните кредити“ (направена на 15. XII. 1915 г.)	80
Приветствие на БРСДП до работническия съвет в Петроград	83
Из „Декларация на българските социалдемократи интернационалисти, делегати на III Цимервалдска конференция в Стокхолм през 1917 г.“	84
Тема трета. ВЛИЯНИЕТО НА ВЕЛИКАТА ОКТОМВРИЙСКА СОЦИАЛИСТИЧЕСКА РЕВОЛЮЦИЯ В БЪЛГАРИЯ. НАЧАЛОТО НА БОЛШЕВИЗАЦИЯТА НА ПАРТИЯТА (1917 — юни 1923 г.)	
<i>В. И. Ленин.</i> Из „Реч при откриването на I конгрес на Комунистическия интернационал“	89
<i>Д. Благоев.</i> По предложението на руското революционно правителство за примирие и мир. Реч в Народното събрание	91
<i>Д. Благоев.</i> Из „Три години от революцията“	93
<i>Г. Димитров.</i> Из „Политически отчет на ЦК на БРП (к) пред Петия конгрес на партията“	96
Програмна декларация на БКП (т. с.) (Приета от I партийен конгрес по доклада на Хр. Кабакчиев)	101
Резолюция-позив на партийния съвет към работниците и маломощните в градове и села за подпомагане на гладуващите в Съветска Русия	113
Резолюция на Висшия партийен съвет на БКП (т. с.) против настъпването на Врангеловите войски в България и за дипломатически връзки със Съветска Русия	115
Из „Резолюция на III конгрес на БКП (т. с.) по аграрния (зеделски) въпрос в България“ (Приета по доклада на Д. Благоев)	119
Тема четвърта. БКП — ОРГАНИЗАТОР И РЪКОВОДИТЕЛ НА СЕПТЕМВРИЙСКОТО АНТИФАШИСТКО ВЪСТАНИЕ. КУРСЪТ НА ВЪОРЪЖЕНАТА БОРБА СЛЕД ВЪСТАНИЕТО (1923—1925)	
<i>В. И. Ленин.</i> Марксизмът и въстанието. Писмо до Централния комитет на РСДРП	129
Телеграма на Изпълнителния комитет на Комунистическия интернационал до ЦК на БКП във връзка с военно-фашисткия преврат на 9 юни 1923 г.	135
<i>Г. Димитров.</i> Из „Политически отчет на ЦК на БРП (к) пред Петия конгрес на партията“	136
<i>Г. Димитров.</i> Из „Единният фронт и настъпването на капитала“	143
<i>Г. Димитров.</i> Из „Единният фронт и политическата криза“	147

Г. Димитров. Из „Единен фронт или класово сътрудничество“	150
Резолюция на заседанието на ЦК на БКП (т. с.) на 5—7 август 1923 г. по положението в страната и непосредствените задачи на партията. (Предложена от В. Коларов)	154
Решение на заседанието на ЦК на БКП (т. с.) на 20 септември 1923 г. за датата на общото въоръжено въстание	156
В. Коларов, Г. Димитров. Из „Отворено писмо до работниците и селяните в България“	157
Резолюция на първата нелегална (Витошката) конференция на БКП (т. с.) по решенията на ИККИ по българския въпрос.	163
Тема пета. ПАРТИЯТА ПРЕЗ ГОДИНИТЕ НА ЧАСТИЧНАТА СТАБИЛИЗАЦИЯ НА КАПИТАЛИЗМА, НА ИКОНОМИЧЕСКАТА КРИЗА И ПОДЕМА НА РАБОТНИЧЕСКОТО ДВИЖЕНИЕ (1925—1934 г.)	
В. И. Ленин. Из „„Левичарството“ — детската болест на комунизма“	167
В. И. Ленин. Из „За значението на златото сега и след пълната победа на социализма“	171
Г. Димитров. Из „Политически отчет на ЦК на БРП (к) пред Петия конгрес на партията“	172
Г. Димитров. Из „Настъплението на фашизма и задачите на Комунистическия интернационал в борбата за единството на работническата класа против фашизма“. Доклад пред VII световен конгрес на Комунистическия интернационал	179
Г. Димитров. За поврат в партията. Реч по случай 10 години от смъртта на Д. Благоев. 17 май 1934 г.	182
Из „Декларация на конференцията на безпартийните работнически групи от София и провинцията за образуването на Работническата партия в България.“ 20 февруари 1927 г.	186
Из „Резолюция на ЦК на БКП. Положенето в България и задачите на БКП“ — февруари 1933 г.	192
Г. Димитров. Из „Заклучителна реч пред Лайпцигския съд“. Пронесена на 16 декември 1933 г.	197
Тема шеста. НОВИЯТ ЛЕНИНСКИ КУРС НА БКП. БОРБАТА ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА НАРОДЕН ФРОНТ ПРОТИВ ФАШИЗМА И ВОЙНАТА (1935—1941 г.)	
Г. Димитров. Из „Настъплението на фашизма и задачите на Комунистическия интернационал в борбата за единството на работническата класа против фашизма“. Доклад пред Седми световен конгрес на Комунистическия интернационал	205

Г. Димитров. Из „Политически отчет на ЦК на БРП (к) пред Петия конгрес на партията“	215
Из „Резолюция на Шестия разширен пленум на ЦК на БКП по политическото положение и задачите на партията. Февруари — март 1936 г.“	220
Тема седма. БКП — НАЧЕЛО НА ВЪОРЪЖЕНАТА БОРБА НА БЪЛГАРСКИЯ НАРОД ПРОТИВ ФАШИЗМА И ХИТЛЕРИСТКАТА ОКУПАЦИЯ. ПОБЕДАТА НА ДЕВЕТОСЕПТЕМВРИЙСКАТА СОЦИАЛИСТИЧЕСКА РЕВОЛЮЦИЯ В БЪЛГАРИЯ (1941—IX. 1944 г.)	
Г. Димитров. Из „Политически отчет на ЦК на БРП (к) пред Петия конгрес на партията“	231
Позив	238
Г. Димитров. Из „Накъде върви България“	242
В. Димитров. Из „Спасителният път за България“	248
Програма на Отечествения фронт	253
Из „Директива на ЦК на БКП за борбата на членовете на БРП и РМС във войската, за бойните задачи на партизанските отредни и мобилизиране на народните маси за въоръжено въстание“. Февруари 1943 г.	256
Окръжно № 2. Януари 1944 г.	267
Работническата партия в България. Окръжно № 4. Август 1944 г. До ръководствата, организациите и всички членове на Работническата партия	274
Директива на Г. Димитров до ЦК на БРП за подготовката на Деветосептемврийското народно въоръжено въстание. 27 август 1944 г.	278
Из „Прокламация на първото отечественофронтовско правителство до българския народ.“ 9 септември 1944 г.	280
Тема осма. БОРБАТА НА БКП ЗА УКРЕПВАНЕ НА НАРОДНОДЕМОКРАТИЧНАТА ВЛАСТ. НАЧАЛО НА СОЦИАЛИСТИЧЕСКОТО СТРОИТЕЛСТВО (9. IX. 1944—XII. 1948 г.)	
Г. Димитров. Из „Политически отчет на ЦК на БРП (к) пред Петия конгрес на партията“. С Деветосептемврийското народно въстание се откри пътят за построяване на социализма в нашата страна	285
Г. Димитров. Нека българо-съветската дружба пребъде във вековете	311
В. Коларов. Из „Българо-съветският договор — велико достижение на Народна република България“	313
Т. Живков. Из „Отчетен доклад на Централния комитет на Българската комунистическа партия пред VII конгрес на партията“	317

Решение на Политбюро на ЦК на БРП (к). 18 декември 1947 г. По законопроекта за национализацията на индустриалните предприятия 326

Тема девета. ПАРТИЯТА — ОРГАНИЗАТОР НА РАЗГЪРНАТОТО СОЦИАЛИСТИЧЕСКО СТРОИТЕЛСТВО. ПОБЕДАТА НА СОЦИАЛИЗМА В БЪЛГАРИЯ (декември 1948 — юни 1958 г.). 327

В. И. Ленин. Из „Икономика и политика в епохата на диктатурата на пролетариата“ 329

Г. Димитров. Из „Политически отчет на ЦК на БРП (к) пред Петия конгрес на партията“ 332

Г. Димитров. Из „Заклучително слово“. Произнесено на 25 декември 1948 г. пред V конгрес на партията след завършване на разискванията по докладите 340

Т. Живков. Из „Отчетен доклад на Централния комитет на Българската комунистическа партия пред VII конгрес на партията“ 343

Пленум на ЦК на БКП. София, 11 и 12 юни 1949 г. Из „Резолюция на Юнския пленум на ЦК на БКП“ 350

Съобщение на Централния комитет на Българската комунистическа партия 355

Из „Резолюция на Седмия конгрес на Българската комунистическа партия по отчетния доклад на Централния комитет на партията, изнесен от първия секретар на ЦК на БКП др. Тодор Живков“ (приет единодушно на 7 юни 1958 г.) 359

Тема десета. ПАРТИЯТА В БОРБАТА ЗА ДОВЪРШВАНЕ СТРОИТЕЛСТВОТО НА СОЦИАЛИЗМА (1958 — 1966 г.) 373

Т. Живков. Из „Отчет на Централния комитет на Българската комунистическа партия пред Осмия конгрес на партията“. 5. XI. 1962 г. 375

Из „Резолюция на Осмия конгрес на Българската комунистическа партия. По отчета на Централния комитет на партията, изнесен от първия секретар на ЦК на БКП др. Тодор Живков“. Приета единодушно на 19 ноември 1962 година 390

Из „За по-нататъшно издигане ръководната роля на Българската комунистическа партия в борбата за изпълнение решенията на Осмия конгрес“. Решение на пленума на ЦК на БКП по доклада на члена на Политбюро и секретар на ЦК др. Борис Велчев, прието на 15 май 1964 г. 398

Т. Живков. Из „Новата система на ръководство на народното стопанство“. Доклад пред пленума на ЦК на БКП на 26, 27 и 28 април 1966 г. 407

Т. Живков. Из „Отчет на Централния комитет на Българската комунистическа партия пред Деветия конгрес на партията“. 14 ноември 1966 г.	418
Из „Резолюция на Деветия конгрес на Българската комунистическа партия по отчета на Централния комитет на партията, изнесен от първия секретар на ЦК на БКП др. Т. Живков“	434
Т. Живков. Из „За високоинтензивно и ефективно селско стопанство“. Доклад пред конгреса на ТКЗС. 28 март 1967 г.	471
Т. Живков. Култура народна, култура социалистическа <i>Реч, произнесена на заключителното заседание на първия конгрес на българската култура, 20 май 1967 г.</i>	500
Решение на Централния комитет на Българската комунистическа партия за утвърждаване тезисите на др. Т. Живков по „Някои основни проблеми за работата с младежта и Комсомола“, 27 декември 1967 г.	511
Т. Живков. Из „Основни насоки за по-нататъшното развитие на системата на управление на нашето общество. Доклад пред пленума на ЦК на БКП. 24 юли 1968 г.“	517
Из „Основни насоки за по-нататъшното развитие на системата на управление на нашето общество . . . . . <i>Решение на Пленума на Централния комитет на Българската комунистическа партия, състоял се на 24, 25 и 26 юли 1968 година.</i> “	567
Обяснителни бележки	595

Съставители: { *Димитър Бянов*
Кръстю Каруцин
Петър Цанев

Редактор: Борис Митев
Художник: Величко Койчев
Худож. редактор: Тотю Данов
Коректор: Иванка Найденова

Дадена в проза. на 3 X. 1968 г. Подп. за печат на 10 XII. 1968 г.
Формат 84X108/32. Печ. коли 38,50. Изд. коли 29,26. Авт. коли прибл. 50.
Тираж 6100. Изд. № 4301. Лит. група II.

Цена 2,02 лв.

ДП „Димитър Найденов“ — В. Търново

ЗАБЕЛЯЗАНИ ГРЕШКИ

<i>Стр.</i>	<i>Ред</i>	<i>Напечатано</i>	<i>Да се четe</i>	<i>Допуснати от</i>	
36	19	отдолу	изграждане	изглаждане	коректора ·
153	6	·	поведенията	повеленията	
264	16	·	готвени четници, конто се присъединяват в случай на	граждане на широко партизанско движение	
313	4	отгоре	Бълрария	необхо- България	печатн. коректора
339	10	·	че	че при	
409	6	отдолу	настройка	надстройка	· ·
511	6	·	мледж	младеж	

Христоматия по история на БКП